

T.C.  
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ OSMANLI DERGİLERİNDE MİMARLIK

İsmail TOSUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı

Danışman

Doç. Dr. Alev ERKMEN ÖZHEKİM

Temmuz, 2019

**T.C.**  
**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**  
**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ OSMANLI DERGİLERİNDE MİMARLIK**

İsmail TOSUN tarafından hazırlanan tez çalışması çalışması 25.07.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Alev ERKMEN ÖZHEKİM

Yıldız Teknik Üniversitesi

Danışman

**Jüri Üyeleri**

Doç. Dr. Alev ERKMEN ÖZHEKİM, Danışman

Yıldız Teknik Üniversitesi

\_\_\_\_\_

Prof. Dr. Berrin ALPER, Üye

Yıldız Teknik Üniversitesi

\_\_\_\_\_

Doç. Dr. Işıl ÇOKUĞRAŞ, Üye

İstanbul Bilgi Üniversitesi

\_\_\_\_\_

Danışmanım Doç. Dr. Alev ERKMEN ÖZHEKİM sorumluluğunda tarafımda hazırlanan II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Dergilerinde Mimarlık başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim

İsmail TOSUN

İmza



*Aileme,  
biricik eşime  
ve kızlarıma*

## TEŞEKKÜR

---

Tez sürecinin başından sonuna kadar değerli fikirleriyle bana yol gsteren kıymetli hocam Doç. Dr. Alev Erkmen'e, her türlü fedakarlıkla evin hemen bütün sorumluluklarını üzerine alarak çalışmamı mümkün kılan ve tezimi tamamlamam hususunda beni cesaretlendiren sevgili eşim Rumeysa'ya, çalışmama verdikleri destekten ötürü Ebihanur'a, kardeşim İbrahim'e ve beni yetiştiren ve teşvikleriyle bana destek olan annem Nilgün Tosun ve babam Nazmi Tosun'a ve tüm aileme teşekkür ederim.

İsmail TOSUN



# İÇİNDEKİLER

<b>KISALTMA LİSTESİ</b>	<b>7</b>
<b>ŞEKİL LİSTESİ</b>	<b>8</b>
<b>ÖZET</b>	<b>11</b>
<b>ABSTRACT</b>	<b>13</b>
<b>1 Giriş</b>	<b>1</b>
1.1 Literatür Özeti .....	1
1.2 Tezin Amacı .....	3
1.3 Hipotez .....	4
<b>2 II. Meşrutiyet Dönemi ve Osmanlı Basını</b>	<b>5</b>
2.1 II. Meşrutiyet Dönemi Siyasi ve Toplumsal Dönüşümleri.....	5
2.2 Basın Alanındaki Yenilikler ve Gelişimler.....	9
2.3 Dönemin Gazete ve Dergileri.....	10
2.3.1 Servet-i Fünun .....	11
2.3.2 Resimli Kitab .....	12
2.3.3 Şehbal.....	12
<b>3 II. Meşrutiyet Döneminde Basının Osmanlı Kamusal Alanına Etkisi</b>	<b>15</b>
3.1 Basılı Bilginin Etkileri.....	15
3.2 Yeni Bir Basılı/Görsel Kültürün Tesisi.....	16
<b>4 II. Meşrutiyet Dönemi Basını ve Mimarlık</b>	<b>20</b>
4.1 Politik İmgeler .....	20
4.1.1 Anıtlar, Kutlamalar .....	20
4.1.2 Politik Geziler.....	25
4.1.3 Kamu Binaları, Saraylar .....	26
4.1.4 Müzeler, Sergiler.....	31
4.2 Mimari ve Kentsel Miras.....	34
4.2.1 Asar-ı Atika .....	34
4.2.2 Klasik Osmanlı Mimarlığı .....	40
4.2.3 Kaybedilen Eserler.....	46
4.2.4 Vatan Toprakları.....	50
4.3 Kent Manzaraları, Gelişmişlik ve Kalkınma.....	53

4.3.1 İstanbul Kartpostalları .....	53
4.3.2 Avrupa Kentleri.....	58
4.3.3 Sanat Müzeleri ve Opera Binaları.....	61
4.3.4 Gelişme, Kalkınma ve Milli Başarılar .....	65
<b>5 Sonuç ve Öneriler</b>	<b>72</b>
A Servet-i Fünun Dergisi Kataloğu	78
B Resimli Kitab Dergisi Kataloğu	99
C Şehbal Dergisi Kataloğu	132
<b>Kaynakça</b>	<b>200</b>



## KISALTMA LİSTESİ

---

Kp	Kapak
Ş	Şehbal
SF	Servet-i Fünun
RK	Resimli Kitab
Dü.	Düzenleyen
ss.	sayfadan sayfaya
vb.	ve benzeri
vs.	ve saire





## ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1	<i>“Vatan ne ile muhafaza olunur?”</i> [Ş, 14: Kp].....	7
Şekil 2.2	Şehbal’in fotoğraflı sunumlarına bir örnek. <i>“Türk mühendislerinin vukuf ve irfanı hakkında vesikalar”</i> [Ş, 81: 167] .....	14
Şekil 4.1	<i>“Başka memleketlerde vatanperverlik nasıl takdir olunuyor?”</i> [Ş, 87: 298].....	23
Şekil 4.2	<i>“İlk hatve-i temeddünümüzün izlerini taharri”</i> “Tanzimat Abidesi’nin Projesi” [Ş, 83: 210] .....	23
Şekil 4.3	Sultan Reşad’ın Rumeli gezisi münasebetiyle Selanik’te Allatiniler tarafından inşa ettirilen tak [RK, 30: 491].....	25
Şekil 4.4	<i>“Bir mazi-i karibin kayd-ı vesaiki için”</i> <i>“Türbe-i Hüdavendigâr’ı ziyaret-i Hümayun”</i> [Ş, 42: 356].....	26
Şekil 4.5	<i>“Çırağan sarayında Meclis-i Ayan içtima salonu”</i> [RK, 15: 201].....	27
Şekil 4.6	<i>“Muhterik Çırağan Sarayı’nda Zat-ı Hazret-i Padişahi’ye mahsus salon”</i> [RK, 16: 288].....	28
Şekil 4.7	<i>“Dolmabahçe Sarayı’nda Taht Salonu”</i> [Ş, 13: 251].....	28
Şekil 4.8	<i>“Bir senelik Meşrutiyet’in mazarına ait resimler”</i> [Ş, 15: 290] .....	29
Şekil 4.9	<i>“Güzel bir köşkün güzide bir medhalı”</i> [Ş, 56: Kp] .....	31
Şekil 4.10	<i>“Meşrutiyetin ihdas-gerdesi olan bir müessesesi-tarihiye: Esliha-i askeriye müzesi”</i> [Ş, 23: 455] .....	32
Şekil 4.11	<i>“Mekteb-i Harbiye sergisinde esliha salonu”</i> [SF, 931: 328].....	32
Şekil 4.12	<i>“Tepebaşı bahçesinde İttihad ve Terakki Cemiyeti menfaatine mahsus olarak Osmanlı Tüccaran Heyeti tarafından vücuda getirilen serginin manzara-i hariciyesi”</i> [RK, 2: 188].....	33
Şekil 4.13	<i>“Kendi abidat-ı sanatımıza ettiğimiz muamele”</i> <i>“Meşhur Sinan Paşa Köşkü’nün kaidesi olan bina-yı muallanın hal-i perişanı”</i> [Ş, 60: 224].....	35
Şekil 4.14	<i>“Bir hüsn-ü ser-nigun”</i> . İnce Minareli Medrese (Yıldırım düşmesinden sonra) [Ş, 17: 339] .....	36
Şekil 4.15	<i>“İki buçuk asır evvel ve şimdi”</i> [Ş, 72: 473].....	39
Şekil 4.16	<i>“Bir Türk abide-i sanatına ibretle bakmak için”</i> <i>“Sultanahmet Çeşmesi’nin heyet-i umumiyesi”</i> [Ş, 69: 402].....	41
Şekil 4.17	<i>“Asar-ı İslamiye’nin nefais-i mürtesimesini sürur ile seyr”</i> [Ş, 96: Kp] .....	41
Şekil 4.18	<i>“Kıymet-i sanatkaranesi Türklüğe şeref bahşeden bir abide”</i> [Ş, 69: Kp] .....	42

<b>Şekil 4.19</b>	<i>“Muazzamat-ı milliyemizin tahattur ve temaşasına vesayet” “Nur-u Osmaniye Cami-i Şerifi” [Ş, 84: Kp].....</i>	44
<b>Şekil 4.20</b>	<i>“Bedayi-i milliyemizden: Şerefli ve şahane bir köşenin şark şivesinde şekl-i mefruşu”. Bağdat Köşkü [Ş, 87: Kp].....</i>	45
<b>Şekil 4.21</b>	<i>“Edirne hatırası olan yeni pullardan ikisi” [Ş, 85: 248].....</i>	46
<b>Şekil 4.22</b>	<i>“İza cae’l hak zeheka’l batıl. Lüleburgaz’daki Cami-i Kebir’in kiliselikten çıkarılıp tekrar cami haline ircaı merasimi” (Hak geldi, batıl yok oldu.) [Ş, 89: 335] .....</i>	48
<b>Şekil 4.23</b>	<i>“Kavala’da Ceneviz(?) İbrahim Paşa Cami-i Şerifi – Salib altında” [Ş, 85: 249].....</i>	48
<b>Şekil 4.24</b>	<i>“10 Temmuz’un bu sene-i devriyesinde milletin kiblegah-ı kulübü” “Tarihin, sanatın, kudsiyetin ve hamiyet-i milliyenin temerküzgahı: Edirne’de Selimiye Cami-i Şerifi’nin medhalı” [Ş, 79: Kp] .....</i>	49
<b>Şekil 4.25</b>	<i>“Amasya kasabası içinde Yeşilirmak” [Ş, 61: 250] .....</i>	51
<b>Şekil 4.26</b>	<i>“Merkez-i vilayet olan San’a şehrinin manzarası” [RK, 27: 196].....</i>	52
<b>Şekil 4.27</b>	<i>“Şarki Anadolu meselesinin mevakiine ait manzaralar” “İmam Abdullah Cami-i Şerifi” [Ş, 62: 274] .....</i>	52
<b>Şekil 4.28</b>	<i>“Basra Vilayeti nasıl bir yerdir?” [Ş, 76: 71] .....</i>	52
<b>Şekil 4.29</b>	<i>“İstanbul’da asar-ı ümran: Beyoğlu’na çıkan Altıncı Daire caddesinin tramvay şirketi tarafından tevsi ve tesviyesi” [SF, 1042: Kp].....</i>	54
<b>Şekil 4.30</b>	<i>“İstanbul’un mevsim seyahatlerinden: Kağıthane” “Kağıthane Kasr-ı Hümayunu” [Ş, 21: 417] .....</i>	56
<b>Şekil 4.31</b>	<i>“Zengin ve güzide bir zade-i zevk: Aksaray’da Valide Cami-i Şerifi” [Ş, 49: Kp].....</i>	57
<b>Şekil 4.32</b>	<i>“Müessesat-ı sanata giptalarımız: Oporto şehrindeki köprü” [Ş, 38: 266].....</i>	59
<b>Şekil 4.33</b>	<i>“Kahire karyesinde yeniden tesis edilmiş olan Heliopolis şehrinde bir cami-i şerif” [Ş, 26: 29] .....</i>	60
<b>Şekil 4.34</b>	<i>“Versay Müzesi’nde mükellef bir galeri” [RK, 29: 413].....</i>	62
<b>Şekil 4.35</b>	<i>“Opera’nın büyük ve muhteşem merdiveninin manzarası” [RK, 28: 316].....</i>	63
<b>Şekil 4.36</b>	<i>“Moda’nın sima-yı mütebeddilinde son hutut – Paris’in opera meydanında meşhur olan latif libaslar” [Ş, 9: 180] .....</i>	64
<b>Şekil 4.37</b>	<i>“Sanatkarane mefruş bir küçük salon” [Ş, 44: 391].....</i>	65
<b>Şekil 4.38</b>	<i>“Bir kavmi diriltten ve yükselten müesseler” “İstokholm’de Valinska mekteb-i inasının mütalaa salonu” [Ş, 18: 360] .....</i>	67
<b>Şekil 4.39</b>	<i>“Memalik-i ecnebiyede Osmanlılık inikası” [Ş, 39: 297].....</i>	68

- Şekil 4.40** *“Türk mühendislerinin vukuf ve irfanı hakkında vesikalar”*  
*“Samsun -Sivas demiryonunun köprülerinden biri”* [Ş, 81: 167] ..... 69
- Şekil 4.41** *“Mekteplerimizin mahsulat-ı irfanına bir nazar”* [Ş, 90: 357]..... 70
- Şekil 4.42** *“Vilayetlerimizdeki müessir terakkiden yeni haberler”*  
*“Trabzon’da yeni yapılan sinematoğraf binası”* [Ş, 90: 347]..... 71



## II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Dergilerinde Mimarlık

İsmail TOSUN

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Alev ERKMEN ÖZHEKİM

II. Meşrutiyet dönemi Türkiye tarihinde etkileri günümüze kadar uzanan bir çok önemli toplumsal ve kültürel değişim güzergahlarının tanımlandığı, her konuda yeniliklerin, reformların tartışıldığı, kritik bir dönemeç oluşturuyor. Devrimle birlikte görülmemiş bir sayısal, hacimsel artış yaşayan Osmanlı basının genişlettiği kamusal alanda mimarlık ve sanat daha geniş bir mecra bularak daha fazla ve daha hızlı bir şekilde medyalaştı ve kamusallaştı. Bu kamusallaşma süreci içinde toplum zihninde kavranışı dönüşen mimarlık ve mimari eserler dönem aydınlarının toplumsal hedeflerine uygun olarak bir dizi yeni rol üstlendi. İnkılabın öncülerinin sosyal ve kültürel değişim ajandalarının ve ulus inşası programlarının etkili araçlarından birisi oldu. Mimarlığın, II. Meşrutiyet döneminde, basındaki büyük hacimsel artışa bağlı olarak popüler dergilerdeki imgeler ve metinler yoluyla daha fazla medyalaşması onu önemli ölçüde dönüştürdü. Bu dönüşüm sonucunda gerçekleşen toplumsal etkileşimi incelemek; mimarlığın ilerleme ve kalkınmayı ifade eden, kimlik ve aidiyet oluşturan, vatan kavramını somutlaştıran ve ulus inşa eden rolünü dönem yayınları üzerinden araştırmak bu tezin konusunu oluşturuyor.

Tezin ilk bölümünde literatür özeti, amaç ve hipotez ortaya konulmuştur. İkinci bölümde II. Meşrutiyet'in kısa bir tarihçesiyle mevcut toplumsal ve kamusal alana olan etkileri ve devrimle başlayan toplumsal seferberlik anlatılmıştır. Bunu devrim sonrası basında yaşanan büyük zenginleşmenin boyutlarını anlatan üçüncü bölüm takip eder. Tezin ana gövdesini oluşturan 4. bölümde ise üç alt başlık altında dönem basınından derlenen mimarlıkla ilgili haber, yazı ve fotoğraflı metinler incelenmiş ve bunların milliyetçi paradigmayı nasıl okuyucuya aktardığı araştırılmış ve tartışılmıştır. Sonuç bölümünde ise bu bulgulara dair tartışmalar ve

sonuçlarla mimarlığın basın aracılığıyla ulus kurucu rolü anlaşılmaya çalışılır. Dönemin resimli yayınları arasında en çok öne çıkan ve bu çalışma kapsamında da en çok başvurulan üç resimli popöler dergisi “*şehbal*”, “*Resimli Kitab*” ve “*Servet-i Fünun*”da yer almış mimarlıkla ilişkili materyalleri listeleyen tablolarla tez sonlandırılır. Araştırma kapsamında “*şehbal*” ve “*Resimli Kitab*”ın tüm sayıları, “*Servet-i Fünun*”un ise 1908-1914 arası sayılarının bir kısmı tarandı ve bu yayınlardan mimarlıkla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili kabul edilebilecek makale, haber, resim ve fotoğraflar - dergi kapakları ve tarih/sayı bilgilerini de içerecek şekilde - kataloglanarak araştırmaya eklendi. Tez önemli ölçüde bu kataloglardan yola çıkararak oluşturuldu. Kataloglardaki herbir satır bir yazı, makale, fotoğraf ya da fotoğraflar dizisine karşılık geliyor. Böylece katalogdaki herbir ögeye dergi sayı ve sayfa numarasıyla orjinal nüshadan ulaşılabilir. Bu katalogların benzer çalışmalar için de faydalı bir kaynak oluşturması hedeflendi.

**Anahtar Kelimeler:** Osmanlı mimarlığı, Osmanlı basını, milliyetçilik, görsel kültür, kamusal alan

# Architecture in Ottoman Periodicals of the Early 20th Century (1908-1914)

İsmail TOSUN

Department of Architecture

Master of Science Thesis

Advisor: Assoc.Prof.Dr.Alev ERKMEN ÖZHEKİM

The II. Constitution period is a turning point in Turkish history in which every kind of reform were discussed and cultural and sociological changing routes ,influences of which are still feeled today, were formed. In the public sphere that was enhanced by the press which went through an unprecedented proliferation in the aftermath of the revolution, architecture and art found a broader channel and publicized and reached the people more abundantly and more speedily. This process changed the way architecture and architectural works were perceived by the society and gave it a series of new roles. They became the instruments of the social and cultural reforming agenda and the programme of nation building of the political leaders and intellectuals of the revolution. The more effective publicization of architecture via printed photographs and texts in the illustrated journals, in relation to the distinctive enhancement of the Ottoman press in the II. Constitution period, considerably remodeled and reshaped it. The researching and documentation of the process of social interaction that resulted from this transformation as well as the expression of progression and development through architecture and also the roles of architecture providing identity and belonging, that embodying the motherland and building the nation are the main concerns of this thesis.

The first chapter presents a summary of existing studies on the topic and outlines the aim and hypothesis of the study. In the second chapter a brief history of II. Constitution period and how it effected the society and the public sphere is narrated. The proliferation of the press after the revolution and its extents is the subject of the third chapter. The fourth chapter which is the main body of the study consists of the three subtitles that evaluates the news, photographs and articles

pertaining to the architecture and discusses how the nationalist paradigm were presented to the reader via these pieces. In the fifth chapter the findings and conclusions about the work is discussed. The thesis includes appendixes of the tables of the news, articles or photographs that is considered to be related to architecture in “*Şehbal*”, “*Resimli Kitab*” and “*Servet-i Fünun*” that were prominent popular journals of the period and which constitutes the main material of the study. In the process, all issues of the “*Şehbal*” and “*Resimli Kitab*” and considerable amount of issues of “*Servet-i Fünun*” between 1908-1914 were scanned and photographs, pictures, news and articles that were directly or indirectly related to architecture are catalogued – including the dates/numbers of the issues – and added to the thesis. The study is based mainly on those catalogues. Every row in the catalogues corresponds to a text, article, image or images. Thus it is possible to reach every particular material in the catalogues by the issue and page number in the original copies. It is intended that the catalogues provide a useful resource for further studies.

**Keywords:** Ottoman architecture, Ottoman press, nationalism, visual culture, public sphere

### 1.1 Literatür Özeti

Bu tezin oluşmasında dönemin popüler yayınlarından, bunların arasında da ağırlıklı olarak *Şehbal*, *Resimli Kitab* ve *Servet-i Fünun* dergisinden, yararlanılmış ve bunlara ek olarak konuya ilişkin kuramsal çerçeve oluşturmaya yönelik ikincil kaynaklara başvurulmuştur.

Bu amaçla Alev Erkmen'in "Mimarlık ve Hafıza" kitabında basın ve basılı mimarlığın önemli bir kamusal ajanı olarak geç Osmanlı dünyasında oynadığı rolü ifade eden anlatıları tezin çıkış noktalarından birini oluşturmaktadır [1]. Özellikle Erkmen'in 19. yüzyıl Osmanlı dünyasında fotoğrafın başlattığı dönüşümle birlikte mimarlığın medyalaşması ve basının yeni ve modern bir mecra olarak mimarlığın toplumsallaşma aracı olmasına ilişkin çizdiği güzergah tezin ana sorunsallarından birini tanımladı.

Meşrutiyet inkılabı sonrasında ortaya çıkan milliyetçilik ve ulus kimliği inşasıyla ilgili Sibel Bozdoğan'ın "Modernizm ve Ulus'un İnşası" kitabında 1908 devrimi sonrası başlayıp 1950'ye kadar devam eden mimari kimlik inşası girişimlerini anlatan kısımları önemli bir çerçeve oluşturuyor [2].

Ulus çağının başlaması, hanedan rejimleri dünyasının ulus devletler dünyasına yerini bırakması ile ilgili Benedict Anderson'ın milliyetçi araştırmalar için başvuru kitabı konumuna gelen "Hayali Cemaatler" kitabı milliyetçilikle ilgili kuramsal temel sağladı. Anderson'ın baskı kapitalizmi, roman ve gazete, hanedan meşrutiyetinin aşınması, imparatorluk paradigmasının milliyetçi paradigmaya yerini bırakması gibi önemli konu başlıklarından faydalanıldı [3].

Basılı bilginin olanakları ve toplum üzerinde yarattığı dönüşümle ilgili olarak Walter J. Ong ve Marshall McLuhan'ın çalışmalarına başvuruldu [4], [5]. Ong yazının ortaya çıktığı dönemlerden itibaren bireyin ve toplumun düşünce



dünyasında meydana gelen devrimi, sözlü kültürden yazılı kültüre geçişteki dönüşümleri titizlikle inceler [4]. Daha sonra matbaanın yazılı kültürün içinde nasıl bir yeni durum yarattığını ve bunun fikir hayatına etkilerini anlatır.

Anderson'ın ulus düşüncesinin doğuşunu merkeze alan anlatıları; Ong ve McLuhan'ın basılı bilginin yarattığı dönüşümleri irdeleyen çalışmalarıyla birlikte, Meşrutiyet ve daha geniş kapsamda geç Osmanlı dünyasının basınla yaşadığı dönüşümü, ayrıca Türk milliyetçiliğinin ortaya çıkışını ve basının bundaki rolünü anlamakta faydalı bir altlık oluşturdu.

Ahmet Ersoy'un II. Abdülhamit dönemi resimli dergileriyle ilgili "Osmanlılar ve Kodak Galaksisi" başlıklı makalesi Osmanlı basınında resimli dergilerin ortaya çıkışını ve bu dergilerin toplumun görsel kültüründe ve imgeleminde yarattığı dönüşümü anlamak adına önemli bir başvuru kaynağı oldu [6].

Meşrutiyet dönemi dergilerini incelemek için İstanbul Atatürk Kitaplığı'nın ve Bonn Üniversitesi'nin Elektronik kaynaklarına başvuruldu. Ayrıca *Şehbal*'le ilgili Ahmet Selimoğlu'nun kapsamlı araştırmasından faydalanıldı [7]. *Resimli Kitab*'la ilgili Tekin ve İzgöer'in derginin 18. sayısına kadar yaptıkları transliterasyon çalışması da faydalı bir kaynak oluşturdu [8]. Bunlara ek olarak İlhan Tekeli ve Selim İlkin'in hazırladığı "Mimar Kemalettin'in Yazdıkları" kitabı 1. Ulusal Mimarlık Akımı'nın öncülerinden olan mimarın dönem basınında çıkan mimarlığa ilişkin yazılarıyla ulus inşa sürecine nasıl katkı sağladığını göstermesi bakımından önemli bir referanstı [9].

Tezin oluşum sürecinin ilk aşaması dergilerin taranması ve taranan dergilerde bulunan mimari/kentsel haber, yazı veya fotoğrafların tablolaştırılmasıydı. Bu kapsamda 1909-1914 arası yayınlanan *Şehbal* dergisinin toplam 100 adedi bulan tüm sayıları, 1908-1914 arası yayınlanan *Resimli Kitab*'ın ise toplam 51 adet tüm sayıları tarandı. *Servet-i Fünun* dergisi için ise, maalesef zaman azlığı nedeniyle, bu iki derginin tarihlerine uygun olarak 1908-1914 arası toplam 308 sayısından 69 tanesi tarandı ve bu 3 derginin taramalarının dökümü ile kataloglar oluşturuldu. Kataloglardaki her bir satır, makale/yazı olduğu belirtilmedikçe, bir fotoğraf ya da fotoğraflar dizisine karşılık geliyor. Hacim olarak çok aşırı büyüklüğe ulaşmaması için fotoğrafların içinden seçmeler yapılarak kataloga dahil edildi. Satırların

başındaki numara derginin orjinal baskısındaki sayfa numaralarını ifade ediyor. Gündemle ilgili bir fikir vermesi için taranan her bir derginin kapağı, tarih ve sayı bilgisini içeren ek bir satırla, mimarlıkla özellikle ilgili olması gözetilmeksizin kataloğa alındı. Böylece kataloglardaki herhangi bir satıra ait materyali orjinal nüshalardan sayı ve sayfa numarasıyla bulmak mümkün.

İkinci aşamada bu tablolar üzerinden birtakım sınıflandırmalar yapılarak konu başlıkları belirlendi. Anahtar kelimelerle aramalar yapılarak, bazı konuların derginin süreli yayını içinde ne sıklıkla, ne kadar yer aldığı tespit edildi ve buna bağlı olarak birtakım sonuçlara ulaşılmaya çalışıldı. Tez çok büyük oranda bu tablolar üzerinden oluşturuldu. Tezde kataloglara yapılan referanslar tezdeki genel referans sistemine uygun olarak köşeli parantez içinde dergi adı kısaltmasıyla, sayı ve sayfa numarası ile verildi. Örneğin [Ş, 81: 167], Şehbal dergisi 81. sayı, 167. sayfayı işaret ediyor.

## **1.2 Tezin Amacı**

Bu tezin temel amacı birisi II. Meşrutiyet devrimi ile birlikte önemli bir sıçrama yapan yazılı ve görsel Osmanlı basınında mimarlığın daha geniş bir mecra bularak topluma daha etkin bir şekilde ulaşmasını, diğer bir deyişle kamusallaşmasını incelemek, aynı zamanda bu mecranın mimarlık ve toplumda meydana getirdiği dönüşümleri dönemin yayınlarından takip etmektir. Devrim öncülerinin, aydınların Meşrutiyet ilkelerini yaymak, hedefledikleri sosyal ve kültürel dönüşümü gerçekleştirmek ve İmparatorluk tebaasından bir ulus yaratmak için basını ve mimarlığı önemli bir araç olarak gördükleri iddia edilebilir. Popüler yayınlarla kamusalştıkça mimarlığın kolektif hafızada farklı şekillerde kavranmaya başladığını, imgelerle toplumun mimarlığa dair algısının dönüştüğünü ve basılı mimari imgeler yoluyla nasıl bir toplumsal etkileşim gerçekleştiğini incelemek, tezin ana eksenini oluşturuyor. Tezin bir başka amacı da II. Meşrutiyet sonrası belirgin bir ivme yakalayan Osmanlı basınında, Bozdoğan'ın anlattığı şekilde - 1908-1950 arası döneme damgasını vuran - mimarlık aracılığıyla milliyetçilik ve ulus inşasının başlangıcına dair izleri araştırmaktır. Ayrıca vatan

kavramının mimarlık ve kent imgeleriyle zihinlerde nasıl tesis edildiğini gözlemek de çalışmanın amaçlarından birisidir.

### 1.3 Hipotez

Osmanlı toplumunun son yüzyılında mimarlık basın üzerinden, özellikle Erkmen'in açıkladığı üzere II. Abdülhamit çağında hızlanan bir biçimde, kimlik verici, birleştirici, iktidarın meşruiyetini temsil eden bir konum elde etti [1]. Bunun bir anlamda devamı niteliğinde olarak II. Meşrutiyet döneminde dönem aydınlarının ve öncülerinin başlıca kaygısı olan imparatorluğun dağılmasını önlemek, imparatorluk halkından bir ulus inşa etmek, toplumu geliştirmek ve dönüştürmek gibi amaçları doğrultusunda mimarlık başka birçok toplumsal etkinlik gibi araçsallaştırıldı. Basın yine önceki dönemlerde olduğu gibi bu araçsallaştırmanın mecralarından birisiydi. Mimarlık, Osmanlı dünyasında 19. yüzyıldan başlayarak, ona geniş kamusallaşma imkanı sağlayan basın mecrasının (*medium*) da etkisiyle, bir dönüşüm yaşadı. Popüler resimli yayınların ve genel anlamda II. Meşrutiyet basınının mimarlığın toplumsal kavranışını dönüştürdüğü ve ona iktidarın toplumsal tahayyüllerine koşut olarak bir dizi yeni rol yüklediği düşüncesi bu çalışmanın hipotezini oluşturuyor. Fotoğraflı basın sayesinde mimarlığın, toplumda gelişme ve kalkınmayı imgeleyen, kimlik ve aidiyet sağlayan rolü ve filizlenmeye başlayan Türk milliyetçiliği adına nasıl araçsallaştırıldığı bu çalışmayla ortaya çıkarılmaya çalışılıyor.

## II. Meşrutiyet Dönemi ve Osmanlı Basını

---

### 2.1 II. Meşrutiyet Dönemi Siyasi ve Toplumsal Dönüşümleri

II. Meşrutiyet ya da dönemindeki adıyla “İlan-ı Hürriyet” Osmanlı toplumunda esaslı dönüşümler yaratan, günümüz Türkiye’sini hemen her yönüyle etkileyen ve etkileri günümüze kadar devam eden bir siyasi ve toplumsal olaydır. Sonraki dönemlerde yaygınlık kazanan önemli fikir akımlarının hemen tamamı çok uzun yaşanan bir on yılda biçimlendi ve Mete Tunçay’ın deyimiyle “müthiş bir kültürel, toplumsal, ekonomik ve siyasi çiçeklenme” yaşandı [10]. 1908 Meşrutiyet İlanı’yla ilgili tarihyazımında olayın niteliği hakkında yapılan yorumlar “Devrim” ya da “Darbe” şeklinde iki ana yaklaşımı ön plana çıkarıyor [11: 13]. Bir taraftan askeri ve sivil bürokrasinin olaydaki ağırlıklı rolü ve halkın bu harekete katılımının önemsiz düzeyde veya anlamından habersizce olduğu öne sürülerek bu hareket darbe olarak değerlendirilir [11: 23-24]. Öte yandan Aykut Kansu, Meşrutiyet’i önceleyen iki yılda görülen kitlesel huzursuzluk ve ayaklanmalardan yola çıkarak bu hareketin devrim olduğunu ileri sürer. Doğan Çetinkaya da Meşrutiyet sonrası ortaya çıkan toplumsal seferberlik, kitlesel kutlama ve etkinliklere bakarak bu hareketin Tarık Zafer Tunaya’nın deyişiyle “Sayısı ne olursa olsun, aşağıdan yukarı bir hareket hattına sahip olduğunu” anlatır [11], [12: 8]. Bu çalışmada da “İlan-ı Hürriyet” ve arkasından gelişen hareketler “devrim” olarak adlandırılacaktır. Bu devrimi meydana getiren dinamikleri incelemek için 19. Yüzyıl Osmanlı tarihine kısa bir göz atmak gereklidir.

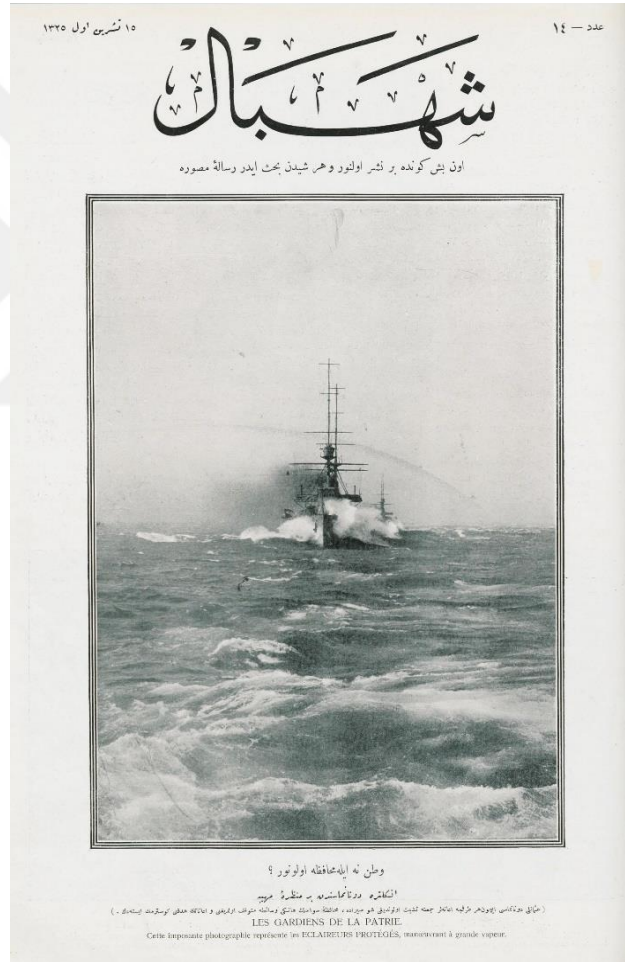
Osmanlı dünyasında İlber Ortaylı’nın ifadesiyle “İmparatorluğun en uzun yüzyılı” olan 19. Yüzyıl, Tanzimat ve Islahat fermanlarıyla başlayan siyasi ve toplumsal ivmelenmelerle ve ortaya çıkardığı kurumlarıyla eğitilmiş, bilinçli, gelişmiş dünyayı tanıyan, o gelişmişliği kendi toplumunda görmek isteyen ve aynı zamanda bunun için eyleme geçen idealist bir zümre yaratmıştı [13], [14: 80]. “Jön Türk” adı verilen bu Osmanlı aydınları her ne kadar birbirlerinden ayrıştıkları noktalar olsa da,

temel olarak, imparatorluğun birliğini, toprak bütünlüğünü sağlamayı, askıya alınan I. Meşrutiyet anayasasının yürürlüğe konmasını, ayrıca ülkenin kalkınması ve çağı yakalamasını ve Batılı bir toplum ve devlet görüntüsü vermesini hedefliyorlardı [14: 80], [15: 264]. Mücadelelerle geçen II. Abdülhamid'in uzun saltanat yıllarından sonra 1908'de Jön Türkler'le irtibatlı olan Balkanlar'daki bir grup İttihat ve Terakki'li genç subay Meşrutiyet'i ilan etti [14: 77]. Yeni Meşrutiyet'in kahramanları olan bu genç subaylar etraflarındaki askeri ve sivil tüm "Genç Osmanlılar"la birlikte bu dönemin mimarları oldular [14: 81].

Genel olarak Fransız devriminden etkilenen bu kadro yeni dönemi onun aydınlanmacı, devrimci ve milliyetçi fikirleri üzerine inşa etti [16: 98]. Sloganları "Hürriyet, Müsavat, Uhuvvet, Adalet"ti. Fransız devriminin sloganları olan "Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" üçlüsüne "Adalet"i de eklemişlerdi [16: 98]. Temel gündemleri dağılma tehlikesi içinde olan İmparatorluğu birarada tutmak; devlet, ortak vatan, ortak ulus kavramları ile toplumu bilinçlendirmektir. Tıpkı öncülleri olan I. Meşrutiyet'in aydınları "Yeni Osmanlılar" gibi imparatorluğun dağılma tehlikesini bertaraf etmek, toplumu oluşturan çok sayıda etnik ve dini grubu tek bir ulus çatısı altında birleştirmek maksadını güdüyorlardı. Fransız devrimini kendilerine model alıyorlardı. Ancak etraflarına baktıklarında hürriyet, eşitlik gibi soyut ilkelerin yerine birbirlerine yalnızca kişisel bağlarla bağlı, birbirinden kopuk cemaatlerden oluşan bir toplum buluyorlardı [17: 16].

Cemaatlerden oluşan Osmanlı geleneksel toplumundan modern ve batılı anlamda ulus fikrini benimsemiş vatandaşlar yaratmak niyet ve arzusundaydılar. 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak vatan kavramı inşa edildi [18: 180]. Namık Kemal'in *Vatan* piyesi padişahın mülkü olan imparatorluk toprağını ulusa ait ortak mekan olarak sunuyordu. Askeri okullarda "Vatan müdafaası" kavramı işleniyor, Jön Türklerin daha Meşrutiyet öncesi Avrupa yayınlarından başlayarak "Vatanın elden gitmesi" teması vurgulanıyor, ve vatanperver duygulara sahip askeri öğrenciler yetiştiriliyordu [19]. Bu öğrencilerden biri olan Şevket Süreyya Aydemir o dönemde sınıfta duvarda asılı Osmanlı haritasına bakarak nasıl uygulandığını ve zihninde oluşan vatan kavramını anlatır [19: 26-27]. *Anderson*'ın belirttiği gibi harita öğrencilerin zihninde adeta bir logo işlevi görüyor ve vatan toprağı

kavramının oluşmasına hizmet ediyordu [3: 194]. Basında ülkenin dört bir yanından fotoğraflarla, ülke içi gezi yazılarıyla vatan tanıtılıyor, kültürel öğeleri ve tabii ki mimarisi, eski eserleriyle ulusa ait ortak mekan algısı inşa ediliyordu. Bir yandan da tehlikede olan vatani koruma ihtiyacı için halk seferber edildi. Sözelimi donanma için yardım cemiyeti kuruldu ve halktan yardımlar toplandı. *Şehbal*'in 14. sayısının kapağında "Vatan ne ile muhafaza olunur?" başlığı ve İngiltere donanmasına ait bir savaş gemisi fotoğrafıyla birlikte "iaşe ve ianelerin" hangi hedefe yönelik olduğu belirtiliyordu [Şehbal, 14: Kp]. "Vatan" tehlikede idi ve "Vatandaşlar" kendi ortak mekanları olan ulus topraklarını korumak için çalışmalıydılar.



Şekil 2.1 "Vatan ne ile muhafaza olunur?" [Ş, 14: Kp]

Meşrutiyet'in fikir önderleri arasında Batıcılık, Türkçülük ve İslamcılık başlıkları altında üç ana akım ortaya çıkıyordu [20: 27]. Bu üç akımdan Türkçülük, özellikle

Balkanlar'daki ağır ve travmatik mağlubiyetten sonra Osmanlılık fikrinin kaçınılmaz olarak gözden düşmesiyle farklı etnik gruplardan oluşan İmparatorluk yerine Türk ulusu fikrini bariz bir şekilde öne çıkardı. Ancak belirtildiği gibi Osmanlı cemaat dünyası içinde yer alan Türkler henüz bir millet olmaktan çok bir imparatorluk tebaası durumundaydı. Milliyetçi bilince sahip olmayan halkı bilinçlendirmek ve Türk kimliklerini ortaya çıkarmak gerekiyordu. 1908 devriminin özgürlük ve kardeşlik coşkusu kısa sürede parçalanma ve kopuşlara yer verse de bu dönemde ortaya çıkan milliyetçi fikirler etkisini yitirmedi ve sonrasındaki cumhuriyet dönemi milliyetçiliğinin temelini oluşturdu.

Devrimle birlikte bir toplumsal seferberlik de başlatıldı. Meşrutiyet kadroları siyasal alandaki değişim programlarına paralel olarak bir toplumsal dönüşüm de hedefliyorlardı [11: 80]. Ulus bilincini kazandırmaya yönelik semboller, kutlamalar, imgeler oluşturuldu [11: 16-17], [1: 240-244]. Kültür ve sanat alanında milliyetçi uyanışın izleri görünüyordu. Meşrutiyetin sağladığı özgürlük havası içinde oluşan kültürel ve sanatsal zenginleşme ortamında yeni rejim kendi doktrinlerini toplumda yerleştirmek için her türlü sanatsal ve kültürel faaliyetten yararlanıyordu. Sözelimi II. Meşrutiyet ilanını izleyen ilk yılda tiyatro alanında müthiş bir coşku yaşandı [21: 144]. Devrim sonrası oluşan özgürlük ortamında İstanbul tiyatroları kenti olmuştu. II. Meşrutiyet yılları Türkiye tiyatro tarihinin en canlı dönemidir. Ancak devrim kadroları tiyatroyla kendi hedeflerine uygun şekilde toplumu eğitmeye çalışıyor, tiyatroyu bir "kursü" bir "mekteb-i edep" olarak görüyorlar, hatta, Sevinçli'nin ifadesine göre, zaman zaman sadece eğlenmek için bu etkinliklere katılanların sıkılıp terk etmelerine sebep oluyorlardı [21: 144]. Tiyatro gibi başka birçok alanda da meşrutiyetin getirdiği özgürlük rüzgarı hissedilir. Kadın hareketlerinde, müzikte, müzecilikte yeni açılımlar görülür [22], [23], [24]. Popüler dergilerde bu konularla ilgili "Musiki", "Hanımlar İçin" gibi köşeler yer alır, yurtiçi ve yurtdışında yeni açılan müzeler tanıtılır, bunların mimari, üslupsal betimlemeleri yapılır.

Yeni dönemin en göze çarpan yönlerinden birisi de öncesinde bu ölçekte gerçekleşmeyen kitlesel mitingler, yürüyüşler, gösteriler, sokak eylemleri, protestolardır [11: 17]. 1908 Ekim'inde Avusturya'nın Bosna Hersek'i ilhakına

karşı başlatılan boykotun halk tarafından kısa sürede benimsenmesi ve titizlikle uygulanması buna örnek olarak gösterilebilir [11: 18]. Bu gösterilerin bir kısmı yönetici elitin kendi siyasalarına toplumdan destek almak için ön ayak olduğu hareketler olduğu kadar bir kısmı da onların kontrolünü aşan olaylar olmuştur. Meşrutiyet'in ilanını izleyen ilk iki ayda gerçekleşen yoğun kitlesel kutlamaların hemen ardından gelen işçi grevleri, buna örnektir. Bir yandan da devrimin siyasi önderlerinin hızla açılan toplumsal özgürlük alanını kontrol altında tutma ve yönlendirme çabası dikkat çekicidir. Açılan yeni özgürlük alanını aşırı bulurlar ve halkın hürriyeti yanlış anladığından şikayet etmeye başlarlar [11: 17]. Bu gibi toplumsal hareketler öncesinde hiç olmadığı kadar Osmanlı kamusal alanını dönüştürdü ve *efkar-ı umumiye*'nin güncel politik alanda dikkate alınması gereken önemli kuvvetler arasındaki yerini pekiştirdi. Bunun yanısıra kent mekanının aktif kullanımı, sokakların, meydanların bu denli kitlesel eylemlere sahne olması kentsel mekan kavrayışını dönüştürdü. Kamusal alanın sahibi olma duygusunu kalabalıklara hissettirdi. Artık kentsel alan sadece padişahın, devletin mülkü olan bir yer değil sıradan insanların da özgürce kullandıkları, eylem yapabildikleri, oradan seçkinlerin kararlarını etkiledikleri, onlara ait bir alandı [11: 15].

## 2.2 Basın Alanındaki Yenilikler ve Gelişimler

1908'i izleyen ilk bir yıl içerisinde basında müthiş bir zenginleşme yaşanır. Uygur Kocabaşoğlu'na göre II. Meşrutiyet dönemi adeta matbuatla özdeşleşmiş ve toplumsal dönüşümde basın büyük rol oynamıştı [25: 331]. Koloğlu'na göre de dönemin Osmanlı toplumunun en büyük dinamik aracı basın olmuş ve basının kazandığı dinamizmle düşünce tarihinde yeni bir çağ açılmıştır [26: 16]. 24 Temmuz günü gazetelerin bir köşesinde küçük bir devlet bildirisiyle sessizce ilan edilen Meşrutiyet'in ardından yayıncıların kendi inisiyatifiyle ertesi günün gazeteleri sansür memurlarının onayına sunulmaksızın baskıya gönderildi [26: 17]. Mevcut günlük gazetelerin satış rakamları 25 Temmuz'da rekor seviyelere ulaştı. *Sabah* altmış bin *İkdam* ise kırk bin nüsha basmış olmalarına rağmen ihtiyacı karşılayamamışlar ve öğleden sonra kara borsaya düşmüşlerdi [26: 19]. Yıllar süren sansür ve baskıların kalkmasının etkisiyle kısa bir süre içinde görülmemiş bir gazete ve dergi furyası yaşandı. İlk bir yılda gazete ve dergi



sayısında yaklaşık 6 misli artış vardı. Orhan Koloğlu dönemin kaynaklarından yaptığı alıntılarla 1907 yılında yayınlanan 120 yayına karşılık 1909'da 730 yayın bulunduğunu göstermiştir [26: 21]. Bunların birçoğu kısa ömürlü oldularsa da bu sayılar başlı başına özgür basın ortamının etkisini açıkça gösterir. Kocabaşoğlu'nun ifadesiyle "bu artış bir susamışlığın ifadesinden başka bir şey değildir." [27: 39]. Bir taraftan da II. Abdülhamit döneminde kesinlikle yasak olan mizah dergileri bu dönemde yayınlanmaya başladı [26: 67]. Türkiye'de karikatür en etkili patlamasını İkinci Meşrutiyet yıllarında yaptı [28: 116]. *Kalem*, *Cem*, *Karagöz* gibi yayın hayatına başlayan mizah dergilerinin yanısıra gazete ve dergilerde de karikatürler boy göstermeye başladı [28].

Fotoğrafly yayıncılıkta da II. Meşrutiyet yılları önemli bir dönüm noktası teşkil eder. Meşrutiyet'in ilanından sonra kutlama ve gösterilerin fotoğraflarını çekmek üzere fotoğrafçılar büyük kentlerde sokaklara dökülür [29: 49]. II. Abdülhamit döneminde fotoğraf çekmek ve yayınlamak ancak özel izinlerle ve sansür kurulunun onayıyla mümkündü. Meşrutiyet sonrası ise bol ve sansürsüz resim yayınlanması mümkün oldu [29: 49]. Bu dönemde resimli yayın yapan dergilerin sayısında önemli bir artış gözlenir. 1891'den beri neredeyse alanda neredeyse rakipsiz yer alan *Servet-i Fünun* dergisinin yanına iki önemli rakip olarak *Resimli Kitab* ve *Şehbal* eklenir [29]. Bunların yanısıra birçok kısa ömürlü dergi de resimli yayıncılık faaliyetinde bulunurlar.

### 2.3 Dönemin Gazete ve Dergileri

Resmi kayıtlara göre İlan-ı Hürriyet'i takip eden, Temmuz 1908'den Aralık 1911'e kadar olan, yaklaşık 3,5 yıl içerisinde, pek çoğu yayınlanmasa da, Basın Büro'suna yapılan yayın başvurusu 2000'i buluyordu [6: 19]. 1908-1918 arası on yıllık dönemde yayınlanan süreli yayınların sayısı ise 1000'i bulmaktadır [6: 20]. Birçok yayının kalıcı olamadığı, bazılarının ancak birkaç sayı çıkabildiği bu yıllara ait, Kocabaşoğlu'nun dönemin en önemli yayınları olarak belirlediği, 27 adet gazete ve derginin listesi aşığıdaki gibidir [22: 76-77] :

- Alemdar
- Cem
- Beyanü'l Hak
- İctihad

- İkdam
- İştirak
- Kalem
- Karagöz
- Meşveret
- Mizan
- Osmanlı
- Resimli Kitab
- Sabah
- Sada-yı Millet
- Serbesti
- Servet-i Fünun
- Sırat-ı Müstakim
- Şehbal
- Şehrah
- Şura-yı Ümmet
- Tanin
- Tanzimat
- Tercüman-ı Hakikat
- Türk Yurdu
- Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası
- Yeni Gazete
- Tasvir-i Efkar

Bu yayınların arasında dönemin en önde gelen üç resimli dergisi köklü geçmişiyle Servet-i Fünun ve II. Meşrutiyet'ten sonra ona katılan Şehbal ve Resimli Kitab olmuştur [24: 52]. Adı geçen dergiler bu araştırmanın da ana çalışma gövdesini oluşturuyor.

### **2.3.1 Servet-i Fünun**

Türkiye Basın tarihinin en uzun ömürlü süreli yayınlarından olan dergi İstibdat-Meşrutiyet-Cumhuriyet dönemlerini yaşamış, haftalık olarak 1891-1944 yılları arasında 2464 sayı yayınlanmış batıcı, modernist bir kültür ve edebiyat dergisiydi [25: 57]. 26 Temmuz 1908 tarihinden itibaren günlük akşam nüshası da yayına başladı [25: 58]. Derginin sahibi Ahmet İhsan (Tokgöz) aynı zamanda başarılı bir matbaacılığı gerçekleştirdi [25: 58]. Yayıncılığa başlamadan önce çeşitli kamu görevlerinde bulunduğu gibi yayıncılıkla eşzamanlı olarak coğrafya öğretmenliği (1908-1917) ve Altıncı Daire-i Belediye Müdürlüğü de (1911-1913) yaptı [25: 59]. Aynı zamanda Türk edebiyatı kadar Türk basın tarihinde de önemli bir yere sahip

dergi Meşrutiyet döneminde devrin aydınlarının dönüşüm ajandalarına uygun yayınlarla katkıda bulundu. Özellikle yurtdışında gerçekleşen sergi, fuarlar çoğunlukla dergide bir fotoğraf ya da resimle haber oluyor, bazen bir makale de buna eşlik ediyordu.

### **2.3.2 Resimli Kitab**

Dönemin en iddialı, elit ve modernist dergilerinden olan Resimli Kitab, 1908 Eylül'ünde Faik Sabri (Duran) ve Ubeydullah Esad Efendi tarafından kurulur ve 1914 Şubat'ına kadar toplam 51 sayı olarak yayınlanır [25: 53]. Başyazar olan Faik Sabri aynı zamanda Türkiye'de modern coğrafyanın kurucularındandır [25: 54]. Önemli bir kültürel ve sanatsal bilgi birikimine sahip olduğu yazılarından anlaşılın Sabri Fransa gezilerinde ziyaret ettiği müze ve saraylar hakkında dergide uzun makaleler kaleme aldı. Arslan Tekin ve Ahmet Zeki İzgöer'e göre dergi ilk sayılarından itibaren coşkuyla Meşrutiyet'e sahip çıktı ve Meşrutiyet'in adeta sözcüsü oldu [7: XXXIII]. Aylık olarak yayınlanan ve kapağında belirttiği şekilde "edebi, siyasi, fenni, felsefi ve içtimai" birçok konuya yer veren dergi 100'e varan sayfa sayısı ve bol fotoğrafları ile içeriği oldukça zengin bir yayındır. Oldukça fazla olan sayfa sayısı sayesinde dergide uzun makaleler yer alır, bunların arasında Mısır, Yemen gibi ortadoğu toprakları ve bunların yanısıra Fransa, İngiltere gibi Avrupa ülkelerinden gezi yazılarına rastlanır. Bu yazılarda anlatılan yerlerin mimarisi, kentsel tasarımı hakkında gözlemlere de yer verilir. Trablusgarp Savaşı esnasında İtalyan bombardımanından zarar gören yapılara ait fotoğraflar dergide çokça yer bulmuştur. Ayrıca dergide İshak Paşa ve Çırağan Sarayı yangınları, Sarıyer'de meydana gelen su baskını gibi aktüel olaylarla ilgili sayısız fotoğraf yer aldı.

### **2.3.3 Şehbal**

Başlığında yer alan "Onbeş günde bir yayınlanır ve her şeyden bahseder risale-i musavvere" ibaresinden de anlaşıldığı gibi siyaset, edebiyat, kültür ve magazin gibi hayata dair ne varsa değinmeye çalışan resimli bir dergidir [7: 29]. Mart 1909 ve Temmuz 1914 tarihleri arasında yayınlanan derginin sahibi ve sorumlu müdürü Hüseyin Saadeddin (Arel)'dir. Arel aynı zamanda Türk müziği için de önemli bir

isimdir ve dergideki müzik köşesinde makaleleri yayınlanmıştır [30], [22: 177]. Selim Ahmetoğlu derginin İttihat ve Terakki'ye yakın aydınlar tarafından yayınlandığını ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kültürel değişim programına destek veren, Osmanlı toplumunun sosyal ve kültürel değişim ve gelişimini sağlamaya yönelik yayınlar yaptığını belirtir [7: 13]. Dönemin ideolojik havasının çok güçlü bir şekilde hissedildiği derginin ticari kazançtan çok inkılabı benimsetmek hedefine yönelik yayın yaptığı söylenmelidir. Ahmetoğlu'na göre o yıllarda ancak Avrupa'dan temin edilebilen kuşe kağıda basılan ve 38x25 boyutlarında olan derginin satış rakamı da düşünülünce çok kar etmediği anlaşılmaktadır [7: 31]. Her sayısı 20 sayfadan oluşur ve dönemi için Avrupa'daki yayınlarla rekabet edebilecek seviyede bir baskı ve içerik kalitesine sahiptir [7: 45]. Ahmetoğlu'nun ifadesiyle “*Şehbal* dergisi, sadece II. Meşrutiyet döneminin değil, Türk basın-yayın ve kültür tarihinin de en önemli eserlerinden birisidir.” [7: 46]. Yayınlandığı dönem boyunca Jön Türk devriminin fikirlerinin anlatılması yolunda yayınlarını oluşturduğu düşünülebilir. Bilhassa Balkan Savaşı sonrasında ulusçu söylemi güçlü bir tonla dile getiriyor, Osmanlı elitinin hedeflediği kültürel dönüşüm programına yönelik olarak görsel araçları etkili bir şekilde kullanıyordu. Fotoğrafları tematik bir sunum içinde çarpıcı bir başlıkla ve alt metinlerle sunuyor ve okuyucuya mesajını aktarıyordu. Resimli Kitab ve Servet-i Fünun'da olduğu gibi burada da sayfadaki görselle yazı arasında zorunlu bir ilişki bulunmaz, fotoğrafların ve yazının tamamen farklı konuları olabilir. *Şehbal*'de diğer iki dergiden farklı olarak fotoğraflar, birbirini tamamlar şekilde, fotoğrafın anlamını, mesajını ifade eden ve sayfanın alt veya üstünde büyük puntolarla yer alan çarpıcı bir başlıkla sunulur. Bazen alt metinlerde bu mesajlar biraz daha detaylandırılır, fotoğraflara neden yer verildiği anlatılır. Böylece dergide görsele ait bir makale yer almasa da bu başlıklar, alt metinler ve görsellerle etkili bir mesaj verilir. Bu yönüyle derginin, Resimli Kitab ve Servet-i Fünun'a kıyasla, milliyetçi, idealist, didaktik üslubu çok daha belirgindir.

چارلرک کشتی دالاری آراستہ قصر تیزی پالم... بلبار سنگ  
نغمہ کارلرک اولسون؛ قوسرول ندیمہ لک اولنگہ شرفلہ لسنون؛  
ککلیکار سکا هرلظہ تبیس ایتسون ! . . سرچہ کوچک

چارہ لک، نارلاوشلری ضیف کولہ لک اولسون؛ وبالخاصہ  
بن سنگ ایدی برآسیرک اولنگ سمانیلہ یاشایم... ہایدی  
بیاض کوه رجین، بی قبول ایت!...

— آہ، بو جسدی یکہ، بہ حکم!  
۱۱ شباط، ۱۳۲۷ (مابعدی کچک کشتہ)  
ایس بیج



صامسونہ — سیراس دہمیر یولنہ برہمیر کور

یوکوریو، خطک ۲۳ کیلومتر وسنہ، ۹۸۸۰ مرمول توئلار آراستہ ددر. ۲ متر عرضنہ وادن متر طولنہ ددر.

صامسونہ — سیراس خطنہ بر دہمیر کور

یوکوریو، دہمیر یولنہ ۱۲ کیلومتر وسنہ، ۷۰۹ متری ترسنہ صاوا ددر؛ ۲ متر عرضنہ وادن ۱۹ متر طولنہ ددر.



صامسونہ — سیراس خطی انشا آتہ

خطک ۲۲ کیلومتر وسنہ، ۴۰۰ متری ترسنہ صاوا ددر؛ ۱۸۱ متر طولنہ ددر. رستمزہ  
۲۳ کیلومتر پائیش ۷۳ متر طولنہ کی استناد دیوار بیک منظرہ عمومیہ سی.

وچاچر برشتیق ایلہ تکرار ایدیوردی :  
— آہ... بی قبول ایت! کوزہل قیز، آسیرکی طرد  
ایقہ! ...  
«رقت» بوتون بو رجالی جواہر بر اراقق «الہام»  
یارچہ لامش وجوہنہ یافلاشدی . ویرقانانی آجوب اوزا  
کولکلر ویرہ لک وفای ایدین تئیل ایدی...  
شیمدی قازنال قیصقانیج برجا ایلہ :  
— فقط ٹولولہ مربوط اولما. دیدی، سن یاشایور.  
سک و یاشایانلرہ ٹالدا سک!...

آرتیق بو یوک بر احتراس ایلہ آیلدی . اوزا بر آن  
ایچنہ مالک اولنگ ایستہ یوردی... فقط قانادری «الہام»  
قانی جسینہ طوقوش؛ و بو تاس قانک بوتون وجودی  
صارصمشدی . . . عقورانہ ٹولوردی کوه رجینک نمش  
فجی اونی تہدید ایدیور . «رقت» لہ کندی آراستہ  
یزروح و مؤید برمانہ اولدینگی کوستہ ریوردی . بو آنہ قدر  
یارچہ لادینگی قوشلرک قانلری ایچیش، پورہ کاری بہ مش کن  
شیمدی بر تاس اونی ٹورکوتیوردی... عشق اعصابنہ  
حاصل ایدینگی کوشمک اوزا یولہ نوحش ویرمش . اونی  
یولہ قورقوشسی .  
یتاب بر سرارلہ عینری اعتراف ایدی :



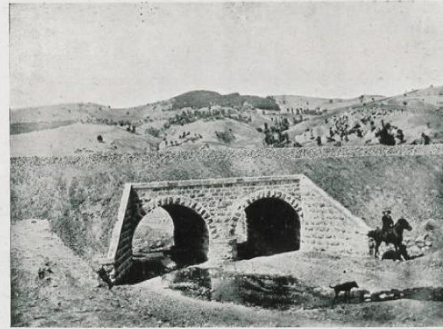
صامسونہ — سیراس خطنہ بر تونل

طوقر نومرول اولان بو تونلہ، خطک ۲۳ کیلومتر وسنہ ددر. طولی  
۲۵ متر ددر. رستمزہ توسیعدن سوگرانی منظرہ سی کوستہ ویور.



صامسونہ — سیراس خطک نوزلر نرہ بری

خطک ۲۸ کیلومتر وسنہ، ۷۰۰ متری ترسنہ صاوا ددر؛ ۱۸۱ متر طولنہ ددر. رستمزہ  
تولک کاملا دہلیمہ سنن سوکرا صامسون جہننن منظرہ عمومیہ سی عرض ایدیور. تولک تولدہ  
۲۰ متر عرضنہ بر دہمیر کور وادد .



صامسونہ — سیراس دہمیر یولنک کور بر نرہ بری

رستمزہ دہمیر یولنک اونی کیلومتر وسنہ یشور تئیلی، مترسنہ صاوا ددر ۲۸۱ متر اولجیلندگی  
کورولک اکاندن سوکرا بولک منظرہ عمومیہ سی ازلہ ایستددر.

تورک مهندسینک وقوف و عرفانی حقتدہ وثیقہل

( بو وقارشیکی صحیفہ دہ کورولن انشا ٹک کاملا تورک مهندسینک حصول قبالوق اولدینگی ذکرہ لزوم کورویورز )

Şekil 2.2 Şehbal'in fotoğraflı sunumlarına bir örnek. "Türk mühendislerinin vukuf ve irfanı hakkında vesikalar" [Ş, 81: 167]

## II. Meşrutiyet Döneminde Basının Osmanlı Kamusal Alanına Etkisi

---

### 3.1 Basılı Bilginin Etkileri

Baskı teknolojisi 15. Yüzyılda Avrupa'da ortaya çıktığında öncesinde el yazması kopyalarla ancak çok küçük bir azınlığa hitap eden kitaplar artık geniş kitlelere ulaşmaya başladı [3: 52]. Anderson baskı kapitaliziminin yeni pazarlar bulmak için yerel dilleri kullanarak daha çok okuyucuya ulaşma çabasıyla ulusal dillerin oluşmasını sağladığından bahseder. Bir dilin birçok farklı diyalektiği baskı teknolojisine uyum için tekipleştiriyor ve aynı dili konuşan ulusu meydana getiriyordu. Meşrutiyet'te de buna paralel olarak dilde sadeleşme hareketi dikkat çekicidir. Dilde sadeleşmenin öncüleri olan Ömer Seyfettin gibi isimlerin aynı zamanda milliyetçilik fikirlerinin de öncülerinden olduğu hatırlanmalıdır [31: 191].

Basın toplumda önemli bir dönüşüm gücüne sahipti. Basılı metnin en yaygın taşıyıcısı olan gazete ve dergiler sözlü kültürün ağırlıklı olduğu Osmanlı toplumunda yazılı kültürü yerleştiriyor ve sözlü kültür ağırlıklı, hitabetle harekete geçen cemaatleri basılı metnin görsel dünyasına taşıyordu [5]. sayısal olarak artan ve çeşitlenen gazete ve dergiler ve onların içinde tefrika edilen romanlar geniş kitlelerin hayatına gittikçe daha fazla nüfuz ediyordu. Walter J. Ong'un titizlikle irdelediği gibi yazı işitsel duyunun öne çıktığı sözlü kültür dünyasını görsel duyunun dünyasına aktaran ve insan zihnini önemli ölçüde etkileyen bir buluştur [4: 104]. Ağızdan çıkan sözleri kayıt altına alır ve hafızanın yükünü hafifleterek zihnin yeni fikirler geliştirmesine olanak sağlar [4: 58]. Basılı metin ise yazının etkisini pekiştirir, şekillendirir ve daha geniş kitlelerin kullanımına açar [4: 144]. Bu noktada Koloğlu'nun Ziya Gökalp'ten aktardığı bir anekdotu hatırlamak yerinde olacaktır. Gökalp'in hapiste karşılaştığı bir devrimci "Özgürlüğe kavuştuğumuz anda kafanızdaki düşünceleri derhal yazıya dökün ve halka aktarın. Kağıt üzerine

dökülen fikirler kaybolmaz. Daima yaşar ve yeniden ortaya çıkarlar.” der. Meşrutiyet’in eğitilmiş kesiminin bu tavsiyelere tam olarak uydukları basındaki artış miktarında açıkça görüldü [32: 87]

Basındaki bu olağanüstü artışla birlikte gazetelerde tefrika edilen romanlar da daha geniş bir okuyucu kitlesi tarafından takip edilmeye başladı. Dönemin popüler kültür araçları olan gazete, dergi ve roman toplumun kültürel hayatında merkezi bir yer edinmiş olmalıdır. Bu tarz popüler yayınlar Anderson’ın açıkladığı gibi ortak zaman ve mekanda var olan bir topluluk olarak ulus tahayyülünü zihinlerde inşa ediyordu. Anderson’a göre roman ve gazete milliyetçilik bilincini doğuran araçlardır. Roman birbiriyle aynı zaman ve mekanı paylaşan ve bazen yolları hiç kesişmeyen karakterler içerir. Bu karakterleri birleştiren ortak bir zaman ve mekan algısıdır. Her bir karakter farklı deneyimler yaşasa ve birbirleriyle hiç karşılaşmasalar dahi, okuyucu onları ortak zaman ve ortak bir mekanı (vatani) paylaşan bireyler olarak, tek bir topluluğun üyeleri olarak kavrar [3: 42]. Bu kavrayış ulus bilincini uyandırır. Devrimci Osmanlı kuşağının Namık Kemal, Şinasi gibi önde gelen isimlerinin roman türü eserler vermesi de bir tesadüf değildir. Anderson’a göre milliyetçi kavrayışı etkileyen bir diğer unsur olan gazete ise ortak zaman ve mekan algısını birbirinden tamamen kopuk olayları bir arada toplar. Bunlar birbirine sadece gazetenin başında yer alan tarihle bağlıdır ve zamanın ilerleyişiyle geçmişten bugün ve yarına doğru hareket halinde olan ve ortak deneyimlere sahip bir ulus imgesini zihinlerde oluşturur. Bu ulus her sabah topluca yapılan bir ayin gibi aynı gazeteleri hep birlikte okurlar ve olayları birlikte deneyimlerler [3: 50].

### **3.2 Yeni Bir Basılı/Görsel Kültürün Tesisi**

Fotoğraf II. Meşrutiyet’le birlikte politik bir araç haline geldi. Farklı partilere yakın yayınlar kendi fikirlerine yakın siyasetçilerin fotoğraflarını basarak belli isimleri kamuoyunda öne çıkarmaya çalışıyorlardı [29: 50]. Fotoğraf basmanın hatta çekmenin bile özel izinlere tabi olduğu II. Abdülhamid devrinden sonra artık izinsiz fotoğraf çekilebiliyor ve basılabiliyordu. Bu alanda birçok tabular yıkıldı. Padişah ve devlet ileri gelenlerinin portre fotoğrafları izin almaksızın

basılabiliyordu [29: 49]. Mekke ve Medine, kutsal Hac mekanlarının fotoğraflarının basılması da ayrıca devrim niteliğinde bir olay olarak zikredilmelidir. Bu yıllarda foto muhabiri sayısı oldukça arttı. Foto muhabirleri haberi fotoğrafla yazmaya başladılar [29: 55].

Ahmet Ersoy, 1890'larda resimli yayıncılığının Osmanlı basınında ivme kazanmasıyla resimli dergilerin mevcut dünyayı anlamlandırır ve geçmişe yeni bir varoluş biçimi ve somutluk kazandıran bir kamusal alan oluşturduğundan bahseder [6: 334]. Sözelimi Ulubat gölü kıyısındaki "ıssız han" fotoğrafı okuyucuda zaman, çağ ve geçiciliğe dair çok katmanlı çağrışımlar uyandırabilirdi. Fotoğraf ve fotoğrafla birlikte verilen kısa tanıtıcı metin sözkonusu kalıntıyı imparatorluk mekanının bir parçası olarak kaydediyor ve kolektif tarihsel algıda ona önemli bir yer veriyordu [6: 335]. Ersoy'a göre dergilerdeki fotoğraflar, anlamı ve değeri üretim, dolaşım ve tüketim süreçleriyle sürekli yeniden değerlendirilen aktif sosyal ajanlardır [6: 334]. Kaydedilen fotoğraflar albümler, kartpostallar, dergiler gibi çeşitli mecralarda yeniden üretilerek sürekli farklı bağlamlarda farklı şekillerde algılanabilir, yeni anlamlar üretebilirler. Meşrutiyet döneminde hem dergi hem okur sayısı bakımından kat kat genişleyen resimli yayınlar Ersoy'un bahsettiği etkileri aynı derecede artırmış olmalıdır. Ayrıca okurlara yönelik fotoğraf müsabakalarıyla dergilerin toplumsal bir etkileşim alanı oluşturduğundan ve yeni görsel algılama biçimlerini ortaya çıkardığından söz etmek mümkündür. Şehbal'in düzenlediği bir fotoğraf yarışmasında birinci olan Ortaköy Camisi fotoğrafı toplumda yeni görsel kavrayışların yerleşmeye başladığına ve mimarlığın bu kavrayışta farklı bağlamlarda kendisine yer bulduğuna işaret ediyor [Ş, 12: 243].

Fotoğraflar da tıpkı basılı metin gibi yeni bir kamusal alan tanımladı. Freund Gisele'e göre fotoğraf olayları topluma tarafsızca aktarır gibi gözükmesine karşın aslında gördüğü ve görmediğiyle gerçekliği sayısız değişime uğratma yeteneğine sahipti. Görme biçimi tamamıyla fotoğrafı çeken kişi ve ortaklarının amaçlarına bağlıydı [33: 9]. II. Meşrutiyet dönemi resimli dergileri çeşitli görme, hatırlama ve hatırlatma biçimleriyle en az basılı yayınlar kadar kamusal alanı dönüştürdü ve toplumun görsel kavrayışını inşa etti.



Dönemin yayıncı ve yazarlarının siyasi motifleri göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Palmira Brummet II. Meşrutiyet basınının başlıca kaygısının karlılık değil siyasi muhalefet olduğunu söyler. Yazılanlar Brummet'ye göre başyazarların idealizmini, siyasi eğilimini yansıtıyor ve bu durumun yatırımcılara zarar verdiği dahi oluyordu [34: 20]. Özellikle fotoğraflı yayıncılık için pahalı kağıt gereksinimi yayıncılar için ciddi anlamda maddi bir yük demektir [29: 54]. Bu dergileri çıkaranların çok fazla bir kar kaygısı gütmedikleri, halkı bilinçlendirmek ve eğitmek gibi bir misyon duygusuyla hareket ettikleri yayıncılığın maddi yükü ve satış tirajları düşünüldüğünde açıkça görülmektedir [7: 31]. Devrim ileri gelenlerinin amaçlarını benimsemişlerdi ve yeni dönemi insanlara anlatmak, devrimle ortaya çıkan kavramları anlatmak, vatan duygusunu, milli bilinci uyandırmak gayesiyle hareket ediyorlardı. Yayıncıların ve dergi sahiplerinin farklı meslek dallarından gelmesi ve başka birçok alanda çalışıyor olmaları da devrim sonrası kültürel ve toplumsal dönüşüm ve ilerleme programını ne derece kişisel gündemlerine aldıklarını ve basını bu program doğrultusunda istihdam ettiklerini gösteriyor. Bu insanlar başka alanlarda da çalışıyorlar hatta bazıları devlet hizmetinde de bulunuyorlardı [30: 18]. Dolayısıyla yayıncılık onlara gelir getiren tek uğraşları değildi. Bu iş onlar için kazanç sağlayan bir uğraş olduğu kadar ideolojilerini topluma yaymak ve toplumun gelişimine katkı sağlamak için önemli bir araçtı. Meşrutiyet'le ortaya çıkan Hürriyet, Müsavat, Uhuvvet, Adalet ilkeleri doğrultusunda, bilinçli, eğitilmiş, kültürlü bir ulus yaratmayı hedeflediler. Birçok farklı alanda eserler vermişler ve topluma yol gösterici aydın rolü üstlenmişlerdi. Sözelimi *Şehbal*'in imtiyaz sahibi Hüseyin Saadeddin Arel belirtildiği gibi aynı zamanda Türk müziği için de önemli bir figürdür [30]. *Resimli Kitab*'ın imtiyaz sahiplerinden Faik Sabri yine bahsi geçtiği gibi Türkiye'de modern coğrafya'nın kurucularındandır. Kemaleddin dönemin milli mimarisi için önemli bir isim aynı zamanda dergilerde yazıları yayınlanan bir yazardır [9].

Osmanlı yazılı basınında daha önce görülmemiş seviyelere ulaşan bu gazete ve dergi furyası bir yandan ulus bilincini güçlü bir şekilde inşa ederken bir yandan da toplumun en azından okur yazar kesimi için önemli bir kamusal alan açıyordu.

Basım teknolojisi Osmanlı toplumunu birçok yönden etkiledi. Dönemin fikir ve devlet önderleri olan Osmanlı eliti bu enstrümanları ortak vatan ve ortak ulus bilincine sahip, aynı zamanda batılı ve gelişmiş bir toplum tahayyüllerini gerçekleştirmek amacıyla yönelik olarak kullandılar. Belirtmek gerekir ki bu aydınların hepsinin tek bir ortak hedefe yönelik ortak fikirleri yoktu. Birçok noktada farklılaşıyor ve hatta çatışıyorlardı [15: 264]. Ancak tüm bu basın yayın faaliyeti sonucunda ciddi bir milliyetçi bilinç uyandırdıkları ve basın aracılığıyla önemli bir kamusal alan açtıkları söylenmelidir.



### 4.1 Politik İmgeler

#### 4.1.1 Anıtlar, Kutlamalar

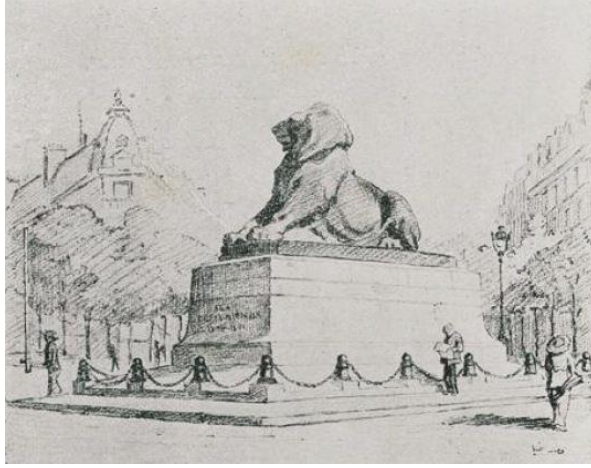
19. Yüzyıl boyunca Ulus çağının başlaması, kapitalist ekonomi gibi nedenlerle tüm dünyada hanedanlık rejimlerinin meşruiyeti yıpranmaya başlıyordu. Anderson'ın açıkladığı gibi hanedanlık dünyası yerini ulus çağına bırakıyordu [3: 35]. Osmanlı sultanları halkın gözünde kendi meşruiyetlerini sağlamlaştırmak için cülus yıldönümleri gibi popüler etkinlikler düzenlemeye başladılar. II. Abdülhamid ise iktidarı boyunca cülus yıldönümlerini yepyeni bir boyuta taşıdı. Halkın bu kutlamalara aktif katılımı teşvik edildi [1: 91]. II. Abdülhamit Deringil'in anlattığı gibi sembollerle kendi iktidarını her yerde görünür kıldı [35]. Erkmen, cülus bayramlarında, halkın önemli bölümünün evlerini süslerle donatarak kutlamalara iştirak etmelerine karşın Jön Türkler'in Paris'te çıkardıkları Osmanlı Gazetesi'nde protestoname yayınladıklarını, Sultan'ı batılılaşmayla suçladıklarını anlatır. Ancak ironik bir şekilde yaklaşık bir on yıl sonra kendi iktidarlarında, Abdülhamid'in eleştirdikleri iktidar araçlarını aynen kullandılar [1: 100]. Meşrutiyet'in ilan tarihi olan 23 Temmuz bayram ilan edildi. Arkasından mektepliler, çocuklar, ağaç bayramları gibi bir dizi başka bayramlar icat edildi [1: 239-240]. Kamusal görünürlük anlamında ise Meşrutiyet'in ilk yılından itibaren Hürriyet-i Ebediye adı verilen yerde görkemli kutlamalar düzenlendi [1: 250-255]. Meydanda geniş bir geçici tak inşa edildiğini dergilerdeki fotoğraflardan görebiliyoruz. Sonraki yıllarda ise buraya Osmanlı devletindeki ilk gerçek anlamda anıt niteliği taşıyan Abide-i Hürriyet inşa edildi. Erkmen'in detaylıca anlattığı gibi Meşrutiyet öncesi dönemde gerçek anlamda bir anıt inşa etmek toplumsal dirençten dolayı mümkün olamamıştı [1: 83]. Örneğin, 1840 yılında Tanzimat fermanı için tasarlanan iki anıt

projesi bir grup İstanbul'lunun itirazı üzerine iptal edilmişti. 1855'te Paris sergisi vesilesiyle gündeme gelen başka bir anıt projesi yine muhtemelen benzer sebeplerden dolayı inşa edilmedi [1: 83]. Anıta yönelik toplumsal direnci kırmak için II. Abdülhamit döneminde inşa edilen anıt yapıları ise ancak onlara eklenen çeşme ve saat kulesi gibi işlevlerle var olabiliyordu [1: 227]. Meşrutiyet döneminde ise gerçek anlamda bir abide inşası mümkün olabiliyordu. İnşa süreci daha tamamlanmadan bile basında temsilleri üretilen abide rejim propagandasının başat ögesi olur [1: 255]. Erkmen'in anlattığı gibi *Hayal-i Cedid* gazetesi kapağında Hürriyet perisi ve ordusuyla abide-i hürriyeti içeren bir resimle basılmıştı [1: 245]. Meşrutiyet'in adeta bir ikonuna dönüşen anıtın açılışından sonra *Resimli Kitab*'ın 32. sayısının kapağında renkli bir resim ve derginin içinde sayfanın tamamını kaplayan çarpıcı bir fotoğrafla sunulduğunu görüyoruz [RK, 32: Kp]. Yeni rejimin iktidarının temsili haline gelen bu simge yapı *Servet-i Fünun* dergisinde de yer almıştır [SF, 1052, Kp.]. *Şehbal*'in 91. sayısında da anıtı ziyaret eden Darüşşafaka öğrencilerinin haberi büyük bir sevinç ve takdirle veriliyordu. Yeni doğmaya başlayan bu "takdir-i eazım" hissi övülüyordu. Yenilerinin çıkması için ileri gelenler takdir edilmeliydi [Ş, 91: 367]. Abide-i Hürriyet'e ilişkin anlamlı fotoğraflardan birisi de *Resimli Kitab* dergisinde yer almıştır [RK, 47: 810]. Ferit İbrahim'in çektiği fotoğrafta Mahmut Şevket Paşa'nın naşı tam Abide-i Hürriyet'in önünden geçiyordu. Fotoğrafın alt metninde ise "*Kahraman-ı hürriyet Mahmut Şevket Paşa'nın naş-ı mübareki 11 Nisan'ın şanlı hatırası olan Abide-i Hürriyet önünde eller üzerinde geçirilirken*" ibaresi yer alıyordu. 31 Mart olayını bastırmak için yaşanan 11 Nisan çarpışmalarında ölen askerler anısına yapılan Abide artık o askerlerin komutanının da kabrine ev sahipliği yapacaktı.

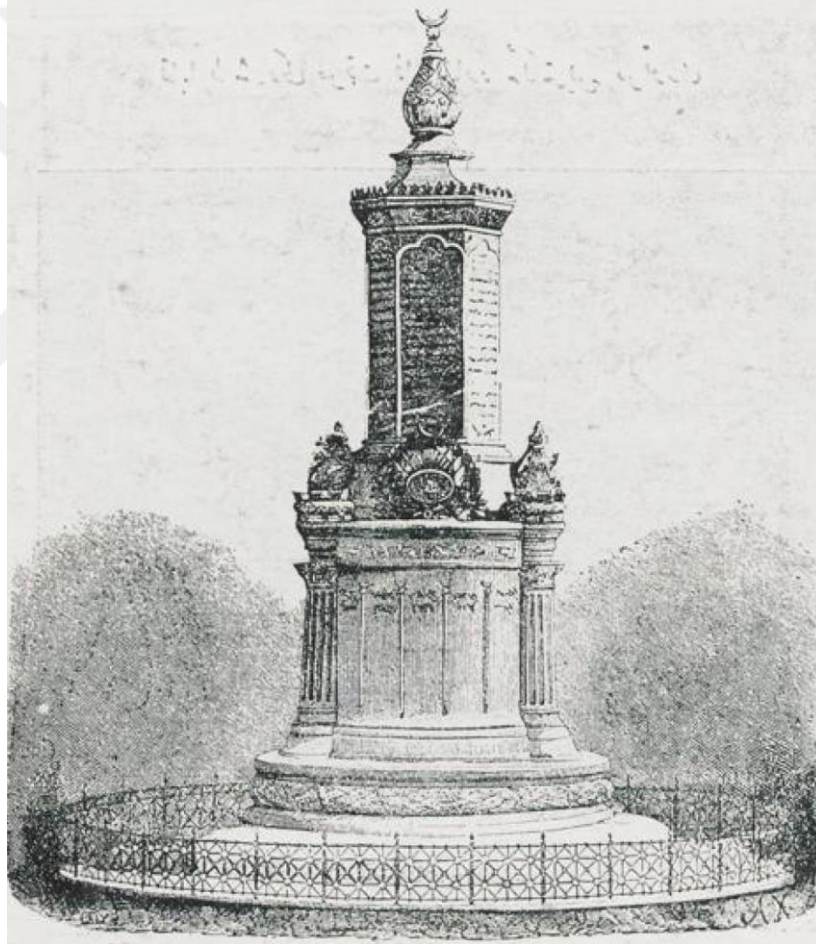
Balkan Savaşları sonrasında Abide-i Hürriyet'in izinden giden başka bir anıtı *Şehbal*'de görüyoruz. Sırbistan'daki Negotin anıtı 89. sayıda "Negotin'de bıraktığımız son nişane-i hazin" başlığıyla yer almıştır [Ş, 89: 334]. Fotoğrafa eşlik eden metinde ise Balkan Savaşları esnasında burada açlık ve tifodan ölen 800 askerinin anısına silah arkadaşlarının bağış toplayarak bu "abide-i kabir"i inşa ettirdikleri belirtilmektedir.

Ayrıca dergilerde başka ülkelerde yer alan anıtlar, heykeller de boy gösteriyordu. Bu fotoğraflar adeta didaktik bir tonla bu gibi anıtlara olan ihtiyacın delili olarak sunuluyor gibidir. Yine yabancı ülke hanedanlarına ait resmi merasimler, anıt mezarlar, okuyucuya gösteriliyordu. *Şehbal*'de Kraliçe Victoria adına Londra'da Kraliyet Sarayı önünde yapılmış olan heykelin fotoğrafı "*Bir milletin melikesine mükafatı*" başlığıyla veriliyordu [Ş, 46: 428]. *Servet-i Fünun*'da yer alan "*Müteveffa Kral Yedinci Edward namına bina edilen bir tak-ı muhteşem*" resmi buna başka bir örnektir [SF, 1133: 340]. *Resimli Kitab*'ın 38. sayısında ise Delhi'de kralın taç giyme merasimi için inşa edilmiş olan pavyonun yanması haberi fotoğrafıyla birlikte yer alıyordu [RK, 38: 131]. Yine 29. sayıda Hartum'da ölen İngiliz subayı adına yaptırılmış olan heykelin fotoğrafı vardı [RK, 29: 389]. 83. *Şehbal* dergisinde ise yapımı akim kalan Tanzimat Anıtı projesi yayınlanmış, 40. sayısında ise Paris'te yapılan "Tayyare kurbanları için abide" görseli yer almıştı [Ş, 83: 210] [Ş, 40: 319].

Buna benzer birçok anıt ve heykel fotoğrafının dergilerde sıklıkla yer alması adeta anıta yönelik bahsi geçen toplumsal tepkiyi kırmak ve toplumda anma bilinci ve alışkanlığı geliştirmeye yönelikti. *Şehbal*'in 87. sayısında yer alan "*Başka memleketlerde vatanperverlik nasıl takdir olunuyor*" başlığıyla yer alan Paris'te Belfort savunması anısına dikilen aslan heykelinin resmi bu düşünceyi güçlendiriyor [Ş, 87: 298]. Bu sunumla Balkan Savaşları'nın ardından savaştaki kahramanlıkların anısını yaşatmak için bir talep ve teşvikte bulunulmuştu. Resmin ait olduğu Sanayi-i Nefise köşesindeki makalede ise Nazmi Ziya, İstanbul'un imarı, güzelleştirilmesi için bir plan hazırlanması gerektiğinden bahsediyor ve yazısının sonunda bir "Panteon" inşa edilmesini ve memlekete hizmeti geçmiş kişilerin oraya defnedilmesini teklif ediyordu [Ş, 87: 298-299]. Ayrıca sayfada resmi bulunan Belfort anıtının bir benzerini Edirne müdafileri için yapmayı öneriyordu.



**Şekil 4.1** “Başka memleketlerde vatanperverlik nasıl takdir olunuyor?” [Ş, 87: 298]



**Şekil 4.2** “İlk hatve-i temeddünümüzün izlerini taharri” ” Tanzimat Abidesi'nin Projesi” [Ş, 83: 210]

*Şehbal*'in 9. sayısında yer alan Washington Anıtı'na dair Mehmet İhsan imzalı yazı burada zikredilmelidir [Ş, 9: 171]. Washington milli anıtı başlığıyla ve anıta ait büyükçe bir fotoğrafı eşliğinde yayınlanan yazıda eserin tarihi ve yapım sürecine dair geniş bilgi verilmişti. Dönemin Padişahı Abdülmecid'in anıta yerleştirilmek üzere gönderdiği levhanın fotoğrafı yazıya eşlik etmişti. Ayrıca yazıda Papa'nın yolladığı hediye anıtta yer almaması için o dönem yürütülen bir kampanya anlatılıyordu. Yazıya göre protestocular böylesine hürriyetperver bir hükümetin anıtında Papa gibi baskıcı bir iktidarın hediyesinin yer almaması gerektiğini düşünüyorlardı.

Resmi geziler ve yıldönümlerinde çokça karşılaşılan geçici taklar dergilerde önemli bir yer tutuyor. Bu gezilerde foto muhabirlerinin heyete eşlik ettiğini fotoğrafların açıklamalarından anlıyoruz. 12. *Şehbal* dergisinde Mudanya İskele'sinin heyeti karşılamak üzere bezenmiş halini ve kurulan bir "tak-ı zaferi" buluyoruz [Ş, 12: 232]. *Şehbal* daha sonra 41. sayısında "Seyahat-i Hümayun'a Fotoğrafla Refakat" başlığıyla Padişah'ın ziyaret ettiği Selanik'te inşa edilen "tak-ı zafer"leri ve gerçekleştirilen kutlamaları bir dizi fotoğrafla okuyucuya sunuyordu [Ş, 41: 335]. Meşrutiyet kutlamalarında, Sultan'ın gezilerinde kurulan bu geçici yapıların bazıları çeşitli cemiyetlerin ve sosyal grupların Sultan'a, rejime bağlılıklarını ifade ediyordu. Dergilerde yer alan fotoğraflarda takların ait olduğu cemiyetin ismi zikrediliyordu. Belli bir mimari üslubu takip etmeyen bu eklektik yapıların bahsi geçen cemiyetler tarafından finanse edildiğini düşünebiliriz. 41. *Şehbal* dergisinde yer alan ve Selanik'te Musevi kulübünün inşa ettirdiği belirtilen tak buna bir örnektir [Ş, 41: 335]. *Resimli Kitab*'ın 30. sayısında ise Sultan'ın Rumeli gezisi dolayısıyla inşa edilen takların Gümrük memurlarına ait olduğu özellikle belirtiliyor ve Allatini'ler tarafından inşa ettirilen "gayet müzeyyen bir tak"ın fotoğrafı da yer alıyordu. Ayrıca Belediye'nin, İttihad ve Terakki Rıhtım Kulübü'nün, Musevi cemaatinin ve Rum cemaatinin yaptırdığı taklar da sonraki sayfalarda yer almıştı [RK, 30: 491-495].



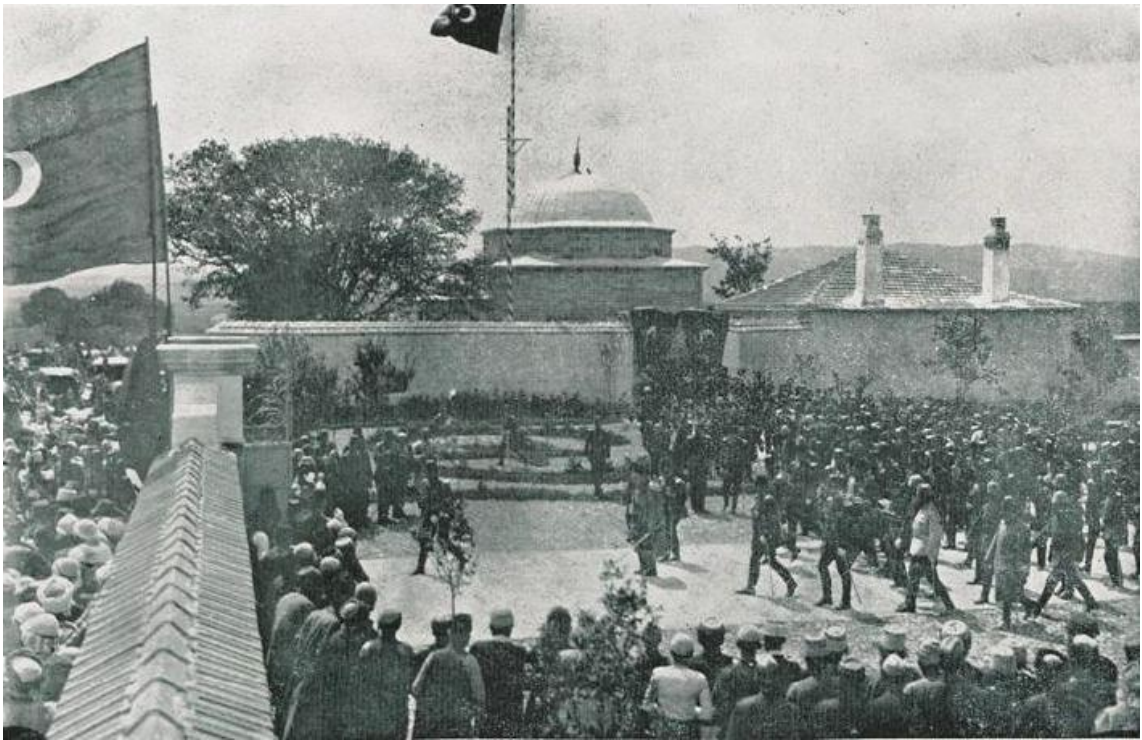
**Şekil 4.3** Sultan Reşad'ın Rumeli gezisi münasebetiyle Selanik'te Allatiniler tarafından inşa ettirilen tak [RK, 30: 491]

#### 4.1.2 Politik Geziler

Sultan'ın gezilerinde ziyaret ettiği Klasik dönem Osmanlı eserleri basın için önemli bir başlık oluşturuyor. Bu gezilere eşlik eden foto muhabirleri sözkonusu eserlerin fotoğraflarıyla geziyi anlatıyorlardı. Ziyaret güzergahlarının öze ve milli kimliğe dönüş fikrini hissettirecek şekilde bir seyir izlediği düşünülebilir. Mehmed Reşad'ın İzmit, Bursa, Rumeli gezilerinde ziyaret ettiği Selimiye Camisi, Bursa Yeşil Cami, Osman Gazi türbesi gibi mekanlar incelenen 3 dergide de yer almıştır. Bu fotoğraflar Meşrutiyet sonrası güçlenen Osmanlılık ve Türkçülük fikirlerinin basındaki siyasi-mimari yansımaları olarak da okunmalıdır. *Şehbal*'in 12. sayısında Sultan Reşad'ın Orhan Gazi'nin kabrini ziyaretinden alınan fotoğrafı görüyoruz [Ş, 12: 233]. *Servet-i Fünun* dergisinde ise yine aynı geziden alınmış Yeşil Türbe ve Ulu Cami'nin fotoğraflarıyla karşılaşıyoruz [SF, 946: 152]. *Şehbal*'de 42. sayıda ise Üsküp'te ziyaret edilen Muradiye Cami'sini ve Hüdavendigâr Türbesi'ni görüyoruz [Ş, 42: 355-356]. Aynı türbenin ve Üsküp Mustafa Paşa Camisi'nin fotoğrafı *Resimli Kitab*'da da yer almıştır [RK, 30: 509-516]. Savaş meydanında ölen Murad Hüdavendigâr'ın anısı kamuoyunda hanedanın meşruiyetini pekiştiriyor ve



muzaffer Osmanlı ordularının hatırasını canlandırıyor. Bu yapılar geziler dolayısıyla tekrar tekrar dergilerde yer aldıkça bir anlamda sembolleşiyordu. Özellikle erken dönem Osmanlı Padişah'larının türbeleri gibi yapıların erken dönemin fetihle özdeşleşen tarihini çağrıştırdığı düşünülebilir. Aynı zamanda dergilerin, bu yapıların temsilleriyle, çok uluslu Osmanlı toplumunun vatandaşları arasında birlik fikrini yerleştirmeye çalıştıkları söylenebilir. Rumeli gezisinin dağılma tehlikesi içinde olan imparatorluğun unsurları arasında Padişah figürü üzerinden birlik sağlama çabası olduğu hatırlandığında Osmanlı hatırasını canlandıran binaların bu meşruyet inşasına destek oldukları yorumu yapılabilir.



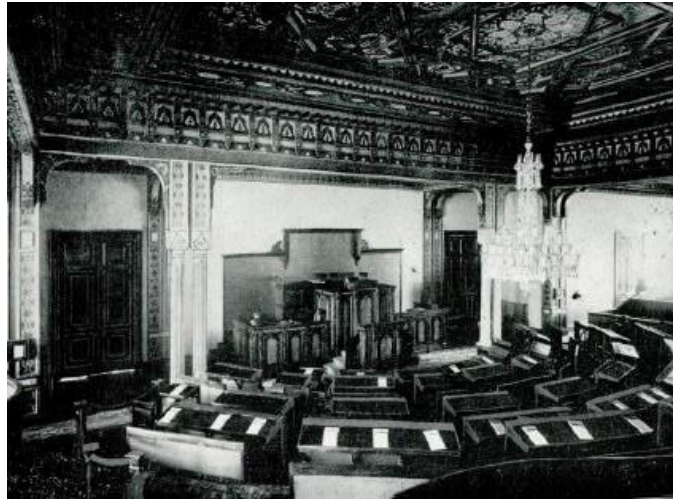
**Şekil 4.4** “Bir mazi-i karibin kayd-ı vesaiki için” “Türbe-i Hüdavendigâr’ı ziyaret-i Hümayun” [Ş, 42: 356]

#### 4.1.3 Kamu Binaları, Saraylar

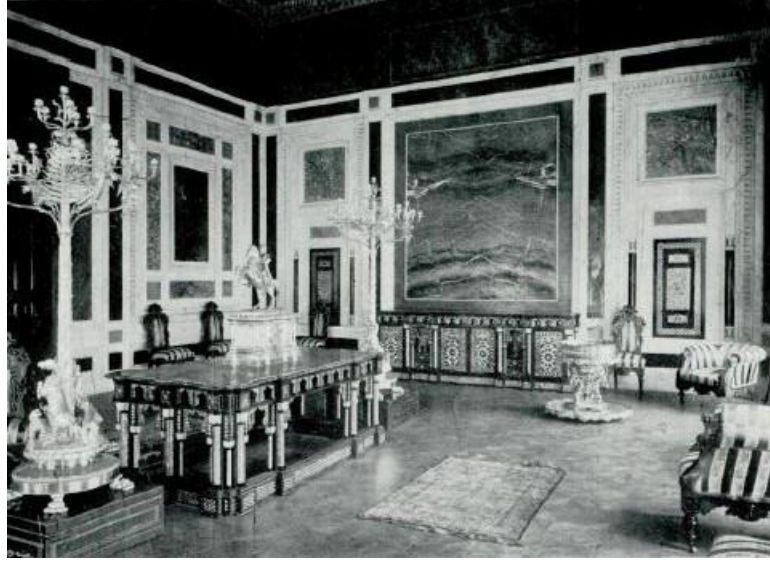
Politik imge kapsamında ele alınabilecek başka bir konu da dergilerde yer alan kamu yönetimine ait saray vb. binaların fotoğraflarıdır. Meşrutiyet sonrası basın özgürlüğündeki radikal değişimin önemli göstergelerinden birisi gazete ve dergilerde yer alan Yıldız Sarayı, Meclis gibi yönetim yapılarının fotoğraflarının basılmasıdır. Bahsi geçtiği gibi II. Abdülhamid devrinde Mekke ve Medine’deki

kutsal mekan ve yapıların fotoğraflarının dergilerde kamuya sunulması yasaktır [29: 49]. Padişah'a ait saraylar da buna benzer bir kutsallık halesiyle çevrili olduğundan fotoğrafları basında kullanılmamıştı. Bu yapıların iç mekanlarına varıncaya kadar birçok kez basında yer almasının önemli bir yenilik olduğu, hanedanın, yönetimin adeta kutsal sayılan mahrem mekanlarının kamuya açılması anlamını taşıdığı unutulmamalıdır.

Yeni yönetim şeffaf ve halk içindir. Bu yüzden binaları da halkın seyrine açıktır. Bunu *Şehbal*'in 13. sayısında Dolmabahçe sarayının yer alışı görmeye mümkündür [Ş, 13: 250-252]. Yapının denizden, bahçeden, iç mekanlarından bir düzine fotoğrafla okuyucuya bir görsel şölen sunuluyor ve derginin ifadesiyle Padişah'ın sarayında fotoğrafla bir gezinti yapılıyordu. *Şehbal*'de daha sonra 16. sayıda bu defa Meclis'e tahsis edilen Çırağan Sarayı benzer şekilde iç mekanlarından fotoğraflarla yer alacaktı [Ş, 16: 311]. *Servet-i Fünun*'un 962. sayısındaki "Karga" rümuзуyla imzalı İstanbul Postası köşesinde sarayla ilgili bir zamanlar önünden geçerken "göz kuyruğuyla" bile bakmaya korktukları ve içini merak ettiklerini dile getiren anlatım ilgi çekicidir [SF, 962: 402]. Basında yer alan görseller sayesinde bu merak gideriliyor ve yönetimin gerçekleştiği mekanlar halkın gözleri önüne seriliyordu.

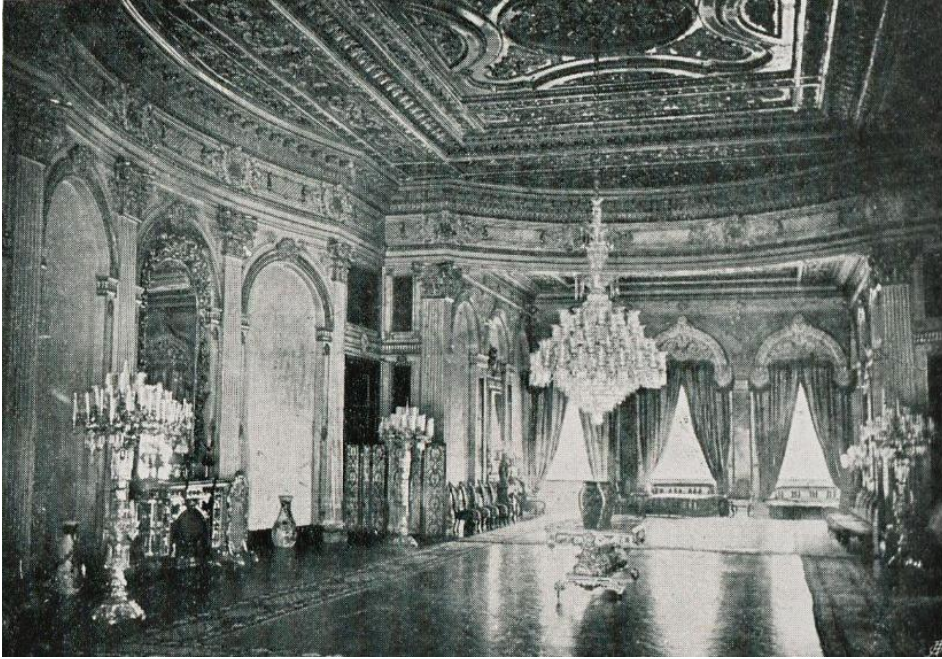


**Şekil 4.5** "Çırağan sarayında Meclis-i Ayan içtima salonu" [RK, 15: 201]



**Şekil 4.6** “Muhterik Çırağan Sarayı’nda Zat-ı Hazret-i Padişahi’ye mahsus salon”  
[RK, 16: 288]

Buna bir örnek olarak yanmadan hemen önce Meclis-i Mebusan’a tahsis edilen Resimli Kitab’da yer alan Çırağan Sarayı’na ait fotoğraflar gösterilebilir. Ne hazindir ki bir sonraki sayıda bu kez sarayın yangınından fotoğraflar, yangından önceki mekanlarıyla birlikte dergiyi dolduracak ve yangının “milletin kalbini dağladığı” ifade edilecekti [RK, 14: 190-210], [RK, 16: 278-295].



**Şekil 4.7** “Dolmabahçe Sarayı’nda Taht Salonu” [Ş, 13: 251]

Buna paralel olarak sıklıkla basında Meclis'in açılışı, milletvekillerine ziyafet verilmesi gibi kamu yönetiminin olağan gelişmeleri dolayısıyla kamu binalarının fotoğrafları yer aldı. *Resimli Kitab*'ın 39. sayısında Meclis açılışı dolayısıyla toplantı salonu, dıştan fotoğrafı ve kutlamaları gösteren bir dizi fotoğraf bulunuyordu [RK, 39: 226-238]. Meclis'in Çırağan Sarayı'na taşınmasından sonra eski Meclis binasının Adliye Nezareti'ne verilmesi Şehbal'in 15. sayısında fotoğraflar eşliğinde, "Bir senelik Meşrutiyet'in mazisi" başlığıyla okuyucuya sunuluyordu [Ş, 15: 289-291]. Binanın iç mekanlarının yeni işlevleri bildiriliyordu. Eski meclis toplantı salonların mahkeme salonuna çevrilmesi için yapılan tadilat, inşaat sürecinin fotoğrafıyla birlikte "İki odanın sergüzeşti" başlığıyla anlatılıyordu. Yine Şehbal'de milletvekillerine ziyafet verilen Göksu Kasrı'nın bahçe kapısı "Güzel bir köşkün güzide bir medhali" başlığıyla kapak sayfası yapılmıştı [Ş, 56: Kp]. Yönetim binaları hakkındaki gelişmelerin küçük ayrıntılarına varıncaya kadar basında önem verilerek ele alınmasıyla yeni rejimi okuyucuya benimsetmek ve kamusalara dönüştürmek amaçlanmış olmalıdır. Bu tarz haberler aynı zamanda yeni iktidarın meşruiyetini güçlendirmenin kamusal araçları olarak da okunabilir.



**Şekil 4.8** "Bir senelik Meşrutiyet'in mazisine ait resimler" [Ş, 15: 290]

Benzer bir meşrulaştırma gayreti ülke dışındaki parlamento binalarının dergilerdeki fotoğraflarından okunabilir. Osmanlı'daki yeni rejimle kurulan paralellik İran'da Şah ve meşrutiyet yanlılarının mücadelesini anlatan haberlerde kendini gösteriyor. Şah tarafından topa tutturulan Baharistan Sarayı'nın meclis salonunu Resimli Kitab'ta buluyoruz [RK, 2: 139]. Aynı binanın dıştan görünüşü Şehbal dergisinde Şah'ın topa tutturduğu parlamento binası olarak takdim ediliyordu [Ş, 3: 45]. Yeni Çin Parlamentosu'nun temel atma törenine ait haber *Şehbal*'de iki fotoğrafla veriliyor ve parlamentonun maddi ve manevi temellerinin sağlam olması temenni ediliyordu [Ş, 46: 432]. Buna benzer başka yabancı ülkelerdeki parlamento binaları da zaman zaman dergide yer almıştır. Resimli Kitab'ın 39. sayısında ise yine Çin Parlamentosuna ait toplantı salonunun görseli süslü bir çerçeve içinde takdim edilmişti [RK, 39: 217]. Yine Şehbal'in 11. sayısında "İyi idarenin güzel semerelerinden" başlığıyla yayınlanan Transvaal Hükümet'ine ait Parlamento binası da bu örneklere eklenebilir. [Ş, 14: 272]. Bu başlıkla yayıncılar bir bakıma Meşrutiyet idaresinin gelişme ve kalkınmayı sağladığını dile getirmeye çalışıyor gibidir. Parlamento rejiminin modern dünyanın doğal yönetim biçimi olduğu, dolayısıyla Osmanlı idaresinin de buna ayak uydurduğu ve çağın gereği olan bu yeni yönetim modelini benimsediği şeklinde bir söylem bu tarz sunumlardan çıkarılabilir.



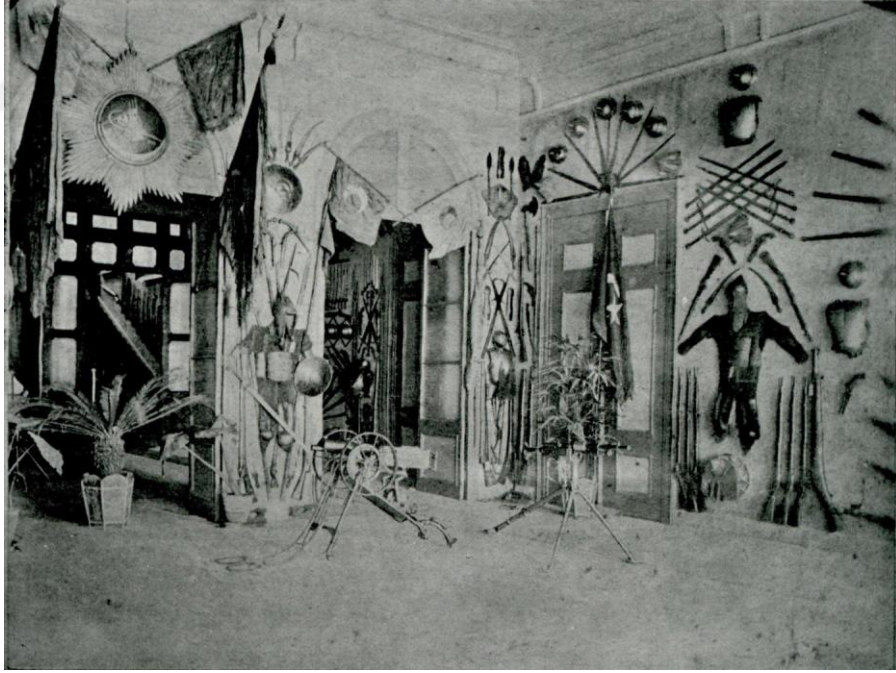
**Şekil 4.9** “Güzel bir köşkün güzide bir medhali” [Ş, 56: Kp]

#### **4.1.4 Müzeler, Sergiler**

Müzeler 19-20. Yüzyıl dönümünde uyanan milliyetçilik akımlarında ulus bilincinin oluşmasında önemli rol oynamışlardır. Anderson’a göre müzelerin çok güçlü bir politik yanı vardır. Müzelerde sergilenen, fotoğraflarla, hatıra objelerle sayısız temsilleri üretilen Eserler ulusun geçmişini, kökenini vurgular [3: 198]. *Şehbal*’in 23. sayısında Aya İrini’deki Silah Müzesi fotoğraflarla tanıtılıyor ve Müze Meşrutiyet’in var ettiği bir müessese olarak tanımlanıyordu [Ş, 23: 455]. *Servet-i Fünun*’un 931. sayısında ise Harp okulunda açılan sergi haber konusu oluyordu [SF, 931: 324-328]. Padişahın binanın girişinde alınan fotoğrafıyla birlikte sergi salonları dergide yer almıştı. Aynı sergi *Resimli Kitab*’ın 7. sayısında müze olarak tanımlanıyor ve hanedan ve devlet ileri gelenlerinin ziyaretlerine ait bir dizi fotoğraf serginin salonlarını gösteren fotoğraflara eşlik ediyordu [RK, 7: 639-647]. Özellikle *Resimli Kitab*’ta sergi salonlarına ilişkin 3 fotoğrafa karşın ziyaret eden heyetlerin 7 adet fotoğrafının yer alması arkasındaki siyasi gündemin ne kadar güçlü olduğunu ifade ediyor.



**Şekil 4.10** “Meşrutiyetin ihdas-gerdesi olan bir müessese-i tarihiye: Ešliha-i askeriye müzesi” [Ş, 23: 455]

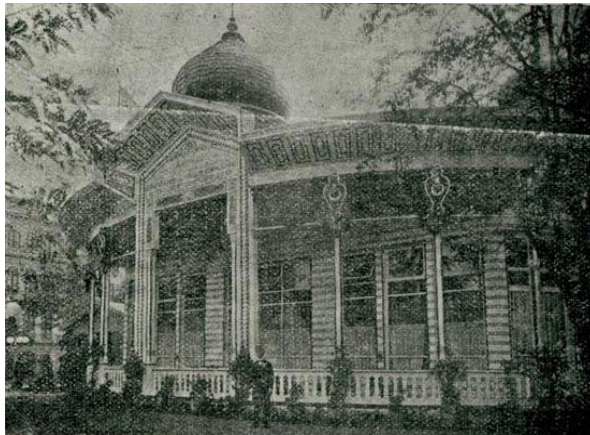


**Şekil 4.11** “Mekteb-i Harbiye sergisinde esliha salonu” [SF, 931: 328]

*Resimli Kitab*'ın 11. sayısında II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesinden sonra müzeye çevrilen Yıldız Sarayı'nın salonlarından görseller buluyoruz [RK, 11:

1106]. Bu salonlardan birisinin silah sergisine ayrıldığı anlaşılıyor. Silah sergilerinin basında yer almasının da yeni dönemin arkasındaki İttihat ve Terakki subaylarının etkisini gösterdiği düşünülebilir. *Şehbal*'in 7. sayısında ise Yıldız Sarayı'nın ziyaretçilere açılması dolayısıyla kapaktan başlayan fotoğraflar iç sayfalarda devam ediyordu [Ş, 7: Kp-138]. Kapakta yer alan fotoğrafın I. Meşrutiyet'te milletvekillerine ilk ve son defa ziyafet verilen salon olduğu belirtilmişti. *Şehbal*'in haberi bir anlamda Meşrutiyet'in zaferini ilan ediyordu. Uzun yıllar II. Abdülhamid'e karşı verilen zorlu mücadelede başarıya ulaşılmış, bir zamanlar korku veren bu yapı artık halkın ziyaretine açık bir gezi alanı haline gelmişti. *Servet-i Fünun*'da İstanbul Postası köşesinde yer alan Hatip imzalı bir yazıda ise halkın akın akın bu bahçeleri ziyaret ederek hem eğlendiği hem de merakını giderdiği ifade ediliyordu [SF, 943: 98].

Yine başka bir sergiyi *Resimli Kitab*'ın 2. sayısında buluyoruz [RK, 2: 188]. Tepebaşı bahçesinde İttihat ve Terakki adına Osmanlı Tüccarlar heyeti tarafından açılan bir serginin dıştan ve içten alınmış fotoğrafları dergide yer alıyor. 4. sayıda ise bir kez daha aynı iç mekan fotoğrafı tam sayfada süslü çerçeve içinde bir kez daha basılmıştı [RK, 4: 388]. Adı geçen serginin yapıldığı sırada henüz II. Abdülhamid'in tahtta olduğunun altı çizilmelidir. Muhtemelen bu görsellerle Meşrutiyetin ilanını padişaha dikte eden İttihatçı subayların önemi vurgulanıyor ve Akşin'in sözünü ettiği Meşrutiyet'in ilk yılında Padişah'la subaylar arasında yaşanan iktidar yarışında askerler öne geçirilmeye çalışılıyordu [14: 84].



**Şekil 4.12** “Tepebaşı bahçesinde İttihad ve Terakki Cemiyeti menfaatine mahsus olarak Osmanlı Tüccaran Heyeti tarafından vücuda getirilen serginin manzara-i hariciyesi” [RK, 2: 188]



## 4.2 Mimari ve Kentsel Miras

### 4.2.1 Asar-ı Atika

Basında mimarlıkla ilgili en çok göze çarpan konulardan birisi “asar-ı atika” genel başlığı altında tarihi eserlere ait yazı ve fotoğraflardır. Dönemin maddi imkansızlıklardan ötürü atıl kalan ve harap olmaya yüz tutan Selçuklu ve Osmanlı eserleri sıklıkla gündeme getirilir. Bunlara milli benliği oluşturan yapıtlar olarak önem atfedilir. Bu eserlerin sahipsiz ve harap oluşundan sürekli yakınan makalelerde milliyetçi uyanışın etkileri açıkça görülür. 19. yy boyunca dünyada artan bir şekilde antik Yunan ve Roma eserlerine yönelik bir merak ve korumacılık gelişmişti. Buna paralel olarak da Osmanlı dünyasında Osman Hamdi Bey’le 1890’lardan itibaren eski eser koleksiyonculuğu ve Osmanlı müzeciliği başlamıştı. Ancak bu süreçte antik Yunan ve Roma eserleri öne çıkıyordu. İslam eserleri ana koleksiyonun dışında kalmıştı [36: 152]. 1908 sonrası Osmanlı müzeciliği önemli ölçüde Türk-İslam eserlerine yöneldi. Basında da bu dönüşümün izlerini görmek mümkündür. 1890’larda *Servet-i Fünun*’dan başlayarak antik Yunan ve Roma dönemine ait eserler gündeme gelmişti, ancak Meşrutiyet sonrasında Osman Hamdi Bey’in de vefatıyla kardeşi Halil Edhem klasik antik dönemi bir kenara bırakarak dergilerde Türk İslam eserlerini tanıttı [36: 145].

Halil Edhem’in yazılarının başlıca konusu Osmanlı mimari mirası ve bazı yapıtların kötü durumda olmasıydı [36: 144]. Asar-ı Atika köşesinde birçok kez bu konuları işleyen Eldem, *Şehbal*’in 60. sayısında Topkapı Sarayı’nın surlarının üzerinde “leb-i deryada” inşa edilmiş Sinan Paşa Köşkü’nü tanıtıyor ve Saray’ın bahçesinde birtakım güçlü paşaların yaptırdığı buna benzer başka köşklerin hiç sebep yokken yıktırıldığından yakınıyordu [36: 145]. Daha sonra köşkün tarihini detaylı bir şekilde anlatıyor, Mimarı’nın Davud Ağa olduğunu söylüyor, eski yazarların Marmara sahilindeki bu köşklerle ilgili övgü dolu yazılarından bahsediyordu. 1044 senesinde (1634) surların tamirinden sonra bölgenin ne kadar güzel görüldüğünü ne kadar güzel bir gezinti alanı olduğunu Evliya Çelebi’den alıntılarla aktarıyordu. Ancak mevcut durumda köşk bakımsız haldeydi. Ayakta kalan kaidesinin iç mekanında birkaç kişi yerleşmişti. Üzerindeki mermer çeşmeye

badana yapılmış, bir takım tahta ve tenekelerle, paçavralarla kirletilmişti ve etrafında yabancı otlar yetişmekteydi. Yazıya yapının kötü durumunu belgeleyen fotoğraflar da eşlik ediyor ve çarpıcı iki soru soruyordu: “Milli ve tarihi eserlerimizin kıymetini biliyor muyuz?” ve “Dünya’nın en güzel noktalarından biri sayılan Sarayburnu ve etrafının acaba Evliya Çelebi zamanındaki yani bundan tahminen üç asır evvelki mamuriyetine sahip olduğunu görebilecek miyiz?” [36: 145]. Sonunda da “Ümit edelim” diyerek yazıyı noktalıyordu. Çelik’e göre yazar II. Meşrutiyet diliyle konuşmasına rağmen dönemin mali gerçeklerinin ve restorasyon projelerinin gerçekleşemeyeceğinin farkındadır [36: 145]. Yine de Edhem, umudunu kaybetmiyor, milli eserlerin ihya edilmesi için bir gayreti harekete geçirmeye çalışıyordu.

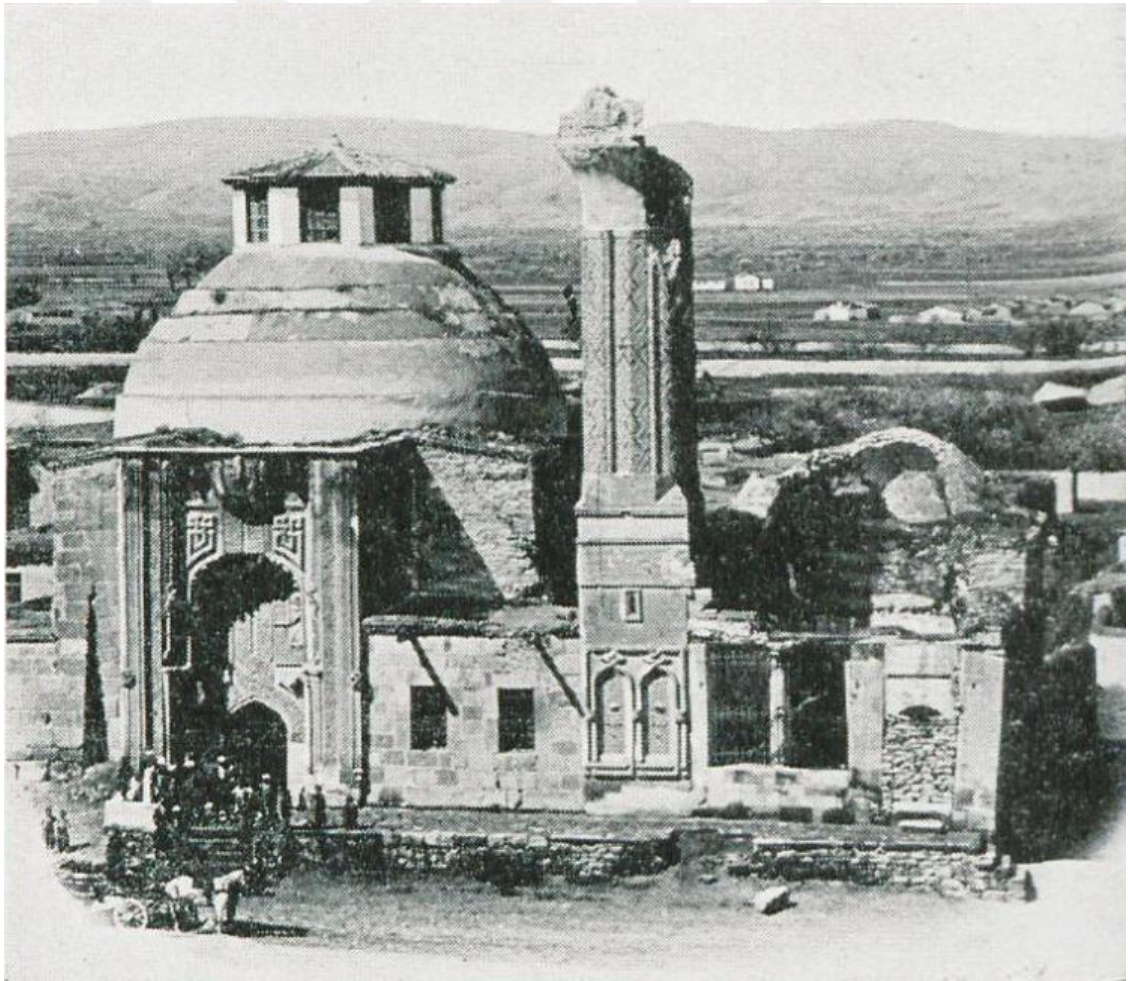


**Şekil 4.13** “Kendi abidat-ı sanatımıza ettiğimiz muamele” “Meşhur Sinan Paşa Köşkü’nün kaidesi olan bina-yı muallanın hal-i perişanı” [Ş, 60: 224]

Klasik Osmanlı eserlerinin yanısıra Orta Anadolu’daki Selçuklu eserleri de *Şehbal* dergisinin Asar-ı Atika köşesinde gündeme geliyordu. *Şehbal*’in 17. sayısında yer alan bir dizi fotoğrafta Konya’daki Selçuklu dönemi eserleri tanıtılıyor ve bunların

parça parça yitirilmesinden üzüntü duyuluyordu [Ş, 17: 338-339]. İnce Minareli Medrese'nin minaresinin yıldırım düşmesi sonucu yıkıldığı eski ve yeni fotoğraflarıyla gösteriliyordu. Cami'nin süslü taç kapısı övülüyor mimarı Keluk bin Abdullah'ın bütün maharetini bu kapıda gösterdiği belirtiliyordu. Beyhakim Cami'sinin mihrabındaki çinilerin çalındığı bildiriliyordu.

Eski eserlerle ilgili bu şikayetler sonraki bazı sayılarda da aynı köşede devam edecekti. 59. sayıda "Yine Konya" başlığıyla Selçuklu ve Karamanoğulları dönemlerinden kalan eserler fotoğraflar eşliğinde anlatılıyordu [Ş, 59: 212-214]. Bölgedeki yerleşim Bizans döneminden dahi kalıntılar içeriyordu. Alaeddin tepesinde yer alan saat kulesi eski bir Bizans kilisesiydi ve Alaeddin Cami'sinin mihrabının orta kısmı da bir Bizans kilisesinin kalıntısıydı.



**Şekil 4.14** "Bir hüsn-ü ser-nigun". İnce Minareli Medrese (Yıldırım düşmesinden sonra) [Ş, 17: 339]

Şehirde Selçuklu, Karamanoğlu ve Osmanlı sanatını bir arada görerek incelemek mümkündü. Alaeddin tepesi bundan bir iki yüz sene öncesine kadar muhteşem bir manzara teşkil ediyordu. Karatay Medresesi'nin kubbesinin içi tamamen mozaik kaplıydı ve bu eğrisel yüzeyi çiniyle kaplamak ciddi bir mühendislik gerektiriyordu. Yapının mimarı her kim ise yeryüzüne gelmiş tüm sanatkarların en büyüğü sayılabilirdi. Daha sonra Karamanoğulları döneminde inşa edilen "Dar-ül Hafaz" yapısını örnek gösteren Edhem, Karamanoğulları'nın sanata çok önem verdiklerini ve Osmanlı ile Selçuklu sanatları arasında bir köprü olduklarını anlatıyordu. Yapının "dantela" gibi mermer kaplaması ve içindeki çini mihrabı görülmeye değerdi. Altmışa yakın eski yapıya sahip olan kenti ziyaret edenler pişman olmayacaktı. Ancak binaların acıklı hali kalplere üzüntü veriyordu. Hükümetin yapacağı en acil işlerden birisi de milli eserleri korumaya yönelik bir kanun çıkarmasıydı.

36. sayıda da Halil Edhem Anadolu'ya olan seyahatlerinde gördüğü birçok eserin bakımsız bir halde olduğunu, içlerindeki değerli eşyaların çalındığını, birçoğunun mesken olarak kullanıldığını anlatır [Ş, 36: 226-230]. Anadolu'nun birçok yerlerinde kümbetler az bir masrafla kurtarılabilirken parasızlık ve bakımsızlıktan yıkılıp gidiyordu. Tamir ve bakım için gerekli para ya tedarik edilemiyor, ya da para bulunduğunda artık çok geç kalınmış oluyordu. Konya'da Alaeddin Köşkü'nün tamiri için Konyalı milletvekillerinin teklifi üzerine meclis 1500 kuruş ödenek vermiş ancak çok yıpranmış olan köşk tamir sırasında yıkılmıştı. Eşlik eden fotoğraflarda da bu durum gözleniyor ve fotoğraflar "Asar-ı atika-i İslamiye'nin tedrici yok oluşu aleyhinde bir feryad" başlığıyla sunuluyordu.

Halil Edhem'in Türk İslam eserlerini ön plana çıkarması 1908 devrimi sonrası dönemin milliyetçi gündemiyle paraleldi [36: 152] Edhem'in eserlerin korunması konusundaki ısrarlı ve duygusal yazıları halkın en azından okur-yazar kısmında bir farkındalık yaratmış olmalıdır. Milletvekilleri nezdinde yazarın çabasının nispeten etkili olduğu hükümetin korumaya yönelik kaynak ayırmasından anlaşılıyor.

Selçuklu mimarlığı üzerine uyanan bu ilgi Mimar Kemaleddin'in *Türk Yurdu* dergisinde yayınlanan "Bir Türk Akropolü" başlıklı yazısında da görülebilir [9: 93]. Kemaleddin, Avrupa'nın en büyük eski eser uzmanları tarafından yayınlanan

*Mimarlık Tarihi* dergisinin ilk sayısındaki birinci makalenin sözkonusu tepenin anlatımına ayrıldığını ve makalede bu eserlerin bakımsızlığından üzüntü duyulduğunu anlatıyordu. Uzmanlardan birisi eserin korunması için valiye müracaat ettiğinde kendisine cevaben, trajikomik bir şekilde, endişe etmemesi, eserin yerine tepenin üzerine bir yenisinin yaptırılacağı söylenmişti. Makaleye göre böyle devam ederse “o büyük eski Türk Medeniyetinden” bir eser kalmayacaktı [9: 96]. Kemaleddin, sözkonusu köşk hakkında kendisinin de hükümete ikazlarda bulunduğu halde harap olmaktan kurtulamadığını fotoğraflar eşliğinde anlatıyordu. Daha sonra yaklaşık yarım asır önce Anadolu’ya seyahat etmiş Texier ve Moltke’nin yazılarında Konya Kalesi’nin henüz harap olmamış “harikulade” halinden bahsettiğini bildiriyordu [9: 96]. Sivas Kalesi’yle aynı zamanda yapılan kalenin “en küçük ayrıntılarına kadar sanat ve nefasetle” inşa edilen süslü büyük kapıları ve çinilerle işlenmiş burçları, kule ve çıkmaları vardı. Şimdi ise ecdadımızın o zaman erişmiş oldukları o yüksek medeniyetten geriye harabeler kalmış, o zaman kesme taş, mermer, sırlı tuğla, çini ve yıldızlarla inşa edilen eserlerin yerini bugün kerpiç binalar almıştı [9: 96]. Geçmişin büyük medeniyeti ile günümüzün eskisini bile koruyamayacak derecede ilkelliğini karşılaştırarak ağlamamak mümkün değildi. Kemaleddin yazının sonunda bu anlattıklarının tepenin hiçbir taşına bile el sürmeden korunmasına vesile olmasını ümit ettiğini, esaslı bir inceleme ve kazı yapılan kadar tepenin etrafının bir duvarla çevrilmesi gerektiğini söylüyordu. Ayrıca tepenin bir gezinti bahçesi haline getirilmesi fikrinin de bu eserlere hürmetsizlik olduğunu ifade ediyordu. Başka İskenderiye, Kahire Atina gibi şehirlerde bu gibi yerler mevcut halleriyle korunuyordu. Esasen böyle kıymetli alanlar gezinti yeri değil “en faideli bir dersane”ydi ve eski Türk Medeniyeti’nin göstergesi olan Alaeddin Tepesi’nin bu şekliyle korunması hem bilime hem de Türklüğe büyük bir hizmetti [9: 97].

Özellikle Kemaleddin’in yazısındaki Türklük vurgusu eski eser korumacılığında milliyetçi motivasyonun ön plana çıktığının açık bir ifadesiydi. Geçmişe yönelik duygusal bakış, altın çağ söylemi yazıda güçlü bir şekilde kendini gösteriyor. Bu *muhteşem* mimari yapılar geçmişte ulaşılan ve ne yazık ki sonradan yitirdiğimiz yüksek uygarlığa aitti. Eski eser korumacılığı mimari bir kaygı olduğu kadar Türklük algısının inşasına da hizmet ediyordu. Kemaleddin’in özellikle *Türk Yurdu*

gibi milliyetçi bir dergide birkaç defa yazısının yer alması, ve yazılarındaki Türklük vurgusu göz önünde bulundurularak mimarın hem bir sanat ve teknik insanı hem de milliyetçi bir önder rolü oynadığı söylenebilir [9].

Altın çağ söylemiyle ilgili başka bir örneğe Halil Edhem'in Şehbal'de Asar-ı Atika köşesinde yayınlanan "Bir vakit nasıl imiş, şimdi nasıl olmuş?" başlıklı yazısında rastlıyoruz [Ş, 72: 473]. Yazar Yeni Cami'nin etrafını çeviren "çirkin çirkin dükkanlar, kulübeler ve seyyar satıcılar" tarafından istila edildiğini anlatıyordu. Yazara göre önceleri camilerin etrafında duvarlarla çevrili harimler bulunuyordu. Daha sonradan nüfus ve mali baskıların artması nedeniyle bu alanlar satılmaya başlanmıştı. Evkaf-ı Hümayun Nezareti ve Belediye şimdi caminin etrafını temizleyerek açmaya çalışıyorlardı. Sayfada yer alan ve cami ve çevresinin iki yüz elli sene önceki hali olduğunu ifade ettiği eski bir gravür üzerinden Cami'nin bir zamanlar deniz tarafının gayet düz bir rıhtımla çevrili olduğunu belirtiyor ve hemen altındaki güncel fotoğrafla kıyaslıyordu. Kemaleddin'in yazılarında rastladığımız yitik altın çağ, kaybedilen yüksek medeniyet temasının bir benzerini yazısında dile getiriyordu.



Şekil 4.15 "İki buçuk asır evvel ve şimdi" [Ş, 72: 473]

Yeni Cami'yle ilgili Kemaleddin'in de bir yazısı basında yer almıştı [9: 117]. "Türk Mimarisinin Bir Şaheseri: Yeni Cami-i Şerif'te Valide Sultan Mahfili" başlıklı yazının Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti'nin Yeni Cami ziyaretinde Mimar Kemaleddin Bey tarafından yapılan izahat olduğu belirtiliyordu. Kemaleddin Türk mimarisinin en olgun devrine ait olan eserin etraf duvarlarının yıkılarak yerine

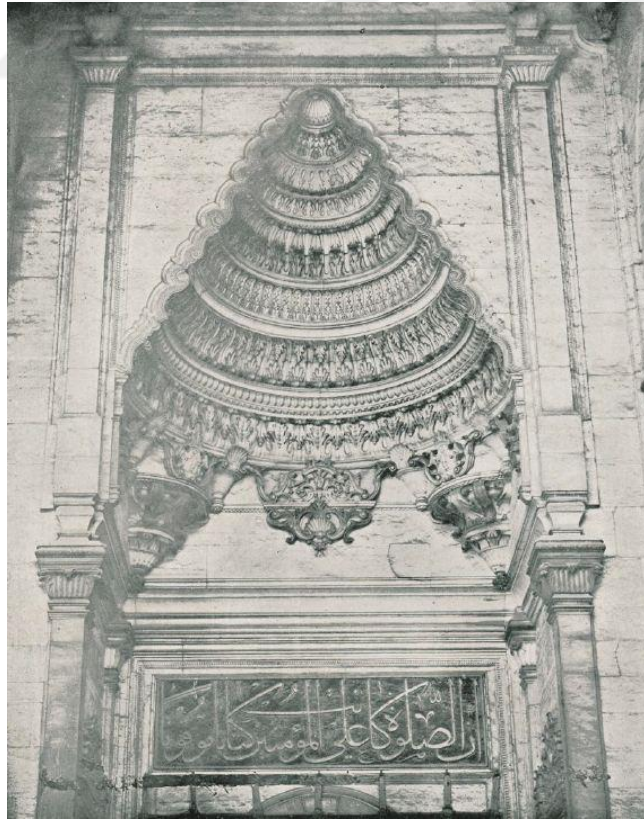
dükkanlar yapılmış olmasından şikayet ediyor ve caminin mahfil yapısının altından geçen yol sebebiyle her an yıkılma tehlikesi altında bulunduğunu dile getiriyordu. Daha önceden geliş gidişe mani olduğu gerekçesiyle yıkılmak istenen mahfilin korunması için mücadele ettiğinden bahsediyordu. Daha sonra binanın nasıl bir çalışma tarzıyla yapıldığını anlatıyordu. Tek bir aklın yapıdaki bütün incelikleri kavraması mümkün değildi. Caminin mimarı olan Kasım, etrafındaki her biri kendine mahsus alanda öne çıkmış sanat erbabıyla ve dini ve milli bir iman ve sanat sevgisiyle çalışmış; projelerle değil doğrudan doğruya dehalarını eserleri üzerinde göstererek yapıyı vücuda getirmişlerdi. Bu eserler artık bir mimarın resimhanesinde projeler oluşturarak ve bunları binanın genel ahenginden habersiz işçilere tarif ederek yaptırılmazdı. Bunları yapan ustalarda bulunan dini ve milli ruh, aşk, iman, meslek sevgisi ve sanat hissinin artık yalnızca maddi kazanç için çalışan insanlarda bulunmadığını ifade ediyordu. Bir kez daha Kemaleddin altın çağ söylemini güçlü bir şekilde dile getiriyor ve bu eseri Türk mimarisinin “en olgun devrinin ürünü” olarak takdim ediyordu.

#### **4.2.2 Klasik Osmanlı Mimarlığı**

Eski eserlere benzer şekilde Osmanlı klasik döneminin önemli mimari yapıtları milliyetçi bir bilinçle yeniden gündeme gelecek ve zihinlerde milli mimariyi inşa edecektir. Bunlar bir yandan okuyucu ilgisini sağlarken bir yandan da “kendimizi tanımaya” imkan verir. 96. *Şehbal* dergisinin kapağında Nur-u Osmaniye Cami’sinin mihrabından detay fotoğrafıyla yer alan metinde hem okuyuculara sanat zevki terbiyesine hizmet hem de “kendimizi tanımamızın” amaçlandığı belirtilir [Ş, 96: Kp]. *Şehbal*’in 69. sayısının kapağında yer alan Sultanahmet Çeşmesi fotoğrafı da ayrıca bu konuya önemli bir örnektir. Çeşmenin detaylarını gösterecek şekilde görece yakın plandan alınmış olan fotoğrafın alt metninde eserin “Türklüğe şeref bahsettiği” ve Türklerin kılıçtan başka bir şey kullanamadığını söyleyenlere karşı “bu milletin kalem ve malayı da” maharetle kullandığı hatırlatılır.

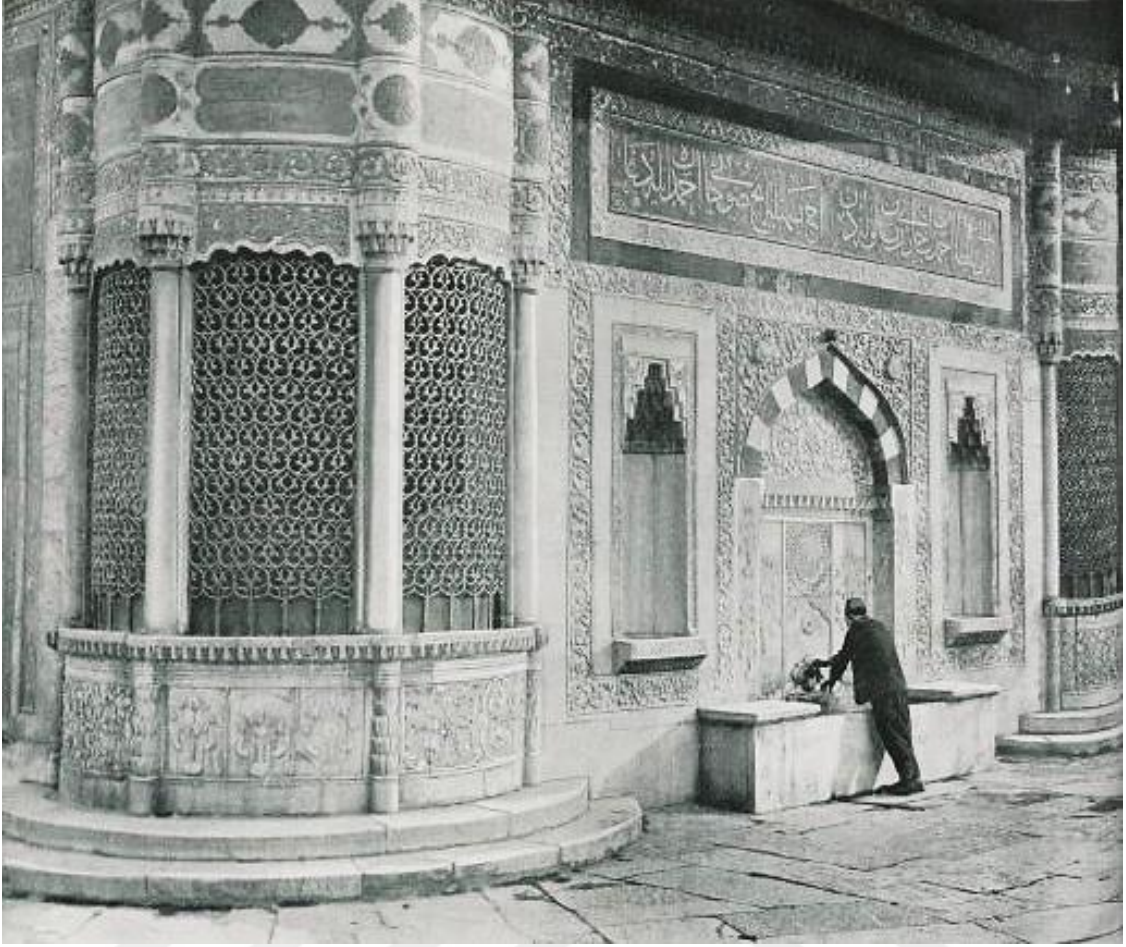


**Şekil 4.16** “Bir Türk abide-i sanatına ibretle bakmak için” “Sultanahmet Çeşmesi’nin heyet-i umumiyesi” [Ş, 69: 402]



**Şekil 4.17** “Asar-ı İslamiye’nin nefais-i mürtesimesini sürur ile seyr” [Ş, 96: Kp]





**Şekil 4.18** "Kıymet-i sanatkaranesi Türklüğe şeref bahşeden bir abide" [Ş, 69: Kp]

Özellikle *Şehbal*'in erken sayılarındaki anlatımla Balkan Savaşları ve sonrasındaki anlatımı arasındaki vurgu değişimi dikkat çekicidir. 11. sayıda kapakta Süleymaniye Camisi dini mimarimize ait ebedi eserlerden birisi olarak tanımlanır [Ş, 11: Kp]. Bunu iç sayfalarda caminin iç mekanına ait fotoğraflar izler [Ş, 11: 209-210]. Daha sonra İspanya Endülüs'teki Elhamra Sarayı, iki sayfaya yayılan, iç avlusundan bir fotoğrafla kaybolmuş bir medeniyetin enkazı olarak nitelenir [Ş, 11: 214-215]. Ayasofya Camisi'nin bir düzine görseliyle mimari anlatım devam eder [Ş, 11: 217-218]. Bu anlatımdan neredeyse İslamcı denebilecek bir söylem algılanabilir. *Şehbal*'de zaman zaman benzer şekilde İslami yapılara, hac mevsimi dolayısıyla Kutsal topraklar'a ait görseller karşımıza çıkıyor [Ş, 18: 350-352]. Bu fotoğrafların da yine İslami bir içeriği olduğu düşünülebilir. Yabancı ülkelerde inşa edilen camiler de zaman zaman dergilerde yer bulmuştur. *Şehbal*'de Petersburg'da yapılmakta olan bir caminin fotoğrafı, *Servet-i Fünun*'da ise Köstence'de meşhur

mimarlardan İstefan'ın tasarladığı cami projesini kapakta yüce İslam binalarından biri olarak nitelendirilmiş şekilde buluyoruz [Ş, 36: 230], [SF, 1080: Kp]. *Servet-i Fünun*'un başka bir sayısında da Doğu Türkistan'dan iki caminin fotoğrafı, yine başka bir sayısının kapağında İngiltere'de yapılacak olan bir caminin resmi yer alıyordu [SF, 1207: 165], [SF, 1039: Kp]. Ayrıca yine *Şehbal*'de Beyoğlu'ndaki Arap Camii 76. sayısında kapakta hilafet merkezinin eski ve "kıymetli kudsîyetgahlarından biri" başlığıyla ve kısa bir tarihçesiyle yer almıştı [Ş, 76: Kp].

Her ne kadar İslami bir söylemi çağırırsa da dinin burada bir kimlik bileşeni olduğu unutulmamalıdır. Bu yapılara Müslüman-Türk ahalinin ve o kimliğe güç vereceği düşünülen başka ülkelerdeki müslüman milletlerin mimari varlıkları olarak değer atfedilmekte olduğu düşünülmelidir. Meşrutiyet'in ilerleyen yıllarında bu yapıların Türk kimliğini inşa etmek adına Türklüğün övünç kaynağı olarak gündeme gelmesi ise yeni bir durum olarak nitelenmelidir. Artık ağırlık merkezi belirgin bir şekilde Türk milliyetçiliğine kaymıştır. *Şehbal*'deki Sultanahmet Çeşmesi'nin kapakta yer alan sunumunu burada yeniden ele almalıyız. Burada okuyucuya gösterilen çeşme padişahın meşruiyetini iktidarını temsil eden bir yapı, bir kamu hizmeti değil Türklüğe şeref veren bir abideydi artık. Yine de Brummet'in Roderic Davison'dan aktardığı gibi Cumhuriyet dönemine kadar Osmanlılık söylemi ve Türklük söylemi birlikte bulunacak ve aynı yapılar bazen Osmanlı/İslami, bazen Türklük kimlikleri öne çıkarılarak sunulacaktı [34: 502].

12. sayıda ise kapakta Ayasofya'daki hünkar mahfelinin "pek az nazara ilişen sanatsal güzelliklerden" olduğu vurgulanır [Ş, 12: Kp]. İç sayfalarda yer alan Topkapı Sarayı fotoğraflarının da klasik Osmanlı özüne dönüşü, klasik Osmanlı sarayı ve hanedan üzerinden dile getirdiği savlanabilir. Topkapı Sarayı 27. sayıda da Padişah'ın Hırka-i Şerif ziyareti dolayısıyla karşımıza çıkıyor ve yine sarayda "fotoğrafla bir cevelan" ediliyordu [Ş, 27: 48-49].

*Şehbal*'de 72. sayıda yer alan Manisa'daki Muradiye Cami'si de milli söylemin ifade edildiği önemli bir örnektir [Ş, 72: 472]. Cami milli sanatımızı gösteren bir eser başlığıyla sunuluyordu. Fotoğrafa eşlik eden metinde ise caminin tarihi ve hakkında detaylı bilgi verilmiş, oranları, iç tezyinatı, renkli camları gibi

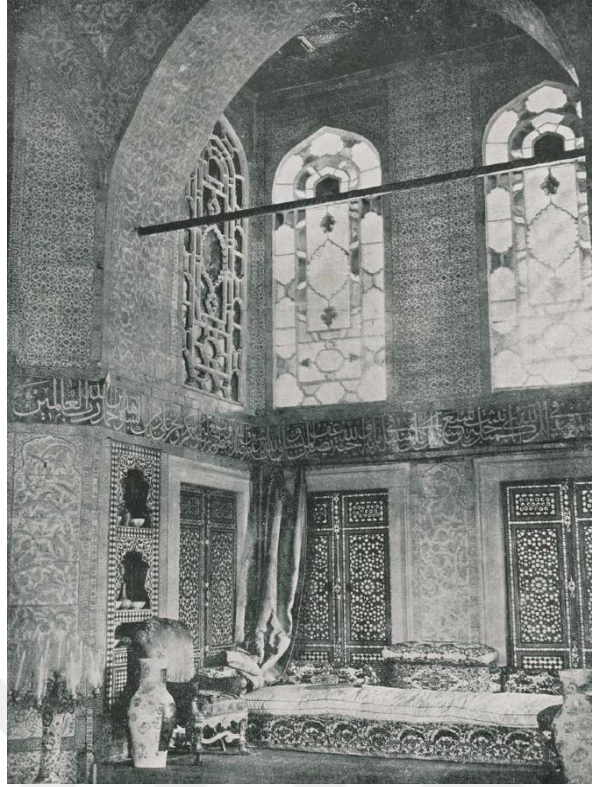
özellikleriyle Osmanlı mimari üslubunun en güzel örneklerinden biri olduğu ifade edilmişti.

Yine 84. sayıda Nur-u Osmaniye Cami'si derginin kapağında muazzam milli eserlerimizden birisi başlığıyla kamuoyuna sunuluyor, tarihçesi aktarılıyor, son dönem Osmanlı mimarlığının "en nefislerinden" birisi olarak niteleniyordu [Ş, 84: Kp]. Cami'nin yüksek kubbesi, yarım daire şeklindeki harimi, hünkar mahfeli, kütüphanesi ve medresesi ile muhteşem bir kompleks oluşturduğu belirtiliyordu.

87. sayının kapağında da Bağdat Köşkü, "şark şivesiyle" tefriş edilen hünkar köşesi fotoğrafıyla eşsiz milli eserlerimizden birisi olarak niteleniyordu [Ş, 87: Kp]. 88. ve 94. sayılarda ise Sultanahmet Camisi artık neredeyse periyodik bir şekilde kapakta zengin iç mekan süslemelerinden detay fotoğraflarıyla yer alıyor ve edebi üsluplarla övülüyordu [Ş, 88: Kp]. Tüm bu süreç boyunca sık sık vurgulanan bu yapıtlar milli hafızada kendisine merkezi bir yer edinecekti. Artık Sultanahmet Camisi ve diğer mimari eserler milli benliğimizin, milli sanatımızın en önemli sembolleri olarak insanların imgeleminde inşa ediliyordu.



**Şekil 4.19** "Muazzamat-ı milliyemizin tahattur ve temaşasına vesayet" "Nur-u Osmaniye Cami-i Şerifi" [Ş, 84: Kp]



**Şekil 4.20** “*Bedayi-i milliyemizden: Şerefli ve şahane bir köşenin şark şivesinde şekl-i mefruşu*”. Bağdat Köşkü [Ş, 87: Kp]

Burada Erkmen’in anlattığı Abide-i Hürriyet’in basın yoluyla kamusallaşma sürecini yeniden hatırlamak gerekiyor. Tıpkı Abide-i Hürriyet gibi diğer birçok Osmanlı yapısı için benzer sürecin yaşandığını söylemek mümkündür. Özellikle klasik Osmanlı mimarisine ait eserler, selatin camileri abide-i hürriyetin medyalışma biçimine benzer şekilde popüler resimli dergilerdeki imgeleriyle yeniden kavramsal olarak inşa edildiler. Toplum zihnindeki algılanış biçimleri fotoğraflarla dönüşerek milliyetçi doktrinin simgeleri haline geldiler. Anderson’ın logolaşma olarak açıkladığı bu durum baskı ve fotoğraf sayesinde mümkün oluyordu [3: 202]. Bu durumu açık bir şekilde *Şehbal*’de yer alan yeni pulların resimlerinde görebiliyoruz. Edirne’nin Bulgarlar’dan geri alınışı dolayısıyla bir ay müddetle tedavüle çıkan ve üzerinde Selimiye Camisi’nin resmi bulunan pullar dergiye basılmıştı. Bu pulların yalnızca mektup zarfları üzerinde yer almaması için dergiye alındığı belirtiliyordu [Ş, 85: 248]. 89. sayıda ise Abide-i Hürriyet, Sultanahmet Camisi, Kızkulesi, Rumeli Hisarı, Fenerbahçe ve donanmaya ait bir geminin resimlerini içeren posta pulları dergide yer alıyordu [Ş, 89: 324].

Anderson'ın ifade ettiği gibi bu yapıtlar gibi kitlesel tüketim için sonsuz sayıda çoğaltılabilir hale geliyor ve logolaşıyordu [3: 202]. Resimli dergiler de bunun en birincil araçlarından birisiydi.



**Şekil 4.21** “Edirne hatırası olan yeni pullardan ikisi” [Ş, 85: 248]

### 4.2.3 Kaybedilen Eserler

Devrim önderlerinin fikirlerini benimseyen yayıncı ve gazeteciler, art arda gelen savaşlar sırasında mimari ve kentsel imgelerle sık sık kaybetme duygusunu işlediler. Renan'ın söylediği gibi ortak acı sevinçten daha birleştiriciydi [19: 36]. Bu şekilde milliyetçi bilinci mimarlık ürünlerinin temsilleriyle inşa ettiler. Basında sıklıkla savaşa konu olan ya da elden çıkan şehirlerin manzaraları, önemli kamu binalarının fotoğrafları yer aldı. Dergilerde 31 Mart'ı takip eden günlerden başlayarak Girit'te tırmanan olaylarla bağlantılı bir şekilde adanın iki büyük şehri Hanya ve Kandiye'ye ait manzaralar yer almaya başladı. Özellikle *Şehbal* dergisinde bu fotoğrafların sunum başlıklarındaki *vatan* vurgusu çok belirgindir. 35. sayısında Kandiye'nin zengin tarihi mirasını, antik kalıntılarını anlatan fotoğraflarla kent tanıtılıyor ve “sinesi parça parça” olmuş bir vatan parçasının kaybindan dolayı üzüntü duyuluyordu [Ş, 35: 206]. 1913'te adanın Yunanistan'a katılmasına kadar zaman zaman Girit'le ilgili fotoğrafları *Şehbal*'de görebiliyoruz. 63. sayıda Girit “Osmanlı ailesinin şımarık çocuklarından biri olarak nitelendiriliyor ve dergide Kandiye'ye ait antik bir burç, köprü, hükümet dairesi ve şehrin fotoğrafları yer alıyordu [Ş, 63: 290]. Girit'le ilgili son haberlerden birinin yer aldığı 71. sayıda ise, “kesilen uzuvlarımıza son hasret bakışı” ile, Millet Bahçesi, liman ve bir tekke fotoğrafıyla artık tamamen elden çıkmış adaya hazin bir veda ediliyordu [Ş, 71: 449-451]. 88. sayıda ise Hanya rıhtımındaki caminin Yunanistan Kralı'nın adaya

gelişine ve yıllardan beri kendi önünde gerçekleşen olayların uğursuz neticesine karşı “İntikam” ve “İntibah” diye haykırdığı benzetmesi yapılıyordu [Ş, 88: 305].

Girit gibi Rodos adası da aynı mili duygularla değerlendirilecekti. 61. sayıda “adalar meselesiyle” ilgili olarak Rodos’un “pek kıymetli” olan eski kalesi, saat kulesi, medresesi ve kütüphanesi, ayrıca Sultan Cem’in misafir olduğu Fransız sarayı gibi bir dizi etkileyici fotoğraf dergide yer alıyordu [Ş, 61: 243-244]. Fotoğrafların alt metinlerinde de ayrıntılı bilgilerle eserlerin önemi dile getiriliyordu. 62. sayıda ise Trablusgarp savaşı sırasında İtalyan donanmasının bombardımanına maruz kalan adada “bir küçük cevelan” yapılıyor ve adanın genel manzaraları, Adliye Dairesi, fener kulesi ve eski kalesi gibi fotoğrafları okuyucuya sunuluyordu [Ş, 62: 263-264].

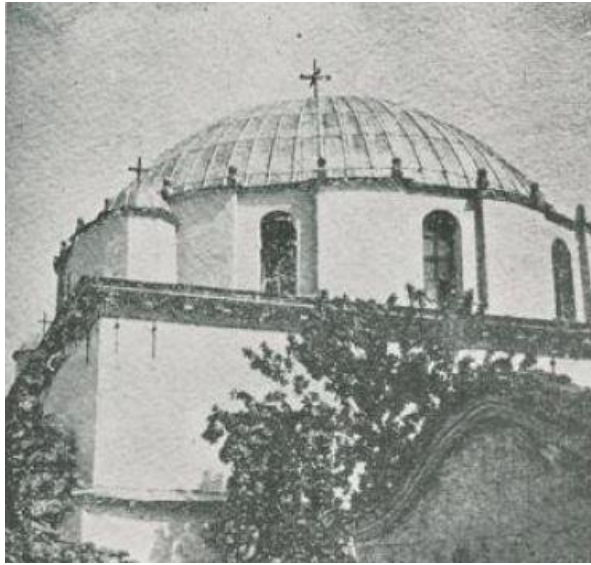
Benzer temalarla Trablusgarp ve Balkan Savaşları sırasında da karşılaşılıyor. Trablusgarp savaşında Rodos gibi bombalanan liman kentlerinden Beyrut, Dedeğaç, Sisam gibi limanlardan fotoğraflar İtalyan saldırısına maruz kalan vatan toprakları hakkında kamuoyunu bilgilendiriyor ve sivil halkın uğradığı mağduriyetleri belgeleyen fotoğraflara eşlik ediyordu [Ş, 50: 24-31], [RK, 40: 288-289]. *Şehbal* 38. ve 43. sayılarında her zamanki milli ve duygusal üslubuyla “hücumla maruz kalan bir vatan parçasına nazar” ederek “bazı batılların tamahına” maruz kalan Trablusgarp şehrine ait saat kulesi, liman ve caddelerinden, ayrıca kışla ve sanayi okulundan fotoğraflar ve karadan ve denizden genel manzaralar sunuyordu.

Özellikle Balkan Savaşı’nın son aylarında Selimiye Camisi *Şehbal* dergisinde birkaç defa yayınlanır. 71. sayıda kapakta yer alan iç mekan fotoğrafının altında caminin Bulgar güllerinin hedefi olduğu söylenir [Ş, 71: Kp]. Edirne’ye ait birçok başka fotoğraf da bunlara eşlik eder. 79. sayıda da Edirne’nin Bulgarlar’dan geri alınması dolayısıyla yine kapakta yer alan Selimiye Cami’si bu defa “tarihin, sanatın, kudsiyetin ve hamiyet-i milliyenin” birleştiği bir yapı olarak tanımlanıyor ve bir yandan Meşrutiyet’in yıldönümü olan bu tarihte “milletin” kalblerinin kıblesi olduğu ifade ediliyordu [Ş, 79: Kp-129]. İç sayfalarda da yine Edirne fotoğrafları şehrin kurtuluşundan doğan heyecan ve sevinci dile getiriyordu. Bu coşku sonraki sayıda da devam edecek, yine Edirne, Lüleburgaz ve Keşan’dan fotoğraflarla Bulgar

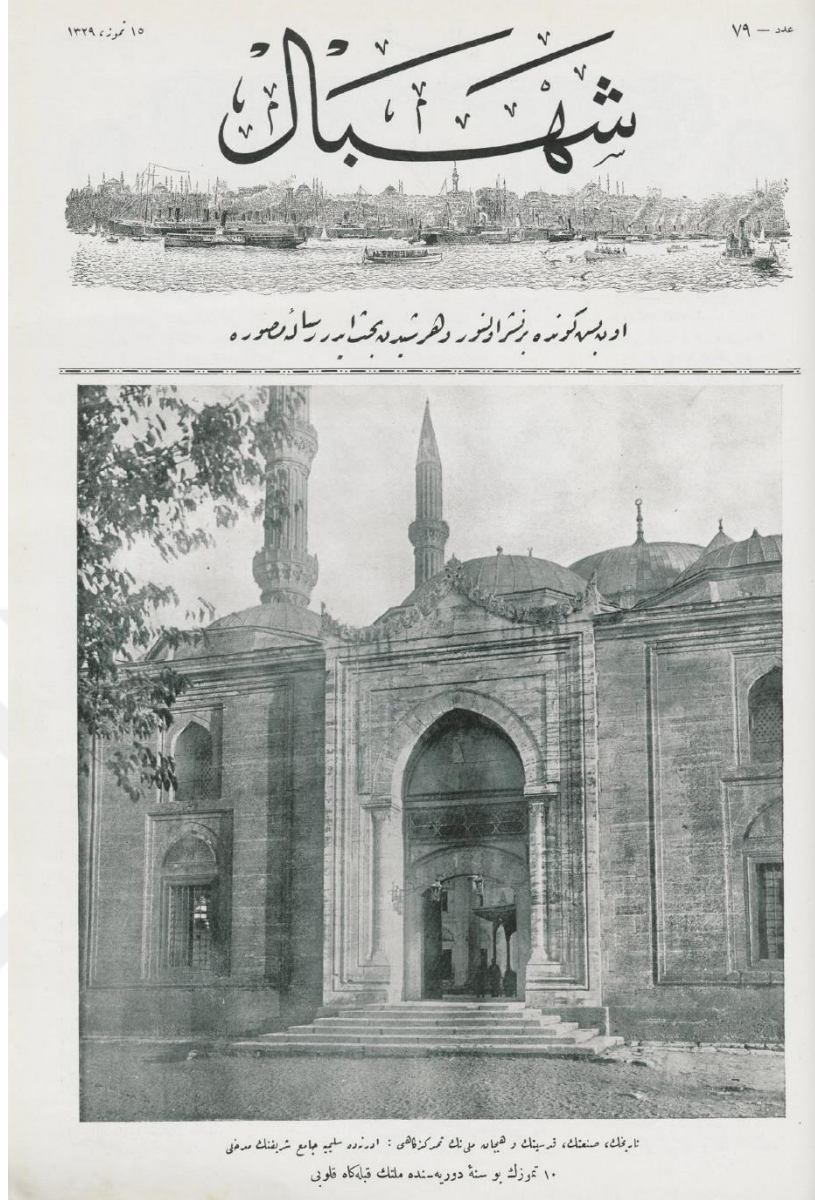
ordusunun yerleşim yerlerine verdiği zararlar iç sayfalarda gösterilecekti [Ş, 80: 143-144]. Bundan sonraki sayılarda da zaman zaman Edirne, Selimiye ve Trakya şehirleri gündeme gelecek, tarihi yapıları, işgalin yaratmış olduğu tahribat ve kiliseye çevrilmiş olan camilerin tamirâtı gibi konular işlenecekti [Ş, 83: 204-206], [Ş, 84: 228], [Ş, 85: 249], [Ş, 86: 264-265], [Ş, 89: 335].



**Şekil 4.22** “İza cae’l hak zeheka’l batıl. Lüleburgaz’daki Cami-i Kebir’in kiliselikten çıkarılıp tekrar cami haline ircaı merasimi” (Hak geldi, batıl yok oldu.) [Ş, 89: 335]



**Şekil 4.23** “Kavala’da Ceneviz(?) İbrahim Paşa Cami-i Şerifi – Salib altında” [Ş, 85: 249]



**Şekil 4.24** “10 Temmuz’un bu sene-i devriyesinde milletin kıblegah-ı kulübü”  
“Tarihin, sanatın, kudsiyetin ve hamiyet-i milliyenin temerküzgahı: Edirne’de  
Selimiye Cami-i Şerifi’nin medhali” [Ş, 79: Kp]

Ayasofya Cami’si de sözkonusu süreçte kapakta yer almıştı ve “Çar Ferdinand’ın kırmızı çizmelerinin” bu yapıya erişmemesi temenni ediliyordu [Ş, 67: Kp]. İçteki bir sayfada ise Ayasofya’nın dıştan bir fotoğrafı “Bulgarların kiliseye tahvil etmek emelinde oldukları bir mabed-i İslam” başlığıyla sunuluyordu. Aynı sayıdaki başka bir fotoğraf da Murad Hüdavendiğar’ın türbesinin “düşman elinde” olduğunu bildiriyordu. Düşman tehlikesi altındaki diğer Rumeli şehirleri Üsküp, Manastır, Menlik’e ait kent manzaraları da dergide yer buluyordu. Çok açık bir kaybetme



korkusunu ifade eden ve diğer dergilerde de yer alan bu mimari eserlerin, kentlerin milli birliği vurguladığı ve insanları ortak mimari semboller etrafında biraraya getirmeye çalıştığı söylenmelidir. Bilhassa kiliseye çevrilen camilerin imgelerinin onları Türk/Müslüman toplumunun varlık mücadelesinin mimari göstergeleri haline getirdiği düşünülebilir

#### 4.2.4 Vatan Toprakları

Ülke gezileri dergilerde boy gösteren bir başka temadır. Bu gezi yazıları ve fotoğrafları hem bir kültürel tüketim aracı olarak muhtemelen yayınların satışını artırmaya yönelikti hem de uzak diyarlardaki gidilemeyen, az tanınan vatan toprakları hakkında okuyucuyu bilgi sahibi yapıyordu. Bu yazılar bazen birkaç bölüm halinde farklı sayılarda yer alabiliyor ve kentlerin genel görünüşleri, önemli caddeleri, tarihi mirası gibi konulara ilişkin fotoğraflarla zenginleştiriliyordu. 20. sayısında *Şehbal*, “Anadolu limanları” başlığıyla Sinop, Samsun, Trabzon, Rize gibi Karadeniz sahilindeki bir dizi şehri fotoğraflarla tanıtıyor ve bu seyahatlerin devam edeceğini bildiriyordu [Ş, 20: 393-395]. 38. sayıda yer alan Sivas görünüşü de bir okul bandosu fotoğrafıyla veriliyordu [Ş, 38: 273]. “Anadolu’da bir ilerleme” başlığıyla verilen haber “toprak damları, kerpiç binaları ve çamurlu pis yolları” ile insana kasvet veren Sivas’ta bir sanayi okulunun varlığını teselli olarak görüyordu. *Şehbal*’in alışıldık milliyetçi tonu kayboluyor ve birdenbire gerçekçi bir tarzda kenti görüyor ve kentteki ilerlemeyle teselli buluyordu. Hemen arkasından Kıbrıs geliyor ve önemli şehirlerinden manzaralarla dergide yerini alıyordu [Ş, 38: 278]. 61. sayıda ise inşaatı devam eden demiryolu güzergahında yer alan Amasya fotoğraflara konu oluyordu [Ş, 61: 250-253]. Haberde “Anadolu’nun bir hayat damarı” olan demiryolu hattında yer alan şehrin antik eserleri, Yeşilirmak boyundan kentin sivil mimarisini, arka plandaki heybetli dağlarla birlikte gösteren manzaralar yer almıştı. Ayrıca kentteki tarihi bimarhanenin kereste deposu olarak kullanılması eleştirilmişti.



**Şekil 4.25** “Amasya kasabası içinde Yeşilirmak” [Ş, 61: 250]

28 ve 30. sayılarda Osmanlı'nın iki eski başkenti Bursa ve Edirne'de gezi fotoğrafları devam etti [Ş, 28: 70-78], [Ş, 30: Kp-117]. Bursa'da yer alan erken dönem Osmanlı camilerinden Yeşil Cami iki tam sayfaya yayılan büyük bir fotoğrafla okuyucuya sunuluyor, Ulu Cami uzaktan görünüşü ve iç mekan fotoğrafiyle takip eden sayfalarda yer alıyordu. Kentte bulunan bir ipek fabrikası ve çarşı fotoğrafı da bunlara eşlik ediyordu. 30. sayıda da dergi Sultan Reşad'ın Edirne gezisi vesilesiyle kapak sayfasında Selimiye Cami'sinin uzaktan manzarasını ve iç sayfalarda Edirne'deki birçok erken dönem Osmanlı camisi, kamu binaları ve şehre ait manzaraların, ayrıca gezide alınmış Padişah'ın devlet erkaniyla fotoğraflarını yayınladı.

Yemen'deki olaylar dolayısıyla dergilerde yer alan haberlerin yanısıra San'a gibi önemli kentlerinden fotoğraflar da yayınlandı [RK, 27: 196] 34. sayıda Şam'a yönelik dergi yine fotoğraflarla kenti ve önemli mimari yapılarını tanıtıyordu [Ş, 34: 187-189]. Sonraki sayılarda yine Sultan Reşad'ın Rumeli gezisine paralel olarak Selanik, Üsküp, Priştine gibi Balkan şehirleri dergiye konu oluyordu [Ş, 42: 353]. “Şarki Anadolu meselesi” dolayısıyla Diyarbakır ve Hasankeyf'in tarihi eserleri gündeme geliyor, başka bir sayıda “Basra Vilayeti'nin nasıl bir yer” olduğu anlatılıyordu. “Hiçbir sebep bize uzak vilayetlerimizi unutturmamalıydı” [Ş, 62: 274-276], [Ş, 76: 71], [Ş, 69: 410].



**Şekil 4.26** "Merkez-i vilayet olan San'a şehrinin manzarası" [RK, 27: 196]



**Şekil 4.27** "Şarki Anadolu meselesinin mevakiine ait manzaralar" "İmam Abdullah Cami-i Şerifi" [Ş, 62: 274]



**Şekil 4.28** "Basra Vilayeti nasıl bir yerdir?" [Ş, 76: 71]

Birçok farklı coğrafyayı kapsayan bu gezi fotoğrafları Meşrutiyet dönemi Osmanlı vatandaşlarının zihninde görkemli binaları ve zengin tarihi yapılarıyla geniş, muazzam bir imparatorluk imgesi inşa etmiş olmalıdır. Bu geniş vatana aidiyet duygusu ve gidilmemiş toprakların sakinleriyle tek bir ulusun mensupları olma hissinin en azından dönem okurlarının zihninde yer ettiği düşünülebilir.

### 4.3 Kent Manzaraları, Gelişmişlik ve Kalkınma

#### 4.3.1 İstanbul Kartpostalları

Osmanlı eliti tarih boyunca hemen hemen bütün iktidarlar gibi kente ve elbette başkent İstanbul'a büyük önem veriyorlardı. Özellikle Osmanlı aydınlarının devrimi batılılaşma merkezli düşünen kesimi modern görünümlü düzenli bir kent hasreti duyuyordu. Bu hususta ciddi bir çaba gösterdiler [9: 8]. Yerli ve yabancı mimar ve uzmanların desteğini aldılar. *Servet-i Fünun*'un 3 Haziran 1909 tarihli sayısında "şehrimizin tezyini" için çağrılan Paris Belediyesi başmühendisi Mösyö Bouvard'ın Mimar Vedat Bey'le gezilerini gösteren bir haber ve buna dair bir fotoğraf vardır [SF, 939: 48]. Sözkonusu haberde Mösyö Bouvard'ın "projesini tanzim ile" Şehremaneti'ne sunduğu zikredilmektedir. Belediyecilik konusunda yeni dönemin önderlerinin gayretleri hakkında bu haber bir ipucu veriyor. Bernard Lewis'in deyişiyle Jön Türkler ülkeye anayasal hükümeti kazandırmakta başarısız olmuş olabilirler, ama İstanbul'a kanalizasyon getirebilmişlerdi. Lewis, yeni bir belediye organizasyonunun ve enerjik bir hizmet programının kentin olanaklarını büyük ölçüde geliştirdiğini anlatır [37: 227].

Lewis'in işaret ettiği gelişen olanaklardan birisini *Şehbal*'in 83. sayısında görüyoruz. İstanbul'da çalışmaya başlayan elektrikli tramvay'ın fotoğrafları İstanbul'un gençleşen yüzü olarak nitelendiriliyordu [Ş, 83: 209].

*Servet-i Fünun* dergisinde ise Altıncı Belediye Dairesi önündeki caddenin düzeltilmesi haberiyle karşılaşıyoruz [SF, 1042: Kp]. Dergi bunu İstanbul'da bir başka gelişme göstergesi olarak takdim ediyordu.



**Şekil 4.29** “İstanbul’da asar-ı ümran: Beyoğlu’na çıkan Altıncı Daire caddesinin tramvay şirketi tarafından tevsi ve tesviyesi” [SF, 1042: Kp]

*Resimli Kitab*’da beş bölüm halinde yayınlanan ve Keçecizade İzzet Fuat Paşa’nın Fransızca bir eserinden tercüme edildiği belirtilen “*İstanbul, Meşrutiyet’ten Evvel ve Sonra*” isimli uzun hikayede, şehre gelen farazi bir Paris’li ile İstanbul’u konuşurlar. Yabancı, trenle İstanbul’a girerken gördüğü “eski gaz tenekeleriyle” yapılmış “kulübelerden” şikayet eder. İstanbul’lu karakterse orasının “teneke mahallesi” olduğunu söyler. Söz konusu mahalle hakkında bir emir bulunduğu halde eski idaredede bir Paşa Padişah’ın iradesine engel olmuştur ve Meşrutiyet’le birlikte “bu mikroplardan” kurtulacaklardır [RK, 8: 832]. Yazı, dönem entelektüellerinin aksayan birçok konuda Meşrutiyet’ten büyük beklentileri olduğu hakkında bir ipucu sunuyor.

Yazıdaki karakterler arasında geçen konuşmaların tamamı Galata Köprüsü üzerinde cereyan etmektedir. Köprü’nün dönem İstanbul’lularının hayatında ne kadar önemli bir yer tuttuğunu dergilerden görebilmekteyiz. Şehbal’in 51. sayısında yapımı tamamlanmak üzere olan yeni köprü İstanbul’un yüzünde bir tebessüm olarak betimlenir ve köprü’nün yapımına ait fotoğraflara yer verilir [Ş, 51: 50]. Fotoğrafın ait olduğu “Hadise ve Adese” köşesinde yer alan “Galata

Köprüsü” başlıklı makalede köprünün kent içindeki kilit rolü, ayrıca İstanbul’un geniş perspektif veren sayılı noktalarından birisi, şehre ait önemli bir seyir alanı olduğu anlatılmaktadır. İstanbul’un güzelliklerine rağmen manzara seyrederek gezilebilecek hiçbir sokak veya açık alan mevcut değildir. Yazıda yeni yapılan köprü anlatılıyor ve yol genişliklerine, boyutlarına vs. dair bilgiler veriliyordu. *Resimli Kitab*’ın 39. sayısında da yeni köprünün Eyüp tarafında inşa edildiği bildirilen parçalarına dair görsellere rastlıyoruz [RK, 39: 220-225].

İstanbul’un güzelliğinden yazılarda sıklıkla bahsedilir. Elektrikle aydınlatma başlıklı bilimsel bir makalede “Dünyada misli bulunmayan İstanbul ile Boğaziçi”nin elektrikle aydınlatılması halinde ne kadar güzel görüneceği söylenir. Zaman zaman dergilerde kartpostal niteliğinde İstanbul manzaraları, mimari eserleri yer almıştır. Sözelimi Göksu Deresi’nden alınmış iki fotoğraf “İstanbul’un mevsim tenezzühgahlarından” başlığıyla veriliyordu [Ş, 23: 457]. Bu temada bir başka sunumu 21. sayıda da görüyoruz. Kağıthane Camisi, Kağıthane Kasrı ve “İçsu Kasrı Hümayun’u” “İstanbul’un mevsim seyahatlerinden” başlığıyla veriliyordu. Ayrıca Kağıthane Camisi 98. sayıda “Mevsimin mesiresinde seza-yı seyr bir sima-yı kudsi” başlığıyla bu defa kapak fotoğrafı olacaktı [Ş, 21: 417], [Ş, 98: Kp].

Benzer şekilde 49. Şehbal dergisinin kapağında İstanbul Muhipleri (Sevenleri) Cemiyeti’ne ithaf olunan Aksaray’da Valide Cami’sinin fotoğrafında İstanbul’un “sefaletlerle çerçelenmiş” sanat eserlerinin şefkat ve ihtimama ihtiyaç duyduğunu *Şehbal*’in de bunu temin için daima sayfalarını onlarla süslediğini ve İstanbul’u sevenlere iştirak ettiğini söyler [Ş, 49: Kp]. Bu gibi yazılarda bir yandan İstanbul eşsiz güzelliklere sahip bir şehir olarak tanımlanırken bir yandan da sefaletlerle dolu olduğundan bahsedilmesi ilginçtir. *Şehbal*’in 33. sayısında da Beylerbeyi sarayı kapak sayfasında yer alır ve şehrin “seyrek süslerinden” biri olarak nitelenir [Ş, 33: Kp-165]. İçerden ve dışarıdan fotoğraflarıyla Saray okuyucuya gezdirilerek tanıtılır.



**Şekil 4.30** “İstanbul’un mevsim seyahatlerinden: Kağıthane” “Kağıthane Kasrı Hümayunu” [Ş, 21: 417]

*Şehbal* birçok başka sayısında yine tanıtma amaçlı fotoğraflara yer vermektedir. Mesela 49. sayıda Aksaray Valide Camisi’nin fotoğrafını kapak yaptıktan sonra 50. sayıda çok sayıda okurdan olumlu mektuplar aldıklarını ve özellikle İstanbul dışındaki okuyucular için Dikilitaş ve Sultanahmet Camisi fotoğraflarıyla İstanbul’u tanıtmaya devam ettiklerini söyler [Ş, 50: Kp-23]. Fotoğrafın alt metninde iki eserin birbirine muhteşem bir şekilde refakat ettiği dile getirilir. 60. sayıda ise Rüstem Paşa Cami’sinin iç mekanına ait etkileyici bir görsel kapakta okuyucuya sunulur [Ş, 60: Kp]. Seçkin bir sanat değeri olan caminin banisi Rüstem Paşa tanıtılır, kemer ve duvarlarındaki tezyinatı övülür ve İstanbul’a gelen her yabancıнын bu nadir eseri mutlaka ziyaret ettiği belirtilir. 59. sayıda ise şehrimize şeref bahşeden bir eser başlığıyla Yeni Cami kapak fotoğrafı olmuştur [Ş, 59: Kp]. Cami hakkında tarihsel bilgi veriliyor, Osmanlı mimari sanatının en yüksek örneklerinden olduğu ifade ediliyor ve mimarı "meşhur Koca Kasım Ağa"dan bahsediliyordu. *Şehbal*’in 37. sayısında Müze-i Hümayun’a ilişkin fotoğraflar yer almıştı [Ş, 37: 248-249]. Dergi bu kıymetli eserin halkından gereken ilgiyi görüp görmediğini bilmediğini yine de sanat-sever okuyucuların ilgisini çekmek için Müze’nin içten ve dıştan fotoğraflarını yayınladıklarını ifade ediyordu. Bahse konu müzenin köklü ve zengin bir tarihe sahip büyük bir imparatorluk imgesini güçlendirdiğini düşünebiliriz. Okuyucu’nun zihninde dergilerde sıklıkla yayınlanan

bu çeşit kartpostal niteliğindeki sunumlar klasik mimari eserlerle, müzelerle bezenmiş bir Osmanlı başkenti algısı yaratmış olmalıdır.



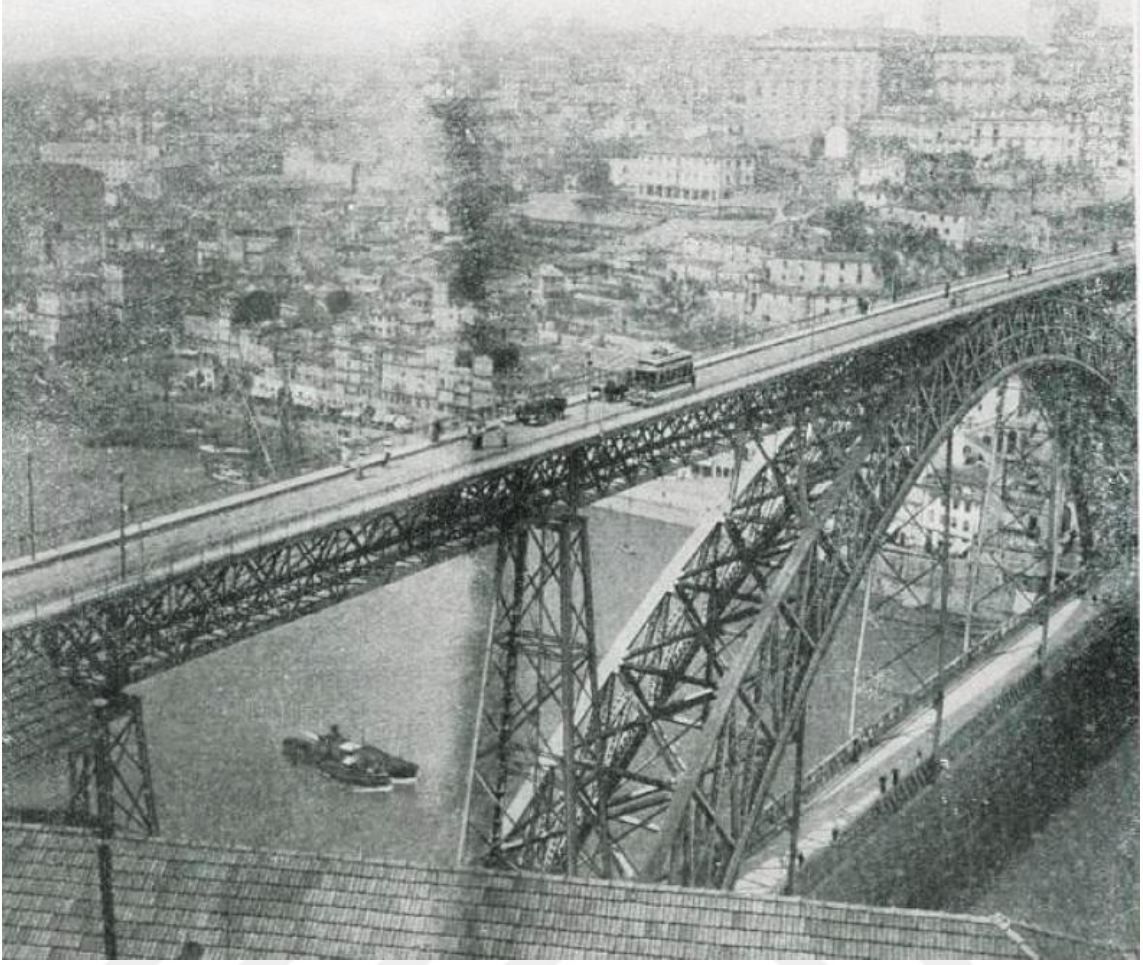
**Şekil 4.31** *“Zengin ve güzide bir zade-i zevk: Aksaray'da Valide Cami-i Şerifi”* [Ş, 49: Kp]



### 4.3.2 Avrupa Kentleri

Yayınlarda sıklıkla karşılaşılan temalardan birisi modern görünümlü, çoğunlukla Avrupa'dan yahut Avrupa sömürgelerinden kent manzaralarının gıpta duygusu vurgulanarak okuyucuya sunulmasıydı. Bunlar ulaşılması gereken hedefler olarak okuyucuya gösteriliyordu. *Şehbal* 70. sayıda yer alan anonim bir fotoğraf bu hissiyatı açık bir şekilde gösterir [Ş, 70: 440]. Avrupa kırlarında bir malikane fotoğrafı Batı'nın şehirlerinden kırlarına taşan zenginlik ve gelişmişliğine "gıbtalar"la okuyucuya sunuluyordu. Thames nehri üzerinde yeni inşa edilen köprü de bu duygudan nasibini alacaktı. 16. *Şehbal* dergisinde yer alan ve Londra Belediyesi'nin açılışını yaptığı bildirilen köprü daha uzun müddet alakasız kalacağımız medeniyet eserlerinden biri başlığıyla sunuluyor ve İstanbul'daki köprünün harap ve tehlikeli halinden yakınılıyordu [Ş, 16: 321].

*Şehbal*'in birçok sayısında buna benzer köprü fotoğrafları yayınlanmıştır. Oporto şehrine ait köprü fotoğrafı da bunlardan birisidir. 38. *Şehbal* dergisinde köprünün yüksekliği ve iki katlı olduğu vurgulanıyor ve İstanbul'daki köprüyle kıyaslanıyordu [Ş, 38: 266]. Ayrıca yapımı devam eden yeni köprüye de şüpheyile yaklaşıyor ve onun da eskisine benzeyeceği söyleniyordu. 10. sayısında da dergi Niyagara şelaleleri yakınında olduğu belirtilen iki katlı köprü "Muazzamat-ı Medeniyeden" başlığıyla sunmuştu [Ş, 10: 201]. *Şehbal*'in bu sunumlarını ne kadar etkili olduğunu ise sonraki sayısında görüyoruz. 13. sayısında ise Tasvir-i Efkâr gazetesinden gelen talep üzerine resimli gazeteciliğin sorumluluğunu yerine getirerek Kopenhag'da bulunan açılır kapanır köprünün fotoğrafına yer verdiğini bildiriyor ve resmin ilgili mercilerce görülmesinden güzel bir sonuç çıkmasını temenni ediyordu [Ş, 13: 254]. Basın yöneticilere başkent'in önemli bir hayat damarı olan Galata Köprüsü'nün yenilenmesi için açıkça mesaj veriyordu. Dergiye yapılan bu özel talepler görsellerin toplumda ve kamuoyunda ne denli etki yarattığını gösteriyor.

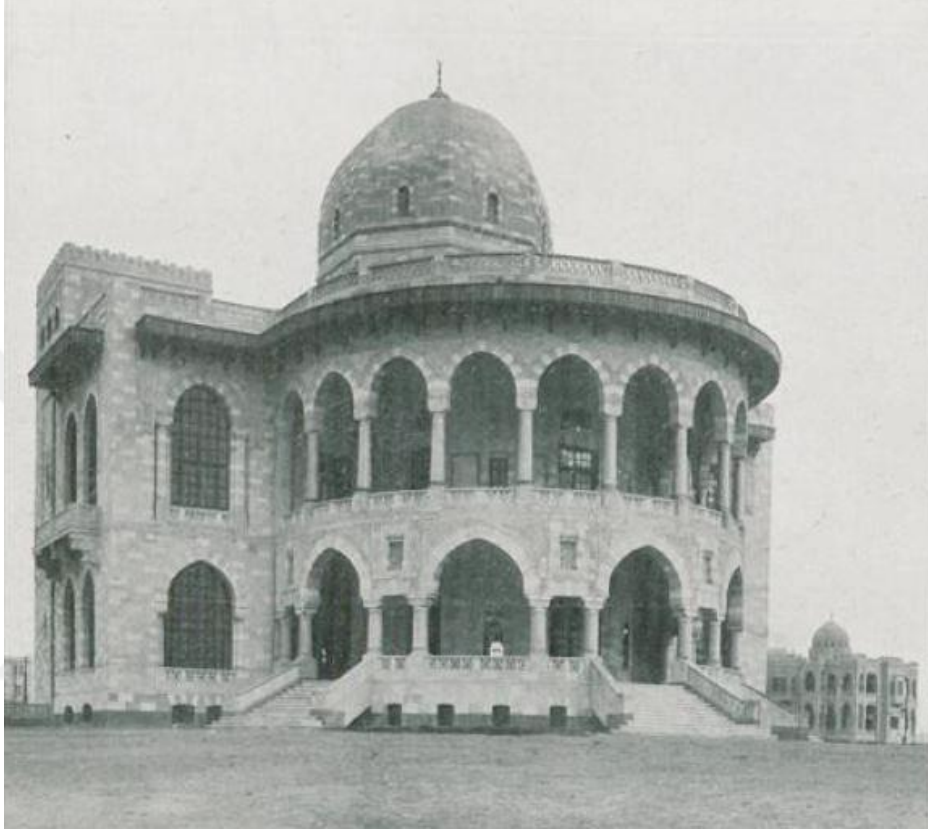


**Şekil 4.32** “Müessesat-ı sanata gıptalarımız: Oporto şehrindeki köprü” [Ş, 38: 266]

Gelişmiş devletlerin modern görünümlü kentlerini resmeden fotoğraflar dergilerde sıkça yer almıştır. *Servet-i Fünun* dergisi 953. sayısında yer alan Avusturalya şehirlerine ait cadde ve meydan fotoğraflarının altındaki metinlerde bu manzaralar belediye düzenlemelerinin örnekleri olarak tanıtılıyordu [SF, 953: 264-265]. Derginin bu söylemiyle İstanbul’da eksikliği duyulan belediye hizmetlerine işaret ettiği düşünülebilir. Yine 941. sayının kapağında Bombay’ın büyük bir caddesinin renklendirilmiş bir resmi yer alıyor şehrin bu halinin İngilizlerin düzenlemelerinin sonucu olduğu belirtiliyordu [SF, 941: Kp]. Bombay fotoğrafları bir sonraki sayıda da devam ediyor, çalışma ve gayretin bunları temin edeceği bildiriliyordu [SF, 942: 89-92].

Gelişmiş ülkelerin sömürgelerinde vücuda getirdikleri bu gibi gelişmelere ilişkin fotoğraflı sunumlara zaman zaman rastlıyoruz. *Resimli Kitab*’ın 14. sayısında

Kahire’de Opera Meydanı’nın ve İbrahim Paşa adına dikilen heykelin fotoğrafları yer alır [RK, 14: 158-165]. Yine *Şehbal*’de Mısır’daki Heliopolis kentinde bir Cami ve Elektrikli Tramvay İdare Merkezi “Yeni bir şehre ait iki resim” başlığıyla yayınlanır. Şehrin Kahire yakınlarında yeniden tesis edilmiş olduğu bildirilir [Ş, 26-29].



**Şekil 4.33** “Kahire karyesinde yeniden tesis edilmiş olan Heliopolis şehrinde bir cami-i şerif” [Ş, 26: 29]

Benzer bir temayı 14. sayıda buluyoruz [Ş, 14: 272]. Bu kez Güney Afrika’da kurulmuş olan Transvaal Hükümeti’nin yeni inşa edilmiş olan binaları “Madenlerini bizim gibi toprak altında uyutmayanlar neler yapıyorlar?” başlığı altında yer alıyordu. Bu “küçücük” ülkenin madenleri sayesinde elde ettiği servet ve ihtişam manzaralarıyla Osmanlı ülkesinin hudutsuz “sefaletgahlarını” karşılaştırmanın bir ekonomi eğitimi kadar faydalı olacağı belirtilmişti.

Dergilerde gelişmişlik imgelerine dair sayısız fotoğraf benzer şekilde karşımıza çıkıyor. Bu imgeler devrim sonrası uyanan milliyetçi coşku içinde milli kalkınma ve

ilerleme hedefleri olarak topluma gösterilmiş olmalıdır. Cumhuriyet sonrası daha yoğun bir şekilde gündem oluşturacak olan “Muasır Medeniyetler Seviyesi” söyleminin II. Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan bu gibi anlatılarından temellendiğini de varsayabiliriz. Jön Türk Devrimi’nin milliyetçi programı içinde medenileşme, batılılaşma, zenginleşme gibi motifler önemli bir yer tutuyordu. Bir yandan da devrim sonrası görece özgür basınla genişleyen kamusal alan içinde yönetici elitten inşai taleplerde bulunuluyordu.

### 4.3.3 Sanat Müzeleri ve Opera Binaları

Paris’te Petit Palais binasında yeni açılan sanat müzesi haberi *Şehbal*’in 20. sayısında “Paris Mektupları” köşesinde binanın yapım sürecine ait detaylarla ve yapıyı anlatan betimlemelerle birlikte veriliyordu [Ş, 20: 402]. Bir proje yarışması neticesinde Charles Girault binanın inşasını üstlenmişti. Yapı 20. asır Fransa mimari tarzının letafetine zarif bir örnekti. Giriş kısmı oldukça azametliydi ve Paris’in sanata ne kadar önem verdiğini gösteren kabartma, resim ve heykellerle süslüydü.

Yine *Şehbal*’in 48. sayısındaki “Sanayi-i Nefise” köşesinde Nazmi Ziya Marsilya’da gezdiği Lunşan Sarayı müzesini alışıldık bir gıpta duygusuyla anlatır [Ş, 48: 476]. Ziya’ya göre gelişmiş ülkelerde nereye gidilse vatanımızda görülmeyen mükemmel binalar, zarif mağazalar, muazzam okul ve müzelere rastlanır. Sonra müzenin detaylı tasvirini yapar. Herkesin kolaylıkla müzelere girip gezdiğini bahçesinde çocukların eğlendiğini, İstanbul’daki çamurlu sokaklarda, yangın yerlerinde oynamak zorunda kalan çocuklara göre bunların ne kadar şanslı olduklarını vurgular. İstanbul’da Galata Kulesi’ni ziyarete gittiğinde görevliyi bulamamış ve kuleyi gezememiştir. Ayrıca Ziya, sanatın ve güzelleştirme duygusunun toplum için tıpkı emniyet, asayiş, eğitim gibi hayati olduğunu anlatır. İntizam ve güzellik bize vatanımızı sevdirecektir. Marsilya Fransa’nın ikinci derece şehirlerinden birisi olduğu halde binaları özenerek inşa edilmiştir. Tüm Avrupa kentlerinde en küçük köylere varıncaya kadar bu ihtimam hissedilir. Mesela bir okul binası için birkaç sınıf ve teneffüs alanları yeterli olduğu halde tiyatro, müzik salonu, kabul holü gibi mekanlar binaya eklenir, iç ve dış süslemeleri için masraf edilir. Evler, şehirler,

ülke daima güzelleştirilmeye çalışılır. Buna önem vermeyen insanlar çalışmak için gerekli kuvveti bulamazlar. Viranelerde yaşayan halk sefaletle alışır, sanat zevkinden mahrum kalır. Ziya'ya göre bizim de üç asırlık bir tembellikten sonra artık sanattan bahsetmemizin zamanı gelmiştir.

Resimli Kitab peş peşe üç sayısında “*Paris Musahebeleri*” başlığı altında Faik Sabri'nin Paris gezisinden yolladığı yazılara yer verdi. 27. sayıda Louvre Müzesi'ni anlatan Faik Sabri yazıda Müze'nin koleksiyonları hakkında geniş bilgiler veriyor, tarihçesini anlatıyordu [RK, 27: 226-229]. Yazıya müzenin fotoğrafları da eşlik ediyordu. Müze'deki koleksiyonların bazılarının Osmanlı topraklarından çıkarıldığı ve bunlara sahip çıkılmadığı ifade ediliyordu. Bu tarz eserlerin bundan sonra elimizden kaçırılmaması önemli bir görevdi.

29. sayıda Sabri yine benzer şekilde Versay Sarayı Müzesi'ni konu ediyordu [RK, 27: 411-418]. Saray'da gerçekleşen tarihi olayları, sarayda yaşamış kral ve kraliçeleri anlatıyor, tarihler veriyordu. Ayrıca Saray'ın görkemli girişini, havuzlarını, bahçesini, önemli salonlarını ve dekorlarını detaylı tasvirlerle anlatıyordu. Yazı Saray'ın içinden ve dışından alınmış fotoğraflarla da zenginleştiriliyordu.



**Şekil 4.34** “*Versay Müzesi'nde mükellef bir galeri*” [RK, 29: 413]

28. sayıda ise Faik Sabri bu defa Paris'teki Opera Binası hakkında uzun bir yazı kaleme almıştı [RK, 28: 313-320]. Yapının büyükçe ve yer yer tam sayfa basılmış etkileyici fotoğrafları da yazıya eşlik edecekti. Yazıda binaya ait ayrıntılı betimlemeler yapılıyor, maliyeti hakkında bilgi veriliyordu. Üç sıra elektrik lambalarıyla döşeli geniş bir caddenin sonunda yer alan bu heybetli binayı gören ziyaretçiler hayretler içinde kalmaya mahkumdu. Opera, Paris'e güzellik ve heybetini veren binaların arasında en mükemmeliydi. Mimari üslubun ait olduğu asra ilişkin hissiyat ve eğilimleri gösteren bir unsur olduğu, bu yapının da 19. Yüzyıl mimarlığının en parlak nünunelerinden biri olduğu zikrediliyordu. Sabri, bir yandan da yapıya yöneltilen eleştirileri dile getiriyordu. Arkeoloji biliminin sayesinde ortaya çıkarılan eski çağların mimari üsluplarını bir araya getirerek hiçbir kesin sonuca varamayan 19. Yüzyıl mimarlığına bu yapı güzel bir örnekti. Ayrıca yapının giriş cephesi eleştirilenler tarafından yeterince "ulvi" bulunmamıştı. Ancak Sabri genel itibarıyla binayı oldukça azametli ve heybetli buluyordu. Yapının en ilginç tarafları ise etkileyici mermer merdivenleri ve gösteri salonunun yüksekliğindeki fuayesiydi. "Korint usulü sıralanmış" 16 kolon arasında Mozart, Beethoven gibi meşhur bestecilere ait tunçtan heykeller binaya çok güzel bir hava katıyordu. Fuaye'den, Opera caddesine, bulvarlara, özellikle geceleri binlerce fenerlerle görkemli bir manzaraya bakan balkona çıkılıyordu. Yapının boyutlarına ilişkin detaylı rakamsal bilgiler de içeren yazı Opera tarihine ait uzun bir anlatımdan sonra Opera artistlerinden olan Ermeni bir Osmanlı vatandaşının hayat hikayesini anlatıyor ve bu sanatçıyı gururla alkışladığını dile getiriyordu.



**Şekil 4.35** "Opera'nın büyük ve muhteşem merdiveninin manzarası" [RK, 28: 316]

*Şehbal*'in 9. sayısında da Paris'te Opera Meydanı önünden alınmış bir fotoğrafa rastlıyoruz [Ş, 9: 180]. Fotoğrafın üzerine baskıda eklendiği anlaşılan kadınlarla modanın “son hatları” gösteriliyordu. Opera binası, meydanıyla modern bir kentin ve kentte modaaya uygun giyinmiş insanların imgesi okuyucuya gösteriliyordu.

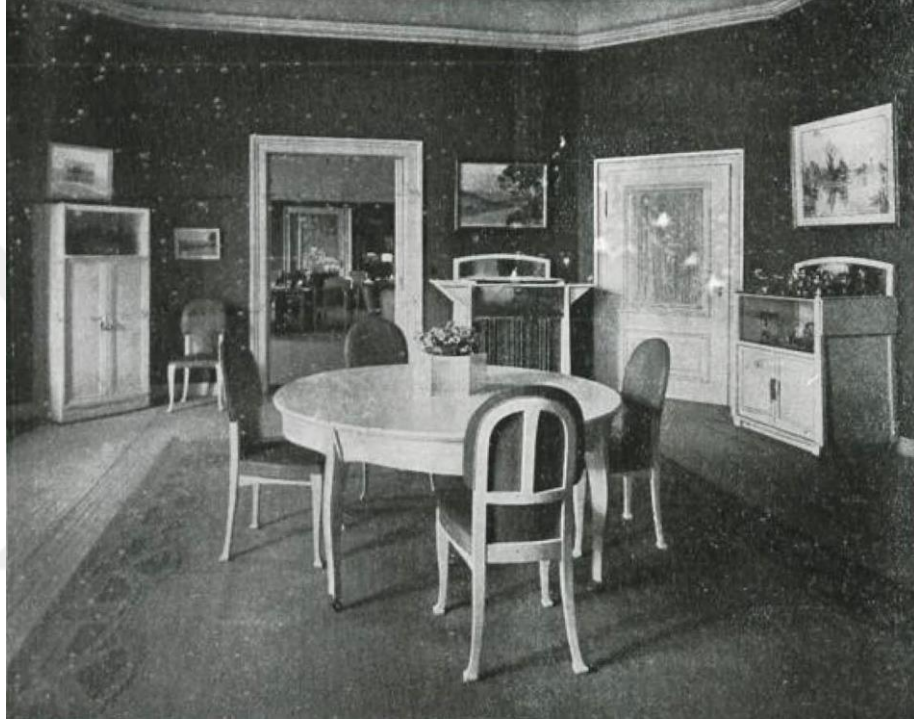
Dergilerde Avrupa ülkelerinde yer alan bu türden kültür ve sanat binalarına, sergilere dair haber ve fotoğraflar oldukça fazla bir yekun tutuyor. Gittikçe daha geniş bir gruba yayılan toplumsal devinim içinde sanatsal ve kültürel aktiviteler önemseniyor ve bunların haber ve anlatımlarıyla topluma sanat zevki kazandırmaya çalışılıyordu.



**Şekil 4.36** “*Moda'nın sima-yı mütebeddilinde son hutut – Paris'in opera meydanında meşhur olan latif libaslar*” [Ş, 9: 180]

Sanatsal zenginliği merkeze alan benzer yazı ve sunumlarla Osmanlı aydınları kavramsal inşasına giriştikleri yeni Türk ulusuna sanatsal incelik ve merak kazandırmaya çalışıyorlardı. Basın bunun için önemli bir araçtı. Sabine Pratör *Şehbal*'deki müzik köşesinde yüksek seviyeli yazıların yer almasını o dönemde

müzikle ilgili müstakil yayın olmamasına bağlıyor [22: 178]. Bu ihtiyaç popüler dergilerin köşelerinde karşılanıyordu. Osmanlı entelektüelleri dergilerde kültür-sanat gereksinimlerini duyan halka seslenerek milli sanatı ve kültürü vücuda getirmeye çalıştılar. Topluma örnekler sundular. Mesela 44. *Şehbal* dergisinde ev tefrişinde sanatın dahil edilmesi konu edilmiş ve modern konutlara ait şık, başarılı ve zevkle döşenmiş yemek odası, yatak odası ve bir salon fotoğrafı gösterilmişti [Ş, 44: 390-391].



Şekil 4.37 “Sanatkarane mefruş bir küçük salon” [Ş, 44: 391]

#### 4.3.4 Gelişme, Kalkınma ve Milli Başarılar

##### 4.3.4.1 Gelişme ve Kalkınma

*Resimli Kitabın* 7. ve 8. sayısında iki parça halinde yayınlanan Hamdullah Suphi imzalı “*Mekteblerimizde Hıfzısıhha*” makalesinden eğitim konusunun basında önemle ele alındığını görmekteyiz [RK, 7: 731], [RK, 8: 828]. Yazıya göre Türkler’in eski güçlü kahramanlarının yetişmesi için mevcut okul binaları son derece sağlıksızdır. Birçok bina basit bir tadilatla okula çevrilmiş eski paşa konağıdır. Sıradan ve dar ev odalarında 40-50 çocuk havasız kalmakta, bazıları döşeme



tahtaları üzerinde oturmaktadır. Ayrıca okullardaki görevliler üç teneffüsten ikisinde bahçeyi kullanmamakta ve çocukları havasız, güneşsiz bodrum katında sıralar üzerinde bekletmektedirler. Ayrıca bahçede oyun oynamak da yasaktır. Halbuki yazara göre temiz hava, güneş ve hareket çocukların sağlığı için çok önemlidir. Çocukların cılız ve sağlıksız görünüşleri de içinde buldukları sağlıksız koşullardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca okul binaları mahalle arasında değil, kırlarda güneşin ve rüzgarın bol olduğu alanlarda olmalıdır. Yatakhaneler bol güneş almalı ve sık sık havalandırılmalı, gerekirse yatak odalarına “müceddid-ül havalar” konmalıdır. Özellikle “memleketimiz” güneş ve havaca çok şanslı olduğu halde öğrencileri bunlardan mahrum bırakmamız affedilemez. İlk ecdadımızın güneşe tapmış olması da güneşin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra beden temizliğine de önem verilmeli yatılı okullarda vücudu temiz tutmak için büyük banyolar olmalıdır. Çocuklar vücut temizliğine dikkat etmeli, havadar ve güneşli mekanlarda eğitim görmeli, bahçede oyun oynamalıdır. Bunlar ihmal edilirse çocuklar bedenlen gelişemeyecekler ve hastalıklara maruz kalacaklardır.

*Resimli Kitab*'da eğitimle ilgili Faik Sabri de “Paris Musahebeleri” köşesinde Paris'teki “Louis Le Grand İdadisi”ni tanıtıyordu [RK, 24: 1042-1049]. Yazıya eşlik eden, okulun dıştan, bahçesinden, tenis avlusundan ve yatakhanesinden fotoğraflarla adeta Suphi'nin tarif ettiği okullara bir nümune sunuyordu. Yazar “bizim gibi medeniyet tesisinde ilk kademelerde bulunan milletlerin” Avrupa'daki sınai, fenni, ilmi ve ticari müesseselerinin kaynağını araştırmasının gerekli olduğunu ifade ediyordu. Başka bir sayıda ise Colombia Üniversitesi'nin genel bir fotoğrafı yer alacaktı [RK, 29: 358]. Üniversite'nin benzer bir fotoğrafı *Servet-i Fünun*'da da “Bir mahzen-i efkar ve ulum” alt metniyle yayınlanmıştır [SF, 1038: 556].

Eğitim'e yönelik yoğun ilgi dergide yer alan birçok yazıda öne çıkıyor. Örneğin Selim Sırrı Avrupa ülkelerindeki gezilerini anlattığı yazılarında sıklıkla Eğitim kurumlarından, müfredatlarından ve yapılarından bahseder. *Şehbal*'in 18. sayısında Sırrı'nın İsveç'te ziyaret ettiği Wallinska Kız Lisesi'nin dış görünüşü, sınıfları ve atölyelerinin görselleri yer alır [Ş, 18: 360]. Bu kurumlar “Bir kavmi

yücelten ve diriltlen müesseseler” olarak tanımlanırlar. 44. sayıda ise Almanya’ya giden heyetin gezisini anlatan bir yazıda yine bir kız lisesinden bahsediliyor ve lisenin fotoğrafları yazı eşliğinde yayınlanıyordu [Ş, 44: 395].



**Şekil 4.38** “Bir kavmi diriltlen ve yükselten müesseseler” “İstokholm’de Valinska mekteb-i inasının mütalaa salonu” [Ş, 18: 360]

Dergide bunun gibi yabancı ülkelerdeki başka eğitim yapılarına ait, makalesi bulunmayan, fotoğraflara da rastlıyoruz. 19. sayıda İngiltere’deki bir Üniversite binasının dıştan görünüşü yayınlanmıştı [Ş, 19: 371]. Alt metinde ise eğitimin medenileşmenin temeli olduğu ve batı ülkelerinin eğitim kurumlarını örnek almamız gerektiği belirtilmişti. 28. sayıda ise Darülmualimin binasının iç mekanlarından fotoğraflar yayınlanıyordu. Hemen arkasından gelen sayfalarda ise Paris Hukuk Fakültesi’nin görünüşü ve salonları bulunuyor ve iki kurum arasında adeta bir kıyas yapıyordu [Ş, 28: 66-69].

Bahsi geçen Odporto köprüsü haberinin sonraki sayfasında benzer bir başlıkla Hong Kong’daki üniversite binasına olan gıpta duygusu dile getiriliyordu [Ş, 38: 267]. Eşlik eden metinde ise şimdiye kadar dergide birçok farklı ülkenin eğitim yapılarının resimlerinin yayınlandığını ve benzer yapıların Osmanlı ülkesinde gerçekleşmesinden ümitli olunmasa dahi en azından okuyucularda bir gıpta hissi yaratmayı önemsedikleri belirtilmekteydi. 99. sayıda ise *Şehbal* “Kızlarımız nasıl tahsil görüyor?” başlığıyla, derginin okulların faaliyetlerine ait müjdeleri haberlere daima yer verdiğini belirterek Saraçhane’de açılan kız sanayi mektebine ait bir

sınıfın resmini yayınlıyordu [Ş, 99: 47]. Aynı sayıda Elazığ'daki bir okulun dış görünüşüne ve öğrencilerin el işi dersinde yaptıkları maketlerle çekilmiş fotoğraflarına da rastlıyoruz. Fotoğrafların altında ise milli seviyemizin yükselmesi için en doğru çare başlığı vardı [Ş, 99: 48].

Sağlıkla ilgili yapılara da dergiler önemle yer verdiler. *Şehbal* 70. sayıda Doktor Operatör Emin Bey'in yaptırdığı iki hastane doktora ait fotoğrafla birlikte basılmıştır [Ş, 70: 435]. Doktorun "teşebbüs-ü şahsisi" övülmekte ve doktorun çalışmalarının "sıhhat-i irkiye"miz için ne kadar faydalı olduğu vurgulanmaktadır. Bunun yanısıra İstanbul'da ve başka kentlerdeki hastane binaları dergide birkaç sayıda yer almıştır. Bir başka sayıda ise "*İstanbul Şehri'nin teşebbüsat-ı sıhhiyesi*" başlığıyla yayınlanan yazıda yeni açılan hastane binaları anlatılıyor ve detaylı bilgiler veriliyordu. Yazıya eşlik eden fotoğraflarda ise bu yenilikler önemle takdim ediliyordu [Ş, 87: 292-293].

#### 4.3.4.2 Milli Başarılar, İlerleme

Osmanlı vatandaşlarının başarıları *Şehbal*'de önemle yer buluyordu. 39. sayıdaki Turin Sergisi'nde inşa edilen Osmanlı pavyonuna ait bir haber buna bir örnektir. Yapının mimarı Leon Gurekian'ın bir fotoğrafıyla birlikte projenin görseli birlikte basılmıştı. Haberde bina yabancı memleketlerde Osmanlılık izi olarak nitelendiriliyor ve bundan sevinç duyuluyordu [Ş, 39: 297].

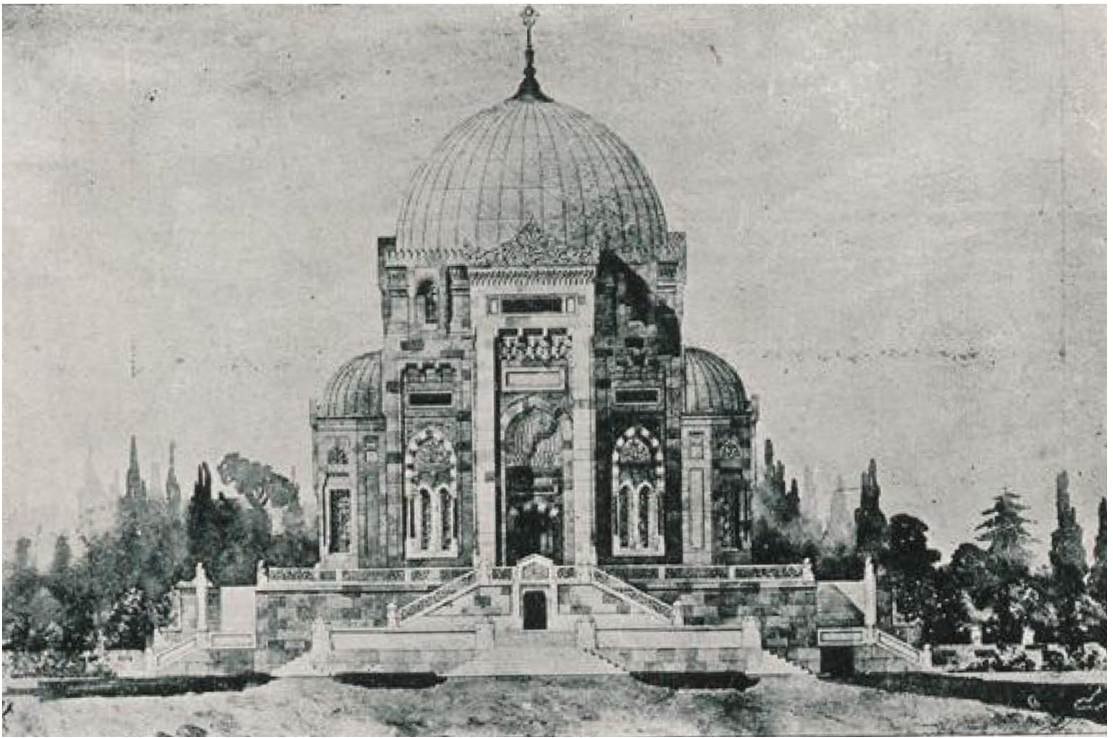


**Şekil 4.39** "*Memalik-i ecnebiyede Osmanlılık inikasatı*" [Ş, 39: 297]

90. sayıda ise Sanayi-i Nefise Mektebi mimarlık sergisinde birinci ve ikinci olan Ömer Sırrı Bey'in ve Necmeddin Bey'in fotoğrafları projeleriyle birlikte yayınlanmıştı. Fotoğrafların altında "Mekteblerimizin mahsul-ü irfanına bir nazar" başlığıyla hanedan türbesi olan iki projenin de "tamamen" ve "halis" Türk mimarisinde olduğu vurgulanıyor ve Şehzade Abdülmecid Efendi'nin birinci projeyi sergiden satın aldığı belirtiliyordu [Ş, 90: 357]. 81. sayıda ise "*Türk elinde Türk eli ile ilerleme emareleri*" başlığıyla Samsun-Sivas demiryolunun Türk Mühendislerinin "*kamilen Türk mühendislerinin eli ve aklı ile*" inşa edilmesinden gurur duyuluyordu [Ş, 81: 167]. 92. sayıda da Şam, Beyrut ve Cidde'de yapılmış yeni binalar ve Irak'taki Handiye Barajı inşaatı "*Memleketimizin ca-beca terakkiyatına im'an-ı nazar*" başlığıyla verilmişti [Ş, 92: 385]. Bu tarz haberlerin gündeme gelmesi savaşlarda maruz kalınan yenilgilerin, toprak kayıplarının telafisine ve eksikliği duyulan başarı hissini tatminine yönelik olmalıdır.



**Şekil 4.40** "*Türk mühendislerinin vukuf ve irfanı hakkında vesikalar*" "*Samsun -Sivas demiryolunun köprülerinden biri*" [Ş, 81: 167]



**Şekil 4.41** “Mekteplerimizin mahsulat-ı irfanına bir nazar” [Ş, 90: 357]

Trabzon’da inşa edilmiş olan “Sinematoğraf” binası da dergiye sevinç kaynağı oluyordu. Her birey ve kesimin yükselme ihtiyacıyla “çırpındığı” sırada illerimizdeki ilerlemeleri araştırmanın vatana bağlılığın göstergesi olduğu ifade ediliyordu [Ş, 90: 347]. Güzel yolda kullanılmak şartıyla sinema eğlence aracılığıyla

yükselmeye hizmet edebilirdi. Burada Sevinçli'nin anlattığı şekilde devrim önderlerinin tiyatroyu bir eğitim ve propaganda aracı olarak görmelerini tekrar zikretmek gerekiyor [21]. Sinema da bu haberdeki anlatımda benzer bir yaklaşımla ele alınıyordu. Bu durum dönem aydınlarının bir milli bilinçlendirme ve eğitim programının peşinden gittiklerini ve her türlü toplumsal etkinliği bu programın aracı haline getirme çabalarını bu haber özelinde gösteriyor. Aynı sayıda Bulgarlar'ın milli uyanışı sağlamak için sanattan nasıl istifade ettiklerine dair bir makale bu hedefi iyice açığa çıkarıyor. Bulgar ressamlarına ait tablolar da metne eşlik ediyor ve alt yazılarında Bulgarlar'ın "halkı uyandırmak" için resimden istifade etmeleri anlatılıyordu [Ş, 90: 352]. Bu tarz haberlerin özellikle Balkan savaşları sonrası önemle basında yer alışı maruz kalınan yenilgiler ve toprak kayıplarıyla başarıya aç kalan dönem yayıncılarının bu hissiyatı tamire çalıştıklarını düşündürüyor.

*Şehbal*'de yer alan bir konuta ait oda tablosu da bu konuda aydınlatıcıdır. Alt metinde Bir Türk Hanımının resim mahareti başlığıyla, resmi yayınlanan Zehra Müfide hanım gibi kadınların sanatsal başarılarından dolayı geleceğe daha az endişeyle bakıldığı dile getiriliyordu [Ş, 89: 325].



**Şekil 4.42** "Vilayetlerimizdeki müessir terakkiden yeni haberler" "Trabzon'da yeni yapılan sinematoğraf binası" [Ş, 90: 347]

## 5 Sonuç ve Öneriler

---

Uğur Tanyeli hemen her dönemde siyasi olayların, devrimin kültürü, sanatı, mimarlığı etkilemesinden çok sanat, mimarlık gibi toplumsal araçlarla da devrimin inşa edildiğini ifade eder. Tanyeli'ye göre mimarlık ve genel anlamda sanat siyasetin ve toplumsallığın kurucularındandır [38]. Buna göre Genç Türkler'in devriminde de benzer değerlendirmeler yapabiliriz. Basındaki mimarlık temsilleriyle ilgili olarak yer verilen örneklerin birçoğunda görüldüğü üzere sanat ve mimarlık siyasi gündemin kurucu araçları haline geliyordu. Meydana gelen yeni toplumsal coşkuda devrim önderlerinin ideolojik gündemi sanatın ve mimarlığın aracılığıyla toplumun kolektif bilincine kök salıyordu.

Bozdoğan'ın açıkladığı gibi bu dönem ve arkasından gelen Cumhuriyet yıllarında mimarlık ilk kez Türk kimliğini inşa etmek ve Türk ulusunu kurmak için seferber edildi [2]. Ulus şuuru kazanmakta görece geç kalmış Türk toplumunda aydınlar hızlı bir programla Türk kimliğinin inşasına koyulmuşlardı. Son derece kritik bir tarihsel dönemeçte durduklarının bilincindeydiler. Ağır toplumsal olaylarla çok hızlı ve uzun geçen bir on yılın içinde mimari imgeler ve anlatılarla basın üzerinden topluma seslendiler. Kolektif benliği ürettiler. Toplumsal bellekte ve tarihyazımında Sultanahmet, Selimiye camileri gibi yapıların yüzyıllardır alışlagelmiş yeri yeniden tanımlandı. Basının görsel ve edebi araçlarıyla yeniden inşa edildi. Şehbal dergisinin Balkan Savaşı sonrası 4 sayısında kapakta anıtsal Osmanlı mimari eserleri milli sanata ait oldukları vurgulanarak yer almıştır. Bunlardan 69. sayıda kapak olan Sultanahmet Çeşmesi'nin "Türklük" için gurur kaynağı olarak sunulması ilgi çekicidir. Özellikle Balkan Savaşları sonrası güçlenmeye başlayan Türkçü fikirlerle birlikte bu yapıların artık Osmanlı hanedanının hükümranlık simgeleri olmalarının yanısıra milli sanatın ürünleri, Türklerin maharetinin delilleri olarak da sunulmaya başladığı iddia edilebilir.

Sözkonusu eserlerin bir bakıma basın aracılığıyla toplumsal hafızaya aktarılarak Türk-Osmanlı ulusunun ikonik binaları haline geldikleri ve mimarlığın bu süreçte basının araçlarıyla ulusu inşa ettiği öne sürülebilir.

Bozdoğan milliyetçilik terimini II. Meşrutiyet dönemi için ihtiyatla kullanmak gerektiğini söyler. Bozdoğan'a göre Osmanlı kimliğinin tanımında İslam'ın önceliğinin yerini Türklük vurgusuna bırakması Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sırasında olmuştur. [2: 34]. 1908'den sonra Osmanlı vatandaşı söyleminden Türk-Osmanlılara geçişin tereddütler, kararsızlıklarla dolu karmaşık bir süreçte gerçekleşmiş olduğuna dair basında ipuçları bulunuyor. Camiler, çeşmeler, türbeler devrimin erken zamanlarında Osmanlı/İslam mimarlığının ifadeleri olarak sunuldu. Sözelimi 4. bölümde bahsi geçtiği gibi Süleymaniye Camisi 1909 yılına ait bir sayısında dini mimariye ait bir eser olarak tanımlanırken, Savaşlar sonrası ise yukarıda anlatılan 4 dergide "milli eserler", "Türklük" ve söylemi ağırlık kazanmıştı. Yine de Kemaleddin'in, Konya'daki Selçuklu dönemi eserlerinin yer aldığı Alaaddin Tepesini "Bir Türk Akropolü" olarak isimlendirirken tepedeki eserleri bir yandan da "İslami eserler" olarak nitelediğini görüyoruz [9: 93]. Bahsi geçtiği gibi İmparatorluğun sonuna kadar Osmanlılık kavramının ortadan kalkmamıştı [34]. Bu inşa sürecinde Osmanlı/İslam kimliğinden Türk kimliğinin damıtılması, savaşların travmatik etkisiyle hızlansa da kesin ifadesini ancak Cumhuriyet sonrası ulusalcılığında bulmuş olmalıdır.

Resimli popüler yayınlar ve mimarlık aracılığıyla gerçekleşen başka bir olgu Osmanlı aydınlarının tesis etmeye çalıştıkları soyut vatan kavramının kentsel ve mimari görsellerle daha somut bir şekilde kavranmasıydı. Ersoy'un açıkladığı gibi II. Abdülhamit çağında sayıları artan resimli yayınların Osmanlı okurlarının zihninde İmparatorluk mekanının imgesini inşa etmesi sürecinin, 1908 sonrası basındaki olağanüstü genişlemeyle daha etkili bir şekilde devam ettiği söylenebilir [6]. Özellikle Şehbal dergisinin uzak yerlerdeki Osmanlı kentleri için adeta bir görev bilinciyle fotoğraf yayınladığını ifade etmesi vatan kavramını daha kuvvetli bir şekilde benimsetmeye çalıştığını gösteriyor. Dağılma tehlikesi içinde olan imparatorluğu birarada tutma gayretinin de bu yayınlarda etkisi olduğu söylenebilir. Sözelimi Şehbal dergisi 69. sayısından sonra 8 adet sayıda Irak'taki



Bağdat ve Basra vilayetlerinden kentsel ve mimari fotoğrafları “Az tanıdığımız vatanın hücre köşelerini tanımak için”, “Tanımadığımız vatanımızla peyda-yı muarefe” gibi başlıklarla yayınladı. Aynı zamanda Irak’ta inşa edilen “Handiye Seddesi”nin de aşamaları bu 8 sayıda gündeme geliyordu. Özellikle Balkan Savaşı sonrası birtakım Rumeli topraklarının elden çıkmasıyla dergi Arap toprakları için de benzer bir endişeyle bu yayınları yapmış olmalıdır [Ş, 69], [Ş, 73], [Ş, 75], [Ş, 76], [Ş, 81], [Ş, 86], [Ş, 92], [Ş, 98].

Bir taraftan da savaşlar sırasında Osmanlı-Türk fikriyatında vatan kavramının daha kuvvetli bir tahayyülünün mümkün kılındığı söylenebilir. Milli varlığımız olan eserleri kaybetme endişesi ve onları kurtarma gayreti hem eserlerin hem de ait oldukları toprağın daha güçlü bir şekilde sahiplenilmesini, onların etrafında kenetlenilmesini sağlamış olmalıdır. Bu yapılar fetihlerle dolu bir geçmişin mirası olan vatan algısının mimari öğeleriydi. Osmanlı Devleti’nden kopan yerler “kesilen uzuvlarımız” olarak nitelendi [Ş, 71: 450]. Elden çıkan topraklarda kalan bazı camilerin haç eklenerek kiliseye çevrilmesi, daha sonra yeniden kazanılan yerlerde bu yapıların tekrar cami haline getirilmesi o eserleri kaybetme ve geri kazanma mücadelesinin bir parçası haline getirerek sembolleştirmiş ve milli kimliğin mücadelelerle kazanılan ikonlarına dönüştürmüş olmalıdır. Kayıp duygusunun beslediği milliyetçiliği yansıtan haberler ve fotoğrafların bu eserlerin daha kuvvetli bir biçimde sahiplenilmesini sağladığı, insanları bu ortak semboller etrafında biraraya getirmeye çalıştığı söylenebilir.

Batılılaşma ve ilerleme yayınların periyodik temalarından birini oluşturdu. Yeni inşa edilen ulusun ulaşacağı hedefler gösterildi. “Türk evlatlarının güçlü ve sağlıklı yetişmesi için” okul binalarına önem verildi. Dünya’dan ve gelişmiş ülkelere başarılı örnekler gösterildi. Yeni tamamlanan sağlık yapıları önemle gündeme getirildi. Gelişmiş ülkelere uygarlaşma örnekleri olarak mimari imgeler sunuldu. Kalkınma, zenginleşme başarılı, göz alıcı mimari yapılarla, mühendislik harikası köprülerle temsil ediliyordu. Bir yandan da bu imgelerle yöneticilere mesaj veriliyordu. “Büyük ümitler doğuran Osmanlı Meşrutiyet’i” ile birlikte [37: 210] Osmanlı ülkesinin gelişmiş teknolojik imkanlara kavuşmasına dair beklentiler de artmış olmalıdır. Medya bu özlemi dile getiriyor ve yönetimden gelişme talep

ediyordu. Gelişmiş kentsel donatılar, düzenli caddeler, gösterişli binalar Osmanlı kentlerinin sahip olması istenen imgelerdi.

Gelişmiş ülkelere ait mimari ve tasarımsal zenginliklerle ilgili haber ve sunumlarla aydınlar devrim sonrası kurmaya çalıştıkları Osmanlı/Türk vatandaşı kimliğine sanat zevki katmaya çalıştılar. Yeni oluşan ulusun sanat zevkine sahip olması önemsendi. Sanat ve mimarlık haberleriyle, ülkesini ve yaşadığı çevreyi güzelleştiren, tasarım kalitesi yüksek binalara sahip bir ulus özleminin ifade edildiği düşünülebilir.

Ulus kimliğini benimseyen yayıncılar ulusun bireylerinin kaydettiği ilerlemelerle, başarılarla gururlandılar. Basın mimari, sanatsal, teknik sahada öne çıkan kabiliyetleri topluma rol model olarak takdim etti. Savaşlarda alınan mağlubiyetlerden sonra bireylerin ve toplumun ilerleme ihtiyacıyla “çırpındığı” günlerde teşvik edici haberler medyada daha sık yer almaya başladı [Ş, 90: 347]. Sergilerde öne çıkan mimari projeler, ülkenin çeşitli yerlerinde yeni tamamlanan yapılar, “Türk mühendislerinin eseri” olan demiryolları, köprüler Şehbal dergisi için sevinç kaynağı oluyordu. Bu süreçte öne çıkarılan eserlerin öznelere “Türk” olduğunun vurgulanması ulusal kimlik inşasındaki ağırlık merkezi kaymasını gösteriyor. Basın yetenekli Türk vatandaşlarının ve memleketteki inşai kalkınma faaliyetlerinin haberlerini adeta vatana hizmet duygusuyla yaptı denebilir.

Ersoy’un deyişiyle eski eserlere ait fotoğraf ve yazılarla vatan kavramı tarihsel bir derinlik kazandı [6: 333]. Sağlam tarihsel köklere sahip, bir zamanlar yüksek bir medeniyet kurmuş bir ulus düşüncesi eski eserlerin basında önemle ele alınması sayesinde güçlenmiş olmalıdır. Özellikle tarihi yapıların ve “asar-ı atika” başlığı altında eski eser kalıntılarına ait dergilerde basılan fotoğrafların okurların imgeleminde vatanın tarihsel katmanlarını canlandırdığı, Osmanlı ulusunun tarihi mirasının zenginliğini ifade ettiği düşünülebilir.


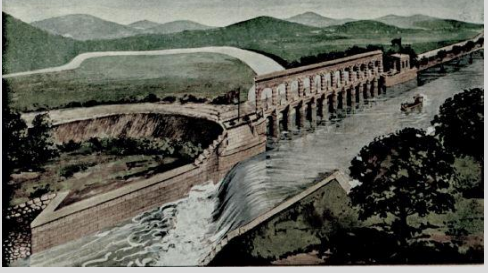


Eski eser tanıtımlarının milli bir karaktere bürünmesi, Türklük vurgusu ile zaman zaman gündeme gelmesi basında milli kimlik inşasının yansımaları olarak görülebilir. Özellikle Kemalettin’in ve Şehbal dergisinde Halil Edhem’in yazılarıyla Türk-İslam eserleri antik Yunan ve Roma eserlerinin yanında dergilerde yayınlanmaya ve önem kazanmaya başladı. Maddi imkansızlıklara rağmen yeni bir



farkındalık ve milli bilinçle tarihi mirasa sahip çıkılması yolunda çağrılar yapıldı ve bu çabalar kısmen sonuç da verdi. Basında önemle ele alınan Selçuklu ve klasik Osmanlı dönemine ait mimari ve kentsel miras görkemli bir tarih algısı yarattığı gibi bir yandan da milli uyanışı güçlendirmiş olmalıdır. Bu yapıtlar “bir zamanlar ulaştığımız yüksek medeniyetin” sembolleriydiler. Taner Akçam dönem milliyetçiliğinin altın çağa geri dönüş temasını idealleştirildiğini ve kutsal bir hedef haline getirildiğini belirtir [39]. Bu temanın mimarlık alanındaki en net ifadesini eski eserlere dair yazılarda buluyoruz. Kemaleddin’in ve Halil Edhem’in yazılarında “bir zamanlar sahip olunan ve sonra yitirilen yüksek uygarlık seviyesi” söylemi o dönemlerden kalan mimari eserler üzerinden dile getiriliyor ve o “yüksek döneme” erişmek bir yana eserlerinin dahi muhafaza edilemediği ifade ediliyordu. Bu türden anlatımların bir bakıma eski eserlerin “özümüzde sahip olduğumuz yüksek medeniyet düzeyini” gösteren ve şikayet edilen bugüne karşı insanlara moral ve güç veren unsurlar olarak takdim edildiği yorumu yapılabilir.



Basında yer alan temalar başta ifade edildiği gibi toplumda yeni bir görsel kültür tesis etmiş, yeni görme biçimleri meydana getirmiş ve buna bağlı olarak mimarlığın toplumsal algılanma biçimini dönüştürmüş olmalıdır. Bir yandan da bu imgelerin sanatsal ve mimari araçlarla devrimi ve ulusal kimliği inşa ettiği söylenebilir. Meşrutiyet’in ardından yaşanan basın patlamasında devrimin liderleriyle paralel gündemlere sahip; onların devletin birliğini sağlamak, ulus bilincine sahip vatandaşlar meydana getirmek amaçlarını benimsemiş olan dönem aydınlarının popüler dergilerde mimari imgeler aracılığıyla ulusu ve vatanı adeta tahayyül etmiş olmaları olasıdır. Nitekim, toplumsal ve siyasal amaçlarını, inkılabın heyecanını, basın üzerinden mimarlık aracılığıyla halka benimsetmeye çalıştıkları gözlenebilir. Mimari eserler görselleriyle basında tekrar tekrar yer aldıkça, Türk milletinin eserleri olduklarını vurgulayan yazılarla gündeme geldikçe simgeselleştikleri, ulus kimliğinin bileşenlerine dönüştükleri, vatan fikrinin somut ifadesi olarak sunuldukları görülmektedir. Mimarlık ve kent tasvirleri ve görselleri bir taraftan ilerlemenin ve gelişmenin simgesi olurken diğer taraftan yayıncılar için topluma sanat zevki ve farklı kültürel perspektifler kazandırma yolunda önemli araçlardı. Devrim sonrası artan tirajlarıyla toplumda gittikçe daha etkili olduklarını düşünebileceğimiz bu yayının faaliyetinin içinde mimarlık ve kent

imgeleri yabana atılmayacak bir yer tutuyordu. Kocabaşoğlu'nun ifade ettiği şekilde II. Meşrutiyet dönemini oransal büyük artışıyla karakterize eden II. Meşrutiyet basını [25: 220] mimarlığın kamusallaşması ve ulusun, vatan kavramının mimari ve sanatsal araçlarla inşası için önemli ve etkili bir taşıyıcı ve mecraıdı. Her mecra gibi aracılık ettiği muhtevayı (mimarlığı) değiştirdi. Resimli popüler dergiler, kentsel ve mimari fotoğraflarla ve yazılarla, zihinlerde mimarlık ve kente dair popüler algıyı dönüştürdü ve yeniden inşa etti. Bu sayede hem mimarlığın toplumdaki algılanma biçimi değişime uğramış hem de mimarlık toplumu değiştiren ve dönüştüren bir dinamik haline gelmiştir. Bu çalışmanın temel aldığı, II. Meşrutiyet dönemi resimli popüler yayınlarının en çok öne çıkan 3 dergisine ait kataloglardaki yukarıda tartışılan başlıklar buna dair ipuçları sunuyor. Sözkonusu kataloglar bu alandaki benzer çalışmalar için de faydalı bir kaynak teşkil edebilir ve farklı şekillerde okumalar yapılarak daha başka özgün sonuçlara ulaşılabilir.

SERVET-İ FÜNUN DERĐİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>904</b> <b>Rumi: 5 Teşrinievvel 1324 / Miladi: 18 Ekim 1908</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Devletli, Necabetli Abdülmecid bin Abdülaziz Han Hazretleri”</i>	
309	<i>“İlk Meclis-i Mebusan Dairesi”</i>	
<b>917</b> <b>Rumi: 11 Kanunuevvel 1324 / Miladi: 24 Aralık 1908</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Millet Bayramı: Meclis-i Mebusan’ın resm-i küşadı”</i>	
100	<i>“Meclis-i Ayan’ın manzara-i dahiliyesi”</i>	
<b>918</b> <b>Rumi: 18 Kanunuevvel 1324 / Miladi: 31 Aralık 1908</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Kabe-i Muazzama dahilinde hüccadın eda-yı salata hazırlanmaları”</i>	



SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
117	<i>"Mekke-i Mükerreme'de resm-i mukaddesi tavaf"</i>	
<b>919</b> <b>Rumi: 25 Kanunuevvel 1324 / Miladi: 7 Ocak 1909</b>		
Kp.	<i>"Konya Ovası'nın İskası"</i>	
132	<i>"Konya Ovası'nın İskası"</i>	
133	<i>"Konya Ovası'nın İskası"</i>	
<b>920</b> <b>Rumi: 1 Kanunusani 1324 / Miladi: 14 Ocak 1909</b>		
Kp.	<i>"İkinci Ordu'da hareket-i askeriye"</i>	
152	<i>"Hanya'da İskele Cami"</i>	
<b>924</b> <b>Rumi: 29 Kanunusani / Miladi: 11 Şubat 1909</b>		
Kp.	<i>"Kerkük'te müceddeden inşa ve resm-i küşadı icra kılınan Daire-i Belediye"</i>	



SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
212	<i>“Mühendis Tahtacıyan Efendi tarafından Galata Kulesi’ne ilavesi tasavvur edilen kısmın resmidir”</i>	
<b>930</b> <b>Rumi: 12 Mart 1325 / Miladi: 25 Mart 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Dersaadet'te tesis edilip Harbiye Nazırı Ali Rıza Paşa, Fuad Paşa ve ümera-yı askeriyeden bir hayli zevat ile Japonya'lı Prens Kuni hazır bulunduğu halde resm-i küşadı icra kılınan askeri kulüp”</i>	
308	<i>“Trablusgarp'ta asker ve ahalinin icra-yı tebrik için hükümet konağı pişgahına muvasalatı”</i>	
308	<i>“Trablusgarp'ta ahalinin rıhtım ve iskele civarında içtimalı”</i>	
309	<i>“Trablusgarp'ta asker ve ahalinin Kışla-yı Osmaniye pişgahındaki meydanda tenezzühleri”</i>	
<b>931</b> <b>Rumi: 19 Mart 1325 / Miladi: 1 Nisan 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Mekteb-i Harbiye'de küşad olunan sergide resim salonu”</i>	
324	<i>“Mekteb-i Harbiye'de küşad olunan sergiyi ziyarete giden veliaht-ı saltanat Reşad Efendi Hazretleri”</i>	
324	<i>“Mekteb-i Harbiye sergisinde teşhir olunan levayıhdan Fransız ressamı Jan Lange'in tablosu”</i>	
328	<i>“Mekteb-i Harbiye sergisinde esliha salonu (Kapı üzerinde görülen nişan Sultan Aziz merhum tarafından ihsan olunmuştur)”</i>	
329	<i>“Mısır'da Osmanlı Komiserlik Dairesi”</i>	
	<i>“Hükümet-i Osmaniye'nin Mısır Komiserhanesi”</i>	329. sayfadaki fotoğraf yazıya ait


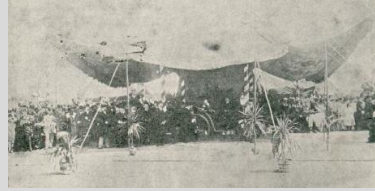


SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
	Mısır hükümeti binayı boşalttırmışken meşrutiyetle birlikte tekrar Osmanlı komiserliğine verilmiş.	
<b>934</b> <b>Rumi: 16 Nisan 1325 / Miladi: 29 Nisan 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Padişah-ı cedid muhterem Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri"</i>	
375	<i>"Asatın mukavemet gösterdiği Taşkışla ki devr-i istibdadın dar-ül mezalimi idi. (Fotoğrafımız top atışından sonra çıkarılmıştır)"</i>	
<b>935</b> <b>Rumi: 23 Nisan 1325 / Miladi: 6 Mayıs 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Padişah-ı cedid ve muhteremimizin ilk selamlık resmini icra etmek üzere Ayasofya Cami-i Şerifi'ne gelirken Sarayburnu'nda iskeleye vapurdan hurucları"</i>	
387	<i>"Padişah-ı cedid ve muhterem Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretlerinin cülusu hümayunlarını müteakip Harbiye Nezareti'nde biat merasimi icra olunmak üzere Tophane caddesinden mürurları"</i>	
394	<i>"Sultan Hamid'in Selanik'te ikamet eylediği Allatini Köşkü Köşkün 12 bin metre murabbai arsada bir tepe üzerine altı sene evvel bina edilmiştir. Etrafı çamlıklar latif bahçelerle muhattır. Denize kadar önü açıktır. Mösyö Allatini bu köşkü bina ettirince nakl eder etmez düşar-ı felç olmuş. Köşkü bırakarak bera-yı tedavi Avrupa'ya gitmiştir!.."</i>	
395	<i>"Askeri kulübünde Hürriyet Ordusu zabitan ve efradı"</i>	
398	<i>"Taksim Bahçesi'nde Hürriyet Ordusu efradı"</i>	
<b>936</b> <b>Rumi: 30 Nisan 1325 / Miladi: 13 Mayıs 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Sultan Mehmet Han-ı Hamis Hazretlerinin selamlık resm-i alisine gitmek üzere Dolmabahçe sarayından hareketleri"</i>	
<b>Ek</b>	<i>"Sultan Mehmed Han-ı Hamis hazretlerinin kılıç alayında Bayezid Meydanı'nda tak-ı zafer"</i>	










SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
Ek	"Sultan Mehmed hazretleri kılıç alayında Eyüp Cami-i Şerifi'nde"	
<b>939</b> <b>Rumi: 21 Mayıs 1325 / Miladi: 3 Haziran 1909</b>		
Kp.	"Zat-ı Hazret-i Padişahi'nin Asker-i Osmaniye'ye hitaben ısdar buyurdukları Beyanname-i Hümayun'un Mahmud Muhtar Paşa tarafından Harbiye Nezareti meydanında suret-i kıraeti"	
48	<p>"İstanbul şehrinin vesait-i imariyesini tetkik etmek üzere şehrimize gelen fransız mühendisi Mösyö Bovar ve Mimar Vedat Bey ve refikleri  [Orta yerdeki beyaz sakallı Mösyö Bovar ve yanındaki katibi Mösyö Anglard'dır. Mösyö Bovar Paris Belediyesi sermühendisi olup şehrimizin tezyini için celb edilmiş ve projesini tanzim ile Şehremaneti'ne takdim etmiştir.]</p>	
Kp.	"Cülus-u Hümayun-u Hazret-i Padişahi yevm-i mesudunda kala-i sultaniyede daire-i askeriye talimhanesinde icra-yı şadımanı"	
<b>941</b> <b>Rumi: 4 Haziran 1325 / Miladi: 17 Haziran 1909</b>		
Kp.	<p>"Bombay'da büyük bir cadde Vaktiyle sokakları pek karışık ve gayr-ı muntazam, binaları zarafetten ari olan eski bir Hindistan şehrinin ingilizlerin himmet-i tanzimkaranesiyle aldığı şekli mamuriyete bir nümune"</p>	
<b>942</b> <b>Rumi: 11 Haziran 1325 / Miladi: 24 Haziran 1909</b>		
Kp.	<p>"Zat-ı Hazret-i Padişahi'nin Hereke seyahat-i hümayunları  [Zat-ı şahane ve şehzadegan hazeratı halihaneden çıkarlarken]"</p>	

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
85	<i>"Hereke'de sahilde köşk (Almanya imparatorunun dersaadeti ziyareti esnasında hakan-ı mahlu' tarafından inşa ettirilmişti)"</i>	
88	<i>"Hereke fabrikasında halihane derununda kumaş tezgahları"</i>	
89	<i>Himmet neler yapar: Bombay'da en meşhur caddelerinden 'Payduni' caddesi"</i>	
92	<i>"Himmet neler yapar: Şehrin en güzel meydanlarında Avrupakari 'Rampar' meydanı"</i>	
92	<i>"Himmet neler yapar: Bombay'da şehrin saat kulesi tarafından görünüşü"</i>	
93	<i>"Bombay'da altın mabet (Hint mecusilerinin en meşhur ibadethanelerinden olan bu mabedin kapıları altın kaplıdır)"</i>	
<b>943</b> <b>Rumi: 18 Haziran 1325 / Miladi: 1 Temmuz 1909</b>		
Kp.	<i>"Müceddid-i evvel-i Osmani cennetmekan Sultan Selim Han hazretlerinin züvarı kabulü"</i>	
98	Yazı: <i>"İstanbul Postası"</i> İstanbul'da deniz hamamlarının yetersiz ve kötü oluşundan, ayrıca Yıldız Sarayı bahçelerinin halka açılmasından bahsediyor. Yazar: Hatip	Fotoğraf yok
108	<i>"Hind manzaralarından: Benares'te mecusilere mahsus bir mabet"</i>	
109	<i>"Benares'te mecusilerin meşhur Ramnagar mabedi"</i>	
<b>944</b> <b>Rumi: 25 Haziran 1325 / Miladi: 8 Temmuz 1909</b>		
Kp.	<i>"Ertuğrul Yatı'nda şehzadegan-ı Osmani hazeratı Hanedan-ı Al-i Osman erkanının böyle bir musahabet-i samimiyet-perverleri Tarih-i Osmaniye'de belki ilk defa olarak görülmüştür ki bu da kuvve-i füsunkar-ı hürriyetin tecelli-i bedi-i asarındandır"</i>	

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
116	<i>"Heybeliada'da Mekteb-i Bahriye-i Şahane Pazar günü resm-i geçitten sonra ayan ve mebusan tarafından ziyaret edilmiştir"</i> <i>"Foto: Phebus"</i>	
124	<i>"Ahval-i aleme müteallik resimlerden: Tunus'ta arabların aile hayatını musavver bir resim"</i>	
<b>945</b> <b>Rumi: 2 Temmuz 1325 / Miladi: 15 Temmuz 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Girit'te Resmo Limanı'nda mevcenüma-yı mehabet Osmanlı sancağı"</i>	
137	<i>"İstanbul'un ilk kuşbakışı fotoğrafisi [Geçenlerde uçurulan ve resimleri gazetemize derc edilen balondan 300 metre irtifaında alınmıştır.]"</i>	
137	<i>"Mezkur balondan 700 metre irtifaında alınmış ikinci resim"</i>	
<b>946</b> <b>Rumi: 9 Temmuz 1325 / Miladi: 8 Temmuz 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Geçenlerde icra kılınan bahri resm-i geçitte Zat-ı Hazret-i Padişahi'nin saltanat kayığıyla Mesudiye zırhlısına teşrif buyurmaları"</i> <i>"Foto: S. Weinberg"</i>	
147	<i>"Osmanlıların ilk hürriyetperverane nümayişi Meşrutiyet lehinde olarak bir çok ulema ve ahalinin iştirakiyle Dersaadet'te Bayezid meydanında 1293 senesi Zilhiccesi'nin yedinci gecesi icra kılınan nümayiş"</i>	

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
152	<i>"Bursa'da Orhaniye Cami-i Şerifi"</i>	
157	<i>"Hereke fabrikasına vuku bulan ziyaret-i şahane esnasında Gebze mekteb talebesinin yevm-i mezkurda müze müdürü Hamdi Beyefendi'nin köşkü önünde selama durmaları"</i>	
<b>947</b> <b>Rumi: 16 Temmuz 1325 / Miladi: 29 Temmuz 1909</b>		
Kp.	<i>"10 Temmuz şenlikleri Hürriyet-i Ebediye tepesinde icra kılınan resm-i geçitte Otağ-ı Hümayun, Hazret-i Padişahi'nin araba derununda resm-i geçidi temaşa buyurmaları"</i>	
164	<i>"Yunanistan'da Missolonghi'de Byron'ın kalbinin mezarı"</i>	
164	<i>"İngiltere'de Hucknall Torkard Kilisesi'nde Byron abidesi"</i>	
165	<i>"Meşrutiyet-i Osmaniye'nin sene-i devriyesi münasebetiyle Hürriyet-i Ebediye tepesinde icra kılınan büyük resm-i geçid mevkiinin medhalini teşkil eden Tak-ı Zafer"</i>	
168	<i>"Sarayburnu'nda Meşrutiyet şenlikleri"</i>	
168	<i>"Meşrutiyet şenliklerinde Sarayburnu'nda tak-ı zafer"</i>	
169	<i>"Selanik Vilayeti dahilinde Kır Volak köprüsü inşaatı [Makale-i mahsusasına müracaat buyrula]"</i>	

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
169	<i>"Kır Volak köprüsü inşaatında bir manzara"</i>	
169 170	Makale: <i>"Kır Volak Köprüsü"</i> Yazar: İzmirli Halid Ziya	169-173. sayfalardaki fotoğraflar makaleye ait
172	<i>"Kır Volak köprüsü temellerinin inşası"</i>	
172	<i>"Köprü inşasına mahsus makinelerin kazan dairesi"</i>	
173	<i>"Kır Volak köprüsü inşaat makineleri"</i>	
<b>948</b> <b>Rumi: 23 Temmuz 1325 / Miladi: 5 Ağustos 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"İngiltere'nin (Dretnot) zırlısında bir manzara-i nigah-ara"</i>	
185	<i>"Yemen manzaralarından: San'a kuyularından biri"</i>	
	<i>"Yemen manzaralarından: Bi'r-il Arap cihetinde alınmış San'a şehrinin manzara-i umumiyesi"</i>	
184 - 187	Makale: <i>"Bursa Sergisi"</i> Asaf Muammer	Fotoğraf yok
189	<i>"Terakkiyat-ı medeniye: Londra civarında ahşap bir kilisenin lokomobil ile diğer bir mahalle nakli"</i>	
189	<i>"Yine Londra civarında ahşap bir kilisenin altına kızaklar konularak karlar üzerinden nakli"</i>	
<b>949</b> <b>Rumi: 30 Temmuz 1325 / Miladi: 12 Ağustos 1909</b>		

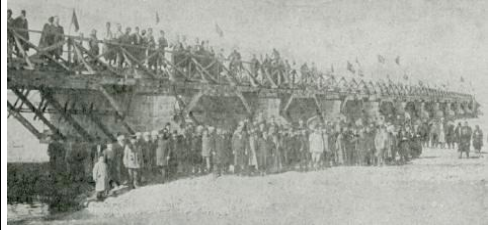
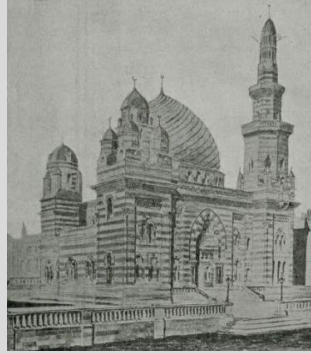

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
Kp.	<i>“10 Temmuz resm-i geçidinde süfera çadırı ve Von der Goltz Paşa ile bazı ümera-yı askeriye”</i>	
205	<i>“Bir nümune-i terakki: Alaska'da 'Sitel' şehrinde bir sergi”</i>	
<b>953</b> <b>Rumi: 27 Ağustos 1325 / Miladi: 9 Eylül 1909</b>		
Kp.	<i>“Tablo: Nakışkar”</i>	
264	<i>“Tanzimat-ı belediye nümunelerinden: Avustralya'da Melbourne şehrinde bir cadde”</i>	
265	<i>“Tanzimat-ı belediye nümunelerinden: Avustralya'da Adelaide şehrinde bir cadde”</i>	
265	<i>“Tanzimat-ı belediye nümunelerinden: Avustralya'da New Zealand'da Wellington şehri”</i>	




SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>954</b> <b>Rumi: 3 Eylül 1325 / Miladi: 16 Eylül 1909</b>		
Kp.	<p>“Bursa İstasyonu'nda”  “Sultan Mehmed hazretlerinin Bursa'ya seyahati: Cami-i Kebir pişhagında, selamlıktan avdet”  “[Fotoğraflerimiz Asaf Muammer Bey tarafından alınmıştır]”</p>	
281	<p>“Yeşil Türbe pişhagında Padişah hazretlerine ahalinin intizarı”</p>	
281	<p>“Mudanya iskelesinin manzarası”</p>	
<b>962</b> <b>Rumi: 29 Teşrinievvel 1325 / Miladi: 11 Kasım 1909</b>		
Kp.	<p>“Avusturya ve Macaristan'da Osmanlı seyyahları”</p>	
402	<p>Yazı:  “İstanbul Postası”  “Vaktiyle Çırağan Sarayı'nın önünden geçerken, o tarafa dikkatle baktığımızı kimseye sezdirmemekle beraber, göz kuyruğuyla o muhteşem binayı kemal-i merakla süzer, ve kendi kendimize 'Acaba içinde ne oluyor?' diye sualler irad eylerdik ...”  Yazar: Karga  Fotoğraf yok</p>	
<b>963</b> <b>Rumi: 5 Teşrinisani 1325 / Miladi: 18 Kasım 1909</b>		
Kp.	<p>“Sanayi-i nefiseden tablo: Londra'da Thames sahili ve St Paul kubbesi</p>	
8	<p>“Meclis-i Milli binası ittihaz ve bu hafta küşad olunan Çırağan Sarayı'nda Meclis-i Mebusan Salonu [Reis kürsüsünden görünüş]”</p>	


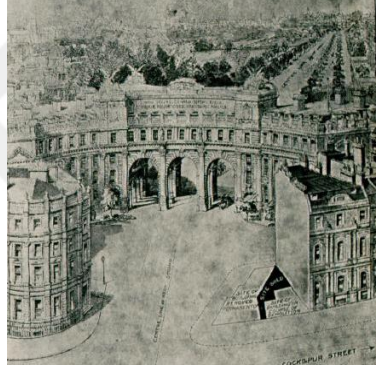
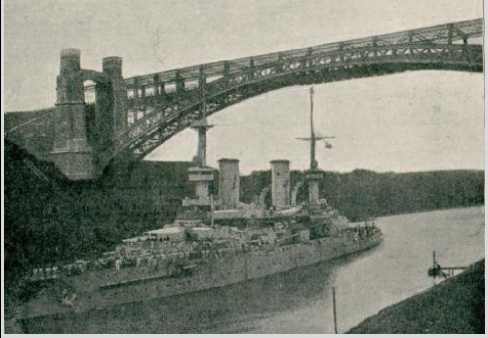
SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
12	Gezi yazısı: "Yemen Yolunda" "İskenderiye" Yazar: A. Sini(?)	Fotoğraf yok
<b>966</b> <b>Rumi: 26 Teşrinisani 1325 / Miladi: 9 Aralık 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Anadolu Şimendiferi yeni Haydarpaşa Mevkii"</i>	
<b>978</b> <b>Rumi: 18 Şubat 1325 / Miladi: 3 Mart 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Tablo" "Mısır'da Nil Vapuru, Nil'de gurup"</i>	
249	<i>İbril'de(?) Asar-ı atikadan bir kule: [İskender'in Dara'ya galebesinin bir nişanesi olan bu kule halihazırda otuz metre kadar mürtefidir. Zirvesine yarı(?) karanlık olan dahili iki yoldan çıkılmaktadır. Resimde görüldüğü üzere pek çok tahribata uğramıştır.]"</i>	
<b>980</b> <b>Rumi: 4 Mart 1326 / Miladi: 17 Mart 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Tezahürat-ı mübeccele-i Meşrutiyet'ten, İstanbul'da ahz-ı asker"</i>	
285	<i>"New York'ta en son inşa edilen bir yüksek kulenin dünyada mevcut diğer mürtefi kulelerle mukayesesi"</i>	
<b>984</b> <b>Rumi: 1 Nisan 1326 / Miladi: 14 Nisan 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Osmanlı Müzesi müdürü ve Osmanlı ...(?) vekili Hamdi Bey merhum hücre-i iştigalinde"</i>	
349	<i>"Müzenin asar-ı İslamiye salonları" "Osmanlı Müzesi lahit salonu"</i>	







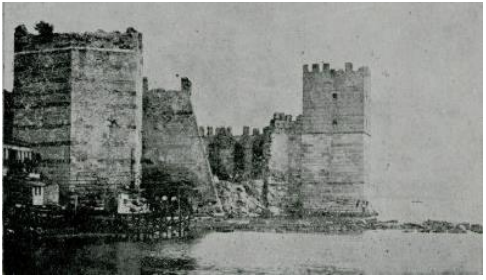
SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>988</b> <b>Rumi: 29 Nisan 1326 / Miladi: 12 Mayıs 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“İngiltere kralı müteveffa Yedinci Edward”</i>	
412	<i>“Bu defa Brüksel’de küşad olunan sergiden bir manzara”</i>	
416	<i>İngiltere kralı müteveffa Edward’ın pederi Prens Albert namına Londra’da mevcut bulunan murassa abide”</i>	
<b>1008</b> <b>Rumi: 16 Eylül 1326 / Miladi: 29 Eylül 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Hükümet-i Meşruta ile Rum Patrikhanesi beyninde mübareze-i kuvva: Bir manzara-i tarihiye”</i>	
327	<i>“Bir tesis-i nafi: Geçenlerde resm-i küşadı icra olunan Nablus Gureba Hastanesi”</i>	
<b>1029</b> <b>Rumi: 1 Şubat 1326 / Miladi: 14 Şubat 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Selef, halef Yeni Dahiliye Nazırı Mentеше Mebusu Halil Bey. Eski Dahiliye Nazırı Edirne Mebusu Talat Bey”</i>	
340	<i>“Tesisat-ı cedide-i nafiamızdan: Drama’da mutasarrıf-ı gayyur ile faal ahali tarafından inşasına muvaffakiyet elvererek bu defa resm-i küşadı icra kılınan idadi-i mülkiye mektebi”</i>	
<b>1030</b> <b>Rumi: 17 Şubat 1326 / Miladi: 2 Mart 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Almanya ve Cenubi Amerika hakkındaki neşriyat-ı bitarafanesiyle müştahir</i>	




SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
	<i>Mösyö ve Madam Jules Huret</i>	
373	<i>“Tesisat-ı nafiamızdan: ahiren Maraş’ta inşa ve resm-i küşadı icra kılınan Aksu Köprüsü”</i>	
<b>1038</b> <b>Rumi: 1 Nisan 1327 / Miladi: 14 Nisan 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Yeni köprü inşaatı ve köprü başında ‘Reşadiye’ cadde-i cedidi”</i>	
556	<i>“Bir mahzen-i efkar ve ulum: Kolombiya Darülfünunu’nun 5 – 6 yüzbin cilt kitabı muhtevi kütüphanesi”</i>	
<b>1039</b> <b>Rumi: 21 Nisan 1327 / Miladi: 4 Mayıs 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Büyük Britanya’nın sisler arasında Hilal-i İslam’ın tealisi: İnşası mukarrer Londra Cami-i Şerifi’nin resmi”</i>	
<b>1040</b> <b>Rumi: 28 Nisan 1327 / Miladi: 11 Mayıs 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“İstanbul’un en işlek memmeri tevsî, en güzel mebanisinden biri tahlis olunuyor. Yeni Cami-i Şerif’in medhali karşısındaki dükkanların hedmi münasebetiyle”</i>	
<b>1042</b> <b>Rumi: 12 Mayıs 1327 / Miladi: 25 Mayıs 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“İstanbul’da asar-ı ümran: Beyoğlu’na çıkan Altıncı Daire caddesinin tramvay şirketi tarafından tevsî ve tesviyesi”</i>	

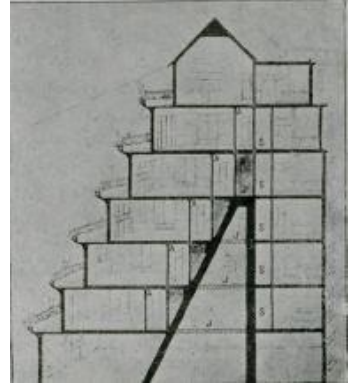
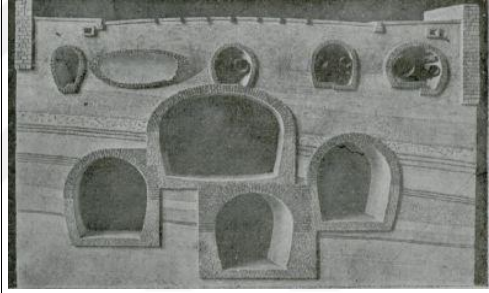
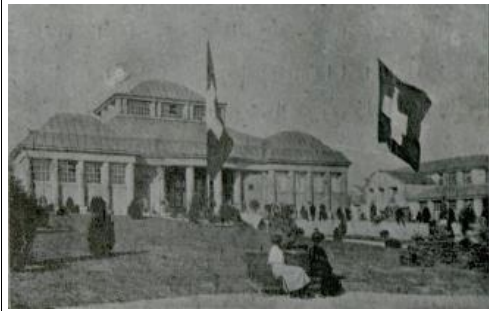
SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>1052</b> <b>Rumi: 21 Temmuz 1327 / Miladi: 3 Ağustos 1911</b>		
Kp.	<p><i>"Meşrutiyet-i Osmaniye'nin Abide-i Zaferi"</i>  <i>"Şüheda-yı Hürriyet merkad-i muhteremi olarak, Hürriyet-i Ebediye tepesinde tesis ve inşa edilen, Abide-i Hürriyet'in, geçen hafta, 10 Temmuz iyd-i millisine müsadif yevm-i mesutta icra kılınan resm-i küşadı menazırından Sadrazam Hakkı Paşa Abide medhalinde]"</i></p>	
<b>1080</b> <b>Rumi: 2 Şubat 1327 / Miladi: 15 Şubat 1912</b>		
Kp.	<p><i>"Mebani-i aliye-i İslamiye'den: Köstence Cami-i Şerifi"</i>  <i>"[Geçen sene Romanya Kralı Şarl Hazretleri tarafından vaz-ı esasi icra kılınan bu cami-i şerif Romanya'nın meşhur mimarlarından Mösyö İstefanesko'nun projesine göre inşa edilmektedir. Bu resim de cami-i şerifin bad-el kemal alacağı şekli göstermektedir]"</i></p>	
<b>1090</b> <b>Rumi: 12 Nisan 1328 / Miladi: 25 Nisan 1912</b>		
Kp.	<p><i>"İmar-ı memleket teşebbüsâtından: Yeni İstanbul Köprüsü, Galata tarafına rabt olunan kısım (cepheden görünüş)"</i>  <i>"Yeni köprü, Galata tarafına rabt olunan kısım (yandan görünüş)"</i></p>	 
<b>1096</b> <b>Rumi: 24 Mayıs 1328 / Miladi: 6 Haziran 1912</b>		
Kp.	<p><i>"Ateş-zeban bir sima-yı afil: 12 gün kadar mukaddem İzmir civarında Kırkağaç kasabasında vefat eden Şair Eşref"</i></p>	

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
80	<i>"Japonya'da hayat-ı temaşa: Tokyo'da yeni tiyatro binası [Makalesine müracaat]"</i>	
85	Makale: <i>"Japonya'nın tarz-ı ceditte ilk tiyatrosu"</i> İmzasız	80. sayfadaki fotoğraflar makaleye ait
<b>1133</b> <b>Rumi: 7 Şubat 1328 / Miladi: 20 Şubat 1913</b>		
Kp.	<i>"Denizlerin ziyneti, martılar"</i>	
340	<i>"Londra'da müteveffa Kral Yedinci Edward namına bina edilen bir tak-ı muhteşem"</i>	
<b>1138</b> <b>Rumi: 14 Mart 1329 / Miladi: 27 Mart 1913</b>		
Kp.	<i>"Bahr-i Baltık'ı Bahr-i Şimal'e rabt eden Kiel Kanalı'nın köprülerinden birinin altından bir Alman zırhlısı geçiyor"</i>	
<b>1154</b> <b>Rumi: 4 Temmuz 1329 / Miladi: 17 Temmuz 1913</b>		
Kp.	<i>"Anadolu Şimendiferi'nde maden kömürü yerine ham petrol istimaline mahsusen Eskişehir'de imal olunmuş olan madeni depolar"</i>	
225	<i>"Su otomobili yolları sularken"</i>	


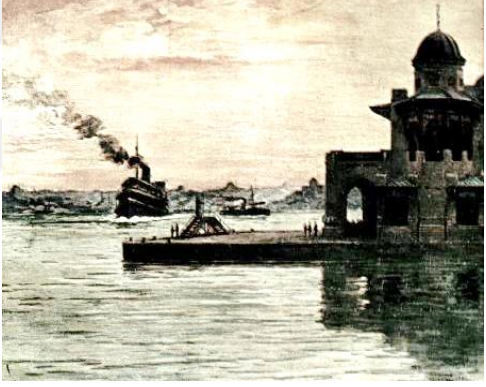
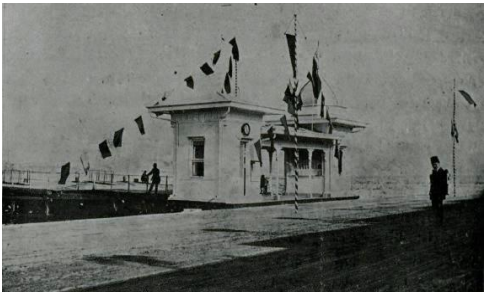
SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
229	<i>"İnasa mahsus Amerikan Koleji'nin inşaatı ikmal edilmek üzere olan daireleri"</i>	
<b>1155</b> <b>Rumi: 11 Temmuz 1329 / Miladi: 24 Temmuz 1913</b>		
Kp.	<i>"İstanbul'un elektrikli yeni tramvayları – Makineli yeni bir vagon Dolmabahçe meydanından geçerken"</i>	
249	<i>"Deutsche Orient Bank'ın İstanbul şubesi bina-yı cedidi"</i>	
<b>1198</b> <b>Rumi: 8 Mayıs 1330 / Miladi: 21 Mayıs 1914</b>		
Kp.	<i>"Petersburg şehrinde ahiren iane-i müslimin ile bina olunan cami-i şerif"</i>	
<b>1200</b> <b>Rumi: 22 Mayıs 1330 / Miladi: 4 Haziran 1914</b>		
Kp.	<i>"Arnavutköyü üstünde müceddeden inşa olunan inasa mahsus Amerika Koleji'nin mütalaa salonunda talebat" "Foto: Ferit İbrahim"</i>	
52	<i>"İnasa mahsus Amerikan Koleji'nin konferans, mütala, kütüphane salonlarını muhtevi daire"</i> <i>"...Konferans Salonu"</i> <i>"Foto: Ferit İbrahim"</i>	
53	<i>"İnasa mahsus Amerikan Koleji'nin manzara-i hariciyesi ve ulum ve fünun dairesi"</i> <i>"İnasa mahsus Amerikan Koleji'nin taamhanesi" "Foto: Ferit İbrahim"</i>	
<b>1201</b> <b>Rumi: 29 Mayıs 1330 / Miladi: 11 Haziran 1914</b>		
Kp.	<i>"Hazret-i Fatih"</i>	
72	<i>"Ayasofya Cami-i Şerifi'nin manzara-i dahiliyesi"</i>	

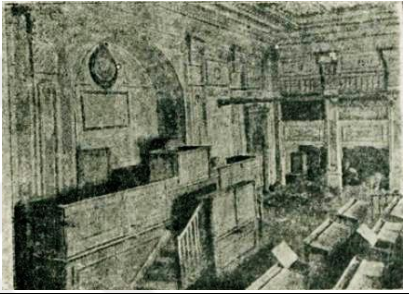

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
73	Makale: "Ayasofya" Yazar: Emin Bülent	Sayfadaki fotoğraflar makaleye ait
73	"Ayasofya Cami'nin mihrabı" "Ayasofya Cami dahilinde yan sütunlar ve mahfil-i fevkani" "Ayasofya Cami-i Şerifi'nin avlusu"	
75	"Hazret-i Fatih'in türbe-i münifesi ve Fatih Cami-i Şerifi'nin kısmen manzarası"	
76	"Güzelce Hisar [Anadolu Hisarı]" "Boğazkesen Hisarı [Rumeli Hisarı]"	
77	Makale: "Hisarlar" Yazar: Emin Bülent	Sayfadaki fotoğraflar makaleye ait
77	"Rumeli Hisarı'nın eski hali" "Anadolu Hisarı'nın eski hali" "['Eski İstanbul'dan]"	
78	Makale: "Kostantiniye surları" İmzasız	Sayfadaki fotoğraflar makaleye ait
78	"İstanbul surları - Yedikule cephesi" "Kostantiniye surları" "İstanbul surları - Marmara sahilinde Marmara Kale"	

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
79	<i>“İstanbul surları: Edirnekapısı” “İstanbul surları: Ahırkapı ciheti ve fener”</i>	
<b>1202</b> <b>Rumi: 5 Haziran 1330 / Miladi: 18 Haziran 1914</b>		
Kp.	<i>“Rüsumat-ı Müdüriyet Dairesi’nin medhali”</i>	
84	<i>“Galata Rüsumat Dairesi’nin muayene mahalli”</i>	
<b>1204</b> <b>Rumi: 19 Haziran 1330 / Miladi: 2 Temmuz 1914</b>		
Kp.	<i>“Avusturya ve Macaristan’ın elem-dide hükümdarı Franz Joseph Hazretleri”</i>	
121	<i>“Hava, Mesafe, Sihhat”</i>	Sayfadaki resimler makaleye ait
121	<i>“Havadar olmak için her katı balkonlu haneler”</i>	
121	<i>“Her katı balkonlu havadar ve müşemmes? Haneler”</i>	
121	<i>“Katları içeri çekik hanelerin balkonlarından bahçeler”</i>	

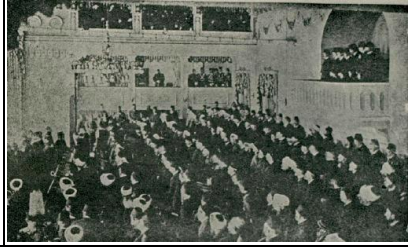


SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
121	<i>"Yeni inşaat: Katları içeri çekik bir hanenin maktı"</i>	
<b>1205</b> <b>Rumi: 26 Haziran 1330 / Miladi: 9 Temmuz 1914</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Dahiliye Nazır-ı muhtereminin seyahat hatıratından: Dahiliye Nazırı Talat Beyefendi'nin Balıkesir Sultanisi ziyaretlerinde."</i>	
140	<i>"Paris sokaklarından birinin maktı ve tahtelarz yolları, mecralar"</i>	
141	<i>"Petersburg'da ziraat sergisi – sergide Rusya Ziraat Nezareti'nin tanzim ve inşa ettirdiği park ve daire"</i>	
141	<i>"Paris Sokakları"</i>	140. sayfadaki resim makaleye ait
141	<i>"Meşher-i Ezhar"</i>	141. sayfadaki resim makaleye ait
<b>1206</b> <b>Rumi: 3 Temmuz 1330 / Miladi: 16 Temmuz 1914</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Meclis-i Ayan reis-i muhteremi Rifat Beyefendi, hücre-i iştigalinde"</i>	
152	<i>"İsviçre ve Meşher-i Milli"</i>	Sayfadaki resimler makaleye ait
152	<i>"İsviçre meşher-i millisi – Harbiye Nezareti Dairesi ve Salib-i Ahmer" "Otelcilik Sanatı Dairesi" "Bir restoran"</i>	









SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>1207</b> <b>Rumi: 10 Temmuz 1330 / Miladi: 23 Temmuz 1914</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri"</i>	
165	<i>"Türkistan-ı Çin'de Kolca şehrinde bir cami-i şerif" "Türkistan-ı Çin'de Kolca şehrinde bir cami-i şerifin medhali"</i>	
176	<i>"Şirket-i Hayriye'nin bir tarz-ı bedi'de inşa ettirmiş olduğu Beşiktaş İskelesi"</i>	
<b>1208</b> <b>Rumi: 17 Temmuz 1330 / Miladi: 30 Temmuz 1914</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"10 Temmuz iyd-i millisinde, Gülhane Parkı'nın sahil kısmının resm-i küşadı. Resm-i küşadda hazır bulunan vükela hazeratı"</i>	
180	<i>"Sarayburnu'nun İstanbullular'a küşadı: Gülhane Parkı sahilinde Şirket-i Hayriye'nin müceddeden inşa ettirdiği iskele"</i>	

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>1</b>		
<b>Rumi: Eylül 1324 / Miladi: Eylül 1908</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Türklerin en vatanperver edibi merhum Kemal Bey"</i>	
48	<i>"Meclis-i Ayan salonu"</i>	
48	<i>"Meclis-i Mebusan'da kürsü"</i>	
48	<i>"Kanun-u Esasının ilanı üzerine Genç Türkler tarafından üzerine bir ikkil vaz olunan Paris'te Republique Meydanı'nda vaki hürriyet heykeli"</i>	
57	<i>"Çırçır harik-ı hailinden sonra iskan-ı ahali için kurulan çadırlar"</i>	
65	<i>"Beyoğlu Balık Pazarı Ermeni Kilisesi önünde nümayış"</i>	
80	<i>"Tepebaşı Kışlak Tiyarosu'nda Kemal Bey merhumun 'Vatan' piyesinin bu kere ilk defa vaz-ı sahne edilişinde temaşageran"</i>	
<b>2</b>		
<b>Rumi: Teşrinievvel 1324 / Miladi: Ekim 1908</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Büyük vatanperver Ahmed Rıza Bey"</i>	
139	<i>"Emr-i şahi ile tahribinden sonra ahır haline getirilen İran Meclis-i Mebusanı'nın bulunduğu Baharistan Sarayı'nda içtima salonu"</i>	


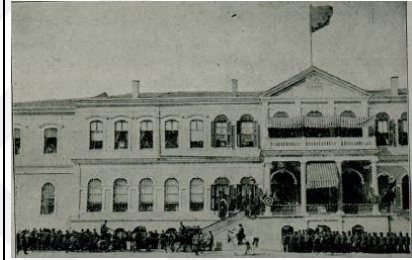

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
148	<i>"Paris'te hazret-i padişahi tarafından İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne ihda edilen bahçe"</i>	
188	<i>"Tepebaşı bahçesinde İttihad ve Terakki Cemiyeti menfaatine mahsus olarak Osmanlı Tüccaran Heyeti tarafından vücuda getirilen serginin manzara-i hariciyesi"</i>	
188	<i>"Serginin manzara-i dahiliyesi"</i>	
<b>3</b>		
<b>Rumi: Teşrinisani 1324 / Miladi: Kasım 1908</b>		
Kp.	<i>"Sultan Aziz-i cennetmekan zamanında Ortaköy Camii'nde bir selamlık"</i>	
237	<i>"Hanya menazırından"</i>	
237	<i>"Hanya menazırından"</i>	
291	<i>"Bursa'da Çekirge'de Hüdavendigâr Gazi Hazretlerinin türbe-i münifesi" "Bursa'da Sultan Osman Gazi'nin türbe-i münifesi" "Bursa'da Çekirge'de Hüdavendigâr Gazi Cami-i Şerifi mihrap ve minberi" "Bursa'da Sultan Osman Gazi'nin türbe-i münifesi"</i>	
<b>4</b>		
<b>Rumi: Kanunuevvel 1324 / Miladi: Aralık 1908</b>		
Kp.	<i>"Hoca Tahsin Efendi merhum"</i>	
İç kp.	<i>"Meclis-i Mebusan Dairesi"</i>	
388	<i>"İttihad ve Terakki Cemiyeti menfaatine Tepebaşı Bahçesi'nde küşad olunan serginin manzara-i dahiliyesi"</i>	
392	<i>"Yenipazar menazırından" "Filibe'nin manzara-i umumiyesi"</i>	
<b>5</b>		
<b>Rumi: Kanunusani 1324 / Miladi: Ocak 1909</b>		
Kp.	<i>"Polonyalı Adam Mickiewicz Kırım muharebesi esnasında Polonyalılardan mürekkep Türk ordusunu ziyaret ederken"</i>	

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
408	"Meclis-i Mebusan'ın resm-i küşadı"	
408	"Mebusan-ı kiramdan bazılarının Müze-i Hümayunu ziyaretleri"	
409	"Mebusan-ı kiram Yıldız Saray-ı Hümayun'unda"	
<b>6</b> <b>Rumi: Mart 1325 / Miladi: Mart 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Plevne Kahramanı Merhum Osman Paşa"</i>	
532	<i>"İran Meclis-i Mebusan'ı binası olup bombardıman ile tahrip edilen Baharistan Sarayı"</i>	
580	<i>"Üsküp idadi mektebi"</i>	
581	<i>"Üsküp'te Belediye Tiyatrosu"</i>	
604	<i>"Kumanova Caddesi'ni Üsküb İstasyonu'na rabteden Vardar Köprüsü"</i>	
605	<i>"Vardar Köprüsü'nün esna-yı inşasında çekilen resimlerden"</i>	
605	<i>"Pritzen-Yakova Caddesi'nde Drina Nehri üzerinde bir köprü"</i>	
605	<i>"Üsküp-Tahtakale'de bir sokak"</i>	
612	<i>"Konya'da Türbe-i Mevlana'yı ziyaret"</i>	
612	<i>"Dersaadet menazırından Beylerbeyi İskeleyi"</i>	
<b>7</b> <b>Rumi: Nisan 1325 / Miladi: Nisan 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Kahraman-ı Hürriyet Niyazi Bey"</i>	
639	<i>"Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri'nin mukaddema Mekteb-i Harbiye'yi ziyaretleri"</i> <i>"Sultan Mehmed-i Hamis Hazretleri'nin şehzadeleri Necmeddin, Ziyaeddin ve Hilmi Efendiler hazeratının Mekteb-i Harbiye'yi ziyaretleri"</i>	
646	<i>"Mekteb-i Harbiye-i Osmaniye Müzesi"</i>	
647	<i>"Mekteb-i Harbiye-i Osmaniye Müzesi'nde bir salon"</i>	
647	<i>"Mekteb-i Harbiye-i Osmaniye Müzesi'nde bir salon"</i>	

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
686	"New York'ta otuz katlı bir bina"	
686 687	"New York'ta yüksek bir bina"	
718	"Meclis-i Mebusan'ın resm-i küşadı günü Aydın'da Hükümet Konağı önünde nutuklar teatisi"	
722	"Üsküp Pazar mahalli" "Üsküp'te emakin-i askeri"	
723	"Üsküp Askeri Hastanesi"	
717 - 730	Makale: "İstanbul Meşrutiyet'ten Evvel ve Sonra" Yazar: Keçecizade İzzet Fuat Paşa	Fotoğraf yok
731 - 739	Makale: "Mekteblerimizde Hıfz-ı Sıhha" Yazar: Hamdullah Suphi	Fotoğraf yok
<b>8</b>		
<b>Rumi: Mayıs 1325 / Miladi: Mayıs 1909</b>		
<b>Kp.</b>	"Kahraman-ı Hürriyet Enver Bey"	
758	"Teslimden sonra Taşkısla'nın cepheden görünüşü"	
763	"Harbiye Nezareti önünde Hareket Ordusu kıtaatı"	
771	"Taşkısla'nın cepheden görünüşü"	



RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
810	"Kılınç alayı resimlerinden: Bayezid Meydanı'na rezk edilen tak-ı zafer"	
815	"Mekteb-i Harbiye'de erkan-ı harb sınıfı mütalaahanesi" "Devr-i sabıkta Fon Der Golç Paşa'nın Mekteb-i Harbiye'yi ziyaretlerinde: Miç talimi"	
818	"Aydın'da Topyatağı mevkiinde İslam mahallesi"	
819	"Aydın'da Cihanzade Abdulaziz Efendi Cami-i Şerifi'nin havzası" Aydın'da Topyatağı mevkiinin Rum mahallesi"	
822	"Aydın'ın Topyatağı menkiinde Üçgöz tabir edilen harabe" "Aydın Sancağı Hükümet Konağı"	
828	Makale: - "Mekteblerimizde Hıfz-ı Sıhha"	Fotoğraf yok
831	Yazar: Hamdullah Suphi	
832	Makale: - "İstanbul	Fotoğraf yok
841	Meşrutiyet'ten Evvel ve Sonra" Yazar: Keçecizade İzzet Fuat Paşa	
834	"Şam menazırından – Ak Minare'den şehrin görünüşü" "Kudüs'te Harem-i Şerif"	
835	"Kudüs'te Harem-i Şerif avlusu" "Aydın Hükümet Konağı önünde fer'a(?) küşidesi fermanın kıraet olunması"	
839	"Kudüs'te Bab-el-Halil" "Kudüs'te Harem-i Şerif avlusu"	
842	"Aydın Sancağı Mekteb-i İdadisi" "Aydın Sancağı'nın Sona (?) kazasına üç saat mesafede Kelbeleş (?) karyesi altında vaki asar-ı atikadan Prin ? tiyatro mahalli"	




RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
842	"Sakız Sancağı'na dört saat mesafede Natimoz adasının manzarası"	
<b>9</b>		
<b>Rumi: Haziran 1325 / Miladi: Haziran 1909</b>		
<b>Kp.</b>	"Edib-i muhterem Recaizade Ekrem Bey"	
894	"Çin menazırından – Bir köşkün medhalı"	
894	"Çin menazırından – Bir köşk"	
926	"Mekteb-i Harbiye'de küşad edilen resim salonunda ressam Halil Paşa'nın tablolarından"	
930	Makale: "İstanbul Meşrutiyet'ten Evvel ve Sonra" Yazar: Keçecizade İzzet Fuat Paşa	Fotoğraf yok
931	"Konya – Cülüs-u Hümayun'da Hükümet Meydanı'nda asker tarafından resm-i geçit"	
932	"Konya'da Hükümet Konağı önünde cülüs-u Hümayun yevm-i mesudunda dua kıraeti"	
943	"Zat-ı Hazret-i Padişahi'nin Hereke'ye seyahat-i Hümayunları"	
946	"Hereke'de Zat-ı Hazret-i Padişahi'ye mahsus köşk"	
951	"Hereke İstasyon Binası"	
<b>11</b>		
<b>Rumi: Ağustos 1325 / Miladi: Ağustos 1909</b>		
<b>Kp.</b>	"Paris'te Bolonya Ormanı'nda ahiren ica edilen çiçek müsabakasında birinciliği ihraz eden araba"	
1075	"Bursa Sergisi ziyareti münasebetiyle: Halı Dairesi" "Bursa Sergisi ziyareti münasebetiyle: Duyun-u Umumiye tarafından teşhir olunan Filatür makinesinin ufak bir nümunesi"	
1091	"Zat-ı Hazret-i Padişahi'nin Bursa'ya teşriflerinde ikamet buyuracakları Kasr-ı Hümayun"	



RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
1106	<p><i>"Yıldız menazırından: Merasim köşkünde Hükümdarlar salonu"</i></p> <p><i>"Yıldız Müzesi'nden bir kısmının manzarası"</i></p> <p><b>"Yıldız'da esliha salonu"</b></p>	
1134	<p><i>"Meşrutiyet-i Osmaniye'nin sene-i devriyesi münasebetiyle Hürriyet-i Ebediye tepesinde icra kılınan resm-i geçit mevkiinin medhalini teşkil eden tak-ı zafer"</i></p>	
<p><b>12</b></p> <p><b>Rumi: Eylül 1325 / Miladi: Eylül 1909</b></p>		
<b>Kp.</b>	<p><i>"Hadise-i irticaiyede Trabzon'da hidemat-ı fevkalade-i vatanperveranede bulunan bahriye müsteşarı şair-i muhterem Mehmet Emin Bey"</i></p>	
1191	<p><i>"Huzur-u imtihanlarında bulunmak üzere Zat-ı Hazret-i Padişahi'nin Mekteb-i Harbiye'ye teşrifleri" "Foto:Kenan Bey"</i></p>	
1219	<p><i>"Bursa Mekteb-i Harbiyesi"</i></p>	
1232	<p><i>"Ahiren Leipzig'de küşad olunan serginin küşadı merasiminden"</i></p>	
1232	<p><i>"Leipzig ziraat sergisi mahallinde bir cadde"</i></p>	
<p><b>14</b></p> <p><b>Rumi: Teşrinisani 1325 / Miladi: Aralık 1909</b></p>		
<b>Kp.</b>	<p><i>"Mithat Paşa"</i></p>	
110	<p><i>"İzmit'te kasr-ı Hümayun"</i></p>	
111	<p><i>"Zat-ı Hazret-i Padişahi Kasr-ı Hümayun'unda"</i></p> <p><i>"İzmit İstasyonu"</i></p>	
116	<p><i>"İzmit'in manzara-i umumiyesi"</i></p>	
158	<p><i>"Kahire'de Mehmet Ali Camii"</i></p> <p><i>"Kahire'de asar-ı nefiseden küçük bir cami"</i></p>	
159	<p><i>"Mısır menazırından: Karnak Sarayı harabeleri"</i></p>	
164	<p><i>"Mısır menazırından: Ehramlardan bir kısmının manzarası"</i></p> <p><i>Mısır menazırından: Kahire'den bir kısmının şehir haricinden manzarası"</i></p> <p><i>"Mısır menazırından: Kahire'de Opera Meydanı'nın bir kısmının manzarası ve İbrahim Paşa namına merkez heykel"</i></p>	







RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
165	<i>"Mısır menazırından: Kahire müzesi "Mısır menazırından: Ebu-l hul" "Mısır menazırından: Kasr-ün Nil Köprüsü"</i>	
171	<i>"Kafkasya'da Noca dar-ül muallimin ve vatan mektebi talebe ve muallimininin resm-i küşad hünü alınan fotoğrafları"</i>	
172	<i>"Mekteb-i mezkur muallimini ve erkan-ı hükümet"</i>	
<b>15</b> <b>Rumi: Kanunuevvel 1325 / Miladi: Ocak 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Müşir Von Der Goltz Paşa"</i>	
190	<i>"Meclis-i Mebusan -ı Osmani'ye tahsis olunan Çırağan Sarayı'nın sahilden manzarası"</i>	
191	<i>"Çırağan Sarayı'nın yan cepheden bir medhali"</i>	
194	<i>"Meclis-i Mebusan dairesinin dahili manzaralarından"</i>	
195	<i>"Meclis-i Mebusan dairesinin dahili menazırından"</i>	
201	<i>"Çırağan sarayında Meclis-i Ayan içtima salonu"</i>	
204	<i>"Meclis-i Mebusanda Zat-ı Hazret-i Padişahi'ye mahsus salon"</i>	
205	<i>"Meclis-i mebusanda bir salon"</i>	
208	<i>"Meclis-i mebusan dairesinde bir koridor"</i>	
210	<i>"Meclis-i Mebusan içtima salonunun gayet sanatkarane imal edilen tavanı"</i>	
218	<i>"Ahiren resm-i küşadı icra kılınan Haydarpaşa istasyonu"</i>	
229	<i>"Arjantin'de General San Martin namına bu defa rez olunan heykel"</i>	
<b>16</b> <b>Rumi: Kanunusani 1325 / Miladi: Şubat 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"İleri!"</i>	
278	<i>"Vuku-u ihtiraki kalb-i milleti dağdar eden Çırağan Sarayı hariki"</i>	
288	<i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nda Zat-ı Hazret-i Padişahi'ye mahsus salon"</i>	


RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
289	<i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nın Hünkar dairesinde bir salon"</i>	
290	<i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nda Mebusan içtima salonu ve kürsi-i riyaset"</i>	
291	<i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nda merdivenler"</i>	
292	<i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nda içtima salonunda Zat-ı Hazret-i Padişahi'ye mahsus loca"</i>	
293	<i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nda Mebusan encümen odalarından birinin manzarası"</i> <i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nın harikten sonra manzarası"</i>	
294	<i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nın Ortaköy caddesindeki kapısı"</i>	
295	<i>"Muhterik Çırağan Sarayı'nın uzaktan manzarası"</i>	
318	<i>"Mevsim-i Hac münasebetiyle: Medine-i Münevvere'nin ve Kubbe-i Saadet-in uzaktan manzarası"</i>	
323	<i>"Resm-i küşadı icra edilmiş olan Medine istasyonunun esna-yı inşaatta alınan resmi"</i>	
326	<i>"Medine-i Münevvere'de şimendifer hattının müntehası olan (Bab-al Anberiyeye)nin uzaktan manzarası"</i> <i>"Medine'de Mescid-i Nebevi'yi tenvir etmek üzere tesis olunan elektrik fabrikası"</i>	
339	<i>"Mısır menazırından: Kahire haricinde bir manzara"</i> <i>"Mısır menazırından: Kahire'nin şehir haricinden manzarası"</i>	
<b>17</b>		
<b>Rumi: Şubat 1325 / Miladi: Şubat 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Çırağan Sarayı harik-ı dilsuzu"</i>	
392	<i>"Feyezandan evvel: Paris'te Louvre Sarayı ve Gambetta'nın heykeli"</i> <i>"Feyezandan evvel: Paris'in bulvarlarından Boulevard des Capucines"</i>	
393	<i>"Feyezandan evvel: Paris'te Concorde Meydanı"</i> <i>"Feyezandan evvel: Paris'te Seine nehri ve Belediye Dairesi"</i>	

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
397	<i>"Paris'te Üçüncü Alexandre Köprüsü"</i>	
398	<i>"Paris'te Panteon – Fransa'nın en meşhur ricaline medfen ittihaz olunan mahal" "Paris'te Borsa Dairesi"</i>	
<b>18</b> <b>Rumi: Mart 1326 / Miladi: Nisan 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Karib-üt Tulu bir barika-i hamiyet"</i>	
467	<i>"Hürriyet-i Ebediye tepesi medhalinde inşa olunan tak"</i>	
469	<i>"Sofya'da Bulgar mekteb-i harbiyesi"</i>	
470	<i>"Sofya'da Bulgaristan Harbiye Nezareti Dairesi"</i>	
471	<i>"Sofya'da Milli Bulgar Bankası binası"</i>	
472	<i>"Sofya'da Sobranya Meclis Binası"</i>	
473	<i>"Sofya'da Prens Boris caddesi"</i>	
476	<i>"Bulgar Kral ve Kraliçesi Hazretlerinin Dersaadet'te buldukları esnada ikametlerine tahsis buyurulan Yıldız'da kain merasim dairesi" "Foto: Sebah&amp;Joallier"</i>	
479	<i>"Yıldız'da merasim dairesinde bir salon"</i>	
480	<i>"Yıldız'da merasim dairesinde musika salonu"</i>	
482	<i>"Yıldız'da merasim dairesinde hükümdarana mahsus yatak odası"</i>	
488	<i>"Hidiv Hazretleri'nin canib-i Hicaz'dan avdetlerinde Kahire'de güzergahta inşa olunan bir tak"</i>	
498	<i>"İpek'te pek kadim asardan olan Deçan Manastırı'nın manzarası" "Deçan Manastırı'nın kapısı"</i>	

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>19</b>		
<b>Rumi: Nisan 1326 / Miladi: Mayıs 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Vatanın en büyük evladı... Mahmut Şevket Paşa"</i>	
554	<i>"Sırp Kralı Hazretler'nin ikametine tahsis kılınmış olan merasim dairesinde bir salon" "Foto: Sabah&amp;Joallier"</i>	
555	<i>"Merâsim dairesinde merdivenler ve gayet musanna bir salon kapısı" "Foto: Sabah&amp;Joallier"</i>	
<b>20</b>		
<b>Rumi: Mayıs 1326 / Mayıs 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Sadrazam İbrahim Hakkı Paşa"</i>	
670	<i>"Paris'te Petit Palais'de cesim bir saat"</i>	
676	<i>Prince de Monaco tarafından tesis ve geçende küşad olunan Bahr-i Muhit Müzesi binası"</i>	
677	<i>"Bahr-i Muhit Müzesi'nin resm-i küşadı menazırından"</i>	
681	<i>"Ahiren Berlin'de küşad edilen Fransa sanayi-i nefise sergisi medhali" "Sanayi-i nefise sergisinde tabloların teşhir olunduğu bir salon"</i>	
682	<i>"Berlin'de Fransa sanayi-i nefise sergisinde tabloların teşhir olunduğu diğer bir salon"</i>	
<b>21</b>		
<b>Rumi: Haziran 1326 / Miladi: Haziran 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Kaçanik Boğazi'nda"</i>	
781	<i>"Tahran'da Gülistan Sarayı'nda cülus-u Şahi ve resm-i tazim"</i>	
782	<i>"İran Parlamentosu'nun resm-i küşadı menazırından" "Parlamento'nun resm-i küşadı menazırından: Medhalin tezyinatı"</i>	
<b>23</b>		
<b>Rumi: Ağustos 1326 / Miladi: Ağustos 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Barbaros Hayreddin Paşa merhum"</i>	




RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
956	<i>"Anadolu'da medrese hayatı – Bozdoğan kazasında kain medrese havlisinde talebeye ders verilirken" "Foto: Kargopoulos-Aydın"</i>	
957	<i>"Paris'te Victor Hugo namına merkez musanna bir abide"</i>	
<b>24</b> <b>Rumi: Eylül 1326 / Eylül 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Maliye Nazır-ı Fazılı Cavid Bey"</i>	
987	<i>"10 Temmuz iyd-i millisinde Kahire hamiyetperveranı tarafından merasim-i mahsusa icrasına hasredilen Kahire'de Özbekiye Bahçesi medhalinde tezyinat"</i>	
989	<i>"Kahire'de Özbekiye Bahçesi'nde 10 Temmuz iyd-i millisinde icra olunan merasim-i fevkaladede nutukların irad olunduğu mahal"</i>	
990	<i>"Brüksel sergisinde bir manzara-i elim: Sergi daireleri tume-i lehib olurken.."</i>	
991	<i>"Brüksel Sergisi hariki – Belçika şubesinin harikdan sonra feci bir manzarası"</i>	
992	<i>"Brüksel Sergisi hariki – Belçika Fransız ve İngiliz şubelerinin bekayası"</i>	
1042	Makale: <i>"Paris Musahebeleri"</i> Yazar: Faik Sabri	1042-1049. sayfalar arası fotoğraflar makaleye ait
1043	<i>"Paris'te Lui Le Grand İdadisi'nin yan tarafından manzara-i hariciyesi"</i>	

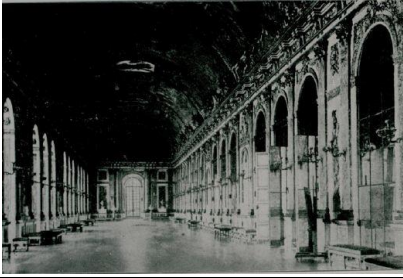
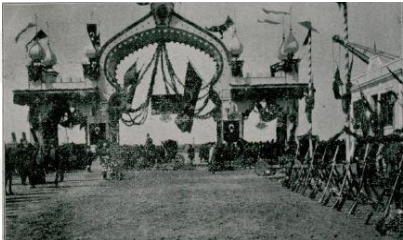


RESİMLİ KİTAB DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
1045	<i>"(Louis Le Grand) İdadisi'nin dahili manzaralarından: mektebin vasatındaki bahçenin bir kısmı"</i>	
1048	<i>"(Louis Le Grand) İdadisi'nin tenis oyunlarına mahsus bir avlusu"</i>	
1049	<i>"(Louis Le Grand) İdadisi yatakhanelerinden birinin manzara-i dahiliyesi"</i>	
<b>25</b> <b>Rumi: Teşrinievvel 1326 / Miladi: Ekim 1910)</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Sabık Portekiz Kralı İkinci Manuel"</i>	
7	<i>"Zat-ı Şahane'ye mahsus olarak Seidler'de ihzar olunan çadır" "Foto: Sabah"</i>	
8	<i>"Veliahd Hazretleri – Zat-ı Şahane'ye mahsus çadırın önünde.." "Foto: Sabah"</i>	
10	<i>"Seidler civarında otağ-ı Hümayun – Resm-i geçit başlamadan.." "Foto: Sabah"</i>	
14	<i>"Edirne'ye seyahat-i Hümayun-u Zat-ı Şahane'nin ikametine tahsis kılınmış olan Edirne Belediye Dairesi" "Foto: Sabah"</i>	
15	<i>"Belediye Dairesi'nin medhali – Zat-ı Şahane'nin esna-yı ikametlerinde.."</i>	
19	<i>"Enafis-i asar-ı mimariyeden Edirne'de Sultan selim Cami-i Şerifi'nin minberi"</i>	
20	<i>"Sultan Selim Cami-i Şerifi'nde Zat-ı Şahane'ye mahsus mahfil" "Sultan Selim Cami-i Şerifi'nin haricinden manzarası"</i>	
49	<i>"Fransuva Kope'nin [François Coppée] ahiren Paris'te resm-i küşadı icra edilen heykeli"</i>	
54	<i>"Lüksemburg Müzesi'nde heykel salonu"</i>	
72	<i>"Almanya İmparatoru Hazretleri tarafından Hannover şehrine ihda edilen Prenses Louise ve Frederic heykeli Alman veliahdı tarafından icra olunan resm-i küşad esnasında"</i>	

RESİMLİ KİTAB DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
74	<i>"Ahiren Paris Belediyesi tarafından Alfred De Müsse namına inşa olunan bir abide..."</i>	
<b>26</b>		
<b>Rumi: Teşrinisani ve Kanunuevvel 1326 / Miladi: Kasım ve Aralık 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Tolstoy"</i>	
101 inşai faaliy et	<i>"Hicaz'da asar-ı ümran – Ahiren Medine-i Münevverede küşad olunan iki yüz odalı Dar-üs Sürur Oteli'nin hariçden manzarası"</i>	
117	<i>"Kooperatif lokantasının kütüphane salonu"</i>	
<b>27</b>		
<b>Rumi: Kanunusani ve Şubat 1326 / Miladi: Şubat 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Bab-ı Ali – Bi-aman alevler içinde..."</i>	
182	<i>"Muhterik Şura-yı Devlet Dairesi'yle harikten masun kalan Hariciye Dairesi"</i>	
184	<i>"Harikten sonra Şura-yı Devlet aksamından bir manzara"</i>	
188	<i>"Muhterik Şura-yı Devlet Mehakim kısmından bir manzara"</i>	
192	<i>"Harikten masun kalan Sadaret Dairesi – Medhal"</i>	
193	<i>"Ahiren muhterik olan Bab-ı Ali devairinden Şura-yı Devlet ve Dahiliye dairelerinin harikten sonra manzarası"</i>	
196	<i>"Merkez-i vilayet olan San'a şehrinin manzarası"</i>	
202	<i>"San'a'da Cami-i Kebir – Yemenlilerden Zeydi mezhebinde bulunanların akaid-i mezhebiyeleri Ehl-i Sünnet'e ait olan bu camide icra-yı ibadete mani imiş"</i>	



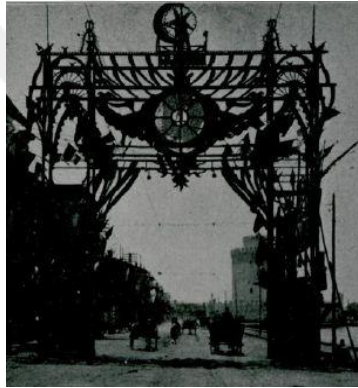
RESİMLİ KİTAB DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
203	<i>“Geçen sene icra edilen sevkiyatı askeriye esnasında Hudeyde’de Daire-i Askeriye pişgahında icra edilen resm-i geçitten evvel erkan ve ümera-yı askeriye”</i>	
204	<i>“Hudeyde’de Daire-i Askeriye pişgahında icra edilen resm-i geçitte topçu kıtası”</i>	
215	<i>“İstanbul’da bir Japon mezarı”</i>	
226	<i>“Paris’te ‘Luvr’ Müzesi ve Gambetta’nın heykeli”</i>	
228	<i>“Luvr Müzesi’nde ‘Apollon’ Galerisi denilen salon”</i>	
229	<i>“Louvre Müzesi’nde asar-ı atika dairesi; nihayette görülen heykel Venus de Milo nam meşhur heykeldir.”</i>	
237	<i>“İşkodra evlerindeki müzeyyen ocaklardan biri”</i>	
<b>28</b> <b>Rumi: Mart 1327 / Miladi: Mart 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Silah başına”</i>	
305	<i>“Meksika’da istiklal hatırası olmak üzere inşa edilip geçende resm-i küşadı icra edilen abide”</i>	
313	Makale: <b>“Paris Musahebeleri”</b> <i>“Paris’te opera”</i> Yazar: Faik Sabri	314-318. sayfalar arası fotoğraflar makaleye ait
314	<i>“Paris – Opera binasının sol cihetinden görünüşü”</i>	
315	<i>“Paris – Opera’nın muhteşem cephesi”</i>	
316	<i>“Opera’nın büyük ve muhteşem merdiveninin manzarası”</i>	
317	<i>“Opera caddesi ve Opera’nın uzaktan manzarası”</i>	







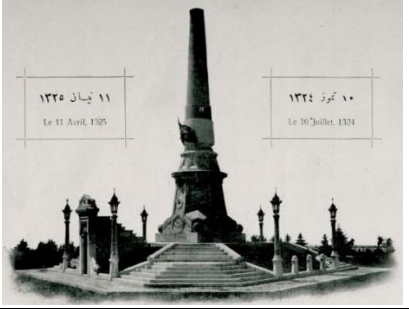

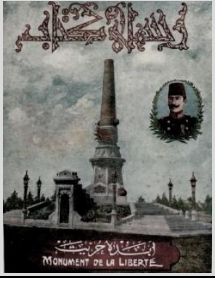
RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
318	"Opera'da büyük merdivenin diğer bir manzarası"	
320	"Paris – Opera'nın fuayesi [Teneffüs salonu]"	
346	"Hicaz Yemur(?) yolu Medine istasyonunun dahili bir manzarası ve işletme memurinin ve müstahdemini"	
348	"İstanbul'un kış manzaralarından"	
<b>29</b>		
<b>Rumi: Nisan 1327 / Miladi: Nisan 1911</b>		
<b>Kp.</b>	"Yemen çöllerinde medeniyet ordusu"	
358	"New York'ta Colombia Darülfünunu – 1-Kilise 2-Hikmet Dar-üt Talimi 3-Kütüphane 4-Madeniyat Mektebi 5-Mühendis Mektebi 6-Hukuk Mektebi 7-Kimyahane'nin bir kısmı"	
379	"San'a haricinde eşkiyanın tahassün ettikleri kalelerden biri – Resimde görülen kale kerpiçten mamul olup bu nev kıslalar top ateşine taş kıslalardan daha ziyade mukavemet ederlermiş."	
389	"Sudan muharebesinde katl olunan İngiliz zabitanın meşhur Gordon namına Hartum'da rezk olunan heykel"	
411	Makale: - <b>"Paris Musahebeleri"</b> 417 "Paris'te opera" Yazar: Faik Sabri	412-417. sayfalara arası fotoğraflar makaleye ait
412	"Versay Sarayı'nın manzara-i umumiyesi"	
413	"Versay Müzesi'nde mükellef bir galeri"	
414	"Versay Sarayı'nın bir kısmıyla portakal bahçesinden bir manzara"	





RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
415	"Versay Sarayı Müzesi'nde Aynalı Salon"	
416	"Versay Sarayı bahçesinde muhteşem bir havuz"	
	"Versay Sarayı bahçesinde latif, musanna bir köşe"	
<b>30</b>		
<b>Rumi: Mayıs 1327 / Miladi: Mayıs 1911</b>		
<b>Kp.</b>	"Hazır ol cenge eğer istersen sulh-u salah"	
448	"Selanik Gümrük rıhtımında bir manzara – Zat-ı Hazret-i Padişahi'nin muvasalatlarından evvel [Bu tak Rüsumat ve Rıhtım memurini tarafından inşa ettirilmiştir]"	
449	"Zat-ı Şahane'yi Selanik rıhtımında istikbal etmek üzere iskelede bulunan bazı erkan ve ümera-yı askeri"	
455	"Muvasalat-ı Hümayun günü Hürriyet Meydanı'nda kain "Intime" kulübü önünde nümayişler"	
458	"Selanik'te ikamet-i Hümayun'a tahsis kılınan Daire-i Hükümet'in yandan manzarası"	
460	"Muvasalat-ı Hümayun'u müteakip rıhtımdaki mebani balkonlarının manzarası"	
461	"Selanik'te Cuma Selamlığı – Zat-ı Şahane'yi selamlamak üzere rıhtımda ahz-ı mevki eden kız mektepleri talebatı" "Foto: Apollon"	
464	"Cuma Selamlığı'ndan evvel Hürriyet Meydanı'nın manzarası"	
467	"Selanik'te Ayasofya Cami-i Şerifi"	



RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
468	"Selanik'te Cuma Selamlığı"	
469	"Ayasofya'da Cuma Selamlığı"	
473	"Şehid-i Hürriyet Mithat Paşa merhumun tesis-gerdesi olan Selanik Mekteb-i Sanayii [Mekteb'in müteaddit daireleri daha vardır]"	
475	"Selanik Belediye Hastanesi" "Selanik'te İttihad Bulvarı"	
476	"Selanik'te mühim bir müessese-i irfan – Yalnız inşaatı için 14.000 lira kadar bir meblağ sarf edilerek meydana getirilen İttihad ve Terakki Mektebi"	
477	"Selanik Mekteb-i Sultaniyesi"	
478	"Selanik'in meşhur Beyaz kulesi"	
479	"Selanik – Yalılar'da Büyükdere Caddesi"	
480	"İstanbul'un halen mahrum bulunduğu vesait-i naklieden – Selanik'te elektrikli tramvay"	
481	"Selanik'te sahil-i bahrde İttihad Bahçesi'yle Tiyatro'nun hariçten manzarası" "Selanik'te Sarı Paşa Caddesi tüccararı tarafından Örtülü Çarşı medhalinde inşa ettirilen tak"	
482	"Selanik'te asar-ı atikadan Hortaç Sultan Cami-i Şerifi – Dahilen gayet nefis ve kıymettar mozaiklerle müzeyyendir"	
483	"Selanik'te asar-ı atikadan Eski Cuma Cami-i Şerifi Elyevm derdest-i tamir bulunana bu caminin mozaikleri cidden acınacak bir ihmal ve lakaydiye maruz kalarak kamilen mahvolmak üzeredir. Merciinin nazar-ı dikkatini celb ederiz."	
486	"Selanik'te mühim bir müessese-i hayriye – Rum Eytam Mektebi'nin yandan manzarası – Yanni Payafı tarafından vasiyet edilen 100.000 İngiliz lirasının 15 senelik faiziyle ve bazı ianat ile idare edilmektedir. Marangozluk, kunduracılık, terzilik gibi sanatlarla ulum-u saire tedarik edilen bu müessesede 100 kadar yetim vardır"	
487	"Selanik'te Vardar Caddesi"	
488	"Selanik'te asar-ı atikadan Kelemeriye kemerin(?) rıhtımları"	
489	"Selanik'te Kelemeriye'de bir türbe – Çifte tramvay hattı ile adeta geçilemeyecek bir halde bulunan bu dar ve fakat işlek cadde üzerinde böyle iki üç türbe vardır ki hem oralarda defin-i hak(?) olan zevat-ı merhumenin hem de marin ve abirinin(?) istirahatı ve selameti bu türbelerin münasip mahallere kaldırılmalarını müstelzimdir; bunu Selanik'in faal Heyet-i Hükümeti'yle belediyesinin nazar-ı dikkatine vazediyoruz."	

RESİMLİ KİTAB DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
491	<i>"Teşrif-i Hümayun münasebetiyle Selanik'in hemen her tarafında inşa olunan taklar – İttihad Bulvarı medhalinde Allatiniler tarafından inşa ettirilen gayet müzeyyen bir tak"</i>	
492	<i>"Rıhtımda cedid Musevi Kulübü tarafındn inşa ettirilen tak" Foto: Mehmet Bey "Kemerik(?) rıhtımında Belediye tarafından inşa ettirilen tak"</i>	
493	<i>"İttihad Bulvarı müntehasınd Selanik Rum Cemaati tarafından inşa ettirilen tak"</i>	
493	<i>"Ayasofya Caddesi'nde Selanik Musevi Cemaati tarafından inşa ettirilen tak"</i>	
494	<i>"İttihad ve Terakki Cemiyeti Rıhtım Kulübü tarafından inşa ettirilen tak"</i>	
495	<i>"Selanik'ten müfakat-ı Hümayun – Mevkeb-i Hümayun'un mevkıfa muvasalatı"</i>	
500	<i>"Seyahat-i Hümayun münasebetiyle meşhur Allatini Köşkü'nin cadde üzerindeki bahçe duvarlarında tezyinat.."</i>	
501	<i>"Allatini Köşkü karşısında muhafız zabitanın nöbet mahalli" "Allatini Köşkü'ün uzaktan sakit ve samit manzarası"</i>	
506	<i>"Üsküp'te Tahtakale Caddesi" "Üsküp Hapishanesi"</i>	
507	<i>"Üsküp'te ikamet-i Hümayun'a tahsis kılınan Mekteb-i Sultani" Foto: Apollon "Üsküp'te Daire-i Hükümet"</i>	
508	<i>"Üsküp'te Belediye Dairesi" "Üsküp'te Vardar üzerinde müceddeden inşa kılınan Mahmut Şevket Paşa Köprüsü"</i>	

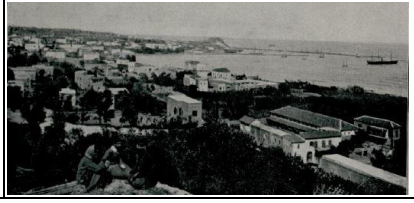
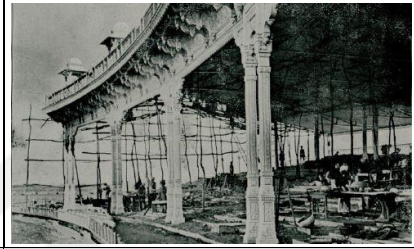

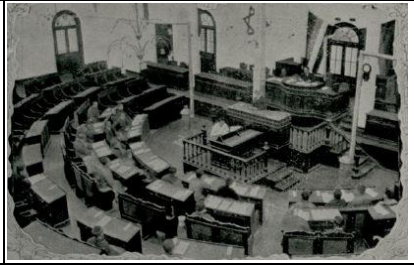
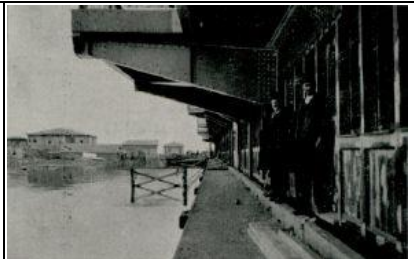
RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
509	<i>"Üsküp'te Mustafa Paşa Cami-i Şerifi" "Üsküp'te Daire-i Askeriye"</i>	
510	<i>"Seyahat-i Hümayun münasebetiyle gayet zarif bir surette tezyin edilen Priştine İstasyonu"</i>	
513	<i>"Priştine Daire-i Hükümeti'nin uzaktan görünüşü"</i>	
514	<i>"Priştine ikamet-i Hümayun'a tahsis edilen Daire-i Hükümet'in manzarası"</i>	
516	<i>"Kosova sahrasında – Hazret-i Hüdavendigâr'ın meşhed-i mübarekleri"</i>	
520	<i>"Meşhed'de hatt-ı Hümayun'un kıraat olunduğu mahal (köşk) ve kibleye müteveccih sufuf-u muvahhidin" "Meşhed-i Hüdavendigâr civarındaki namazgahta bilhassa inşa edilen minber"</i>	
522	<i>"Meşhed-i Hüdavendigâr'da – Dua"</i>	
<b>31</b>		
<b>Rumi: Haziran 1327 / Miladi: Haziran 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Padişahımız Sultan Mehmed Han ve valid-i macitleri"</i>	
557	<i>"Ahiren Süleymaniye civarında Münif Paşa Konağı'nda küşad edilen Kız Rüştüyeleri El İşleri Sergisi'nde bir salon"</i>	
558	<i>"Kız Rüştüyeleri El İşleri Sergisi'nde diğer bir salonun manzarası" "El İşleri Sergisi İttihaz olunan bina"</i>	

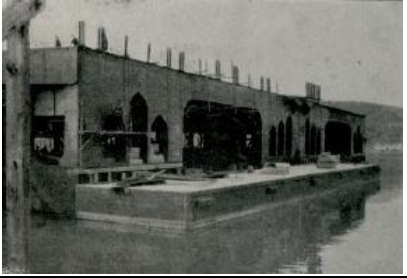

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
569	"10 Temmuz 327'de resm-i küşadı icra edilen Abide-i Hürriyet"	
585	"İstanbul harik-i hailinden sonra – Muhterik mahalatin hazin manzaralarından"	
587	"İstanbul harik-ı feciin bakaya-yı tahribatından birkaç manzara"	
<b>32</b> <b>Rumi: Eylül 1327 / Miladi: Eylül 1911</b>		
Kp.	"Abide-i Hürriyet"	
640	"Büyük bir mücahidin eski makberi – Alemdar Mustafa Paşa merhumu Yedikule surları haricinde yüz sene kadar ağışunda saklayan mezar" "Foto: Hususi"	
650	"Hırka-i Şerif ziyareti – Topkapı Sarayı'nda emanet-i mübarekiye'yi muhtevi daire-i fahire medhali ve ahiren imal edilen gümüş fenerler "Foto: Hususi"	
651	"Hırki Şerif ziyareti esnasında daire-i fahire kapısı önünde bir manzara"	
655	"Topkapı Sarayı'nda emanat-ı mübarekenin mahfuz bulunduğu dairenin avlusundan görünüşü"	
668	"İşkodrada yeni cadde"	
685	"Dresde civarında Meisson Sarayı'nın bir köşesi" "Dresde şehrinde müzeyyen bir fabrika bacası"	
686	"Dresde şehri civarında Elbe Nehri üzerinde kadın deniz hamamları"	
687	"Saksonya Porselen Fabrikası müzesinin bir köşesi"	
691	"Posen'de Kız Terbiye-i Beytiye Mektebi'nde yemek tabhına mahsus bir dersane"	

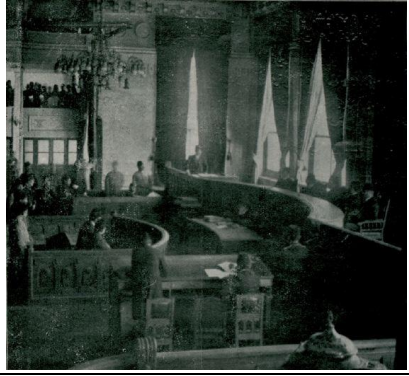



RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>33</b> <b>Rumi: Teşrinievvel 1327 / Miladi: Ekim 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Alemdar Mustafa Paşa"</i>	
717	<i>"Trablus şehri – Harpten evvel sahilden manzarası"</i>	
720	<i>"Trablusgarp – Derne’de Posta ve Gümrük Dairesi"</i>	
721	<i>"Trablusgarp'ta Katolik Kilisesi"</i>	
726	<i>"Trablusgarp – 10 Temmuz merasiminde Daire-i Askeriye önünde resm-i geçit"</i>	
748	<i>"Resmimizin esna-yı tabında tekrar şanlı sancağımızla tezeyyün etmiş olması pek muntazır bulunan Trablus'ta bir çeşmeye mülevves İtalya bandırasının çekilmesi"</i>	
765	<i>"İzmir’de Daire-i Askeriye önünde Girit için akdolunan mitinglerden bir manzara" "Foto: Halim"</i>	
769	<i>"Yemen’de Mefhak kasabası – Hadise-i zelzelede bu mevkide pek mühim müsademeler cereyan etmiştir."</i>	
<b>34</b> <b>Rumi: Teşrinisani 1327 / Miladi: Kasım 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Trablusgarp'ta bir müsademe – İtalyan'ların hezimetini"</i>	
800	<i>"Mebani-i diniyeye İtalyanlar nasıl hürmet ederler?... Trablus civarında kibar-ı evliyaullahtan bir zatın türbesinin bombardımanla tahrip edildikten sonra manzarası"</i>	
805	<i>"Bombardıman neticesinde harap olan Berka Kışlası"</i>	

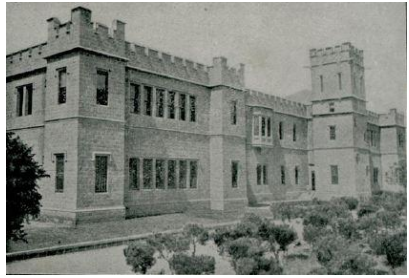

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
826	<i>"Trablusgarp menazırından"</i>	
827	<i>"Eski kalelerden biri"</i>	
839	<i>"İngiltere'de" Yazar: Faik Sabri</i>	844 ve 845. Sayfadaki fotoğraflar makaleye ait.
843	<i>"İngiltere – Pool(?) şehrinde umumi kütüphane"</i>	
844	<i>"İngiltere – Pool şehrinde umumi bahçe"</i>	
845	<i>"İngiltere'de mekatib-i iptidaiye – Pool şehrinde rüştiye mektebi"</i>	
853	<i>"Tavşantaşı harikinden sonra – Enkazı"</i>	
<b>35</b>		
<b>Rumi: Kanunuevvel 1327 / Miladi: Aralık 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Trablusgarp Ordusu Kumandanı Mücahid-i Ali Himmet Neşat Bey"</i>	
881	<i>"Trablus şehrinde seylap – Bir sokağın manzarası"</i>	
908	<i>İngiltere'de "....yüksek oteller, süslü binalar"</i>	Fotoğraf yok
908	<i>"Hilal-i Ahmer bayrağı altındaki mebanije karşı İtalyanlar nasıl muamele ederler? – Hastane haline ifrağ edilen Berka Kışlası'nın bombardımandan sonra manzarası"</i>	
917	<i>"Trablus sahillerinde barbarların ordugahı"</i>	
921	<i>"Bingazi'de İtalya mühimmat-ı harbiyesi ve bombardıman edilen bir otelin manzarası"</i>	
<b>36</b>		
<b>Rumi: Kanunusani 1327 / Miladi: Ocak 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Bingazi etrafında mücahidinin bir muvaffakiyeti"</i>	
989	<i>"Ahiren İştib'de Bulgar komitacıları tarafından bomba ile bir kısmı tahrip edilen cami-i şerifin iştialden sonraki manzarası"</i>	
1013	<i>"İmparatoru havi pavyonun etrafında müteferricin ve sufuf-u askeriye" (Delhi, tac giyme merasimi)</i>	









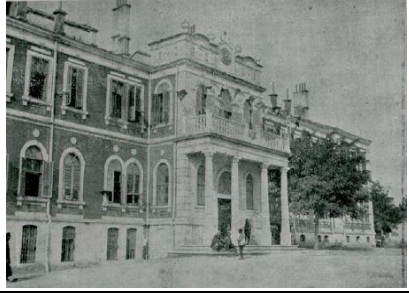
RESİMLİ KİTAB DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>38</b>		
<b>Rumi: Mart 1328 / Miladi: Mart 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Tobruk'ta bir sahne-i mehabet"</i>	
85	<i>"Beyrut'un manzarası"</i>	
115	<i>"Trablusgarp şehrinin balondan alınmış manzarası"</i>	
131	<i>"Delhi merasiminde kral hazretlerinin cülusuna mahsus olarak inşa edilip ağleb-i ihtimal bir su-i kast neticesinde muhterik olan pavyonun yangından sonra manzarası"</i>	
<b>39</b>		
<b>Rumi: Nisan 1328 / Miladi: Nisan 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Bir mücahit"</i>	
179	<i>"400 İtalyan güllesinin yeni muvaffakiyeti!.. [Orhaniye] istihkamı civarında birkaç obüsün tesadüfıyla kısmen rahnedar olan matbah"</i>	
188	<i>"Kumkale'de bir köşesinin düşmanın bir mermisi isabet ederek bir penceresi pek cüzi bir hasara uğrayan askeri kışla"</i>	
210	<i>"Titanik vapurunda bir istirahat salonu"</i>	
217	<i>"Çin'de cumhuriyet – Meclis-i Mebusan ve kabineye ait birkaç intiba"</i>	
220	<i>"Yeni köprünün mahalline vazından evvel alınmış birkaç resim – Köprünün Sütlüce'de derdest-i inşa iken manzara-i umumiyesi"</i>	
221	<i>"Köprünün iki kısmı yan yana dururken aralarının görünüşü"</i>	
222	<i>"Köprü altında vapur iskelesi yolu ve dükkanları"</i>	




RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
224	<i>“Köprünün ortasındaki müteharrik kısmı” “Köprü altının tulani manzarası ve iki sıra dubayı rabt eden ve döşemeyi tutan aksamı”</i>	
225	<i>“Eyüp karşısında iken köprünün yan yana duran iki kısmı”</i>	
226	<i>“İstanbul’da mebusan intihabatına ait bir kaç manzara”</i>	
236	<i>“Meclis-i Mebusan’ın küşadı – Sadrazam Said Paşa Hazretleri tarafından nutk-u Hümayun kıraat olunurken”</i>	
237	<i>“İstanbul’un 10 mebus çıkararak rey sandığı – Darülfunun binası dahilinde konferans salonuna vaz edilen müzeyyen rey sandığı ile heyet-i teftişiyeye erkanı ve bazı müntehib-i sanilerimiz”</i>	
238	<i>“Meclis-i Mebusan’ı küşad buyurmak üzere Zat-ı Hazret-i Padişahi’nin Parlamento’yu teşrifleri esnasında alınmış birkaç manzara”</i>	
<b>40</b> <b>Rumi: Mayıs 1328 / Miladi: Mayıs 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Osmanlılık şefkati İtalya’lı mecruh bir esirin Hilal-i Ahmer Hastanesi’ne nakli”</i>	
263	<i>“Bingazi civarında bir Hilal-i Ahmer Hastanesi”</i>	
288	<i>“İtalya filosu tarafından bombardıman edilen Sisam’ın Vati kasabası ve düşman filosu”</i>	
289	<i>“Dedeoğaç Limanı”</i>	
294	<i>“İtalyan maktüllerinin Derne civarında bir medfeni”</i>	


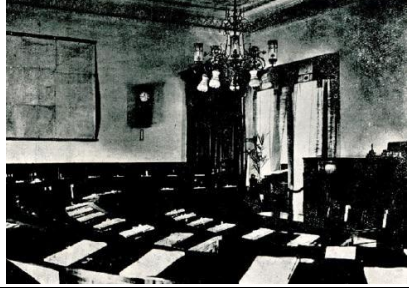

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
308	"Merhum Zeki Bey muhakemesi – Cinayet Mahkemesi Salonu'nda"	
317	"Ahiren İshak Paşa civarında zuhur ederek binlerce aileleri cüçar-ı sefalet eden harik-i hailin feci bir manzarası"	
<b>41</b> <b>Rumi: Haziran 1328 / Miladi: Haziran 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<b>"Enver Bey Ayn-ül Mansur Karargahında"</b>	
376	"Ahiren iştirâ edilip Edirne'ye getirilmiş olan askeri balon için inşa edilen hangar"	
377	"Balon'un bera-yı cevelan hangardan suret-i ihracı" "Foto: Şevket Bey – Edirne"	
<b>42</b> <b>Rumi: Temmuz 1328 / Miladi: Temmuz 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<b>"Libde civarında 30 Mayıs Muzafferiyeti" "(12 Haziran 1912)"</b>	
422	"Rodos'ta düşman askerinin Daire-i Hükümet önünde resm-i geçiti"	
429	"Rodos'un işgalinden sonra Hükümet Dairesi civarının manzarası"	
432	"Hırsızlar ocağı – Bingazi'de Banco di Roma'nın şubesi"	
451	Makale: "Beyrut'ta Osmanlı Darülfünunu"	452-456 arası sayfalarda yer alan 8 fotoğraf yazıya ait

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
	Yazar: Samizade Süreyya	
452	"Beyrut'ta Amerikan Darülfünunu müzesinin hariçten manzarası"	
453	"Darülfunun'un uzaktan manzarası"	
453	"Amerika Darülfünunu'nun kilisesi"	
454	"Darülfunun rasathanesi"	
455	"Amerika Darülfünunu'nda Kimya Laboratuvarı" "Darülfunun kütüphanesinin dahilden manzarası"	
456	"Darülfunun'un Tıbbiye binası" "Kilise'nin manzara-i dahiliyesi"	
459	"Ahiren merasim-i mahsusa ile ihrac olunan Surre-i Hümayun – Mahmili hamil devenin huzur-u Hümayun'da Surre emini tarafından alelusul gerdirilişi"	
463	"Şam'dan Hicaz'a götürülmek üzere suret-i mahsusada ve fevkalade bir itina ile yaptırılan Mahmil'in Saray-ı Hümayun bahçesinde alınan resmi"	
472	"Ahiren Fransa'nın Nice ... resm-i küşadı icra olunan Kraliçe Victoria'nın heykeli"	
<b>43</b>		
<b>Rumi: Ağustos 1328 / Miladi: Ağustos 1912</b>		
Kp.	"Mebruke Hanım" "Trablusgarp sahne-i cihadında bir hale-i hamaset"	
497	"Mürefte hareket-i arzı – Düçar-ı harap olan mebaniden biri"	


RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
500-501	<i>"New York'un muhteşem ve harikanüma menazırından: Daha yüksek ve cesim binalardan kuşbakışı alınmış bir resim!"</i>	
509	<i>"Trablusgarp'ta düşman tarafından bombardıman edilen hastanelerimizden biri"</i>	
<b>44</b> <b>Rumi: Eylül 1328 / Miladi: Eylül 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Bir levha-yı hamaset"</i>	
<b>İç kp.</b>	<i>"Karadağ hududu umum kumandanlığına tayin buyurulan Mahmut Hayret Paşa Hazretleri"</i>	
576	<i>"Resm-i geçitte Alay Sancağı Halife'yi selamlarken"</i>	
618	<i>"Bingazi'de bir sokak"</i>	
619	<i>"Hums civarında bir surun manzara-i hariciyesi"</i>	
<b>47</b> <b>Rumi: Şubat ve Mart 1329 / Miladi: Şubat-Mart 1913</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Şehid-i muazzam Mahmut Şevket Paşa"</i>	


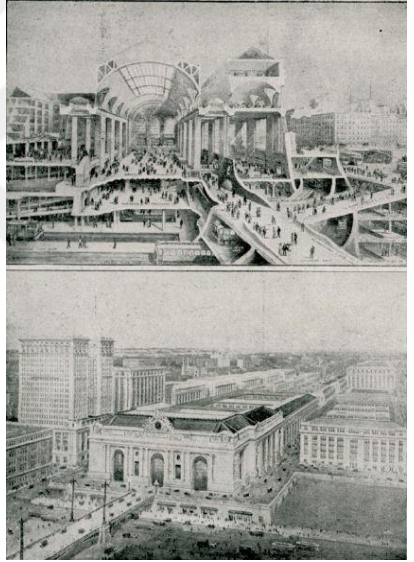
RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
810	<i>"Hazin bir manzara – Kahraman-ı hürriyet Mahmut Şevket Paşa'nın naş-ı mübareki 11 Nisan'ın şanlı hatırası olan Abide-i Hürriyet önünde eller üzerinde geçirilirken" "Foto: Ferit"</i>	
<b>48</b> <b>Rumi: Nisan ve Mayıs 1329 / Miladi: Şubat-Mart 1913</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"... Şükrü Paşa"</i>	
901	<i>"Avn-i Hak'la istirdad edilen sevgili Edirne'miz menazırından – Edirne'de Tunca Nehri, Sarayı, Hastane ve askeri kışlalarının uzaktan görünüşü"</i>	
902	<i>"Edirne'de Abacılarbaşı'nda ahiren akdedilen miting mahalli – ki burada Bulgarlar şehrin zabtından dolayı evvelce icra-yı şadumani eylemişlerdi."</i>	
905	<i>"Edirne'de Sultan Selim Caddesi'nde icra-yı şadumani"</i>	
906	<i>"Edirne'de 'Üç Şerefeli Cami' civarında askerlerimiz dolaşırken"</i>	
907	<i>"Edirne'nin işgalinden sonra – Kumandanlık Dairesi"</i>	
908	<i>"Kırkkilise'de düşman tarafından tahrip edilen İslam hanelerinden biri"</i>	
909	<i>"Kırkkilise'de Bulgarlar tarafından ihrak edilen kışla"</i>	
932	<i>"Sahne-i harpte harap bir köy"</i>	
933	<i>"Karadağ Antivari Limanı"</i>	
937	<i>"Edirne'ye doğru – İstirdad-ı hak yolunda"</i>	


RESİMLİ KİTAB DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
49		
Rumi: Nisan ve Mayıs 1329 / Miladi: Şubat-Mart 1913		
Kp.	İçindekiler	
8	"Sultan Selim Cami-i Şerifi kütüphanesinin medhali"	
9	"Edirne menazırından – Sultan Selim Cami-i Şerifi"	
11	"Edirne'de Sultan Selim Cami-i Şerifi'nden şehrin bir kısmının manzarası"	
12	"Edirne'de Daire-i Belediye – İşgali müteakip alınan bir fotoğrafı"	
14	"Edirne'de Kıyık civarıyla Taşlık Cami-i Şerifi'nin uzaktan manzarası"	
15	"Edirne'de Üç Şerefeli Cami'in ve Yangın Kulesi'nin manzarası"	
16	"Edirne'de Reşadiye Bahçesi – İşgali müteakip alınan bir fotoğraftan"	
33	"Trakya'da düçar-ı tahrip olan cevami-i şerifeden biri"	
33	"Bulgarlar'ın Babaeski'yi İşgal etmelerini müteakip kemal-i itina ile minaresini yıkarak kiliseye tahvil ettikleri Babaeski'deki cami-i şerif (Edirne'nin istirdadı üzerine hal-i sabıkına irca olmuştur)"	
39	"Bulgarlar tarafından esna-yı tahliyede tahrip edildiği halde askerlerimiz tarafından gayet cüzi bir zaman zarfında tamir-i muvakkati icra edilen Kabakça Köprüsü"	
85	"Edirne'de Meriç Köprüsü ve Sultan Selim Cami'nin uzaktan görünüşü"	
88	"Dimetoka'nın manzara-i umumiyesi"	

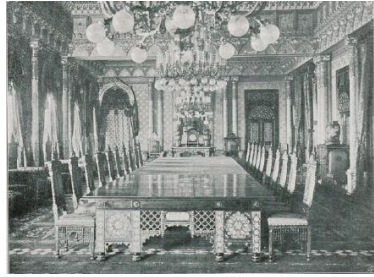
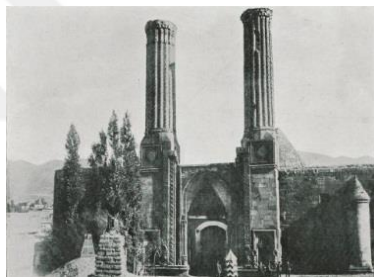

RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
97	<i>"Amerika'nın dehşat binalarından birinin inşaatı icra edilirken"</i>	
<b>50</b> <b>Rumi: Ağustos - Eylül 1329 / Miladi: Ağustos - Eylül 1913</b>		
<b>Kp.</b>	<b>İçindekiler</b>	
163	<i>"Recaizade Ekrem Bey merhumun naş-ı mübareğini hamil tabut - Ayasofya'da musalla taşı üzerinde"</i>	
174	<i>"Yunan Kralı'nın Hanya rıhtımına muvasalatı"</i>	
258	<i>"Sarıyer'de vukua gelip bir çok tahribat ika eden seylaba ait manzaralardan" "Sarıyer Caddesi'nin seylaptan sonra manzarası"</i>	
259	<i>"Sarıyer Dere Caddesi'nin seylaptan sonra manzarası"</i>	
260	<i>"Ahiren içtima eden Cemiyet-i Umumiye-i Belediye'nin içtima salonundan bir kısmının manzarası"</i>	
260	<i>"Ahiren Gülhane Parkı'nda zuhur eden asar-ı atikadan bazı sütunlar"</i>	

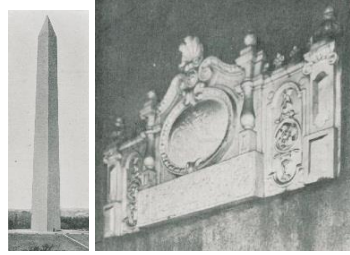





RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
<b>51</b>		
<b>Rumi: Teşrinievvel-Şubat 1329 / Miladi: Ekim-Şubat 1913-1914</b>		
<b>Kp.</b>	İçindekiler	
334	<i>"Ahiren kıymettar mozaiklerinden bir kısmı sirkat edilen Topkapı haricinde Takiyeci Cami'in manzara-i hariciyesi"</i>	
335	<i>"Takiyeci Cami'inden sirkat edilen kıymettar çinilerin fotoğrafisi"</i>	
380	<i>"İngiltere'nin en büyük sefine-i nakliyesi olan Aquitania'da sigara salonları"</i>	
398	<i>"Medeniyet-i İslamiye'nin asar-ı bakiyesinden – Ortadaki resim, Elhamra Sarayı'nda iki hemşireler odası namıyla yad olunmaktadır. Sağdaki köprülerden öndeki Araçlar, ortadaki Romalılar tarafından Taj(?) Nehri üzerine inşa edilmiştir. Soldaki resim de Elhamra civarında Endülüs hükümdaranının sayfiyelerinden birini göstermektedir."</i>	
399	<i>"Madrid'de ve Kurtuba'da bir seyahat 1-Kurtuba'da Vad-il Kebir Köprüsü 2-Madrid'de İspanya Parlamentosuyla Kortiş Sarayı 3-Kurtuba'da bir manzara 4-Kurtuba'da Endülüs asar-ı bakiyesinden muazzam kuleler 5-Elyevm kilise halinde kullanılan Kurtuba'da büyük cami 6-Elhamra Sarayı'nın medhallerinden biri 7-Elhamra'da beşinci Şarl tarafından tebdil ve tadil edilen bir anfi teatr 8-Elhamra'da Arslanlar avlusu"</i>	




RESİMLİ KİTAP DERGİSİ		
SF.	METİN / RESİM ALTI	FOTOĞRAF / RESİM
418	<i>"New York'un muhteşem istasyonu – Medhal ve intizar salonlarından biri"</i>	
419	<i>"New York'un muhteşem istasyonu – Makta ve istasyonun uzaktan manzarası"</i>	

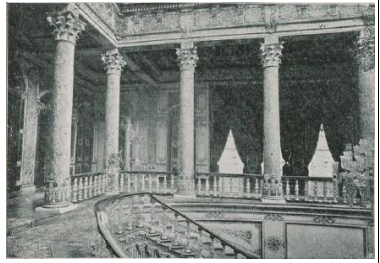
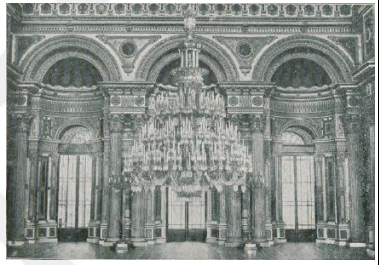

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
<b>3</b>		
<b>Rumi: 1 Nisan 1325 / Miladi: 14 Nisan 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Osmanlı kuvve-i bahriyesinden: Abdülhamid kruvazörü"</i>	
45	<i>"Şah'ın topa tuttuğu parlamento binası" "Şah'ın ikamet ettiği sarayı"</i>	
<b>6</b>		
<b>Rumi: 1 Haziran 1325 / Miladi: 14 Haziran 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"İhlamur kasr-ı hümayunu"</i>	
103	<i>"Kılıç Alayı – Zat-ı Şahane Eyüp İskeleyi'nden Cami-i Şerif'e giderken"</i>	
110	<i>"Eçmiyazin'de Ermeni katolikosunun mahall-i ikameti olan manastır" "Eçmiyazin'de Ermeni manastırında katolikosun kürsi-i resmi"</i>	
115	Makale: <i>"İsveç hatıraları İstokholm(Stockholm)"</i> Yazar: Selim Sırrı	Fotoğraf yok
<b>7</b>		
<b>Rumi: 1 Temmuz 1325 / Miladi: 14 Temmuz 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Yıldız bahçelerinin züvvara açılması münasebetiyle. - Yıldızda mebusana ilk ve son defa olarak ziyafet verilen tarihi salon"</i>	
126	<i>"İsveç hatıraları İstokholm(Stockholm) Esasat-ı beytiye ve sanayi-i tezyiniye sergisi"</i> Yazar: Selim Sırrı	Fotoğraf yok
130	<i>"Hereke'de kasr-ı hümayun"</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
137	"Yıldız sarayında ziyaret-i resmiye salonu"	
137	"Yıldız'da arabesk usulünde bir taam salonu"	
137	"Yıldız'da merasim köşkü" "Yıldız bahçeleri – Bir nıgehban-ı inkıraz" "Yıldız bahçeleri – Bir kuşe-i zılal"	
138	"Yeni bir mesire eski bir saray – Yıldız'ın manzara-i umumiyesi" "Yeni bir mesire eski bir saray – Yıldız Sarayı"	
<b>8</b>		
<b>Rumi: 15 Temmuz 1325 / Miladi: 28 Temmuz 1909</b>		
<b>Kp.</b>	"Meşrutiyetin banisi: Mahmud Şevket Paşa"	
144	"Mahmut Şevket Paşa hücre-i mesaisinde"	
162	"Erzurum'da mühimmat-ı askeriye deposu. ('Çifte Minare' yahud 'Hatuniye Dairesi' denilen bu bina asar-ı atika-i Selçukiyedendir.)"	
<b>9</b>		
<b>Rumi: 1 Ağustos 1325 / Miladi: 14 Ağustos 1909</b>		
<b>Kp.</b>	"10 Temmuz şenliklerinden Hürriyet-i ebediye tepesinin medhalinde yapılan tak-ı zafer"	
		
171	Makale: "Washington abide-i milliyesi" Yazar: Mehmed İhsan	Aynı sayfadaki fotoğraflar yazıya ait



ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
171	“Washington abide-i milliyesi” “Washington abide-i milliyesine Sultan Mecid merhum tarafından gönderilen seng-i tarihi”	
176	“Girit'in Suda limanında Bahriye Kumandanlığı dairesiyle tersane fabrikaları” “Suda limanı. - Limanda bir İtalyan donanması görünüyor. Ön taraftaki binalar, diğer resimdeki gösterilen kumandanlık dairesiyle cami-i şeriftir. Şimdi bunların hepsi Giritlilerin elindedir.”	
180	“Moda'nın sima-yı mütebeddilinde son hutut – Paris'in opera meydanında meşhur olan latif libaslar”	
<b>10</b> <b>Rumi: 15 Ağustos 1325 / Miladi: 28 Ağustos 1909</b>		
Kp.	“Bir hayat-ı pür-sayın mükafatı Kiel'deki yat yarışları esnasında, Fransa'lı çukolata amili milyoner Mösyö Monya Almanya imparatoruyla görüşürken”	
201	“Muazzamat-ı medeniyeden. Amerikada Niyagara selaleleri kurbünde yeni yapılan iki katlı köprü”	
<b>11</b> <b>Rumi: 1 Eylül 1325 / Miladi: 14 Eylül 1909</b>		
Kp.	“Mimari-i diniyeye ait asar-ı muhallideden Süleymaniye Cami-i Şerifi	
209	“Süleymaniye Cami-i Şerifi'nde bir medhal”	
210	“En muhteşem mebani-i diniyeden birine aid bir sahife” “Harimin bir tarafı” “Harimin diğer tarafı” “Revakların altı” “İç havliden camie bir nazar” “Mahall-i vuzu” “Medhal etrafındaki çiniler”	
214	“Bir medeniyet-i münkarızanın enkazından. Bir bedia-i şark. Endülüs'te (İspanya)	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<i>Elhamra Sarayı</i>	
216	<p>Makale:  <b>“İsveç hatıraları”</b>  <i>“Upsala (Uppsala) Darülfünunu”</i>  <i>“...Evler bizim Erenköyü, Kızıltoprak cihetlerindeki sayfiyeler gibi ağaçlıklı bahçelerin ortasında ve kamilen ahşap. İsveç'te kırmızı rengi çok seviyorlar; köşkerin hepsi de la'l renginde yağlı boya. Pancur ve kapılar beyaz. Çam ormanları gayet mebzul. Herkes malikanesinin hududunu parmaklıkla tefrik ettiğinden caddenin tarafeynindeki köşkerin muntazam tarh ve tanzim edilmiş bahçeleri latif bir manzara teşkil ediyor... şoför iki katlı cesim, yayvan bir binanın önünde tevakkuf etti...”</i>  Yazar: Selim Sırrı  (Aynı sayfadaki fotoğraf makaleye ait)</p>	
216	<i>“Stockholm’de jimnastik Darümuallimini kızlar şubesinin bir sınıfı”</i>	
217	<p><i>“Nefais-i mimariden bir bina-yı mukaddes ve muazzam. Ayasofya cami-i şerifinde birkaç hüsn-ü mimari”</i>  <i>“Ayasofya – Manzara-i umumiye”</i>  <i>“Ayasofya – Türbeler”</i>  <i>“Ayasofya – İç kapıların birinden içeriye bakış”</i>  <i>“Ayasofya – Bir medhal”</i>  <i>“Ayasofya – Hünkar mahfeli”</i>  <i>“Ayasofya – Son cemaat mahalli”</i></p>	
218	<p><b>“Bir mabed-i kudsinin kalbi de fikri de tenşit eden menazırından”</b>  <i>“Ayasofya – Mermer küp”</i>  <i>“Ayasofya – Maksureler”</i>  <i>“Ayasofya Cami-i Şerifi'nin iki manzara-i dahiliyesi”</i>  <i>“Ayasofya Cami-i Şerifi'nde hünkar mahfeli ve civarı”</i>  <i>“Ayasofya Cami-i Şerifi'nde birkaç hüsn-ü mimari”</i></p>	
<b>12</b> <b>Rumi: 15 Eylül 1325 / Miladi: 28 Eylül 1909</b>		
Kp.	<b>“Pek az nazara ilişen nefais-i sanattan Ayasofya Cami-i Şerifi'nde hünkar mahfeli”</b>	
230	<i>“Hırka-i şerif ziyareti münasebetiyle Topkapı Sarayı'nın Ayasofya cihetinden medhali”</i>	
230	<i>“Hırka-i şerif dairesinin Akağalar kapısı”</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
231	"Topkapı Sarayı'nın medhali"	
231	"Topkapı Sarayı'nın Bağdat Köşkü'nde bir havza"	
231	"Topkapı Sarayı'nda Harem Dairesi"	
232	"İlk seyahat-i Şahane intibaatından" "Bursa'ya seyahat-i padişahi: Mudanya İskelesi'nde tezyinat"	
232	"Mudanya İskelesin'nde güzergah-ı Hümayun" "Zat-ı şahane Mudanya'dan Bursa'ya gitmek üzere trene binerken" "Bursa'da bir tak-ı zafer" "Bursa'da kükümdarlarını istikbale hazırlanan mini mini Osmanlılar"	
233	"Bursa'da: Zat-ı Şahane Orhan Gazi merhumun kabrini ziyaretten avdet ederken"	
243	"Şehbal'in fotoğrafı müsabakasında ikinciliği kazanan Basri Naili Bey'in klişesi Ortaköy Cami-i Şerifi"	
238	"Gülhane Seririyat Hastanesi"	
13 Rumi: 1 Ekim 1325 / Miladi: 14 Ekim 1909		
Kp.	<b>"Meşrutiyetimizin yeni ve kıymetdar bir dostu: Rusya Çarı İkinci Nikola Livadya'ya gönderilen heyet-i Osmaniye hakkında fevkalmutad taltifatta bulunarak Osmanlı Devleti'ne ibraz-ı teveccüh eylemiştir."</b>	
250	<b>"Resm-i muayede vesilesiyle Dolmabahçe sarayı hümayunundan bir kaç manzara"</b> "Dolmabahçe Sarayı'nın denizden manzara-i umumiyesi"	

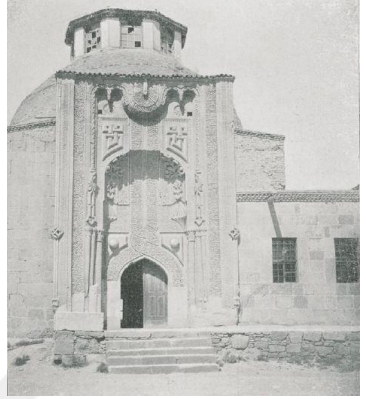

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<i>"Dolmabahçe Sarayı'nın bahçesinden görünüşü"</i> <i>"Sarayı Hümayun'da bir muhteşem merdiven"</i> <i>"Dolmabahçe sarayında bir merdivenin etrafı"</i>	
251	<b>"Sarayı padişahide fotoğraflarla bir gezinti"</b> <i>"Dolmabahçe Sarayı'nda bir merdiven sahanlığı"</i>	
251	<i>"Dolmabahçe Sarayı'nda bir salon"</i>	
251	<i>"Sarayı Hümayun'un kara cihetinden medhali"</i>	
251	<i>"Sarayı Padişahi'de Zülvecheyn salonu"</i>	
251	<i>"Dolmabahçe Sarayı'nda taht salonu"</i>	
252	<i>"Dolmabahçe sarayında dört salon"</i>	
252	<i>"Dolmabahçe sarayında dört salon"</i>	
252	<i>"Dolmabahçe sarayında dört salon"</i>	
252	<i>"Dolmabahçe sarayında dört salon"</i>	
254	<i>"Kopenhag'da yeni yapılan açılıp kapanır köprü"</i>	
<b>14</b> <b>Rumi: 15 Ekim 1325 / Miladi: 28 Ekim 1909</b>		
Kp.	<b>"Vatan ne ile muhafaza olunur?"</b> <b>"İngiltere donanmasından bir manzara-i mehibe"</b> <i>"(Osmanlı donanması için her taraftan ianeler cemine teşebbüs olduğu şu sırada, muhafaza-i sevhilin hangi vesaitte mütevakkıf olduğunu ve ianatın hedefini göstermek istedik.)"</i>	
272	<b>"Madenlerini bizim gibi toprak altında uyutmayanlar neler yapıyorlar"</b>	






ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<i>“Bir memleket madenlerinden nasıl istifade eder. Pretorya'da yeni inşa edilmiş olan daire-i hükümet. Varidatının hemen kaffesini madenlerinden istihsal etmekte bulunan küçük Transvaal kıtasının şu menazır-ı servet ve ihtişamı ile Osmanlı ülkesinin bihudud sefaletgahlarını hayalen mukayese etmek bizim için bir tahsil-i iktisadi kadar müfid ve nazar-küşaddır.”</i>	
272	<i>“İyi idarenin güzel semerelerinden: Pretorya'da yeni yapılan muhteşem mebusan dairesi”</i>	
<b>15</b> <b>Rumi: 1 Kasım 1325 / Miladi: 14 Kasım 1909</b>		
<b>Kp.</b>	<b><i>“Fennin fütühat-ı felekiyesinden: sefain-i havaiyenin son şekli”</i></b> <i>Bu seneye “Balonlar senesi” denilse hata edilmiş olmaz; ... Resimde görülen balon Fransa'nın 'Republik – Cumhuriyet' ismindeki tayyare-i askeriyesidir; ahiren icra olunan askeri manevralar bu balondan idare edilmiştir.”</i>	
289	<b><i>“Mebusan dairesi: Geçen sene - bu sene”</i></b> <i>“Bu sene meclis-i Mebusan ve Ayan'a tahsis olunan Çırağan sarayı”</i>	
289	<i>“Geçen sene Mebusan binası, şimdi Adliye Nezareti”</i>	
289	<i>“Geçen seneki Daire-i Mebusan'ın deniz cihetinden manzarası”</i>	
290	<b><i>“Bir senelik meşrutiyetin mazisine ait resimler”</i></b> <i>“Eski Meclis-i Mebusan dairesinde Hünkar Odası, ki şimdi Adliye Nezareti makam odasına tahvil olunmuştur.”</i>	
290	<i>“Eski Meclis-i Mebusan dairesinin merdivenleri (şimdi daire-i adliyenin merasim merdiveni ittihaz edilmiştir.”</i>	
290	<i>“Kavaninin suret-i vaz'ını da, suret-i tatbikini de gören bir oda Mahkeme-i cinayet için mahkeme salonu ittihaz edilen geçen seneki Meclis-i Mebusan heyet-i umumiye odası”</i>	

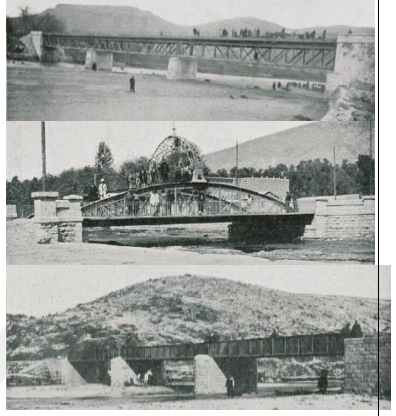
ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
291	<p><b>“İki odanın sergüzeşti”</b></p> <p>“Eski Meclis-i Mebusan salonun tanınmayacak bir hali: Burası mahkeme-i cinayet mahkeme salonu şekline ifrağ olunmaktadır.”</p>	
291	<p>“Eski Meclis-i Ayan salonunda tadilat-ı cedide: Bu dairenin mahkeme-i temyiz heyet-i umumiye odası ittihazi mutasavverdir.”</p>	
293	<p><b>“Hükümdar ve tebası: İzmit’te seyahat-i Hümayun”</b></p> <p>“İzmit’te kasr-ı hümayun önünde”</p> <p>“İzmit kasr-ı hümayunda arabaya binerken”</p> <p>“İzmit’e araba ile duhul”</p> <p>“İzmit yollarında mevkib-i Hümayun”</p>	
293	<p><b>“İstanbul’un büyük müessesat-ı nafiasından biri: Haydarpaşa şimendifer garı”</b></p> <p>“Zat-ı şahane İzmit’e azimet-i hümayun esnasında bu muhteşem garın resm-i küşadını icra buyurmuştur.”</p>	
<p>16</p> <p>Rumi: 15 Kasım 1325 / Miladi: 28 Kasım 1909</p>		
Kp.	<p><b>“Siyahfam bir haşmetmeab”</b></p> <p><b>“Müstakbel Habeş imparatoru Prens Tesama”</b></p>	
311	<p><b>“Yeni daire-i mebusandan bir iki manzara”</b></p> <p>“Meclis-i Mebusan’a tahsis olunan Çırağan sarayının medhali müzeyyeni”</p>	
311	<p>“Meclisi mebusanın içtimai umumi salonunda zatı padişahiye mahsus loca”</p>	
311	<p>“Daire-i Mebusanın pür ihtişam salonlarından biri”</p>	
321	<p><b>“Daha uzun müddet bigane kalmaya mahkum olduğumuz asar-ı temeddün”</b></p> <p><b>“Tems’ nehri üzerinde yeni inşa olunan köprü</b></p> <p>Teşrin-i Evvel evailinde Londra şehremaneti, ‘Tems’ nehri üzerinde yapılan bu köprünün resm-i küşadını icra etmişti. Yaşı benzemesin, bizim Karaköy köprüsünün hafid-il hafidi addolunacak kadar – şeklen de sinnen de – yeni olan bu cistr-i muazzamın</p>	


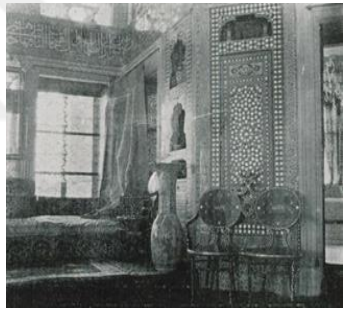
ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	üzerindeki müteaddid demir yollarında elektrikli tramvaylar işler durur. Mamefih bizim köprüde de işleyip duran iki şey var: biri daima artan harabe-i sefilane, diğeri tehlike.”	
17 Rumi: 1 Aralık 1325 / Miladi: 14 Aralık 1909		
Kp.	<b>“Miralay rütbeli bir Grandüşes”</b>	
331	<i>“Amerika’da Fulton ve Hudson şenlikleri esnasında caddelerin tezyinatı ve yüz elli kişi ile taşınan milli bayrak”</i>	
333	<b>“Hindistan’dan üç manzara”</b> <i>“Simla şehrinde sayfiyeler”</i>	
338	<b>“Mamur harabeler Teksirine değil, tenkisine muktedir olduğumuz mahalden”</b> <i>“Tarih-i hicrinin 638 senesinde irtihal eden Sahib Fahreddin Ali İbn-il Hüseyin – ki Konya’da ‘Sahib Ata’ diye tevsim olunur – eazım-ı vüzera-yı Selçukiyeden idi. Anadolu’nun bir çok şehirlerinde inşa ettirdiği hayrat, ezcümle Sivas’ta Sahibiye yahut Gök Medrese ve Kayseri’de Sahibiye Medresesi ve Iğın’da kaplıcası asar-ı mamuriye-i İslamiye’nin en güzidelerindendir. Bu Sahib Ata Cami-i Şerifi’nin müstemilatından olarak bir türbe ve bir de hamam vardır.”</i> <b>“Konya’da Sahib Ata Cami-i Şerifi’nin medhal cephesi”</b>	
338	<i>“Konya’da Sahib Ata ailesinin türbesi”</i>	
339	<b>“Bir hüsn-ü narin</b> <i>Konya’da İnce Minare namıyla meşhur olan medrese”</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
339	<p><b>“Bir hüsn-ü sernigun</b> Konya’da İnce Minare denilen ve Sahib Ata vakfından bulunan bu bina-yı nefisin minaresi ve yanındaki küçük mescid 1319 senesi Şaban’ın on beşinde yıldırım ile münhedim olmuştur.”</p>	
339	<p><b>“Pür nakş ve nigar bir kapı</b> <b>Konya’da İnce Minare Medresesi’nin medhal cephesi</b> Derunu bir ali kubbe ile mestur olup etrafında hücreler vardır. Sahib Ata’nın mimarı Keluk bin Abdullah olanca kuvvet ve iktidarını bu binanın cephesine sarf eylemiştir.”</p>	
339	<p><b>“Zerre be-zerre kaybettiğimiz nefais-i sanattan biri</b> <b>Konya’da Bey Hakim Cami-i Şerifi’nin mihrabı</b> En masnu çiniler ile inşa ve tezyin edilmiş olan bu mihrab üç sene evvel resimde görülen hale gelmiş idi. Heyhat! Bu gün ise çinilerden eser kalmamış gibidir.”</p>	
<p><b>18</b> <b>Rumi: 1 Kanunusani 1325 / Miladi: 14 Ocak 1910</b></p>		
Kp.	<p><b>“Bir küşver-i pür şurişin melike-i asudesi”</b> “Hüsn ve melahatiyle müştehir olan İspanya kraliçesinin en yeni tasviri”</p>	
350	<p><b>“Haccac-ı kiram ile birlikte bir seyahat-i kalbiye”</b> Fotoğraf altı yazıları: “Medine-i Münevvere’de Harem-i Şerif ile Ravza-i Mutahhara-i Nebevi” <b>“Medine-i Müvennere’de Harem-i Şerif dahilinin Babüselam’dan görünüşü”</b></p>	
352	<p><b>“Kabet-ül İslam’dan iki intiba”</b> “Mekke-i Mükerrreme’de ‘Beytullah’ (Sol taraftaki merdivenli bina, Zemzem kuyusunu muhtevidir.)”</p>	
352	<p><b>“Mekke-i Mükerrreme’nin manzara-i umumiyesi”</b></p>	
352	<p><b>“Mekke-i Mükerrreme’de Hazret-i Hatice (RD.)’nin türbesi”</b></p>	




ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
359	<i>“El hikmetü zallet-ül mümin...” İstokholm’de inas idadilerinden Valinska [Wallinska] mektebi”</i>	
360	<i><b>“Bir kavmi diriltten ve yükselten müesseseler”</b> “İstokholm’de Valinska mekteb-i inasının mütalaa salonu” “İsveç’in payitahtında Valinska inas idadisinin dersanelerinden biri” “Valinska mektebinde ameli derslerden: aşçılık”</i>	
<b>19</b> <b>Rumi: 1 Şubat 1325 / Miladi: 14 Şubat 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i><b>“Haşmetli güzeller Romanya kralının kerimesi ile hafidesi”</b></i>	
371	<i>“İngiltere’de vesait-i tahsiliyece terakkiyat (Bizim gibi maarifi temeddüne temel bilen milletler memalik-i garbiyenin müessesat-ı tedrisiyesinden telakki-i fikre muhtaçtırlar”</i>	
372	<i><b>“Mevsim seyahatlerinden: Kanunusani’de Mısır”</b> “Kahire’nin manzara-i umumiyesi” “Kahire’de bir cami-i şerif” “Cami-il Ezher’de bir manzara” “Cami-il Ezher’de avlunun bir kısmı”</i>	
373	<i>“Kahire’de Abidin Kasrı”</i>	
374	<i>“Mısır’da Mehmed Ali Paşa’nın heykeli”</i>	
<b>20</b> <b>Rumi: 15 Mart 1326 / Miladi: 28 Mart 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>“Bir aile-i hükümdaride ana kız: Almanya İmparatoriçesi’yle yegane kerimesi Prences Viktorya”</i>	



ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
393	<b>“Şehbal’in seyahati. – Birinci takım Anadolu limanları”</b>  “Sinop kasabası”	
393	“Samsun’un manzara-i umumiyesi”	
393	“Ünye kasabası”	
394	<b>“Şehbal’in Anadolu limanlarına bir seyahat-i nazariyesi”</b>	
-	Fotoğraflar:	
395	“Ordu kasabası”	
	“Giresun limanı”	
	“Trabzon şehrinin denizden görünüşü”	
	“Rize kasabasının manzara-i umumiyesi”	
402	Makale: <b>“Paris Mektupları”</b> “Sanayi-i Nefise ...Peti Pala’da [Petit Palais] Paris şehrine ait sanayi-i nefise müzesi açıldı. İki buçuk sene zarfında yapılmış olan bu bina (1897-1900) yirminci asrın eşiğinde Fransa tarz-ı mimarisinin ketafetine pek zarif bir nümunedir. Saray’ın inşası müsabaka neticesinde ‘Şarl Jiro Charles Girault’ya tevdi edilmişti...bu sarayın medhali pek azametlidir. Paris şehrinin sanayii himaye ettiğini musavver bir kabartma resim ile sütunlar arasında heykeltraşlık ve ressamlık gibi muhtelif sanayiye ait levhalar bu medhali süsler...” Fotoğraf yok	
<b>21</b> <b>Rumi: 1 Haziran 1326 / Miladi: 14 Haziran 1910</b>		
<b>Kp.</b>	“Mahmul-u elem bir aile: İngiltere Kralı müteveffa Yedinci Edward’ın büyük kerimesi Prenses Luis [Louise] ile hafidleri Prenses Aleksandra Mod [Maud]”	
417	<b>“İstanbul’un mevsim seyahatlerinden: Kağıthane”</b> “Kağıthane Cami-i Şerifi”	
417	“Kağıthane Kasr-ı Hümayunu”	
417	“Kağıthane’de İçsu Kasr-ı Hümayunu”	
<b>22</b> <b>Rumi: 15 Haziran 1326 / Miladi: 28 Haziran 1910</b>		

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
Kp.	<b>“Bir simayı müntafi'nin bu cihanda son irtisamı”</b> “İngiltere Kralı müteveffa Yedinci Edward'ın kablelvefat aldırıldığı en son resim”	
432	<b>“Beylerbeyi Sarayı'ndaki ziyafet-i Seniyyeden iki manzara-i nihaiye”</b> “Avdet-i Hümayun: Saraydan çıkılırken” “Zat-ı Şahane, miasafirlerini selamlamak için dolaşırken”	
437	<b>“Tek tük ümran nişaneleri: iki üç köprü”</b> Fotoğraf altı yazıları: “Edirne vilayetindeki Mestanlı ile Kuşkavak arasında yapılan köprü” “Şam'da Berde Nehri üzerinde Hürriyet köprüsü” “Kosova vilayetinde Komanova ile Pelnga arasındaki tarikin on beşinci kilometresinde Boçiçe Köprüsü”	
<b>23</b> <b>Rumi: 15 Temmuz 1326 / Miladi: 28 Temmuz 1910</b>		
Kp.	<b>“Bir debdebe-i medeniyet: Brüksel sergisinin resm-i küşadı”</b>	
452	<b>“Hanya Limanı</b> Düvel-i muazzama bayraklarıyla Girit'in muhtariyet bayrağı limanın medhalinde görülmektedir.”	
453	<b>“Müsademe-i meşhurenin mahall-i vukuu olan boğaz civarındaki ‘Kaçanik’ karyesi”</b>	
455	<b>“Meşrutiyetin ihdasgerdesi olan bir müessese-i tarihiye: Esliha-i askeriye müzesi</b> “Esliha-i askeriye müzesinde büyük salonun bir kısmı” “Esliha-i askeriye müzesinde bir manzara” Foto: Sebah & Joaillier	
457	<b>“İstanbul'un mevzim tenezzühgahlarından: Göksu deresi”</b> “İçeriden dışarıya bakış”	
462	Makale: <b>“Brüksel Mektupları”</b> “Brüksel Sergisi” Yazar: F. S.	
<b>25</b> <b>Rumi: 15 Ağustos 1326 / Miladi: 28 Ağustos 1910</b>		
Kp.	<b>“İstinadgah-ı müsalememiz? olan kütle-i bahriyeden: Asar-ı tevfik zırhlısı”</b>	
7	<b>“Sarayburnu'nda bir tak-ı zafer”</b>	



ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
26		
Rumi: 1 Eylül 1326 / Miladi: 14 Eylül 1910		
Kp.	<i>"Bir meleke-i sanat: Sara Bernar'ın en son tasviri"</i>	
29	<i>"Yeni bir şehre ait iki resim"</i> <i>"Kahire karyesinde yeniden tesis edilmiş olan Heliopolis şehrinde bir cami-i şerif"</i>	
29	<i>"Heliopolis ile Kahire'yi vasl eden elektrik tramvayının idare-i merkezîyesi"</i>	
27		
Rumi: 15 Eylül 1326 / Miladi: 28 Eylül 1910		
Kp.	<i>"Osmanlı donanması erkan-ı mehibesinden: Turgut Reis zırhlısı"</i>	
48	<i>"Hırka-i Şerif ziyareti vesilesiyle: Topkapı Sarayı'nda fotoğrafla bir cevelan"</i> <i>"Topkapı Sarayı'nda 'Kubbealtı' denilen mahallin manzara-i hariciyesi"</i>	
48	<i>"Bağdat Köşkü'nün manzara-i dahiliyesi"</i>	
48	<i>"Topkapı Sarayı'nın dahili avlusu ve Hırka-i Şerif dairesinin medhali"</i>	
49	<i>"Topkapı Sarayı kubbelerinde hüdayi nabit bir müşeccere"</i> <i>"Topkapı Sarayı'nın kütüphanesi"</i> <i>"Kubbealtı divanında selatine mahsus cumba"</i> <i>"Arz odasının kapısı"</i>	
54	<i>"Tarihi bir manastır"</i> <i>Sırp Kralı'nın İstanbul seyahatinden sonra ziyaret ettiği Aynaroz'daki Sırp manastırı"</i>	
28		
Rumi: 1 Teşrinievvel 1326 / Miladi: 14 Ekim 1910		
Kp.	<i>"Fransa'da balık avı mevsimi"</i>	









ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
66	<b>"Müessesat-ı irfan: Darülmualimin'in manzara-i dahiliyesi"</b> "Darülmualimin'de münakaşa salonu"	
66	<b>"Tatbikat mektebinin dershanesi"</b>	
67	<b>"Darülmualimin dahilinde marangozhane"</b>	
67	(66. Sayfadan devam) <b>"Konferans salonu"</b>	
68	<b>"Paris Hukuk Fakültesi'ne ait birkaç intiba"</b> "Mekteb binasının cephesi"	
69	<b>"İmtihan salonu"</b>	
70	<b>"Şehbal'in seyahatleri"</b> "İkinci takım - Anadolu şehirleri" "Mudanya'nın manzara-i umumiyesi"	
70 - 71	"Bursa meşhur Yeşil Cami-i Şerifi" "Bursa manzara-i umumiyeye"	
72	<b>"Ulu Cami-i Şerifi'nin uzaktan görünüşü"</b>	





<b>ŞEHBAL DERGİSİ</b>		
<b>SF.</b>	<b>MAKALE / RESİM ALTI METİN</b>	<b>FOTOĞRAF / RESİM</b>
72	<i>"Ulu Cami'nin zinet ve sanatla meşhur minber ve mihrabı"</i>	
73	<i>"Ulu Cami'nin tezyinat-ı hariciyesinden bir hücre" "Yeşil Cami'nin mihrabı" "Çinilerle müzeyyen bir mihrap" "Bursa'da kaplıcalar"</i>	
74	<i>"Bursa sanayiinden: Bir ipek fabrikasının manzara-i dahiliyesi" "Bursa - Bir çarşı"</i>	
<b>29</b> <b>Rumi: 1 Teşrinisani 1326 / Miladi: 14 Kasım 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Tac ve tahtından cüda bir genç hükümdar" "Portekiz'in son kralı İkinci Manuel"</i>	
85	<i>"Demirhisar'da tarihi bir köprü"</i>	
94	<i>"Eski Japonya menazırından: Bir çaycı dükkânı" "Tokyo İnas Darülmualimini'ne merbut 'Kindergarten - Çocuk Bahçesi' talebesi"</i>	
95	<i>"Bir Japon Kindergarten'ında oyuncak salonu Çocuklar burada hem oynar, hem de kesb-i malumat eder."</i>	
<b>30</b> <b>Rumi: 15 Teşrinisani 1326 / Miladi: 28 Kasım 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Edirne Selimiye Cami-i Şerifi ve Belediye Dairesi" Foto: Sebah&amp;Joailier</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
104	<i>"Cami-i Şerif'in avlusu ve şadırvanı"</i> <i>"Selimiye Cami-i Şerifi'nin manzara-i dahiliyesi"</i> Foto: Sebah&Joaillier	
105	<i>"Burmali Cami-i Şerifi"</i> <i>"Edirne'nin manzara-i umumiyesi"</i> Foto: Sebah&Joaillier	
106	<i>"Cisri Mustafa Paşa - Meşhur Uzun Köprü"</i>	
106	<i>"Edirne Yangın Kulesi"</i> Foto: Sebah&Joaillier	
107	<i>"Edirne Belediye Dairesi"</i> Foto: Sebah&Joaillier	
114	<i>"Yıldırım Bayezid Cami-i Şerifi"</i> <i>"Zat-ı Şahane'nin Edirne'de buldukları müddetçe ikametlerine tahsis olunan binanın medhali"</i> Foto: Sebah&Joaillier	
115	<i>"Edirne İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin taht-ı himayesinde bulunan 'Osmanlı Fakir Çocuklarına Yardım' cemiyetinin himaye ettiği etfal"</i> Foto: Sebah&Joaillier	
117	<i>"Zat-ı Şahane'nin Cami-i Şerif'e muvasalatları"</i> "Foto: Sebah&Joaillier"	
<b>31</b> <b>Rumi: 1 Kanunuevvel 1326 / Miladi: 14 Aralık 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Asker ceddin asker hafidi"</i> <i>Almanya veliahdının büyük mahdumu mini mini Prens Wilhelm"</i>	
127	<b>"Meclis-i Mebusan"</b> <i>"Meclis-i Mebusan - Bahçeden görünüş"</i>	
127	<i>"Meclis-i Mebusan- Denizden görünüş"</i>	

<b>ŞEHBAL DERGİSİ</b>		
<b>SF.</b>	<b>MAKALE / RESİM ALTI METİN</b>	<b>FOTOĞRAF / RESİM</b>
127	<i>"Meclis-i Mebusan- İçtima salonu"</i>	
127	<i>"Meclis-i Mebusan- Zat-ı Şahane'ye mahsus daire"</i>	
<b>32</b>		
<b>Rumi: 15 Kanunuevvel 1326 / Miladi: 28 Aralık 1910</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Dünyanın en güzel prima donnası son zamanın en mütemeyyiz bir oyununda Madam Lina Cavalieri, Salome rolünde"</i>	
147	<i>"Meclis-i Ayan – İçtima salonu"</i>	
148	<i>"Tarikat-ı Mevleviye'nin makarr-ı merkezisini ziyaret"</i> <i>"Konya'da Mevlevi Dergahı"</i>	
148	<i>"Dergahın manzara-i hariciyesi"</i>	
148	<i>"Dergah kapısı"</i>	
<b>33</b>		
<b>Rumi: 15 Kanunusani 1326 / Miladi: 28 Ocak 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<i>"Sevgili İstanbul'un seyrek süslerinden Beylerbeyi Sarayı"</i> Foto: Sebah&Joallier	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
164	<b>"Seraser bir üslub-u selise serir olan bir sarayın serair-i seradığı(?) arasında"</b> "Beylerbeyi Sarayı'nın alt katındaki muhteşem salon"	
164	"Beylerbeyi sarayında merasim merdiveni"	
165	"Beylerbeyi Sarayı'nda tarihi bir oda" "Beylerbeyi Sarayı'nın üst katındaki kabul salonu"	
<b>34</b> <b>Rumi: 1 Şubat 1326 / Miladi: 14 Şubat 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<b>"Matmazel Derval</b> Paris'in sipihri-sahir ve servetinde bir sitare-i dilistan(?)"	
187	<b>"Üçüncü ....(?) vekayii ve avdet-i haccac münasebetiyle Dimeşk-i Şam"</b> "Şam'ın manzara-i umumiyesi ve Salihye mahallesi"	
188	"Cami-i Kebir'de sütunlar"	
188	"Cami-i Kebir'in dahili"	
188	"Hazret-i Yahya'nın türbe-i şerifesi"	
189	"Şam usulünde mefruşe bir salon" "Şam'da ikametgah-ı emvatın tarz-ı mimarisi" "Şam'ı boydan boya kat eden 'Berde' nehrine ait iki manzara"	
<b>35</b> <b>Rumi: 15 Şubat 1326 / Miladi: 28 Şubat 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<b>"Hayat ve memarı vesile-i kıyl u kal olan bir simayı mimarı"</b> "Taksim Kışlası cephesi"	




ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
206	<p><b>"Sinesi şerha ve dağ ile göz göz olmuş bir cüz'ü vatana ait"</b>  <b>"Girit'in hal ve mazisinden iki sahifecik"</b>            "Kandiye'de Venedikliler'den kalma tersane ile yeni iskele"            "Kandiye'nin manzara-i umumiyesi"            "Kandiye'de Yedi Balta Kalesi"            "Kandiye'de Hünkar Cami-i Şerifi ve Müzehane"            "Fenosus [Phenesus] harabeleri"</p>	
208	<p><b>"Mazhar-ı ba's olmaya başlayan hüsn-ü sanatkar(?)mirat-ı hazırasından bir kaç intiba"</b>            "Ayasofya Cami-i Şerifi sol cenah kapısı"            "Bir tilavet-i masumane"</p>	
209	<p>(209. Sayfadan devam)            "Ayasofya Cami-i Şerifi dahilindeki cesim mermer küp"            "Letafet-i mimarisıyla meşhur Bab-ı Hümayun civarındaki Sultanahmet Sebili"</p>	
215	<p>"Japonya'da bir Osmanlı mezarı"            Ertuğrul gemisi kaptanı Osman Paşa'nın mezarı.</p>	
<p><b>36</b>  <b>Rumi: 15 Mart 1327 / Miladi: 28 Mart 1911</b></p>		
Kp.	<p>"Medid bir seyahatten avdet eden Alman veliahdı ile zevcesi Hükümdar olmadan evvel hükümdan? olmaya çalışan bir çift"</p>	
226	<p>Makale:  <b>"Asar-ı atika"</b>            "Asar-ı atika-i milliyemiz nasıl mahvoluyor?"            Yazar: Halil Edhem</p>	<p>226, 227, 228, 229.            Sayfadaki resimler            makaleye ait</p>
226	<p><b>"Asar-ı atikamızın hayat-ı hazırasında hazin hadiseler"</b>            "4 - Sivas'ta beş sene evvel münhedim olan Şehne Kümbeti"</p>	
226	<p>"5a - Ilgın'da inhidama maruz Bedrettin Türbesi"</p>	


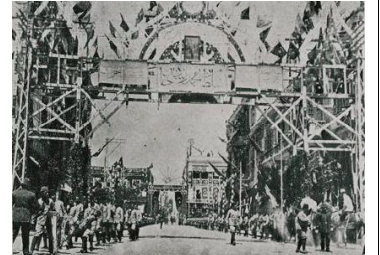

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
226	"5b - Niğde'de yıkılmaya mail bir türbe-i kıymetdar"	
227	" <b>Asar-ı Atika-i İslamiye'nin ziya-ı tedricisi aleyhinde bir feryad</b> " "Karaman'da Sultan Hatun Medresesi'nin harap olmakta bulunan müzeyyen kapısı"	
227	"9 - Konya'da Bey Hekim Cami-i Şerifi'nin mihrabı vaktiyle bu halde idi"	
228	" <b>Mebani-i tarihiyeye karşı tahripkarlığımız</b> " "12 - Konya'da Bey Hakim Cami-i Şerifi'ndeki dehliz kapısının eski hali"	
228	"10 - Konya'da Bey Hakim Cami-i Şerifi'nin mihrabı dört sene evvel şu hale gelmiş idi"	
228	"Konya'da Bey Hakim Cami-i Şerifi'ndeki dehliz kapısının şimdiki hali"	
228	"11 - Konya'da Bey Hakim Cami-i Şerifi'nin mihrabı şimdi bu haldedir."	
228	"Konya'da Alaeddin Köşkü'nün kablelinhidam şekli"	
228	"Konya'da Alaeddin Köşkü'nün yarı münhedim şekli"	
229	" <b>Kıymetta asar-ı atika-i milliyemiz nasıl mahvoluyor?</b> " "16 - Konya'daki Alaeddin Köşkü'nün büsbütün inhidamdan sonraki şekli"	
229	"17 - Kayseri'de Sahabiye Medresesi'nin nefais-i sanatına karşı ne yapıldığını görünüz."	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
229	"18 - Akşehir'de Taş Medrese'nin kapı cephesi, hedm edilmezden evvel"	
229	"19- Akşehir'de Taş Medrese'nin kapı cephesi, hedm edildikten sonra" "21 - Mihaliç'te Karacabey Cami'nin kapısı"	
229	"Akşehir'de Seyyid Mahmud Hayreddin'in türbesinde enafis-i sanattan olan bu üç sandukanın biri sirkat edildi."	
230	<b>"Pür ab ve tab bir eserin yerine kaim olan boş bir delik"</b> "22 - Konya'da Sahib Ata Medresesi'ndeki çinili pencerenin hal-i sabıkı" "23 - Aynı pencerenin hal-i hazırı"	
230	<b>"Türklük ve Müslümanlık aleminden tarihi haberler"</b> "Petersburg'da yükselmeye başlayan bir kubbe-i mualla" "Resmi karşiki sahifede münderic olan Buhara emir-i sabıkı merhum Seyyid Abdülehad'ın himmetiyle Petersburg'da, şehrin mutena mahalatından birinde bir cami-i şerif inşasına başlanmıştır. İnşaat - şu fotoğraftan da anlaşıldığı üzere - hitam bulmağa yaklaşmıştır. Camiin kariben resm-i küşadi icra olunacaktır."	
231	"Buhara emirinin sarayı"	
<b>37</b> <b>Rumi: 1 Nisan 1327 / Miladi: 14 Nisan 1911</b>		
<b>Kp.</b>	<b>"Kutb-u cenubiye giden bir heyet-i keşfiye"</b>	
248	Makale: "Sanayi-i Nefise Yaşayıştta Sanat"	Fotoğraf yok
248	<b>"Defain-i mekşufemizin mahfaza-i feraidi"</b> "Pek kıymettar bir asar olan müzemiz halkından acaba liyakatiyle mütenasib derecede rağbet ve alaka görüyor mu? Bunu bilmiyoruz. Her halde nefaisperest karilerimizin celb-i dikkati için müzenin dahili ve harici bazı menazırını irae etmek istedik..." <b>"Müzenin kütüphanesi"</b>	
248	<b>"Çinili köşkün dairesi"</b>	
248	"Müze pavyonlarından biri" "Müzenin medhal-i asliyesi"	
249	<b>"Osmanlı Müzesi devairinde bir küçük cevelan"</b> "Çinili Köşk'ün dahili"	




ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
249	<p>“Asar-ı Asuriye salonu”  “Heykel dairesi”  “Tedmir [Palmira] asar-ı atikasına mahsus salon”  “Hitit asarına ait daire”</p>	
<p><b>38</b>  <b>Rumi: 1 Mayıs 1327 / Miladi: 14 Mayıs 1911</b></p>		
Kp.	“İngiltere Kralı'nın merasim-i tezevüciyesine ait son hazırlıklar”	
266	<p>“Musahabe-i Fenniye”  “Elektrikle Tenvir”  “...Dünyada bir misli bulunmayan İstanbul ile Boğaziçi böyle elektrikle tenvir edilmiş olsaydı acaba ne letafet peyda olurdu?...”</p>	Fotoğraf yok
266	<p><b>“Müessesat-ı sanata gıptalarımız: Oporto şehrindeki köprü”</b>  “Küçük Portekiz'in mini mini Oporto'sunda semavata karışmak isteyen şu iki katlı köprüyü görünüz de, muazzam Osmanlılığın muhteşem payitahtında tamir ve tecdid olunmamağa inad eden hoşnud-u sefalet köprümüzü hatırlayınız. İstanbul ahalisini her gün ücretli bir tazible hırpalayan şimdiki köprünün, yanı başındaki esrar alud yapı iskeleleri ortasında bizim için azabların hangi şekli hazırlanmakta olduğu da cay-ı sualdir; zira korkulur ki orada bir betaet-i seyr-suz ile gizli gizli ilerleyen şey eskisinin yenisinden ibaret olmasın.”</p>	
267	<p><b>“Müessesat-ı marifete gıptalarımız: Hong Kong şehrindeki Darülfünun”</b>  “İlmi Çin'de bile olsa aramakla memur bulunanlar, orada bir sebab-i ibret görürlerse onu da almaktan çekinmezler. ‘Şehbal’ şimdiye kadar memalik-i muhtelifenin mebani-i irfanından bir çoklarının dahili ve haricine ait resimler neşretti: bu resimlerin hiç bir faidesi olmadı ise fikr-i kariine bir emare-i gıpta telkin etmesi bir faidedir; Hong Kong Darülfünunu'nun resmini de - daha faalisinden ümitvar olmadığımız için - o faideyi istihdafla kanaat ederek derc eyliyoruz.”</p>	
272	<p><b>“Turre ve ebrusu bazı garbiyyunun matmah-ı tama ve rağbeti olan bir memluke-i dilruba: Trablusgarb”</b>  “Trablusgarb'ın karadan manzara-i umumiyesi”  “Trablusgarb'ın denizden manzarası”  <b>“Trablusgarp'ta mahfel-i askeri”</b>  “Trablusgarp'ta Mekteb-i Sanayi”</p>	
273	“Sivas'ın görünüşü”	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
278	<p>“Şehbal’in sayahati. – Dördüncü takım: Kıbrıs Adası”            Fotoğraf altı yazıları:            “Kıbrıs’ta Kyrenia kasabası”  <b>“Lefkoşe'nin manzarası”</b>            “Kyrenia Kalesi”            “Limasol Kasabası”</p>	
<p><b>39</b>  <b>Rumi: 15 Nisan 1327 / Miladi: 28 Nisan 1911</b></p>		
Kp.	<p>“Eski aşçıyanlar etrafında yeni daireler”            “Pisa’ kulesinin fevk-ı serinde tayyare cevelanı            İtalya’daki Pisa şehrinin esbab-ı şöhretinden biri de            oradaki mail kuledir. Bu kulenin en üst şerefesi ayrıca            bir kıymet-i fenniye ve tarihiyeyi haiz addedilebilir...”</p>	
288	<p><b>“Genç Romanya’nın güzel payitahtında”</b>            “Bükreş – Şimal İstasyonu”            “Bükreş – Polis Dairesi”            “Bükreş – 1.Carol Bulvarı            (Bu sahifedeki makale-i seyahatin resimlerinden)”</p>	
289	<p><b>“Bükreş’te üç daire-i resmiye”</b>            Fotoğraflar:            “Bükreş – Daire-i Adliye”  <b>“Bükreş’te Meclis-i Mebusan”</b>            “Bükreş’te Maliye Nezareti            (Bu sahifedeki seyahat makalesine ait)”</p>	
292	<p><b>“Hala kanayan bir cehamıza dair: Hanya’nın manzara-i umumiyesi”</b>            “Hanya’da Canevaro Caddesi”            “Hanya’nın manzara-i umumiyesi”</p>	
297	<p><b>“Memalik-i ecnebiyede Osmanlılık inikası”</b>  <b>“Turin Sergisi’nde Osmanlı şubesi”</b>  <b>“Sergideki Osmanlı şubesinin mimarı Leon Gurekian Efendi”</b>            “İtalya’nın Turin şehrinde tesis olunan umumi serginin resm-i küşadı bir kaç gün            evvel icra edildi. Bu sergiye Devlet-i Osmaniye de iştirak etmişti. Şube-i            Osmaniye’nin ve binayı inşa eden vatandaşımız Mimar Leon Gurekian Efendi’nin            resimlerini derc ediyoruz. Maahaza hakiki meserretimizi, şubemizde teşhir            olunacak emtianın kıymet ve serveti hakkında alacağımız tafsilata talik etmemiz            muvafık-ı ihtiyattır.</p>	
<p><b>40</b>  <b>Rumi: 15 Mayıs 1327 / Miladi: 28 Mayıs 1911</b></p>		
Kp.	<p><b>“Hükümet-i akıl ve dehanın tacsız bir hükümdarı: Thomas Edison”</b></p>	




ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
319	<i>"Tayyare kurbanları için abide"</i> (Paris'te uçak kazasında ölen pilotlar için yapılan bir anıt)	
41 Rumi: 15 Temmuz 1327 / Miladi: 28 Temmuz 1911		
Kp.	<i>"Sevgili bir sima-yı sema paye"</i> <i>"Padişahımız Sultan Mehmed Reşad Han Hazretleri"</i> <i>"Rumeli'ye seyahat ve avdet-i şahane münasebetiyle"</i>	
335	<i>"Seyahat-i Hümayun'a fotoğrafla refakat"</i>  Fotoğraflar:  <i>"Selanik'te istikbal şenlikleri"</i> <i>İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tak-ı zaferi"</i>	
335	<i>"Şehrin tezyinatı"</i> <i>Beyaz Kule mevkiindeki tak-ı zaferlerden biri"</i>	
335	<i>"Zarif bir tak-ı zafer"</i> <i>Yeni Musevi kulübünün inşa ettirdiği tak"</i>	
336	<i>"Selanik'te umumi çeşme"</i> <i>"Selanik'teki tak-ı zaferlerden biri"</i>	
337	<i>"Selanik'te Beyaz Kale"</i> <i>"Selanik'te bir ikinci tak-ı zafer"</i>	
337	<i>"Selanik'te İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin elektrik tenviratı"</i>	
337	<i>"Selanik'te yapılan tak-ı zaferlerden bir diğeri"</i> <i>"Foto: Apollon"</i>	
338	<i>"Eski bir şanın şahane teşyidine şahid olan yerler"</i> Fotoğraflar: <i>"1 - Üsküp'te Vardar üzerinde bir köprü"</i> <i>"2 - Kosova sahrasında minber"</i> <i>"3 - Meşhed-i Hüdavendigâr"</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
42		
Rumi: 15 Eylül 1327 / Miladi: 28 Eylül 1911		
Kp.	<i>Yemen'in reyk-i yekrenginden(?) mürekkebi yem-i yabesinde(?) hayat</i> <i>"Yemen'in çöl kısmında bir deve kafiləsi"</i>	
345	<i>"Girit'teki kirvedarın(?) reftarında bir kaç merhale"</i> Fotoğraflar: <i>"Hanya Gümrük Dairesi'nde Yunan bayrağı"</i> <i>"Girit Meclis-i Milli Dairesi'nde Yunan bayrağı"</i> <i>"Hanya Limanı"</i>	
353	<i>"Seyahat-i Şahane'nin bakiye-i menazırından"</i> Fotoğraflar: <i>"Pristine hükümet konağı önünde"</i> <i>"Üsküp'te İstasyon Caddesi"</i> <i>"Pristine Medresesi'nin vaz-ı esasi resminde"</i>	
355	<i>"Geçmiş bir günde görülmüş şeylerden"</i> <i>"Üsküp'te Muradiye Cami-i Şerifi"</i>	
356	<i>"Bir mazi-i karibin kayd-ı vesaiği için"</i> Fotoğraflar: <i>"Üsküp'te Cami-i Şerif'ten avdet buyurulurken"</i> <i>"Üsküp'te Cami-i Şerif'e muvasalat-ı Şahane'den sonra"</i> <i>"Türbe-i Hüdavendigâr'ı ziyaret-i Hümayun"</i>	
43		
Rumi: 15 Teşrinievvel 1327 / Miladi: 28 Ekim 1911		
Kp.	<i>"İsveç veliahtının zevcesi çiçekleri arasında"</i> <i>"Siyasetin saha-i dessası haricinde asude bir heves"</i>	
367	<i>"Bir hasm-ı leimin hücumuna hedef olan cüz-ü vatana nazar"</i> <i>"Trablusgarp limanına şehirden bir nazar"</i>	


ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<i>"Trablusgarp limanının dahil-i şehirden manzarası"</i> <i>"Trablusgarp şehrinde bir cadde"</i>	
368	<b>"Trablus'daki müsaraatın safahatına sahne olan bir kaç yer"</b> Fotoğraflar: <i>"Trablusgarp şehrinin limandan görünüşü"</i> <i>"Trablusgarp'ta bir pazar"</i> <i>"Trablusgarba karib bir karye"</i>	
369	<b>"İtalya askerlerinin şerefsiz şematetlerine şahid olan işbah"</b> <i>"Trablusgarp'ta saat kulesi"</i>	
372	Makale: <b>"Gurub"</b> Kanup harabeleri hakkında. Yazar: Prens Kadriye Hüseyin(?)	372, 373. sayfadaki fotoğraflar makaleye ait
372	<i>"Kanup harabe-i meşhuresinin virane güzelliğini şenlendiren zirve-i bülemd"</i>	
377	<b>"Osmanlı züvarının Almanya'daki meşhudatından"</b> <i>"Pliniç(Pillnitz)'te Saksonya Kralı'nın sayfiyesinde Osmanlı misafirleri"</i> <i>"Pliniç'te Saksonya Kralı'nın sayfiyesinin mütenazır dairelerinden biri"</i> <i>"Pliniç'te Saksonya Kralı'nın sayfiyesinin büyük merdiveni ve iskelesi"</i>	
<b>44</b> <b>Rumi: 1 Teşrinisani 1327 / Miladi: 14 Kasım 1911</b>		
Kp.	<b>"Madam Aynu Akte"</b> <i>Bilhassa İştaraus'un 'Salom' ünvanlı operasında Salome rolünü ifa ile iştihar etmiştir. Temaşanın şanlı bir şükufesi"</i>	
390	<b>"Tefriş-i buyutta sanatın dahli"</b> <i>"Zevk-i sanata muvafık bir yatak odası"</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
390	"Yemek odasında şıklık tezahüratı"	
390	"Tefrişinde muvaffakiyet gösterilmiş bir salon"	
391	"Mesakinde mefruşatın muvaffakiyetine iki misal" Fotoğraflar: "Muvaffakiyetkar bir yazı odası" "Sanatkarane mefruş bir küçük salon"	
394 - 395	Makale: "Herseyden" "Almanya Seyahati Eğlencelerinden" Yazar: Giridizade	Aynı sayfadaki fotoğraflar makaleye ait
394	(Almanya Seyahati Eğlencelerinden' makalesine ait) "Drend ? şehri civarında Elbe Nehri üzerinde erkek hamamı" "Drend ? şehri civarında Elbe Nehri üzerinde kadın hamamı"	
395	(Almanya Seyahati Eğlencelerinden' makalesine ait) "Almanya'da seyahat ederken neler gördük?" Fotoğraflar: "Posen'de kız terbiye-i ibtidaiye mektebi yemek dershanesi" "Pliniç'te [Pillnitz] Saksonya Kralı'nın sayfiyesinin orta bahçesi"	
45		
Rumi: 15 Teşrinisani 1327 / Miladi: 28 Kasım 1911		
Kp.	"Asalet-i sanat sahnesinden necabet-i nesil sahasına geçen bir sima-yı besim" "Prens Kika ile izdivac eden Paris'in meşhur aktrislerinden Matmazel Liyan Dupuji(?)"	



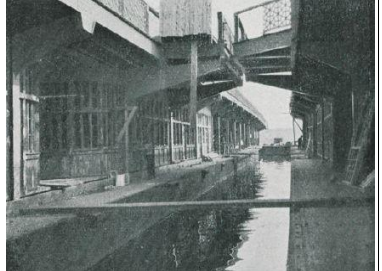
ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
409	<i>"Bir memleket-i mütemeddine hapishanesinin tasvir-i hayatı"</i>	
410	<i>"Mükemmel bir hapishanede ne manzaralar görülür?"</i>	
414	<b>"Sahne-i harbin sevabına bir nazar"</b> Fotoğraflar: <i>"Bingazi Daire-i Hükümetinde meşayihin tehlil ve duaları"</i> <i>"Top bataryalarının daire-i hükümete vusulü"</i> <b>"Hükümet Konağı önünde memurin ve meşayih"</b>	
415	<b>"Bingazi ahval ve eşhasatından"</b> Fotoğraflar: <i>"Bingazi şehrinin kısmen görünüşü ve meşayihin Daire-i Hükümet'e azimeti"</i> <b>"Bingazi Hükümet Konağı önünde"</b>	
416	Makale: <b>"Asar-ı Atika"</b> <i>"Suriye Vilayeti'nde"</i> Yazar: İsmail Fazıl	416 ve 417. sayfadaki fotoğraflar makaleye ait.
416	( <i>'Suriye Vilayeti'nde'</i> makalesine ait) <b>"Şimdiki harabelerin yerindeki eski mamuriyetler"</b> <i>"Jerasa şehr-i kadiminde anfi tiyatrosu"</i>	
416	<i>"Petra şehrinde gayet cesim bir taş oyularak inşa kılınmış olan saray"</i>	
416	<i>"Petra şehr-i kadiminin medhali"</i> <i>"Elyevm 'Vadi-i Musa' namıyla maruf olan petra şehr-i kadiminin harabeleri"</i>	
417	<b>"Memleketimizin pek az bilinen bir kıtasına dair"</b> <i>"Madaba" (?)</i> <i>"Jerasa şehr-i kadiminde anfi tiyatrosu ve sirk meydanı"</i> <i>"Madaba" (?)</i> <i>"Jerasa şehr-i kadimi harabelerinden"</i>	
<b>46</b> <b>Rumi: 15 Kanunusani 1327 / Miladi: 28 Ocak 1912</b>		
Kp.	<b>"Napoli Limanı'nda ibret bahş bir manzara"</b> <i>"İtalyanlar Trablusgarb'dan naklettikleri kadın ve erkek müslümanlara neler yapıyorlar?"</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
428	<p><b>“Bir milletin melikesine mükafatı”</b></p> <p>Fotoğraf:</p> <p><i>“Londra'da saray-ı kralın karşısında müteveffa kraliçe Viktorya namına yeni rehz olunan heykel-i heybetnüma”</i></p>	
430	<p><i>“Gece saat onbirden sonra Londra'da Pikadilli meydanı”</i></p>	
431	<p><i>“Bir merkez-i medeniyette bir manzara-i muazzama”</i></p>	
432	<p><b>“Yeni Çin parlamentosunun temelleri”</b></p> <p><i>“...Şayan-ı temenni odur ki bu parlamentonun maddi ve manevi temelleri sağlam olsun”</i></p> <p>Fotoğraf</p> <p><i>“Yeni Çin Parlamentosu'nun temelleri”</i></p>	
433	<p><i>“İlk Meclis-i Mebusan'ımızdan bir yadigar-ı içtima”</i></p>	
<p><b>48</b></p> <p><b>Rumi: 15 Şubat 1327 / Miladi: 28 Şubat 1911</b></p>		
<b>Kp.</b>	<p><b>“İtalya'da şimdi artık görülmeyen şayan-ı tahattur bir manzara”</b></p> <p><i>“Sükuna münkalib şematetler, nabadid olmuş cemaatler: İtalyanlar'ın Trablusgarb'a müteveccih ilk 'tenezzüh kafilesi' nasıl teşyi edilmişti?”</i></p>	
465	<p><i>“Trablusgarb şehrinin son haneleri civarında bir müsademe”</i></p>	
476	<p>Makale:</p> <p><b>“Sanayi-i Nefise”</b></p> <p><i>“Teessüfle mümtezic bir başlangıç”</i></p> <p><i>“Memalik-i mütemeddinenin herhangi bir noktasına gidilse...herşeyden ziyade göze çarpan asar ve meban-i aliye...vatanımızda görmediğimiz mükemmel binalar, zarif mağazalar, bizim Galata Borsası'yla hiç kabil-i kıyas olmayan borsa dairesi müsadif-i nazar olur...muazzam mektebler ve müzeler.. Görünen binanın iki fotoğrafisini bu sahifeye derc ediyoruz. Muazzam parmaklıkları kapıdan içeriye girerek....bir takım şelaleler teşkil ettikten sonra havuza dökülen...muhteşem merdivenler nigah-ı takdire maruzdur.</i></p> <p>Yazar: Nazmi Ziya</p>	



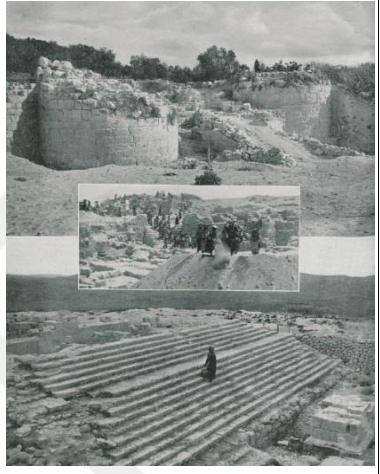

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	(Aynı sayfadaki fotoğraflar makaleye ait.)	
476	<p><b>“Sanayi-i nefise asarına mahfaza olan bir sanat-ı nefise eseri (Bu sahifedeki makaleye ait)”</b></p> <p>Fotoğraflar:  <b>“Marsilya’da Lunşan Sarayı: Sanayi-i Nefise Müzesi”</b></p>	
476	<p><b>Marsilya’da sanayi-i nefise müzesinin tezyinat-ı merkeziyesi”</b></p>	
<p><b>49</b></p> <p><b>Rumi: 1 Mart 1328 / Miladi: 14 Mart 1912</b></p>		
Kp.	<p><b>“İstanbul Muhipleri Cemiyet-i muhteremesine ithaf”</b></p> <p><b>“Zengin ve güzide bir zade-i zevk: Aksaray’da Valide Cami-i Şerifi”</b></p> <p>“Şehbal’ abidat-ı fikir ve zevke karşı daima meftuniyet göstermiştir; hele İstanbul’un alekser sefaletlerle çerçevlenmiş olan nefais-i sanatı hususi bir nazar-ı şefkat ve ihtimam ile telakki eder. .... İstanbul’u sevenlerin sufufu arasında sıralanarak şu kıymeti bilinememiş muhteşem payitahta bir hizmet ifa edebilmek Şehbal’ için bais-i iftihar olacaktır. Aksaray Cami-i Şerif’inin sima-yı nefaseti ile sahifemizi süslerken İstanbul Muhipleri Cemiyeti nevdimidesine(?), samimi bir iştirak-ı histen doğan tebrikatımızı iblağa mecburiyet duyuyoruz”</p>	
10	<p>Makale:  <b>“Asar-ı Atika”</b>  <b>“Büyük bir zatın metruk türbesi”</b>  Yazar: M.T.</p>	<p>10-11. sayfadaki fotoğraflar makaleye ait</p>
10	<p><b>“Şeyh Şehabeddin Sühreverdi’nn türbesine dair”</b></p> <p><b>“Resim -1 Türbe-i Sühreverdi’nin cephesi ve medhali”</b></p> <p><b>“Resim – 3 Türbe-i Sühreverdi’de mihrab”</b></p>	
11	<p><b>“Asar-ı atika-i İslamiye’den şayan-ı dikkat üç manzara”</b></p> <p>Fotoğraflar:  <b>“Resim – 4 İmarethanenin dahili”</b>  <b>“Resim -5 İmarethanenin bir diğer kısmı”</b></p>	



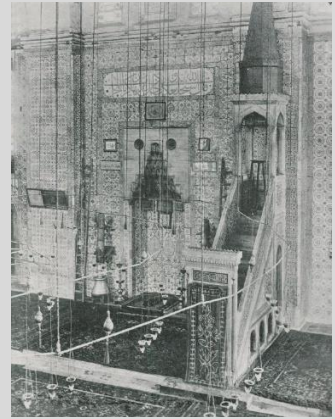
ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
50		
Rumi: 15 Mart 1328 / Miladi: 28 Mart 1912		
Kp.	<p><b>“İstanbul’da olmayan karilerimize karşı ifa-yı vazife için”</b></p> <p><i>“Muhteşem bir refakat: Dikilitaş ve Sultanahmet Camii”</i></p> <p><i>“İstanbul haricinde bulunan karilerimiz bize resimli gazeteciliğin bir vazifesini mütemadiyen tezkirden hali kalmıyorlar: İstanbul’u tanıtmak! .... Hele geçen nüshamızdaki baş resim için yakın vilayette bulunan karilerimizden o kadar samimi takdir ve teşekkür mektupları aldık .... ‘Şehbal’ diğer bütün rüfekasından ziyade İstanbul’u tasvire meyyaldir ....”</i></p>	
22	<p><b>“Münevver bir maneviyatın münevver bir maddiyatı”</b></p> <p><b>“Sultanahmet Cami-i Şerifi’nin dahili”</b></p> <p><i>İstanbul’un en ferah aver camilerinden biri olan bu mabed-i mukaddesin – envar-ı diniye ve dünyeviyein telahukuyla – pür ziya bir muhit-i lahutisi vardır.”</i></p>	
23	<p><b>“Vıcdan-ı selim kadr-i asude bir batın”</b></p> <p>Fotoğraflar:</p> <p><i>“Sultanahmet Cami-i Şerifi’nde nefis çinilerle pirayedar bir cidar”</i></p> <p><b>“Sultanahmet Cami-i Şerifi içine bir nazar”</b></p>	
24	<p><b>“İtalyanlar’ın sebepsiz, semeresiz, şerefsiz ve suhuletli hunharlıklarına dair vesaik”</b></p> <p><i>“Düşmanın zehir-nak gülleri kendi vahşetini isbat ederken Hukuk-u düvele münafi bir surette havada patlayan obüs. Resimde nakabil-i inkar olarak görünüyor.”</i></p> <p><i>“Beyrut Limanı’nın bombardıman esnasında manzarası”</i></p>	
26	<b>“Beyrut’ta Selanik Bank Şubesi”</b>	
27	<p><b>“Bombardımandan evvel ve sonra Beyrut’ta bir gezinti”</b></p> <p><i>“Re’si Beyrut cihetinde minare denilen fener”</i></p> <p><i>“Top ateşinin Şikal(?) Bankası binasındaki tahribatı”</i></p>	
30	<b>“Sisam’ın merkezi olan Vati kasabasında bir meydan”</b>	

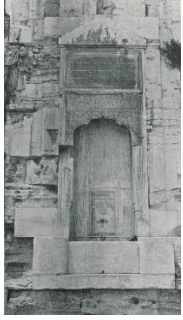

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
31	“Sisam’ın Vatari kasabasında Ayakoni Manastırı” “Sisam’da Kozakas Manastırı”	
34	Makale: “ <b>Sanayi-i Nefise</b> ” “Sanayi-i nefise hakkında biraz fenni bir küçük tettebbu” Yazar: Nazmi Ziya	Aynı sayfadaki fotoğraf makaleye ait
34	“Partenon mabedi (Bu sahifedeki makaleye ait resimlerden.)”	
<b>51</b> <b>Rumi: 15 Nisan 1328 / Miladi: 28 Nisan 1912</b>		
Kp.	“ <b>Hiremdide (?) bir hükümdarın taravetnisar (?) bir timsali</b> ” “Avusturya İmparatoru Franz Jozef’in yeni bir heykeli”	
50	“ <b>Hadise ve Adese</b> ” “Galata Köprüsü” “...şehirimizin etraf-ı erbaasına olan nezaret-i kamilesi itibariyle mühim ve meşhurdur. İstanbul’da en ziyade mucib-i hayret...menazırı temaşa ederek gezilebilecek hiçbir sokağın hiçbir mesirenin mevcut olmamasıdır. Üsküdar’da İhsaniye’de denize nazır dar bir yol ile Almanya Serfarethanesi ve Mekteb-i Harbiye civarlarında olduğu gibi mahdud bir iki noktadan naşka hemen hiçbir yerden ne denizi ne şehiri ne de etrafı görmek kabil değildir. ...Yalnız arabalara ve tramvaylara tahsis edilen mahalli on dört metro arzında olup bundan başka beşer buçuk metro arzında iki de piyade kaldırımı olduğundan arzı-ı kamili yirmi beş metrodur; yani eskisinden hemen iki misline müsavidir.” Yazar: Girdizade (Aynı sayfadaki fotoğraflar makaleye ait.)	
50	“ <b>İstanbul’un sima-yı asudesinde sevimli bir eser-i tebessüm</b> ” “ <b>Yeni köprüde Şirket-i Hayriye vapurlarının yanaşacağı mahaller</b> (Köprünün iki parçası yan yana durduğu için resimde bir dehliz veya kanal gibi görünüyor; her şey yerli yerine konduğu zaman bu yol bir taraflı ve uzun bir iskele teşkil edecektir.)”	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
50	<b>"Yeni köprüde parke kaldırım ve tramvay hattı ameliyat-ı ferşiyesi"</b>	
50	<b>"Yeni köprüde asfalt yaya kaldırımları"</b>	
50	<b>"Köprü'nün uç uca gelecek iki parçası"</b> <b>"Köprüye kaldırım ferşinden evvel ameliyat-ı iptidaiye"</b> <i>"Köprünün İstanbul tarafında Valide Hanı önündeki inşaat-ı istihzariye"</i>	
<b>52</b> <b>Rumi: 1 Mayıs 1328 / Miladi: 14 Mayıs 1912</b>		
Kp.	<b>"Solgun incilere hayat vermek hassa-i harikuladesine malik bir dürr-ü dilruba"</b> <i>"Sinyorita Tortola de Valencia"</i>	
64	<b>"Samsun'da bir sahne-i sıhhat ve salah ile sanileri"</b> <i>"Samsun – Sivas demiryolu için Samsun'da inşa olunacak mevkif"</i>	
75	<b>"İstanbul halkı padişahlarının cülusunu tes'id ederken"</b> <i>"Taksim'de yeni tanzim olunan bulvar, cülus-u Hümayun günü"</i> <i>"Cülus-u Hümayun günü Şişli Süvari Karakonu'nun önünde geçit resmine intizar"</i> <i>"Yeni köprü, cülus-u Hümayun'a müsadif resm-i küşadı günü"</i>	
<b>53</b> <b>Rumi: 15 Mayıs 1328 / Miladi: 28 Mayıs 1912</b>		
81	<b>"Bundan kırk yıl sonraki semavat"</b> K.S. <i>"Bir şehri medeni üzerinde bir eser-i medeniyet"</i>	
87	<b>"Elcezire'nin iska ve ervası(?) ameliyatından: Handiye seddesi inşaatı"</b>	
100	<b>"Herşeyden"</b> <i>"Handiye Seddi"</i>	87. sayfadaki fotoğraf yazıya ait
<b>54</b> <b>Rumi: 1 Haziran 1328 / Miladi: 14 Haziran 1912</b>		
Kp.	<b>"Avrupa'da yeni tahta çıkan bir hükümdar-ı latif"</b> <i>"Lüksemburg Grandüşesi Mari Adelayd"</i>	
105	<b>"Adalarımızda düşmanın cevelangahı olan biçare yerlerden"</b> <i>"Meis adasının manzara-i umumiyesi"</i>	
110	<b>"Çin'in şayan-ı dikkat mahal ve ahvalini müşahade"</b>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<i>"Pekin'de sefarethanele mahallesi"</i>	
111	<i>"Pekin'de devair-i sefaretin bulunduğu mahallenin tahkim edilmiş olan medhali"</i>	
<b>55</b> <b>Rumi: 15 Haziran 1328 / Miladi: 28 Haziran 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<b><i>"Malikane-i melahatta mütemerkiz mehlikalardan"</i></b> <i>"Miss Olyomey(?)"</i>	
137	<b><i>"Sahne-i tabiatta fasl-ı sayfın ilk safhalarından"</i></b> <i>"Kasaba'nın bir kuşe-i harında sükunet-i hayat"</i>	
140	<b><i>"Yıldız Sarayı'nda bir taam salonu"</i></b> <i>"Sevgili Padişahımız'ın mevsim-i sayfi geçirmek üzere ahiren Yıldız Sarayı'na nakl buyurması,...."</i>	
<b>56</b> <b>Rumi: 1 Temmuz 1328 / Miladi: 14 Temmuz 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<b><i>"Güzel bir köşkün güzide bir medhali"</i></b> <i>"Taraf-ı Hümayun'dan geçen hafta içinde vükelaya ziyafet-i keşide buyurulan Göksu Kasr-ı Hümayunu'nun medhal-i haricisi"</i>	
144	<b><i>"İran'da nurani bir devran"</i></b> <i>"Guhed şad (?) Cami-i Şerifi'nin medhali"</i> <i>"Meşhed-i mukaddeste bir icma"</i>	
145	<b><i>"İran mebani-i mukaddesesine bir nazar"</i></b> <i>"Meşhed-i Mukaddes'te eyvan-ı Abbasi"</i>	
145	<i>"Horasan'da Meşhed-i Mukaddes – Hazret-i İmam Rıza'nın türbesi"</i>	
<b>57</b> <b>Rumi: 15 Temmuz 1328 / Miladi: 28 Temmuz 1912</b>		
<b>Kp.</b>	<b><i>"Havai bir haile-i aheninin mehd-i mehibi: Kabil-i sevk ve idare bir balonu destgah-ı inşasında temaşa"</i></b>	
167	<b><i>"Donanmayı unutmamak için : Bir manzara-i tahammülfersa ki kutlu bir donanmaya malikiyet bizi ondan sıyanet edebilirdi"</i></b> <i>"Rodos Hükümet konağı önünde İtalyan asakir-i bahriyesi geçerken"</i>	
168	<b><i>"Muhibban-ı Mevlana arasında bir ihtifalin tarihi"</i></b> <i>"Konya'yı ziyaret eden Tarikat-ı Mevleviye mensubin ve muhibbanı makam-ı Mevlana'nın kapısında"</i> <i>Sahib-i Mesnevi Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin türbesini ziyaret etmek ve Osmanlılığın mehd-i zuhuru olan Konya hakkında tetebbuat-ı ilmiye ve tarihiyede bulunmak üzere geçende erbab-ı irfandan yüz kişilik bir heyet-i zaire Konya'ya</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<i>kadar bir seyahat icra etmişlerdir....”</i>	
169	<b>“Cenab-ı Mevlana’nın makarr-ı ebedisi etrafında”</b> <i>“Konya’da türbe-i Mevlana ile müstemilatı”</i> <i>“Makam-ı Şems-i Tebrizi”</i>	
<b>58</b> <b>Rumi: 1 Ağustos 1328 / Miladi: 14 Ağustos 1912</b>		
Kp.	<b>“Esbak Başvekil ve esbak Adliye Nazırı merhum Elhac (?) Abdurrahman Paşa”</b>	
193	<b>“Memleketimizin eski medeniyetinden yeni haberler”</b> <i>“Arz-ı Filistin’in Samariye cihetinde ahiren meydana çıkarılan muazzamat-ı atika</i> <i>Samariye Filistin’in garb tarafında ... eski bir şehirdir. En üstteki resmimiz Samariye’nin medhal-i kadimini gösteriyor. Keşf olunan mebani-i atikadan seksen kadem arzında cesim bir merdiven – ki en altta bulunan resimde görülüyor .... İbrani hükümdarlarının saraylarına müteallik olmak üzere şimdiye kadar meydana çıkan yegane asar-ı atika bu merdivenden ibarettir. Hafriyat-ı vakıa esnasında elde edilen kitabelerden bir üzüm bağının mevzu-u bahs olduğu anlaşılıyor.”</i>	
198	<b>“Kırk Kilise İstasyonu’nun resm-i küşadı”</b>	
<b>59</b> <b>Rumi: 15 Ağustos 1328 / Miladi: 28 Ağustos 1912</b>		
Kp.	<b>“Ramazan ziyaretlerinden”</b> <i>“Şehrimize şeref-bahş olan bir şaheser: Yeni Cami-i Şerifi</i> <i>İstanbul’da ‘Yeni Cami’ ismiyle maruf olan Valide Sultan Cami-i Şerifi sanat-ı mimariye-i Osmaniye’nin en ali, en nefis enmuzeclerindedir. Bu binanın esasını Sultan Ahmed Han-ı Evvel’in kadınlarından, Sultan İbrahim Han’ın validesi ‘Kösem Valide Sultan’ vaz’ etmiştir. Fakat Sultan Mahmud Han-ı Rabi’in validesi ‘Turhan Hatice Sultan’ 1076 senesinde itmamına muvaffak olmuştur. Mimarı meşhur Koca Kasım Ağa’dır.”</i>	
212	Makale: <b>“Asar-ı atika”</b> <i>“Yine Konya”</i> Yazar: Halil (Edhem Eldem)	212, 213, 214. sayfadaki fotoğraflar makaleye ait

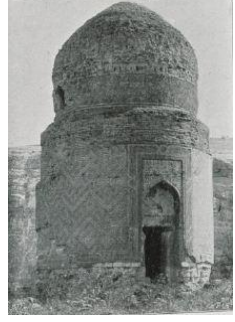



ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
212	<p><b>“Konya’daki asar-ı atika-i İslamiye’ye bir nazar-ı tetebbu ve telehhüf”</b>  “Konya’da İnce Minareli Medrese’nin müzeyyen cephesi”  “Konya’da Dar-ül hafaz Karamanoğlu İkinci Mehmed zamanında Hasbinzade (?) Mehmed tarafından 824’de inşa olunmuştur.”</p>	
213	<p><b>“Eslaf-ı İslam’ın asar-ı nefisesi arasında bir seyahat”</b>  “Konya’da Alaeddin Cami-i Şerifi’nin mihrab ve minberi”  “Konya’da Alaeddin Cami-i Şerifi’nin manzara-i dahiliyesi”  “Konya’da Sahib Ata’nın evkafından İnce Minare Medresesi”</p>	
214	<p><b>“Muazzamat-ı milliyemizin bakayasına bir ziyaret-i ihtiram”</b>  “Konya’da ‘Karatay’ medresesinin dahilen kubbeye doğru bir manzarası”  “Konya’da ‘Karatay’ medresesinin masnu medhal cephesi”</p>	
<p><b>60</b>  <b>Rumi: 1 Eylül 1328 / Miladi: 14 Eylül 1912</b></p>		
Kp.	<p><b>“Kıymet-i sanatkaranesiyle mümtaz bir kudsiyet”</b>  “Rüstem Paşa Cami-i Şerifi’nin dahil-i muhteşemi Bu cami-i şerif ahd-i? Süleyman Han Kanuni’de iki defa sadrazam olan damad-ı şehriyari Rüstem Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Mimar Sinan’ın bina eylediği cevami’in en mutenalarındandır(?). Kıymet-i sanatkaranesiyle ez her cihet temeyyüz eder. Dahilen duvarları ve kemer ayakları serapa en nefis ve giranbaha Osmanlı kaşileriyle (?) müzeyyendir. İstanbul’a gelen her ecnebi bu abide-i nadireyi bir kere olsun ziyaret eder.”</p>	
224	<p>Makale:  <b>“Asar-ı Atika”</b>  “Sinan Paşa Köşkü”  Yazar: Halil Edhem</p>	<p>224, 225. sayfadaki fotoğraflar makaleye ait</p>
224	<p><b>“Kendi abidat-ı sanatımıza ettiğimiz muamele”</b>  “Meşhur Sinan Paşa Köşkü’nun kaidesi olan bina-yı muallanın hal-i perişanı”</p>	

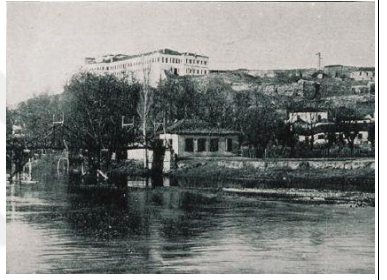

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
225	<p><b>"Asar-ı milliyeye ve tarihiyemizin kıymetini biliyor muyuz?"</b>  <i>"Sinan Paşa Köşkü'ne müstenid olan ve Sultan Murad Han-ı Salis'in namını muhtevi bulunan harab çeşme"</i></p>	
<p><b>61</b>  <b>Rumi: 15 Eylül 1328 / Miladi: 28 Eylül 1912</b></p>		
Kp.	<p><i>"Tavr ile tarra (?) ve taravetten mahlut bir letafet"</i>  <i>"Ab ve tab-ı şebab"</i>  <i>Fransız ressamlarından 'O. Rikter'in bir tablosundan"</i></p>	
243	<p><b>"Adalar meselesi'nin en mühim bir cüzünden seza-yı dikkat manzaralar"</b>  <i>"Rodos'ta Eğri Kapı denilen mahal"</i>  <i>Eğri Kapı Rodos'un gayet cesim ve sanat noktasından pek kıymetli olan atik kal'asının kapılarından biridir."</i>  <i>"Rodos'ta Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi"</i>  <i>Bu Hafız Ahmed Ağa, Damad Fethi Paşa merhumun pederi ve Damad merhum Mahmud Paşa'nın cediti rikabdar-ı (?) Padişahi Rodoslu Ahmed Ağa'dır.</i>  <i>Kütüphanede bir çok asar-ı nadire vardır."</i></p>	
243	<p><b>"Rodos'ta Fethi Paşa saat kulesi ile Medrese-i Süleymaniye (Eski hali)"</b>  <i>Saat kulesi Fethi Paşa zamanında yapılmıştır. 'Medrese-i Süleymaniye' isminde olan mektep ise Köse Rauf Paşa merhumun zamanında Ahmed Mithat Efendi'nin himmetleriyle ve ahali-i İslamiye'nin ianesiyle inşa edilmiştir."</i></p>	
244	<p><b>"Rodos'un münderis-i medeniyetinden bir eski nişane"</b>  <b>"Rodos'ta Şovalye Caddesi ve Sultan Cem'in misafir olduğu Fransız Sarayı"</b>  <i>"Burası İtalyanlar tarafından Rodos'un işgal edilmesini müteakip bir müze haline konulmak üzere Fransız Konsolatosu tercümanı marifetiyle Fransa Hükümeti namına sahibinden mübayaa edilmiştir."</i></p>	
245	<p><b>"Rodos'ta bir küçük seyahat-i nazariyenin muktetefatı(?)"</b>  <i>"Rodos'ta kadim bir kürsü-yü hitabet"</i>  <i>"Rodos'ta Musluk(?) kapısı ve burçları"</i>  <i>"Rodos'ta kala-i dahili"</i></p>	







ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
247	<p><b>“Adalet aleminde ulumun alamat-ı ulviyesinden”</b>  <i>“New York mahkeme-i etfalinde samiin mevkii”</i>  <i>“New York mahkeme-i etfalinde mahkeme salonu”</i>  <i>“New York mahkeme-i etfalinde çocuklara mahsus intizar salonu”</i></p>	
250	<p><b>“Samsun – Sivas demiryolu hattının güzergahından yeni manzaralar”</b>  <b>“Eski bimarhane, yeni kereste deposu</b>  <i>Amasya’da asar-ı atikadan bir bimarhane binası vardır ki şimdi – resimde görüldüğü vecihle – kereste mağazası vazifesini görmektedir!”</i></p>	
250	<p><b>“Amasya kasabası içinde Yeşilirmak</b>  <i>Otuz bin kadar nüfusa malik olan Amasya kasabası Sivas – Samsun demiryolunu güzergahında 138’nci kilometroya müsadiftir. Amasya ziraati ve bilhassa bahçivanlığı ile mütemeyyizdir. Bamyası, elması, armudu her tarafda bir şöhret-i nefaset kazanmıştır.”</i>  <b>“Amasya’da Yeşilirmak üzerindeki ahşap köprü</b></p>	
251	<p><b>“Samsun – Sivas hattının inşaatı sırasında Amasya’yı ziyaret”</b>  <b>“Amasya kasabası</b>  <i>...Resimde Yeşilirmak Nehri ile bunun üzerinde olan ahşap köprünün bir kısmı karşıda cesim kaya görülüyor. Asar-ı atikadan olan bu kayalıklar içinde şimendifer hattı için 830 metroluk bir tünel açılacaktır.”</i>  <b>“Amasya kasabasındaki şayan-ı dikkat asar-ı atika mağaralarının yakından görünüşü”</b></p>	
252	<p><b>“Anadolu’nun bir hayat damarı güzergahında küçük ziyaretler”</b>  Fotoğraflar:  <i>“Havza kasabasının bir kısmı”</i>  <i>“Havza kasabasının diğer kısmı”</i>  <i>“Havza – Köprü şosesi üzerinde bir köprü</i>  <i>Bakır Çayı üzerinde bulunan bu köprünün nihayetinde görünen köy Kel Ahmed karyesidir.”</i>  <i>“Havza kasabasında bir Cuma pazarı”</i>  <i>“Havza kasabasında cesim bir inas mektebinin vaz-ı esası”</i></p>	
253	<p><b>“Amasya kasabasındaki asar-ı atika mağaralarından bir manzara”</b></p>	
260	<p><b>“Cisr-i Mustafa Paşa’da Üç Höyükler hudud kulesi</b>  <i>(Meşrutiyet’ten sonra)”</i></p>	
<p>62  Rumi: 1 Teşrinievvel 1328 / Miladi: 14 Ekim 1912</p>		
Kp.	<p><b>“Aksa-yı şarkta bir gruptan sonra bir tulu: Japonya’nın genç imparatoru Yoşi Hito”</b></p>	
263	<p><b>“Trablusgarp muharebesine serpintilerine düşar olan adalarda bir küçük</b></p>	



ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<p><b>cevelan”</b>  <b>“Rodos’ta fener kulesi</b>  <i>Bu kule İtalyanlar tarafından işaret kulesi makamında istimal edilmektedir.”</i></p>	
263	<p><b>“Rodos’ta tersane limanı ile adliye dairesi ve eski kal’a burçlarından biri</b>  <i>İtalyanlar sevkiyat-ı askeriye için bu limandan icra etmektedirler.”</i>  <b>“Rodos’ta Lindos kasabası</b>  <i>Bu kal’ada hükümet-i Osmaniye tarafından evvelce icra olunan hafriyatla bir çok kıymetli eser-ı atika meydana çıkarılmıştır. Rodos valisi Suphi Bey burada esir olmuş idi.”</i></p>	
264	<p><b>“Düşmanlarımızın matmah-ı ihtirası olan güzel adalara bir nazar”</b>  <b>“Rodos’ta tersane cihetinin manzara-i umumiyesi”</b>  <b>“Rodos’ta Şövalye Caddesi</b>  <i>Diğer bir ismi Uzun Yol olan bu caddedeki hanelerin duvarlarında bulunan kadim kitabeler caddeye serapa bir müze kıymetini bahş etmektedir. Seyyahin büyük bir alaka ile her tarafını ziyaret ve tetkik ederler.”</i>  <b>“Rodos’ta Kum Burnu cihetinin manzara-i umumiyesi”</b></p>	
269	<p><b>“Nısf-ı müşfikimizin sınıf-ı fakirine şifabahş olan bir müessese”</b>  Fotoğraflar:  <i>“Haseki Nisa Hastanesinin iç bahçesi”</i>  <i>“Haseki Nisa Hastanesi’nin medhal-i haricisi”</i></p>	
274	<p><b>“Şarki Anadolu meselesinin mevakiine ait manzaralar”</b>  <b>“İmam Abdullah Cami-i Şerifi”</b></p>	
274	<p><b>“Şarki Anadolu karyelerinden bir nümune”</b>  <b>“Şarki Anadolu’da ümera ‘Kasr’larından bir nümune</b>  <b>“Bir diğer karye bir diğer kasr”</b>  <b>“Şarki Anadolu’da bir medeniyet-i münkarizenin bakaya-yı enkazı</b>  <i>Vaktiyle Hasankeyf kasabası civarında Dicle Nehri üzerine bina edildiği anlaşılan bu sayan-ı dikkat ve cesim köprünün şimdi bazı kemerleriyle ayakları kalmıştır.”</i></p>	
275	<p><b>“Vilayat-ı şarkiyeden birinde muhtasar bir geşt ü güzar”</b>  <b>“Midyat’ta bir Süryani manastırı”</b>  <b>“Hasankehf kasabası”</b>  <b>“Hasankeyf civarında Dicle’nin sahili”</b>  <b>“Hasankeyf civarında Bakeft mağaraları”</b></p>	


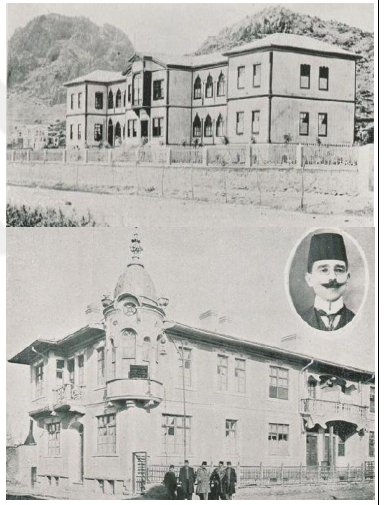

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
276	<p><b>“Diyarbakir’in diyar-ı pür-derdinde ibret-aver bir devran”</b>  “Şikeftan(?) karyesinin Dicle sahilinden manzarası”  “Dicle sailinde Ravza-i Suad?”  “Şikeftan(?) karyesinde mesken-i ahali olan mağaralar”  “Şikeftan(?) karyesinde hane hizmetini gören kovuklardan diğer nümuneler”</p>	
280	<p><b>“Geçen nüshamızda münderic Amasya resimlerine bir lahika”</b>  “Amasya’da asar-ı atika mağaralarından”</p>	
<p><b>63</b>  <b>Rumi: 15 Teşrinievvel 1328 / Miladi: 28 Ekim 1912</b></p>		
Kp.	<p><b>“Zafer haberlerine intizaren askerlerimize bir nazar”</b>  “Anasır-ı harbiyemizden birine nümune: Osmanlı süvari asakirinden üç nefer Arkada görünen bina Davud Paşa Kışlası’dır”</p>	
290	<p><b>“Aile-i Osmaniye’nin şımarık çocuklarından biri: Girit”</b>  “Hanya’da hükümet dairesi”</p>	
290	<p>“Kandiye’de atik burçlardan”  “Kandiye civarında İstominos Nehri üzerinde bir köprü”  “Kandiye şehrinde Said Bey Caddesi”  “Hanya’da müslümanların içtimagahı olan hünkar meydanı”</p>	
292	<p><b>“Muharebe zamanında en büyük kumandanımızın askeriyle temasına ait menazırdan”</b>  Fotoğraflar:  “Harbiye Nezareti Dairesi’ne teşrif-i Hümayun”  “Geçit resminden sonra karargah-ı askeriyeden avdet-i Hümayun”</p>	
293	<p>“Balkan muharebesinin arefe-i zuhurunda İstanbul”  “Payitaht-ı Osmani’nin muharebe hakkındaki fikri: Sultanahmet meydanında akd olunan ikinci miting intibaatından”</p>	
294	<p>“Sokotra ceziresi payitahtında bir cami-i şerif”  “Sukotra ceziresi hakiminin sarayı”  “Bize meçhul kalan hükümat-ı İslamiye’den birinin merkezini ziyaret”</p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
<b>64</b> <b>Rumi: 1 Teşrinisani 1328 / Miladi: 14 Kasım 1912</b>		
Kp.	<p><i>"Düşman ordusuna arkadan bir diken – Bulgar mühacematının hedeflerinden: Edirne"</i></p> <p><i>"Edirne şehrinin Uzun Köprü mevkiinden manzara-i umumiyesi"</i></p> <p><i>"Kara Feriye kasabası"</i></p> <p><i>"Köprülü kasabası"</i></p>	
303	<p><b><i>"Şark ve garb ordularının dar-ül hareketında ca beca cevelan"</i></b></p> <p><b><i>"Düvel-i müttefikeye karşı müdafaa ettiğimiz bilad ve cibalden bir kaç intiba"</i></b></p> <p><i>"Edirne'de hilalin en ulvi timsali"</i></p> <p><i>"Edirne'de Selimiye Cami-i Şerifi'nin manzara-i dahiliyesi"</i></p> <p><i>"Edirne'de Selimiye Cami-i Şerifi'nin şadırvanı"</i></p> <p><i>"Karakarye kasabası"</i></p> <p><i>"Köprülü kasabası"</i></p>	
304	<i>"Hudut boyunda bir Bulgar kilisesi"</i>	
308	<p><b><i>"Osmanlı garp ordusunun saha-i hareketından müteaddid manzaralar"</i></b></p> <p>Fotoğraflar:</p> <p><b><i>"Üsküp'te Vardar Nehri ve Hastahane-i Askeri"</i></b></p> <p><i>"Kosova dahilinde Gostivar kasabası"</i></p> <p><i>"Kosova dahilinde Perzerin kasabası"</i></p>	
309	<i>"Karadağlılar'a mukavavemet gösteren bir ordumuzun tahassüngahından ihbar-ı harb"</i>	
311	<p><i>"Taksim kışlasında araba hayvanlarının muayenesi"</i></p> <p><i>"Meydan-ı harpteki gaziler için mühimmat ve levazım sevkiyatı"</i></p>	
313	<p><i>"İsparta'da maarif-i ibtidaiye akarı"</i></p> <p><i>"Foto: Hüsnü"</i></p>	
<b>65</b> <b>Rumi: 15 Teşrinisani 1328 / Miladi: 28 Kasım 1912</b>		
Kp.	<p><b><i>"İşkodra etrafında mağlubiyetten mağlubiyete düşen Karadağ Generali"</i></b></p> <p><b><i>"Endişe-nak bir düşman kafası"</i></b></p>	
327	<p><b><i>"Düşman arazisinde iki mevki-i tarihi"</i></b></p> <p><i>"Bulgaristan'ın ilan-ı istiklaline ilk zemin olan kasaba: Tırnova"</i></p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
334	<b>“Müslüman memleketlerinin ahvaline ibret-amiz yeni haberler: Fas fecayii”</b> “Fas’ta Mağadir şehrinin liman cihetinden kapısı”	
335	<b>“Müslüman memleketlerinin ahvaline ibret-amiz yeni haberler: İran fecayii”</b> “Tebriz’de Ruslar’ın tahrip ettikleri mebani-i umumiyeye” “Tebriz’in manzara-i umumiyesi”	
<b>66</b> <b>Rumi: 1 Kanunuevvel 1328 / Miladi: 14 Aralık 1912</b>		
Kp.	<b>“Bulgarların bazı mahfelde bais-i velvele olan toplarını meydan-ı harpte temaşa”</b> “Bir Bulgar topu faaliyette iken”	
347	<b>“Yunanistan hangi havaliyi zapt etmek hülyasında?”</b> “Panya gölü adasında: Tepedelenli Ali Paşa’nın meşheri” “Tepedelenli Ali Paşa’nın meşherine yakından bir nazar” “Panya kalesinde tarihi bir kapı”	
348	<b>“Müzakerat-ı sulhiyede talii mevzubahis olacak biçare beldelerimizden”</b>  Fotoğraflar: <b>“Manastır’da Drahor boyunun zinetlerinden”</b> “Manastır Mekteb-i İdadisi” “Manastır’ın manzara-i umumiyesi” “Manastır’da Hükümet Konağı”	
349	<b>“Muharebede de, musalahada da ehemmiyetle zikri geçen mağdur şehirlerimize dair”</b> <b>“Edirne’de Selimiye Cami-i Şerifi’ne bir nazar</b> Nüsha-i sabıkamızda muhtelif menazırını derc ettiğimiz bu cami-i şerifin Bulgar güllerinden harab olduğu hakkındaki şayia doğru değildir. Selimiye Cami-i Şerifi medeniyet-i Osmaniye’nin en mühim abidelerinden bulunduğu için şayia-i vakıanın tekzib edilmesi mucib-i teselli oluyor.” “Bulgar mezaliminin cilvegahlarından: Kavala Limanı” “Müslümanların kesildiği yerlerden biri: Kavala’nın manzara-i umumiyesi” “Selanik’te Kasımiye Cami-i Şerifi’nin manzara-i umumiyesi” “Selanik’teki Kasımiye Cami-i Şerifi’ndeki revaklar arasından iki muhtelif irtisam”	 

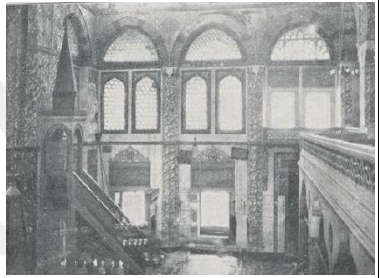
ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
67 Rumi: 15 Kanunuevvel 1328 / Miladi: 28 Aralık 1912		
Kp.	<p><b>“Çar Ferdinand’ın kırmızı çizmeleriyle inşaallah hiç aşına olmayacak bir harim-i kudsiyet”</b></p> <p><i>“Elimizdeki hazaine hakkıyla sahip olmalıyız: Ayasofya Cami-i Şerifi”</i></p>	
362	<p><b>“Bulgarların kiliseye tahvil etmek emelinde oldukları bir mabed-i İslam”</b></p> <p><i>“Bulgaristan hayalperverlerinin bir hedef-i ihtirası: Ayasofya’nın manzara-i hariciyesi”</i></p>	
363	<p><b>“Bir büyük padişahımızın istirahatgah-ı ebedisi düşman elinde”</b></p> <p><i>“Kosova’da Sultan Murad Hüdavendigâr türbesi”</i></p>	
367	<p><b>“Müzakerat-ı suhiyenin mevki-i cereyanı etrafında bir cevelan”</b></p> <p><i>“Londra’da Parlamento binası”</i>  <i>“Londra’nın Tems [Thames] Nehri üzerinde limanı”</i>  <i>“Londra’nın kuş bakışı manzarası”</i>  <i>“İngiltere devair-i resmîyesinin mecmuu: Londra’da Hwayt Hol [White Hall] Caddesi”</i>  <i>“Londra Borsası”</i>  <i>“Londra’nın en maruf mevakiinden biri: Pikadilli Sirkus [Piccadilly Circus]”</i></p>	
368	<p>Yazı:  <b>“Hadise ve Adese”</b>  <i>“Gülhane Seririyatı’nda”</i>  Yazar: V. Nahi</p>	368 ve 369. sayfadaki resimler makaleye ait
68 Rumi: 1 Kanunusani 1328 / Miladi: 14 Ocak 1913		
Kp.	<p><b>“Muharebe-i bahriyede anasır-ı zafer nelerdir?”</b></p> <p><i>“Bir dretnotun güvertesine kuş bakışı atf-ı nazar”</i></p>	


ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
383	<p><b>“İslam unsurunun imhasına çalışılan bedbaht memleketlerden muhtelif irtisamlar”</b>  “Menlik kasabasının büyük caddesi”  “Üsküp şehrinde Vardar boyu”  <b>“Manastır’ın kuş bakışı manzarası”</b>  “Manastır’ın diğer bir noktadan görünüşü”</p>	
388	<p><b>“Bandırma- Soma hattı üzerinde resm-i küşad seyahati”</b>  “Bandırma hattında bir köprü”</p>	
389	<p><b>“Yeni demiryolunun zenginleteceği yerlerden bir şirin kasaba”</b>  “Bandırma’da Haydar Çavuş Cami-i Şerifi”  “Bandırma’da bir sokak”</p>	
394	<p>Makale:  “Asar-ı Atika”  “Truva Şehr-i Kadimi”  Yazar: Cemal</p>	Aynı sayfadaki fotoğraflar makaleye ait
394	<p>(“Truva Şehr-i Kadimi” makalesine ait)  <b>“Vatanımızın hazain-i tarihiyesinden birini ziyaret”</b>  “1 – Truva harabelerindeki tepelikler”  “2 – Truva harabelerinin diğer bir manzarası”  “4 – Truva harabelerinde Romalılar’dan kalma bir havza(?) mahalli”</p>	
<p>69  Rumi: 1 Şubat 1328 / Miladi: 14 Şubat 1913</p>		
Kp.	<p><b>“Eslafımızın seza-yı mefharet-i müessir irfanından bir harika”</b>  <b>“Kıymet-i sanatkaranesi Türklüğe şeref bahş eden bir abide: Sultanahmet Çeşmesi</b>  Türklerin şimdiye kadar kılıçtan başka hiçbir şeyi irfanla kullanmaya muvaffak olamadıklarını söylemenin moda olduğu şu sırada bu milletin kalem ve malayı da sayan-ı hayret bir muvaffakiyet-i sanatkarane ile istimal eylemiş bulunduğunu hatırlamak kaideden hali değildir...”</p>	
402	<p><b>“Bir Türk abide-i sanatna ibretle bakmak için”</b>  “Sultanahmet Çeşmesi’nin heyet-i umumiyesi”</p>	
408	<p><b>“Bir İslam Medeniyet-i münkarizasının zamanımızdaki bekaya-yı enkazından”</b>  “Hazret-i Hüseyin (R.D.) merkad-i mübareki”  “Bağdat’ta Abbasiler zamanında kalma? sevk-ül gazel menazırı”</p>	
409	<p><b>“Bağdat harap abaddan imdad-cu bir feryad”</b>  “Bağdat cihet-i şarkiden manzara-i umumiyesi”  “Bağdat’ın en eski kapılarından Talisman kapısı”</p>	
410	<p><b>“Hiç bir sebep bize uzak vilayetlerimizi unutturmamalıdır.”</b></p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<p><i>"Basra'da: Çeşme başında arab kadınları"</i>  <i>"Basra'nın müessesat-ı hayriyesine bir nümune: Basra civarında bir çeşme"</i></p>	
<p>70  Rumi: 15 Şubat 1328 / Miladi: 28 Şubat 1913</p>		
Kp.	<p><b><i>"Bu defaki muharebede ordumuzun taze kuvvetlerinden bir intiba"</i></b>  <i>"Hassa-i cengaveraneleri mucib-i hayret olan Arap askerlerinden bir küçük nümune"</i></p>	
426	<p><b><i>"Suriye ıslahatı münasebetiyle menazır-ı mahalliyeden birkaç intiba"</i></b></p> <p><i>"Şam'da Cami-i Kebir'in dahiline bir nazar"</i>  <i>"Trablusşam mebanisinden bir nümune"</i>  <i>"Trablusşam'da saat kulesi meydanı"</i></p>	
435	<p><b><i>"Sıhhat-i irkiyemize nafi bir teşebbüs-ü şahsinin iki eser-i meşkuru"</i></b>  <i>"Afyonkarahisar'ında Operatör Emin Bey'in 'Ferah' Hastahanesi"</i>  <i>"Konya'da Doktor Emin Bey'in hususi hastahanesi (Levhanın içine mevzu küçük resim Doktor Operatör Emin Bey'in tasviridir.)"</i></p>	
440	<p><b><i>"Garbın şehirlerinden kırlarına taşan müessir (?) servet ve temeddüne gıbtalar"</i></b>  <i>"Bir malikane-i sayd ve şikarın ortasında bir kaşane-i ihtişam"</i></p>	

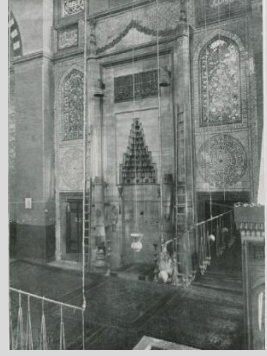


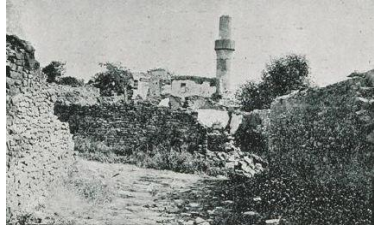
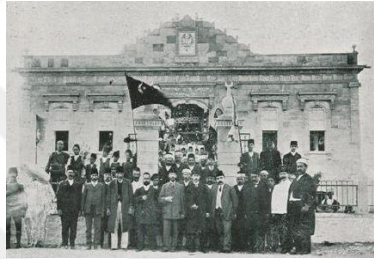

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
71 Rumi: 1 Mart 1328 / Miladi: 14 Mart 1913		
Kp.	<p><b>"Bulgarların tahribat-ı vahşiyaneleri nerelere mün'atf?"</b>  <b>"Güllelere maruz bir mücevher-i mukaddes: Edirne'de Sultan Selim Cami-i Şerifi'nin müzeyyenat-ı dahiliyesi"</b>  <i>"Ahalinin yerli, ecnebi, gayr-i muharip hiç birini; mebaninin muhterem, mukaddes, masun-üt taarruz hiç birini tefrik etmeyerek Edirne'ye la-alet-tayin gülle fırlatan medeniyet-şiken düşmanımız, Avrupa aleminden vasi bir müsamaha-i teşvikkaraneye mazhar oldukça..."</i></p>	
445	<p><b>"Derd-i derunumuz, dilruba Edirne'miz"</b>  <i>"Cisri Mustafa Paşa demiryolu mevkifi"</i></p>	
446	<p><b>"Harb ve sulhta başlıca hedefi teşkil eden bir şehirden yeni manzaralar"</b>  Fotoğraflar:  <b>"Edirne'de Saraçhane'de Hacı Mustafa Bey Çeşmesi"</b>  <i>"Edirne'de bulubaba başlıca cevami-i şerifin manzarası"</i>  <i>"Edirne'de Belediye Dairesi"</i></p>	
447	<p><b>"Edirne'nin etraf ve eknafında bir tavaf"</b>  Fotoğraflar:  <i>"Edirne İstasyonu"</i>  <i>"Edirne İstasyonu'nda bir diğer manzara"</i>  <b>"Edirne Şehri kenarındaki köprülerden biri"</b></p>	
449	<p><b>"Devletler emanete narede ve nasıl hıyanet ettiler?"</b>  <i>"Hanya kalesinde Yunan bayrağı"</i>  <i>"Kandiye Kalesi'nde Yunan bayrağı"</i></p>	
450	<p><b>"Kesilen uzuvlarımıza son nigah-ı tahassür"</b>  <i>"Hanya Limanı'nın medhali"</i>  <i>"Hanya'da Millet Bahçesi"</i>  <i>"Kandiye'de Topaltı mevkiinde bir tekke"</i>  <b>"Hanya Limanı'nın kısm-ı dahilisi"</b></p>	
451	<p><b>"Girit'in yetim kalan ufuklarından birkaç irtisam"</b>  <i>"Hanya'da Kumkapı mevkii"</i>  <i>"Hanya'da Talimhane Meydanı"</i>  <i>"Kandiye'de Aktabya Kasabası"</i></p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
<b>72</b>		
<b>Rumi: 15 Mart 1329 / Miladi: 28 Mart 1913</b>		
Kp.	<b>“Şanlı bir şehsuvarın şevahid-i şehametinden”</b> “Hamidiye’ Yunan sefain-i nakliyesini batırırken (Genç ressamlarımızdan Sururi Bey’in bir tablosundan)”	
464	<b>“Hilal’in efrad-ı muhtelifesi arasında teavün faaliyetlerinden”</b> “Gelibolu’da Hilal-i Ahmer Hastahanesi”	
466	<b>“Maarız Körfezi”</b> “Gelibolu Generi”	
467	<b>“Ordumuzla birlikte meydan-ı harbe azimet”</b> “Çekmece civarında askerimize un yetiştiren bir fabrika”	
468	<b>“Civar-ı harpte bir şirin karye”</b> “Kalikratya karyesi” “Kalikratya karyesinden köprüye doğru mernigah(?)”	
472	<b>“Kıymettar-ı sanat-ı milliyemizin tecelligahlarını temaşa”</b> “Manisa’nın manzara-i umumiyesi” “Manisa’da Muradiye Cami-i Şerifi’nin minberi” “Manisa’da Muradiye Cami-i Şerifi’nin mihrap ciheti” “Manisa’da Muradiye Cami-i Şerifi’nin kıymettar çinileri” “Manisa’da Muradiye Cami-i Şerifi’nin avlusu ve şadırvanı”	
473	Makale: <b>“Asar-ı Atika”</b> <b>“Bir vakit nasıl imiş, şimdi nasıl olmuş?”</b> Yazar: Halil Edhem	Sayfadaki resimler makaleye ait
473	<b>“İki buçuk asır evvel ve şimdi”</b> “Yeni Cami-i Şerif’in iki yüz elli sene evvelki hali” “Yeni Cami-i Şerifi’nin bu günkü hali”	
<b>73</b>		
<b>Rumi: 1 Nisan 1329 / Miladi: 14 Nisan 1913</b>		
Kp.	<b>“Muharebe nerelerde cereyan ediyor?”</b> “Terkos cihetinde Istaranca deresinin dar boğaza doğru görünüşü”	
16	<b>“Bağdat’taki sedler ameliyat-ı inşaiyesinin safha-i hazırası”</b> “Bağdat’ta derdest-i inşa olan Handiye Sedleri ameliyatına bir nazar” “Handiye sedlerinin saha-i inşaatta faaliyet”	
17	<b>“Bağdat’ın ahval-i askeriye ve ümraniyesinden yeni haberler”</b> “Handiye sedlerinin teferruat-ı inşaiyesinde bir cevelan”	



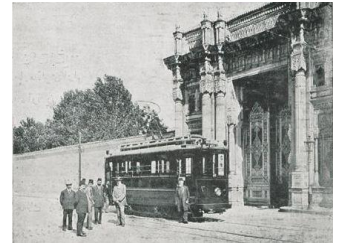
ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
75 Rumi: 1 Mayıs 1329 / Miladi: 15 Mayıs 1913		
Kp.	<b>"Aile-i Osmaniye'de Arap'la Türk'ün farkı olmadığına yüksek bir delil"</b> <i>"Kavm-i necib-i Arab'a mensup olan sadrazamımız"</i>	
46	Makale: <b>"Asar-ı Atika"</b> <b>"Kayikhane Ocağı"</b> Yazar: Halil Edhem	46-47-48. sayfadaki resimler makaleye ait
46	<b>"Yalı Köşkü'nde kayikhane ocağının medhal kapısı"</b>	
47	<b>"Tarihi kadırgaları ziyaret"</b> <i>"Sultan Mehmet Han kadırgasının arka kısmıyla üstündeki köşkün daha kayikhanesinde iken görünüşü"</i>	
48	<b>"Kıymettar bir eser-i sanatımız hakkında"</b> <i>"Köşklü saltanat kayığı"</i> <i>"Yedi çifte tebdil kayığı ile Valide Sultana mahsus köşklü kayık"</i> <i>"Sultan Mahmud-u Sani Hazretlerine atfolunan köşklü kayık"</i> <i>Sultan Mehmet Han kadırgasının mualla ve müzeyyen köşkü"</i>	
52	<b>"Tanımadığımız vatanımızla peyda-yı muarefe"</b> <i>"Bağdat'ta avamın mehafil-i siyasiyesi: Kahve peykeleri Resmimizde henüz boş görünen bu peykeler zaman zaman hıncahınc dolar."</i> <i>"Bağdat'ta şat kenarı"</i> <i>Arapça'da 'Şeria' namı verilen bu nevi mahallerden sakalar su alırlar."</i> <i>"Bağdat yolculuğunda istimal olunan arabalar: Halep ile Bağdad arasında"</i>	
53	<b>"Hücre ve mehcür şehirlerimizden müşahedeler"</b> Fotoğraflar: <b>"Bağdat'ın köprüsü"</b> <i>Adi mavnaların yan yana getirilmesinden – sanki muvakkat bir surette – husule getirilen bu adi köprü Bağdat'ın iki sahilini rabt etmektedir."</i> <b>"Bağdat'ta Dicle sahili"</b> <i>Resimde görülen daire şeklindeki tekneler 'Kiffe'(?)' denilen ve bir sahilden diğerinde eşya ve eşhas nakline yarayan garip sandallardır. Keleklere mahmul çuvallar da karşı sahile nakl için hazırlanmışlardır."</i>	
55	<b>"Uzak memleketlerimize hiç olmazsa fikren yaklaşmak için"</b> <i>"Bağdat'ın en işlek caddesi"</i>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
<b>76</b> <b>Rumi: 15 Mayıs 1329 / Miladi: 28 Mayıs 1913</b>		
Kp.	<b>“Makarr-ı hilafetin kadim ve kıymettar kudsiyetgahlarından biri”</b> “Derdest-i tamir bulunan Arap Cami-i Şerifi Arap Cami-i Şerifi bundan bin küsur sene evvel Araçlar tarafından İstanbul’un muhasarası münasebetiyle inşa ettirilmişti ...Yüz sene kadar evvel muhterik olarak ecdiden bina olumuştı. Son zamanlarda sakfi mail-i inhidam görüldüğü için yeniden tamirine ihtiyacı mes(?) etmiştir.”	
68	<b>“Başlanmış bir eser-i ümranın suret-i seyrine izhar-ı alaka”</b> “Handiye seddesinde saha-i inşaat” “Handiye seddesi civarında nehrin suları”	
69	<b>“Traktaki seddeler ameliyatına uzaktan bir nazar”</b> “Handiye seddesi ameliyatının hal-i hazırı” “Handiye seddesinde bir tuğla fırını” “Handiye’de bir Arap köyü”	
71	<b>“Basra vilayeti nasıl yerdir?”</b> “Basra’da Aşar Nehri” “Basra’da – İstanbul’un Boğaziçi’ne müşabih olan – Aşar mahallesi” “Basra’da ‘Makam-ı Ali’ mahallesi”	
72	<b>“Havali-i Irakiye’nin saha-i irfanında bir geşt ü güzar”</b> “Necef’te ‘Amr tedavi(?) mektebi”	
<b>78</b> <b>Rumi: 1 Temmuz 1329 / Miladi: 15 Temmuz 1913</b>		
Kp.	<b>“Elli sene evvel nerede idik? Şimdi neredeyiz?”</b> “Zehir-nak bir yadigar: Tuna Vilayet-i Osmaniyesi’nde Midhat Paşa varken maiyeti”	
110	Makale: <b>“Irak Mektepleri”</b> <b>“Beyrut - 2”</b> Yazar: Bedii Nuri	111-112. sayfadaki resimler makaleye ait
111	<b>“Beyrut’ta faaliyet-i medeniyenin merkez ve unsurları”</b> “Beyrut’ta Osmanlı Banka şubesi”	
112	<b>“Beyrut’un menabi-i marifetinden iki müessese”</b> “Beyrut’ta Katolik Kilisesi” “Beyrut’ta Amerikan Kilisesi”	
115	<b>“Girit-in ahval-i hazıraya derece-i tesiri: Bir mazi-i hicran”</b>	

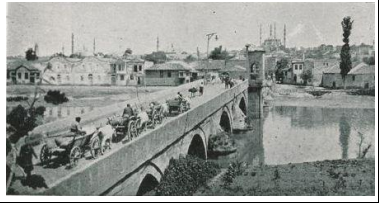
ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<i>"Hanya'da Büyük İslam Mektebi"</i>	
	79 Rumi: 15 Temmuz 1329 / Miladi: 28 Temmuz 1913	
Kp.	<b>"10 Temmuz'un bu sene-i devriyesinde milletin kiblegah-ı kulübü"</b> <i>"Tarihin, sanatın, kudsiyetin ve hamiyet-i milliyenin temerküzgahı: Edirne'de Selimiye Cami-i Şerifi'nin medhali"</i>	
129	<b>"Ordumuzun vasil olduğu şerefli istikamette birkaç müşahede"</b> <i>"Uzun Köprü'de bir değirmen"</i> <i>"Cisr-i Mustafa Paşa'da büyük cadde"</i> <i>"Cisr-i Mustafa Paşa'nın çarşısı"</i> <i>"Cisr-i Mustafa Paşa'daki meşhur köprü"</i> <i>"Edirne'nin manzara-i umumiyesi"</i> <i>"Edirne'de bir su terazisi"</i>	
138	Makale: <b>"Sanayi-i Nefise"</b> <i>"Müzeler ve Meşherler"</i> Yazar: Nazmi Ziya	Fotoğraf yok
	80 Rumi: 1 Ağustos 1329 / Miladi: 15 Ağustos 1913	
Kp.	<b>"İstanbul'da hayat-ı Ramazan'ın kudsiyetine tecelligah olan yerlerden biri"</b> <i>"Süleymaniye Cami-i Şerifi'nin mihrabı"</i>	
143	<b>"Ahval ve ehval-i harp etrafında birkaç intiba"</b> <b>"Lüleburgaz'da İslam dükkanlarının manzara-i harabiyesi"</b> <i>Bulgarlar her uğradıkları yerde – Layetageyyer bir imza gibi – hep böyle müessir harabi bırakmışlardır."</i> <i>"Lüleburgaz'da İslam mahallesini nasıl tahrip ettiler?"</i> <i>Karşıda görünen kubbeli bina Şehit Mehmet Paşa Cami-i Şerifi'dir."</i>	
144	<b>"Edirne'nin hadise-i halasından tarihi manzaralar"</b> <i>"Edirne'de Osmanlı askerinin Hükümet Dairesi önünden müruru"</i> <i>"Edirne'de Osmanlı tayyaresi"</i> <i>Görünen Cami-i Şerif Üç Şerefeli Cami'dir. Münarenin alemi hizasında ve sol tarafta görülen tayyare..."</i> <i>"Edirne'de sol cenah ordusu kumandanı Hurşit Paşa ile Erkan-ı Harbiye Reisi Enver Bey"</i>	



ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
145	<p><b>“Edirne’de fotoğrafla son kayıtlar”</b>  “Edirne’de İslam mahalleleri ne halde?  Ahlafl ve ahfadımızın ebediyen zihayat tutmakla mükellef oldukları bir hatıra.”  “Edirne’de Bulgarlar’ın ahır ittihaz ettikleri Selam Ağa Cami-i Şerifi”  “Edirne’de miting inikadı”</p>	
148	<p><b>“Bulgar kasırgasının geçtiği yerlerde”</b>  “Keşan’da İslam mahalâtının Bulgar tahribatından sonraki manzarası”  “Keşan’da Bulgarlar’ın tahkir ve tahrip ettikleri cami-i şerif”  <b>Keşan’da Kırmızı Cami-i Şerif’in Bulgarlar elinde düçar olduğu hal”</b></p>	
149	<p><b>“Kurtardığımız kıtaları ne halde bulduk?”</b>  “Keşan’da Bulgarlar tarafından tahrip edilen İslam haneleri”  “Keşan İslam mahalâtının Bulgar istilasından sonraki hal-i felaketi”</p>	
153	<p><b>“Faaliyet-i irfaniyemizin yeni tecellilerinden birkaç irtisam”</b>  “Emrudabad [Armutova] ‘Gülzar-ı Vatan’ mektebi Burhaniye kazasına tabi Emrudabad nahiyesinde mücededen inşa olunarak ahiren resm-i küşadı icra edilen bu güzel mektep iki katlıdır ve dört sınıfı istiab etmektedir.”</p>	
155	<p><b>“İlk Osmanlı kabil-i idare balonunu istikbal”</b>  “Kabil-i idare balon hangardan çıkarılırken”</p>	
159	<p><b>“Osmanlı – Fransız muhadenetin (?) munkalib-i ramad olan bir yadigarı”</b>  <b>“Tarabya’da muhterik olan Fransız Sefarethane-i sayfiyesi”</b>  “Tarabya’daki Fransız Sefarethanesi – Yangından sonra”  “Tarabya’daki Fransız Sefarethanesi – Yangından sonra”</p>	
<p><b>81</b>  <b>Rumi: 1 Eylül 1329 / Miladi: 15 Eylül 1913</b></p>		
Kp.	<p><b>“Gördüğü ihtiramata layık bir misafir-i milli”</b>  “Türk dostluğu uğrunda nefsin mehalike maruz bırakan mucib-i vefadarımız: Mösyö Piyer Loti”</p>	
167	<p><b>“Türk mühendislerinin vukuf ve irfanı hakkında vesikalar”</b>  “(Bu ve karşiki sahifede görülen inşaatın kamilen Türk mühendislerinin mahsul-u faaliyeti olduğunu zikre lüzum görüyoruz)”  “Samsun – Sivas demiryolunda bir cesim köprü”</p>	



ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<p>"Samsun – Sivas hattında bir demir köprü"</p> <p>"Samsun – Sivas hattında bir tünel"</p> <p>"Samsun – Sivas hattı inşaatından"</p> <p>"Samsun -Sivas demiryonunun köprülerinden biri"</p> <p>"Samsun – Sivas hattının tünellerinden biri"</p>	
174	<p><b>"Bağdat'taki Handiye seddesinin safahat-ı inşaatından"</b></p> <p>"Handiye seddesi dahilinde bir cihetin manzarası"</p> <p>"Handiye seddesi dahilinde bir diğer cihetin manzarası"</p> <p>"Handiye seddesi içinde bir köşe-i mesai"</p>	
175	<p><b>"Handiye seddesinden son haberler"</b></p> <p>"Handiye seddesinin içinde dekovil hatları"</p> <p>"Handiye seddesinin taş ve tuğla kısımları"</p> <p>"Handiye seddesinde faaliyetli bir mevki-i inşa"</p>	
<p><b>82</b></p> <p><b>Rumi: 15 Eylül 1329 / Miladi: 28 Eylül 1913</b></p>		
Kp.	<p><b>"Milyonlarca müslümanın yüzünü güldüren bür sima-yı mütebessim"</b></p> <p>"Ahiren mazhar-ı terfi olan Hamidiye kumandanı kahraman Rauf Bey"</p>	
182	<p><b>"Beldemizdeki teceddüdatı müşahede"</b></p> <p>"Seyr-ü Sefain idaresinin yeni vapurlarından biri: 'Kadıköy'"</p>	
185	<p>"Edirne'de kışla meydanı ve meban-i askeriyeden birkaçı"</p>	
186	<p><b>"Tarihin ibret-bahş kayıtlarından birkaç çeşit"</b></p> <p>"Bulgar zabiti – İslam ailesi</p> <p>Bulgarlar Edirne'de iken ahalinin hanelerinden keyfemayeşa tasarruf etmişlerdi. Resmimiz bu hanelerden birinde ikamet eden Bulgar zabiri ile biçare bir İslam sahabe-i beytini irae ediyor."</p> <p>"Edirne'deki kestanelik tabyası Bulgarlar'ın elinde iken"</p>	
190	<p><b>"Moda kayık yarışlarında görülen şeylerden"</b></p> <p>"Moda'daki yarış mahallinin manzara-i umumiyesi"</p>	
192	<p><b>"Mısır Hilal-i Ahmer'i memleketimizde nasıl çalıştı?"</b></p> <p>"Mısır Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin Hadım Köyü'ndeki pavyonları"</p>	
193	<p><b>"Türk elinde Türk eli ile ilerleme emareleri: Samsun – Sivas hattı"</b></p> <p>"Hattın şimdiye kadar inşa edilemiş olan kısmı en müşkül ve en zahmetli parçasıdır ve kamilen Türk mühendislerinin eli ve aklı ile vücuda gelmiştir.)"</p> <p>"Samsun – Sivas hattında bir tünel"</p> <p>"Samsun – Sivas hattında bir cesim köprüünün safha-i inşası"</p> <p>"Samsun – Sivas yolunda bir diğer cesim köprü"</p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<p>"Samsun – Sivas hattında bir yarma"            "Samsun – Sivas hattında bir diğer yarma"</p>	
<p>83            Rumi: 1 Teşrinievvel 1329 / Miladi: 15 Ekim 1913</p>		
Kp.	<p>"Gümülcine Hükümet-i İslamiyesi'nin istiklali karşısında"            "Gümülcine ve havalisinde ilan-ı istiklal eden hükümet-i islamiyenin Dersaadet'te bulunan heyet-i murahhasası"</p>	
202	<p>"Şehit olan oğlunun mezarı önünde bir baba"            "Edirne'nin kurbanı Reşit Bey merhumun abide-i kabri karşısında"</p>	
204	<p>"Takarrür-ü sulhtan sonra sevgili Edirne'ye tekrar atf-ı nazar"            "Edirne'de Sarayıçi mevkiinin heyet-i umumiyesi"</p>	
205	<p>"Edirne'de şunun ve eşbahi temaşa"            "Edirne'de Eski Cami-i Şerif'in manzara-i dahiliyesi"</p>	
205	<p>"Edirne'de Sultan Selim Cami-i Şerifi'nin medhalinden biri"</p>	
205	<p>"Edirne'de Sultan Selim Cami-i Şerifi'nin avlusu"</p>	
206	<p>"Edirne'de ve civarında muhtasar bir geştü güzar"            "Edirne'de Küçük Zabıt Mektebi"</p>	
208	<p>"İstanbul'un gençleşen hutut-u simasını tedkik"            "Çırağan Sarayı'nın kapısı önünde tevakkuf"            "Beşiktaş'a doğru gelirken"            "Dolmabahçe Saat Kulesi'nin geçerken"            "Dolmabahçe Saray-ı Hümayunu'na doğru"</p>	
209	<p>"İstanbul elektrik tramvaylarının melcei menbaları arasında"            "Beşiktaş'taki elektrikli tramvay deposu"            "Kabataş'taki muvakkat fabrikada elektrik motoru"            "Kabataş'taki muvakkat fabrikada dinamo makinası"</p>	
210	<p>"İlk hatve-i temeddünümüzün izlerini taharri"            "Tanzimat Abidesi'nin projesi"</p>	


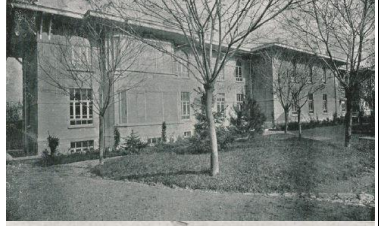




ŞEBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
<b>84</b> <b>Rumi: 15 Teşrinievvel 1329 / Miladi: 28 Ekim 1913</b>		
Kp.	<p><b>“Muazzamat-ı milliyemizin tahattur ve temaşasına vesatet”</b>  <b>“Nur-u Osmaniye Cami-i Şerifi</b>  ... 1169 senesinde küşad edilmiştir. Ezmine-i ahire zarfında vücuda getirilen asar-ı mimariye-i Osmaniye'nin en nefislerindendir. Ali kubbesi, nisf dairevi harimi, hünkar mahfili, kütüphanesi, türbe ve medresesi muhteşem bir heyet-i mecmua teşkil eder. Şehrimizin hakikaten ziyaret edilmeğe şayan mebani-i mukaddesindedir.”</p>	
224	<p><b>“Arnavutlar’la Karadağlılar arasında henüz menazı-ı fih bir şehre dair”</b>  <b>“İşkodra kalesinin Boyana Nehri’nden görünüşü”</b>  <b>“İşkodra kalesinin cenup cihetinden görünüşü”</b>  <b>“İşkodra’da Boyana Köprüsü”</b>  <b>“İşkodra’da Boyana Nehri’ne doğru medd-i nazar”</b></p>	
228	<p><b>“İstanbul fatihinin ikinci payitaht-ı Osmani’deki ikametgahı nasıl idi?”</b>  <b>“Tarihi bir resim. – Edirne’de Fatih Sultan Mehmed’in büyüdüğü saray</b>  Kiymet-i tarihiyesi bipayan olan bu Türk binası 1293 harbinde Ruslar’ın Edirne’yi istilaları zamanında bir kısmında mahfuz bulunan cephaneye ile beraber ihrak edilerek maatteessüf yerle yeksan olmuştur.”</p>	
229	<p><b>“Terhis edilen ordumuzun karargah ve cevelangahlarında askerle beraber”</b>  <b>“Edirne’de Tunca Köprüsü”</b></p>	
231	<p><b>“İlk padişahlarımızı son istirahatgahlarında ziyaret”</b>  <b>“İlk padişahımızın sanduka-i kabri”</b>  <b>“Bursa’da Sultan Osman Gazi-i Evvel türbesinin dahili”</b>  <b>“Bursa’da Sultan Murad Hüdavendigâr Gazi türbesinin dahili”</b></p>	
<b>85</b> <b>Rumi: 1 Teşrinisani 1329 / Miladi: 15 Kasım 1913</b>		
Kp.	<p><b>“Son zamanlarda müslümanların ve müslümanlığın gördüğü hakaretler nesl-i müstakbele nasıl nakl olunacak?”</b>  <b>“İşte bir oğlun dünyaya geldi!...”</b></p>	
246	<p><b>“Haccac-ı kiram ile beraber arazi-i mukaddesenin cihat-ı muhtelifesinde bir cevelan”</b>  <b>“Medine-i Münevvere’nin manzara-i umumiyesi”</b>  <b>“Bahr-i Ahmer’de Kamra(?) kasabası”</b>  <b>“Medine-i Münevvere’de Harem-i Şerif kapılarından Bab-ür Rahman”</b></p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	“Cerre(?)’nin manzara-i umumiyesi” “Mahmil-i Şerif’in Mekke-i Mükerrerme sokaklarından müruru”	
247	“Cidde’de ‘Leyla ve Mecnun’ menkıbesinin kahramanı Leyla’nın türbesi”	
248	“ <b>Edirne hatırası olan yeni pullardan ikisi</b> ” “Edirne’nin istirdadı hatırası olmak üzere Edirne’deki Sultan Selim Cami-i Şerifi’nin resmini muhtevi ve memalik-i Osmaniye dahilinde bir ay müddetle tedavüle münhasır olarak meydan-ı rağbete çıkarılan pulların eşkalini – yalnız mektup zarfları üzerinde bırakmamak için – buraya derc ediyoruz. Resimlerimiz pulların takriben iki misli kadar büyütülmüştür.”	
249	“ <b>Balkanlar muharebesindeki hürriyet-i akvam gayesine müslüman gözüyle bir nazar!</b> ” “Kavala’da cami-i şerife salib nasıl takıldı? Serbesti-i edyan ve akvamın temini iddiasıyla yüz binlerce nüfusu din ve canından cüda eden Balkanlılar’ın kurun-u vustayla layık olan hareket-ı taassupkaranelerinden birkaç misali daha bu sahifede enzar-ı ibret önüne vaz ediyoruz. Müslümanlığın harb-i ahirde ne muamele görmüş olduğunu bilmek ihtimalki ahfadımızın işine yarayacaktır.”	
249	“Kavala’da Tekiye Cami-i Şerifi’nin kiliseye tahvilinden sonra minaresi yerine yapılan çan kulesi” “Kavala’da İbrahim Paşa Cami-i Şerifi’nin minaresi yerinde çan kulesi” “Kavala’da Ceneviz(?) İbrahim Paşa Cami-i Şerifi – Salib altında”	
251	“ <b>Gümülcine ve havalisinin Bulgarlar tarafından işgali münasebetiyle</b> ” “Son hatıra-i istiklal Gümülcine hükümet-i müstakile-i sabıkasının hususi bayrağı son defa daire-i hükümete çekilirken”	
253	“ <b>Hilal-i Ahmer’imize yegane müslim refikinın suret-i muaveneti</b> ” “Mısır Hilal-i Ahmer’i tarafından Edirne’de muhtacin-i ahaliye tevzi-i erzak” “Edirne’de Mısır Hilal-i Ahmer’i Hastanesi”	
<b>86</b> <b>Rumi: 15 Teşrinisani 1329 / Miladi: 28 Kasım 1913</b>		
Kp.	“ <b>İstikbalimizin istinad edeceği rükünlerin birincisi</b> ” “Reşadiye Dretnotu – Tadilat-ı ahireden sonraki şekli katisi”	
264	“ <b>Evvel ne idi, ne oldu şimdi?</b> ” “Saray’dan... Virane” “Edirne’deki Fatih Sultan Mehmet Sarayı’nın hal-i hazırı”	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
265	<p><b>“Unut felaket-i şahsiyenin müsebbibini Fakat hakareti afv etme validen vatana”</b>  “Yanya Kırkkilise’de Kapan Cami-i Şerif’in hali”  “Edirne kurasından birinde Kuyukgavur(?) köyündeki cami-i şerifini hali”  “Bir diğer karyedeki cami: Şarap deposu halinde”</p>	
268	<p>Makale:  <b>“Asar-ı Atika”</b>  “Sard Harabeleri”  Yazar: Müze-i Hümayun muhafızlarından Mendel(?)</p>	<p>268-269. sayfadaki resimler makaleye ait.</p>
268	<p><b>“En mühim asar-ı atika harabelerinden birini ziyaret”</b>  “Şekil 2 – Artemis mabedinin garp cihetinden ve uzaktan manzara-i umumiyesi”  “Şekil 3 “Artemis mabedinin garp cihetinden ve yakından görünüşü”  “Şekil 4 – Artemis mabedinin bir diğer manzarası”</p>	
269	<p><b>“Yeni meydana çıkarılan eski bir medeniyet”</b>  “Şekil 5 – Artemis mabedinn şark cephesi – Yakından görünüş”  “Şekil 6 – Artemis mabedinin şark cihetinden manzarası”</p>	
272	<p><b>“Az tanıdığımız vatanın hücre köşelerini tanımak için”</b>  “Harun-er Reşid’in zevcesi Seyyide zebidenin(?) türbesi”  “Hata-i(?) İrakıye’de Necef eşraf kasabasının uzaktan manzara-i umumiyesi”  Bağdat’ta Şeyh Maruf El Gerhi(?) Hazretleri’nin türbesi</p>	
273	<p><b>“İrak’ta ziyaretgah olan yerlerden biri”</b>  “Bağdat’ta Gavs-ı Azam Abdülkadir-i Geylani Hazretleri’nin merkadi”  “Abdülkadir-i Geylani hazretlerinin türbeleri içinde”</p>	
274	<p><b>“Medeniyet kadimenin tecelligahlarında hayat-ı hazıra intibaatı”</b>  “Bağdat’ta kadim Babil mabetlerinin harabelerinden biri”  “Hulle(?) civarında Babil mevkiinde Nemrud Tepesi”  “Hatta-i(?) İrakıye’de Babil medeniyetinin bekayasından: Ebu-l Hul”</p>	

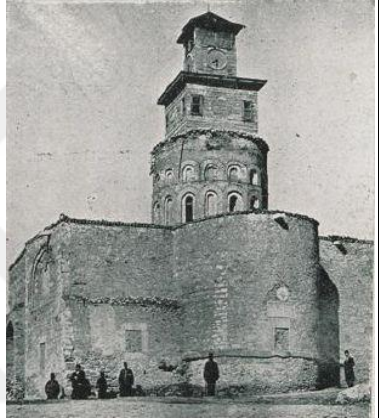


ŞEBHAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
275	<p><b>“Irak’ın enha-yı(?) baide ve karibesine bir atf-ı nazar”</b>  <i>“Bağdat-ta şehrin Rusafe cihetinden manzarası”</i>  <i>“Irak’ta Kisri(?) harabeleri – Süleyman Bey mevki”</i>  <i>“Kazımiye kazasında İmam Musa El Kazım ve İmam Muhammed El Cevad Hazretleri’nin merkadleri”</i>  <i>“Bağdat şehrinin Azamiye kapısı ciheti”</i></p>	
276	<p><b>“Kıta-i Irakiye’de seyahat edenler neler görürler?”</b>  <i>“Tubruh(?) Kufe yolunda müslim ve musevilerin bir ziyaretgah-ı müştereki”</i>  <i>“Kufe kurbünde Nebi Hıskil(?) türbesi”</i></p>	
277	<p><b>“Merkez-i Irak’ta şayan-ı temaşa manzaralar”</b>  <i>“Bağdat cami-i şeriflerinden bir nümune”</i>  <i>“Bağdat’ta İstanbul – Bağdat’ Şimendiferi İdarehanesi”</i>  <i>“Bağdat’ta yeni inşa olunan İngiltere Konsoloshanesi”</i></p>	
<p><b>87</b>  <b>Rumi: 1 Kanunuevvel 1329 / Miladi: 15 Aralık 1913</b></p>		
Kp.	<p><b>“Bedayi-i milliyemizden: Şerefli ve şahane bir köşenin şark şivesinde şekl-i mefruşu”</b>  <i>“Bağdat Köşkü’nin dahilinde: Mevki-i Hümayun”</i></p>	
282	<p><b>“Vekayi-i cariye karşısında bir müşahedekarın intibaatı”</b>  <i>“Gülhane Parkı’nın hafriyatı esnasında meydana çıkarılan asar-ı atikanin heyet-i mecmuası</i>  <i>Gülhane Parkı’nın ameliyat-ı hafriyesi müteaddid mahallerde eski Bizans ile kadim Osmanlılar’dan kalma birçok asar-ı atikanın meydana çıkmasına sebep olmuştur. Kıymetleri ve ehemmiyetleri derecat-ı mütefavitede bulunan bu asar-ı atikadan Bizanslar’a ait bazı mebaninin heyet-i mecmuasını burada gösteriyoruz.”</i></p>	
292	<p>Makale:  <b>“Sıhhate İtina”</b>  <i>“Sıhhat ve Medeniyet</i>  <i>İstanbul şehrinin teşebbüsat-ı sıhhiyesi”</i>  Yazar: Doktor Galip Ata</p>	292, 293. sayfadaki resimler makaleye ait

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
292	<p><b>“İstanbul hastanelerinde ne teceddüdat oluyor?”</b>  “Cerrahpaşa Hastanesi’nde yeni bir daire”  “Haseki Nisa Hastanesi’nin eski hali  Resmimiz şimdiki mecanin müşahedehanesinin  manzara-i dahiliyesini irae etmektedir.”</p>	
293	<p><b>“Hastanelerimizdeki müessir tealiden”</b>  “Haseki Nisa Hastanesi’nde yeni cerrah dairesi”  “Cerrahpaşa Hastanesi’nde yeni yapılan bir daire”</p>	 
298	<p>Makale:  - <b>“Sanayi-i Nefise”</b>  299 <b>“İstanbul şehri muhiplerine”</b>  İstanbul’un imarı, güzelleştirilmesi, bir (imar) plan(ı) hazırlanması ihtiyacından bahsediliyor. Makale’nin sonunda bir “Panteon” inşa edilmesi ve memlekete hizmeti geçmiş kişilerin oraya defn edilmesi teklif ediliyor. Ayrıca Paris’te Belfort müdafileri anısına yapılan arslan heykelinin benzerini Edirne müdafileri için yapmayı öneriyor.  Yazar: Nazmi Ziya  298. sayfadaki resim makaleye ait</p>	
298	<p><b>“Başka memleketlerde vatanperverlik nasıl takdir olunuyor?”</b>  “Paris’te Belfort müdafilerinin hatırası namına merkez heykel”</p>	
<p><b>88</b>  <b>Rumi: 15 Kanunuevvel 1329 / Miladi: 28 Aralık 1913</b></p>		
Kp.	<p><b>“Belde-i dehr-didemizin maabid-i ebedisinden biri”</b>  “Envar-ı hidayetin envar-ı şems ve envar-ı sanat ile  imtizacgahı: Sultanahmet Cami-i Şerifi içinde...”</p>	

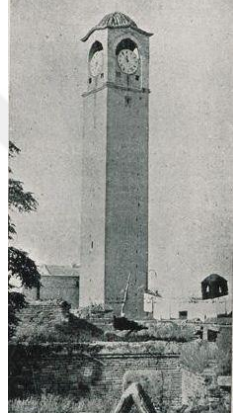
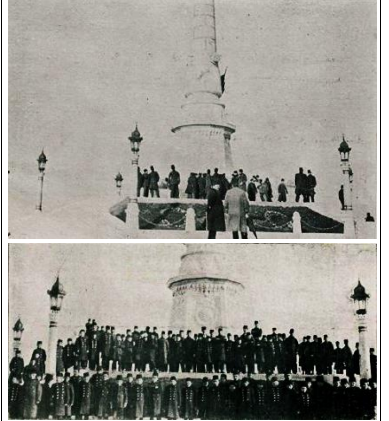
ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
305	<p><b>“Cer’a-i(?) mesaibi sonuna kadar içiyoruz: Can bulmak için...”</b>  <b>“Kanunuevvel ibtidasında Yunan kralının Hanya’ya muvasalatı</b>  Hanya rıhtımındaki şu mini mini cami-i şerif, kendi önünde senelerden beri cereyan etmiş olan vekayi-i hazinenin şu netice-i şeametine mükedderane bakarken: ‘İntikam! Ve İntibah!’ diye haykırıyor...”</p>	
306	<p><b>“Bilenlerin bilmeyenlere öğreteceği acı hakikatlerden”</b>  <b>“Acı halimelerden(?): Kırkkilise Bulgarlar idaresinde iken”</b>  <b>“Tekfurdağı’nda Bulgarlar’ın yıktıkları bir cami”</b>  <b>“Tekfurdağı’nda düşmanlarımızın tahrip ettikleri cami ve mezarlar”</b></p>	
308	<p><b>“Bursa’da mazi ile hali ibretbinane temaşa”</b>  <b>“Bursa’da Muradiye Cami-i Şerifi</b>  Bursa’da birer mücevher-i sanat ve medeniyet gibi pür-gurur yükselen kıymetli mebaniden biri de bu Murad-ı Sani Cami-i Şerifi’dir.”  <b>“Bursa’da tarihi bir mahalle”</b>  <b>“Bursa’da ilk iki padişahımızın son istirahatgahları ‘Meydan-ı Osmanî’ yahut ‘Manastır içi’ ismiyle yad edilmekte olan bu meydan Sultan Osman Gazi ile Sultan Orhan Gazi’nin türbelerini havi bulunmaktadır.”</b></p>	
309	<p><b>“Zaman ve eman bulursak nasıl çalışacağız?”</b>  <b>“Bursa’da Mekteb-i Sultani binası”</b></p>	
312	<p><b>“Küçük bir emaret-i İslamiye’nin ahvalinden haberler”</b>  <b>“Muskat Limanı’nın manzara-i umumiyesi”</b></p>	
316	<p><b>“Kırmanşah Osmanlı Şehbenderhanesi’nde bir resm-i kabul”</b></p>	
319	<p><b>“30 - Bir Flemenk evinin avlusu”</b>  <b>“... Flemenk ressamlarından Pieter de Hooch’un zade-i sanatıdır.”</b></p>	
<p><b>89</b>  <b>Rumi: 15 Kanunusani 1329 / Miladi: 28 Ocak 1914</b></p>		
Kp.	<p><b>“Ordunun imame-i teceddüdü”</b>  <b>“Yeni Harbiye Nazırı Enver Paşa”</b></p>	
324	<p><b>“Yeni posta pullarının muhtelif çeşitlerinden birkaçı”</b>  <b>“Bir kuruşluk pul”</b>  <b>“İki kuruşluk pul”</b>  <b>“Altmış kuruşluk pul”</b></p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<p>"Beş paralık pul"  "Yirmi paralık pul"  "On paralık pul"</p>	
325	<p><b>"Bir Türk hanımının maharet-i tersimiyesi"</b>  "Bir hane dahili"</p>	
330	<p><b>"Bilad-ı harredeki askerlerimiz nasıl yaşıyorlar"</b>  "Meke-i Mükerrreme'de 'Cervel Kışlası ve bunun önünde bir taburun teftişi"</p>	
334	<p><b>"Negotin'de bıraktığımız son nişane-i hazin"</b>  "Sırbistan'ın Negotin kasabasında açlıktan, çıplaklıktan, tifodan vefat eden sekiz yüz kadar esir Osmanlı askeri oradaki Hristiyan mezarlığının bir köşesine defn edilmişler idi. Silah arkadaşlarının arasında cem olunan bir iane bu biçarelere bir abide-i kabir rekzine medar oldu. Resmini derc ettiğimiz abidenin üzerinde şu satırlar okunuyor: 'Negotin'de vefat eden üsera-yı Osmaniye'nin ruhlarına el-fatiha. Sene 1328-1331"</p>	
335	<p><b>"Kırılan, yıkılan yerlere ibretle irca-ı nazar"</b>  <b>"Kiliseye tahvil edilen camilerden"</b>  Lüleburgaz'da Bulgarların kiliseye tahvil ettikleri Cami-i Kebir ki Sokullu Mehmed Paşa tarafından tesis edilmişti. Minarenin kaidesi üstünde görülen tahta parmaklık çan kulesi vazifesi ifa ediyordu."  <b>"İza cae'l hak zehaka'l batıl"</b>  Lüleburgaz'daki Cami-i Kebir'in kiliselikten çıkarılıp tekrar cami haline ircaı merasimi"</p>	
<p>90  Rumi: 1 Şubat 1329 / Miladi: 14 Şubat 1914</p>		
Kp.	<p><b>"Sima-yı edebimizde bir settare-i sütude daha söndü"</b>  "Merhum Recaizade Üstad-ı Ekrem"</p>	
347	<p><b>"Vilayetlerimizdeki müessir terakkiden yeni haberler"</b></p>	

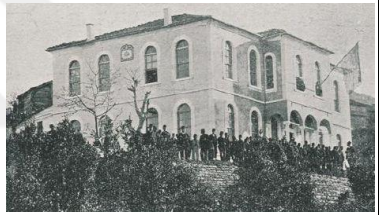
ŞEBHAL DERGİSİ



SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<p><b>“Trabzon’da yeni yapılan sinematoğraf binası</b>  <i>Her ferd ve tabakanın ihtiyac-ı terakki ile çırpındığı şu sırada uzak ve yakın vilayetlerimizin inkişafat-ı medeniyesini araştırmak, nerelerde neler yapıldığını görmek merbutiyet-i vataniyenin ilk tezahüratından biridir. Bu emniye ile muhtelif vilayetlerimizdeki hayat ve hareket tecelliyatına ait bazı resimleri bu nüshanın müteaddit sahifelerine derc ediyoruz: Tranbzon, Bursa, Ankara, ilh... Şu ufak tefek terakki emareleri – daha büyüklerine intizaren – birer mukaddime olarak ne kadar şayan-ı memnuniyettir! Mesela, hüsn-ü idare ve hüsn-ü istimal şartıyla pek müfid ve i’la-yı seviyeye eğlence tarikiyle hadim bir vasıta olan sinematoğraf için Trabzon’da inşa edilen bina ne kadar zarif! Hakikaten müstaid-i temeddün bir halde olan Trabzon’un henüz ibtidai bir halde kalan liman ve rıhtımı da ümid edildiği vecihle yakında inşa ve ikmal olursa şehrin tekamülü tesri’ edilmiş olacaktır.”</i></p>	
348	<p><b>“Konya asar-ı atika-i İslamiye’sini ziyaret”</b>  <i>“Konya’da Alaeddin Tepesi’nde Saat Kulesi”</i>  <i>“Konya’da Kışla civarında maatteessüf münderis olan bir cami-i şerifin tavanı”</i></p>	
349	<p><b>“Konya’da Selçuk mebani-i kıymettarından hatıralar”</b>  <i>“Konya’da Sırçalı Medrese’nin tezyinat-ı dahiliyesinden bir kısmı”</i>  <i>“Alaeddin Köşkü’nin bir kısmı yıkıldıktan sonraki manzarası”</i></p>	
352	<p><b>“Bulgarlar’ın halkı uyandırmak için resimden suret-i istifadeleri”</b>  <i>“(Bu sahifedeki makaleye ait)</i>  <b>“Plevne’de çeşme</b>  <i>Bulgar ressamlarından Mitof’un bir eseri”</i>  <b>“Sofya’da Pazar</b>  <i>Eski Zağra’da(?) kebabçı</i>  <i>Bulgar ressamlarından Mitof’un asarından”</i></p>	
357	<p><b>“Mekteplerimizin mahsulat-ı irfanına bir nazar”</b>  <b>“Ömer Sırrı Bey”</b>  <b>“Necmeddin Bey”</b>  <i>“Sanayi-i Nefise Mektebi’nin Mimari kısmından neşet eden bu iki gençten Ömer Sırrı Bey birinci ve Necmeddin Bey ikinci olarak çıkmıştır. Her ikisinin de yaptıkları birer türbe projelerini bu sahifeye derc ediyoruz. Ömer Sırrı Bey, ikmal-i tahsil için</i></p>	







ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<p>Avrupa'ya gitmiştir.  <b>"Bu sene Sanayi-i Nefise Mektebi Mimarlık sergisinde birinciliği kazanan Ömer Sırrı Bey'in projesi</b>            Bu proje tamamıyla Türk tarz-ı mimarisinde mersum ve handan-ı hükümdariye mahsus bir türbeyi gösteriyor. Bu projeyi Şehzade Abdülmecid Efendi Hazretleri sergiden iştira etmişlerdir."  <b>"Sanayi-i Nefise Mektebi Mimarlık sergisinde ikinciliği kazanan Necmeddin Bey'in projesi</b>            Bu proje de Ömer Sırrı Bey'inki gibi halis Türk tarz-ı mimarisinde bir handan-ı hükümdari türbesini irae etmektedir."</p>	
<p>91            Rumi: 15 Şubat 1329 / Miladi: 28 Şubat 1914</p>		
Kp.	<b>"Sukutlarıyla kendilerini ve bizi yükselten iki vücud-u muazzezın son hatırası"</b> <b>"Fethi ve Sadık Bey'ler, Tarsus'ta Sadık Paşa'ya misafir iken"</b>	
365	<b>"Tayyarecilerimizin geçtikleri yerlerden intibaat"</b> <b>"Adana'da Cami-i Kebir"</b>	
366	<p><b>"Tayyarelerimizin merahil-i mürurundan muhtelif manzaralar"</b>  <b>"Adana Saat Kulesi"</b>  <b>"Adana'da Eski İstasyon Caddesi"</b></p>	
367	<p><b>"Yeni doğmaya başlayan takdir-i eazım tezahüratından"</b>  <b>"Abide-i Hürriyet önünde Darüşşafaka talebesi"</b>  <b>"Mekabir-i eazımı ziyaret eden mektepliler"</b>  <b>"Karilerimizden bir zat, Hürriyet-i Ebediye tepesinde tesadüfen şahidi olduğu bir manzara-i mesudenin bu sahifeye derc olunan fotoğraflarını alarak bize gönderdi. Resimler, Abide-i Hürriyet civarında medfun şühedanın kabirlerini ziyaret eden Darüşşafaka talebesini gösteriyor. Eazımın, ancak takdir edildikleri muhitlerde çoğaldıkları adeta bir kanun-u tabiat olduğu için bu tezahürat-ı kadirşinasaneyi biz de memnuniyetle kaydediyoruz."</b></p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
371	<p><b>“Tarihin hututları arkasındaki izlerden”</b>  “Bursa’da Çelebi Sultan Mehmed’in sanduka-i kabri”  “Arkadyüs Sütunu’nun bakiyesi  İstanbul’un Cerrahpaşa semtinde olan ve Avrat Taşı  namıyla yad edilen bu sütun hakkında 367’nci  sahifedeki ‘Asar-ı Atika’ fıkrasında tafsilat veriliyor”  “Bursa Mekteb-i Sultani bahçesinde Müze-i Hümayun  şubesi”</p>	
374	<p><b>“İran’ın ahval ve mehanetinden(?) birkaç manzara”</b>  “Kirmanşah şehrinde bir mesire”  “İran’da tiyatro hayatı”  “Kirmanşah’da bir içtima”</p>	
<p>92  Rumi: 1 Mart 1330 / Miladi: 14 Mart 1914</p>		
Kp.	<p><b>“Pür-şüyün(?) bir tarih-i siyasinin son sahifesi</b>  “Sadr-ı Esbak merhum Said Paşa”</p>	
382	<p><b>“Tayyare şehitlerimiz nerede medfun?”</b>  “Selahaddin-i Eyyubi’nin sanduka-i kabri”  “Şam’da Selahaddin-i Eyyubi’nin türbesi”  “Foto: Bonfis”</p>	
385	<p><b>“Memleketimizin ca-beca terakkiyatına im’an-ı nazar”</b>  “Şam-ı şerif’te yeni yapılan Hastane-i Askeri”  “Şam’daki yeni Hastane-i Askeri’nin heyet-i etıbbası(?)”</p>	
386	<p><b>“Henüz üç aylık bir mekteb-i alimizde hayat-ı ilmiye”</b>  “Beyrut Mekteb-i Hukuku’nda bir ziyafet”</p>	
389	<p><b>“Hicaz’ın salah-ı sıhhiyesine müteveccih hatveler”</b>  “Cidde’de takattir(?) makinesinin ahaliye su tevziine mahsus mahalli”  “Cidde’de makineler dairesi ve su depoları”  “Cidde’de buz ve elektrik fabrikaları”  “Cidde’de su, buz ve elektrik fabrikalarının resm-i küşadı”</p>	
390	<p><b>“Büyük bir ameliye-i iskaiyenin tarihçesi”</b>  “Eski sedde ne oldu?”  “Handiye Seddesi’nde dekovil hattı”  “Seddenin kemerleri yapılırken”  “Sedde ayakları”</p>	
391	<p><b>“İrak’ın ihya-yı ümrani teşebbüsüne bir nazar”</b>  “İksa ameliyatı”</p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	<p>"Menbadan(?) seddenin manzarası"            "Sedde'de kantara(?) havzı"            "Kargir bloklar"            "Kantara duvarlarının inşası esnasında"</p>	
392	<p><b>"Handiye seddesinin safahat-ı inşasından muhtelif manzaralar"</b>            "Handiye seddesinin temelleri yapılırken"            "Handiye seddesinin temelleri yapılırken"            Handiye seddesinin hitamına karip manzarası"            "Handiye seddesinin hitamına karip manzarası"</p>	
393	<p><b>"Irak irva olunmazdan bir lahza evvel"</b>            "Handiye seddesinde ayaklar ve kemerler ile vinç makinesi"</p>	
<p>93            Rumi: 15 Mart 1330 / Miladi: 28 Mart 1914</p>		
Kp.	<p><b>"Sanatkar ve muhibb-i sanat bir nasiye-i necib"</b>            Ahiren Paris Sanayi-i Nefise Salonu'na bir tablosu kabul olunan Şehzade Abdülmecid Efendi Hazretleri"</p>	
405	<p><b>"Mucit-ı(?) medeniyenin aksam-ı vatanımızdaki müesserinden(?)"</b>            "İnebolu dahilinde yeni bir mekteb-i ibtidaiye"</p>	
410	<p><b>"Edirne sukutunun sene-i devriyesinde bu hatıra-i meşumeden bir hassa-i teyakkuz almak. Edirne'nin manzara-i umumiyesi"</b></p>	
412	<p><b>"Bulgaristan'da sanayi-i nefise hayatına bir nazar"</b>            "Sofya'daki yeni sanayi-i nefise mektebinin bir kısmı"            "Bulgar Sanayi-i Nefise Mektebi'nin ilk binası"            "Sanayi-i Nefise mektebinin ikinci devresindeki binası"</p>	
413	<p><b>"Bulgarlar sanayi-i nefiseyi teyakkuz-u milliyede nasıl kullanıyorlar?"</b>            "Bulgar Sanayi-i Nefise Mektebi'nde heykelcilik dairesi"            "Sofya Sanayi-i Nefise Mektebi'nin tezyinat-ı tersimiye dairesi"</p>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
<b>94</b>		
<b>Rumi: 1 Nisan 1329(1330) / Miladi: 14 Nisan 1914</b>		
Kp.	<b>"Bir kubbe-i kudsinin nukuş-u batıniyesi karşısında"</b> "Sultanahmet Cami-i Şerifi içinde: Taklar ve revaklar"	
425	<b>"Terakki-i hakikinin hatveleri arkasında"</b> "Yafa dahilinde 'Led' (?) karyesi mekteb-i ibtidaiyesi"	
435	<b>"Cava ahali-i İslamiye'sine dair yeni manzaralar"</b> "Solo şehrinde Emir Abdurrahman Sarayı – Manzara-i dahiliye" "Solo şehrinde Emir Abdurrahman'ın sarayı – manzara-i hariciye"	
<b>95</b>		
<b>Rumi: 15 Nisan 1330 / Miladi: 28 Nisan 1914</b>		
Kp.	<b>"Her senenin Nisan'ında yadını takdis etmeliğimiz lazım gelen bir kurban"</b> "Şehid-i milli Niyazi merhum"	
452	<b>"Hareket ve hayat-ı İslam: Bosna Reis-ül Uleması'nın memuriyetine ait menşur Meşihatpenahı'nın merasim-i kıraeti menazırından"</b> "Saraybosna'da Ebu-l Feth Cami-i Şerifi"	
456	<b>"Beyaban ortasında bir nişane-i ümran"</b> "Deyr-i Zor'da Fırat Nehri üzerinde yeni yapılan köprünün resm-i küşadı" "Deyr-i Zor'da yeni inşa olunan köprü"	
457	<b>"Fırat üzerinde Deyr-i Zor beldesinin bir şahid-i faaliyeti"</b> "Deyr-i Zor'daki yeni köprünün cenup cihetinden görünüşü" "Deyr-i Zor'da 267 metrelik köprünün rıhtım aksamı"	
<b>96</b>		
<b>Rumi: 1 Mayıs 1330 / Miladi: 14 Mayıs 1914</b>		
Kp.	<b>"Asar-ı İslamiye'nin nefais-i mürtesimesini sürur ile seyr"</b> "Nur-u Osmaniye Cami-i Şerifi kapısının kitabesiyle mihrabı" "...mehasin-i mimarisine dair ara sıra derc etmekte olduğumuz levhalar ...kariler tarafından o kadar rağbet ve memnuniyetle telakki edildi ki bu suretle bir yandan kendimizi tanımamıza yardım ederken diğer cihetten de zevk-i hüsn ve sanatın tenmiye ve terbiyesine hizmet..."	
466	<b>"Sanatkarane bir çerçeve"</b>	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
	“...Mimar Vedad Bey’in Arap tarz-ı mimarisinde tertip ettiği plana göre...”	
469	<b>“İran ile aramızdaki hududun esna-yı tayininde”</b> “Dicle üzerinde Hazret-i Azir’in(?) türbesi”	
475	<b>“Van dahilinde Türk asar-ı atıkası”</b> “Van’daki Ulu Cami’in enkazı” “Van’daki Ulu Cami’in kubbesi” “Van’daki Ulu Cami’in duvarlarındaki nukuş”	
476	<b>“Müslümanların birbirini tanıması için: Uzaklardaki kıtaat-ı İslamiye’ye dair sayan-ı dikkat intibalar”</b> “Kabil’de Şehzade-i Afgan Ayn-üd Devle(?) Emanullah Han’ın sarayı” “Kabil’de misafirin-i mutebereye mahsus ikametgah”	
477	<b>“Dünya müslümanları nasıl yaşıyorlar? – Afganistan’da fotoğrafla bir cevelan”</b> “Kabil’de bir cadde” “Kabil’de bir diğer cadde”	
97		
Rumi: 15 Mayıs 1330 / Miladi: 28 Mayıs 1914		
Kp.	<b>“Ahiren bir kaza-yı müessif geçirmiş olan Veliahd-ı Saltanat Hazretleri”</b> “Yusuf İzzeddin Efendi Hazretleri’nin en yeni tasvirleri”	
8-9	“Harpten sonra Mekteb-i Harbiye’yi ziyaret: Nasıl çalışıyorlar?”	
16	<b>“Zor’da menazır-ı zib ü ziver”</b> “Zor Belediye bahçesinde yeni yapılan kıraathane” “Deyr-i Zor kasabasının umumi caddesi” “Buraya derc ettiğimiz iki resim bir çoklarımızca ismi bile zorla tahattur olunan Zor kasabasındaki tecelliyat-ı terakkiyi gösteriyor. Yegane çare-i hayat ve necabetimizin faaliyetten ibaret kaldığına dikkat edenler için ne teselliyet-bahş manzara”	

ŞEHBAL DERGİSİ		
SF.	MAKALE / RESİM ALTI METİN	FOTOĞRAF / RESİM
<b>98</b>		
<b>Rumi: 1 Haziran 1330 / Miladi: 14 Haziran 1914</b>		
Kp.	<b><i>“Mevsimin mesiresinde seza-yı seyr bir sima-yı kudsi”</i></b> <i>“Kağithane Cami-i Şerifi”</i>	
36	<b><i>“En uzak vilayetlerimizin hayat-ı irfanına bir nazar”</i></b> <i>“Bağdat Dar-ül Muallimin’inde eczahane”</i> <i>“Bağdat Darümuallimin’in hikmethanesi”</i>	
<b>99</b>		
<b>Rumi: 15 Haziran 1330 / Miladi: 28 Haziran 1914</b>		
Kp.	<b><i>“Rumlar’ın men-i muhacereti için sarf edilen mesai esnasında”</i></b> <i>“Dahiliye Nazırı Talat Bey’in seyahat-i teftişiyesi merahlinden: Balıkesir Mekteb-i Sultanisi’ni ziyareti”</i>	
44	<b><i>“En az tanıdığımız yerlerden birine dair”</i></b> <i>“Cebel-i Asmir’de(?), Ebha’da(?) Askeri Dairesi”</i>	
47	<b><i>“Kızlarımız nasıl tahsil görüyorlar?”</i></b> <i>“Kız Sanayi-i Mektebikasr’nde çocuk bahçesi sınıfı”</i>	
48	<b><i>“Seviye-i milliyemizin yükselmesi için en doğru çare”</i></b> <i>“Mamuretulaziz Merkez Nümune Mektebi”</i>	

### Birincil Kaynaklar

Servet-i Fünun  
Resimli Kitab  
Şehbal

### İkincil Kaynaklar

- [1] A. Erkmen, Geç Osmanlı Dünyasında Mimarlık ve Hafıza: Arşiv, Jübile, Âbide, İstanbul: Akın Nalça Kitapları, 2010.
- [2] S. Bozdoğan, Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür, 4. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları, 2015.
- [3] B. Anderson, Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökeni ve Yayılması, 9. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- [4] W. J. Ong, Sözlü ve Yazılı Kültür : Sözüñ Teknolojileşmesi, İstanbul: Metis Yayınları, 1995.
- [5] M. McLuhan, Gutenberg Galaksisi : Tipografik İnsanın Oluşumu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- [6] A. Ersoy, «Ottomans and the Kodak Galaxy: Archiving Everyday Life and Historical Space in Ottoman Illustrated Journals». *History of Photography* içinde, cilt 40, no. 3, ss. 330-357, 2016.
- [7] S. Ahmetoğlu, İttihatçı Aktüaliteden Kitlemel Popülariteye Şehbal Mecmuası (1909-1914), İstanbul: Libra Kitap, 2010.
- [8] A. Tekin ve A. Z. İzgöer, Dü., Resimli kitap, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017.
- [9] S. İlkin ve İ. Tekeli, Dü., Mimar Kemalettin'in yazdıkları, Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, 1997.
- [10] M. Tunçay, En Uzun Yıl, T. Erdoğan, Dü., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008, Önsöz.
- [11] D. Çetinkaya, «1908 Devrimi ve Toplumsal Seferberlik,» *II. Meşrutiyeti Yeniden Düşünmek* içinde, F. Ergut, Dü., İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009, ss.

13-27.

- [12] T. Z. Tunaya, Hürriyetin ilanı : İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar, İstanbul: Baha Matbaası, 1959.
- [13] İ. Ortaylı, İmparatorluğun en uzun yüzyılı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.
- [14] S. Akşin, Jön Türkler ve İttihat ve Terakki, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1987.
- [15] S. Aydın ve Ö. Türkoğlu, «İttihad ve Terakki Cemiyeti Programının ve Eyleminin Radikal Dönüşümü,» *II. Meşrutiyet'i Yeniden Düşünmek* içinde, F. Ergut, Dü., İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009, ss. 260-285.
- [16] A. Hür, Öteki Tarih: Abdülmecid'den İttihad Terakki'ye, cilt 1, İstanbul: Profil Yayıncılık, 2012.
- [17] Ş. Mardin, Jön Türkler'in siyasi fikirleri 1895-1908, İstanbul: İletişim Yayınları, 1983.
- [18] M. Arai, «Jön Türk Dönemi Türk Milliyetçiliği,» *Modern Türkiye'de siyasi düşünce : Cumhuriyet'e devreden düşünce mirası : Tanzimat ve Meşrutiyet'in birikimi* içinde, cilt 1, M. Gültekingil ve T. Bora, Dü., İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, ss. 180-195.
- [19] F. Georgeon, «Türk Milliyetçiliği Üzerine Düşünceler: Suyu Arayan Adam'ı Yeniden Okurken,» *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik* içinde, cilt 4, M. Gültekingil ve T. Bora, Dü., İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, ss. 23-36.
- [20] M. Gündüz, II. Meşrutiyet'in Klasik Paradigmaları, Ankara: Lotus Yayınevi, 2007.
- [21] E. Sevinçli, «II. Meşrutiyet Döneminde Siyasal / Belgesel Tiyatro ve İlginç Bir Yazar Örneği: Doktor Kamil Bey ve Oyunları,» *II. Meşrutiyet'i yeniden düşünmek* içinde, F. Ergut, Dü., İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2010, ss. 141-171.
- [22] S. Pratör, «II. Meşrutiyet Döneminde Müzik Hayatının Gelişimine Dair İzlenimler,» *II. Meşrutiyet'i Yeniden Düşünmek* içinde, F. Ergut, Dü., İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009, ss. 172-179.
- [23] F. Berktaş, «Osmanlı-Türk Modernleşmesinin Etkin ve Küskün Öznesi Kadınlara Bir Örnek: Halide Edip Adıvar,» *II. Meşrutiyet'i Yeniden Düşünmek* içinde, F. Ergut, Dü., İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009, ss. 28-37.
- [24] B. Madran, «II. Meşrutiyet'in Toplumsal Müzeleri» *II. Meşrutiyet'i Yeniden Düşünmek* içinde, F. Ergut, Dü. İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009: 181-202.
- [25] U. Kocabaşoğlu, «II. Meşrutiyet'in I. Meşrutiyeti: Matbuat,» içinde *II. Meşrutiyet devrinde basın ve siyaset*, H. Aydın, Dü., Konya, Palet Yayınları, 2010a, ss. 5-10.
- [26] O. Koloğlu, 1908 basın patlaması, İstanbul: Bas-Haş Yayınları, 2005a.
- [27] U. Kocabaşoğlu, "Hürriyet"i beklerken : İkinci Meşrutiyet basını, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010b.



- [28] O. Koloğlu, Türkiye Karikatür Tarihi, İstanbul: Bileşim Yayınevi, 2005b.
- [29] O. Koloğlu, Basınımızda Resim ve Fotoğrafın Başlaması, İstanbul: Engin Yayınları, 1992.
- [30] Y. Öztuna, Sadeddin Arel, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986.
- [31] E. Alper, «Ömer Seyfettin,» *Modern Türkiye'de siyasi düşünce : Cumhuriyet'e Devreden Düşünce Mirası : Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi* içinde, cilt 1, M. Gültekingil ve T. Bora, Dü, İstanbul, İletişim yayınları, 2001, ss. 186-191.
- [32] O. Koloğlu, Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi, İstanbul: Pozitif Yayınları, 2006.
- [33] G. Freund, Fotoğraf ve toplum, İstanbul: Sel Yayıncılık, 2006.
- [34] P. Brummet, İkinci Meşrutiyet basınında imge ve emperyalizm 1908-1911, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.
- [35] S. Deringil, İktidarın sembolleri ve ideoloji : II. Abdülhamid dönemi 1876-1909, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002.
- [36] Z. Çelik, Asar-ı Atika : Osmanlı İmparatorluğu'nda arkeoloji siyaset, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2016.
- [37] B. Lewis, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1993.
- [38] SAKIP SABANCI MÜZESİ, «Rus Avangardı Konferans Serisi - 2 / Prof. Dr. Uğur Tanyeli,» Youtube, 26 Aralık 2018. [Çevrimiçi]. Erişim: <https://www.youtube.com/watch?v=YMjvSSDcyfk&t=515s>. [Erişildi: 26 Mart 2019].
- [39] T. Akçam, «Türk Ulusal Kimliği Üzerine Bazı Tezler,» *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce : Milliyetçilik* içinde, cilt 4, M. Gültekingil ve T. Bora, Dü, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, ss. 53-62.
- [40] İ. Tekeli, «Mimar Kemalettin ve Eseri Hangi Ortamda Gelişti?,» *Mimar Kemalettin ve Çağı: Mimarlık/Toplumsal Yaşam/Politika* içinde, A. Cengizkan, Dü., Ankara, TMMOB Mimarlar Odası ; Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2007, ss. 23-39.